

NASJONALINNTEKTEN I NORGE
1935—1943

REALKAPITALEN 1939
OG KAPITALREDUKSJONEN UNDER KRIGEN.
OKKUPASJONSKOSTNADENE

Le revenu national en Norvège 1935—1943.

Capital effectif en 1939 et la réduction du capital pendant la guerre.

Coûts de l'occupation.

UTGITT AV
STATISTISK SENTRALBYRÅ

OSLO
I KOMMISSJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.
1946

Norges Offisielle Statistikk, rekke X. (Statistique Officielle de la Norvège, série X.)

Rekke X.

Trykt 1943.

- Nr. 53. Sinnssykeasylenes virksomhet 1940. (*Statistique des hospices d'aliénés.*)
 - 54. De spedalske i Norge 1936—40. (*Les lépreux en Norvège.*)
 - 55. Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1940. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
 - 56. Veterinærvesenet 1941. (*Service vétérinaire.*)
 - 57. Meieribruket i Norge 1941. (*L'industrie laitière de la Norvège.*)
 - 58. Folkemengdens bevegelse 1940. (*Mouvement de la population.*)
 - 59. Norges fiskerier 1941. (*Grandes pêches maritimes.*)
 - 60. Norges kommunale finanser 1939—40. (*Finances des communes.*)
 - 61. Telegrafverket 1941—42. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
 - 62. Arbeidslønninger i industrien 1940 og 1941. (*Salaires des ouvriers industriels.*)
 - 63. Norges postverk 1942. (*Statistique postale.*)
 - 64. Skolestatistikk 1940—41. (*Instruction publique.*)
 - 65. Syketrygden 1941. (*Assurance-maladie nationale.*)
 - 66. Skattestatistikk 1942—43. (*Répartition d'impôts.*)
 - 67. Norges industri 1941. (*Statistique industrielle.*)
 - 68. Norges bergverksdrift 1942. (*Mines et usines.*)
 - 69. Trafikkulykker 1939 og 1940. (*Accidents de circulation.*)
-

Rekke X.

Trykt 1944.

- Nr. 70. Forsikringselskaper 1942. (*Sociétés d'assurances.*)
 - 71. Norges handel 1942. (*Commerce.*)
 - 72. Kommunenes gjeld m. v. 1943. (*Dette etc. des communes.*)
 - 73. Veterinærvesenet 1942. (*Service vétérinaire.*)
 - 74. Telegrafverket 1942—43. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
 - 75. Norges postverk 1943. (*Statistique postale.*)
 - 76. Syketrygden 1942. (*Assurance-maladie nationale.*)
 - 77. Skattestatistikk 1943—44. (*Répartition d'impôts.*)
 - 78. Norges industri 1942. (*Statistique industrielle.*)
 - 79. Arbeidslønninger i industrien i 1942. (*Salaires des ouvriers industriels.*)
 - 80. Norges kommunale finanser 1940—41. (*Finances des communes.*)
 - 81. Skolestatistikk 1941—42. (*Instruction publique.*)
 - 82. Meieribruket 1942. (*Industrie laitière.*)
 - 83. Norges elektrisitetsverker 1937 og 1938. (*Usines d'électricité.*)
-

NASJONALINNTEKTEN I NORGE 1935—1943

REALKAPITALEN 1939
OG KAPITALREDUKSJONEN UNDER KRIGEN.
OKKUPASJONSKOSTNADENE

*Le revenu national en Norvège 1935—1943.
Capital effectif en 1939 et la réduction du capital pendant la guerre.
Coûts de l'occupation.*

UTGITT AV
STATISTISK SENTRALBYRÅ

OSLO
I KOMMISSJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.
1946

Innhold.

	Side
Forord	1
Kap. I. Nasjonalformue og nasjonalinntekt. Teoretisk orientering	3
» II. Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettorealinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter i riket og fordelt på næringssektoren. Nasjonalinntekten målt i løpende kroneverdier	19
» III. Nettorealinntekt og nasjonalinntekt 1935—1943 målt i 1939-kroner	100
» IV. Realkapitalen sommeren 1939	105
» V. Reduksjonen av realkapitalen fra 1939 til 1945 målt i 1939-kroner	129
» VI. Kort analyse av beregningsresultatene	143
» VII. Okkupasjonskostnader og konsum under krigen	161

Table des matières.

	Page
Préface	1
Chap. I. Capital national et revenu national. Orientation théorique	3
» II. Revenu brut, plus-value par production, revenu effectif net, salaires et autres revenus répartis sur les section d'industrie etc. Le revenu national en couronnes courantes.....	19
» III. Revenu effectif net et revenu national 1935—1943. Valeur de cour. 1939	100
» IV. Capital effectif en été 1939.....	105
» V. Réduction du capital effectif de 1939 à 1945. Valeur de cour. 1939	129
» VI. Analyse des résultats de calcul	143
» VII. Coûts de l'occupation et la consommation pendant la guerre	161

Forord.

Å bringe på det rene hvor mye landets realkapital var redusert som følge av krigen var en av de oppgaver som Byrået mente måtte tas opp allerede under krigen. Det var selvsagt ikke lett å kunne gjennomføre en slik undersøkelse under okkupasjonen. Nasistene måtte nemlig ikke vite noe om det.

Så hendte det at hr. Prytz da han satt i Finansdepartementet bad ekspedisjonssjef Nissen ringe til Byråets direktør og be ham om å skaffe rede på hva krigen hadde kostet Norge så han hadde et grunnlag for Norges erstatningskrav på — England! Dette var i 1943. Det nyttet Byrået som grunnlag for å sette i gang en undersøkelse om hva krigen hadde kostet Norge for å ha et utgangspunkt for gjenreisningen og også ha et utgangspunkt for de erstatningskrav som kunne reises overfor Tyskland.

Samtidig var en annen undersøkelse om de direkte krigsskader satt i gang etter oppdrag av samme hr. Prytz. Til tross for oppdraget som var kommet muntlig, måtte undersøkelsen foregå i stillhet. Det ville ikke være klokt at tyskerne fikk nyss om den, da den ble lagt an til å bli noe mer og annet enn det som hadde vært oppdragsgiverens hensikt. Skulle det bli full nytte av undersøkelsen, var det nemlig ikke bare nødvendig å konstatere realkapitalens nedgang, men også å få undersøkt hvordan nasjonalinntekten beveget seg i de nærmeste år før krigen og under krigen, hvor mye av denne nasjonalinntekt var disponert av tyskerne m. m.

Til å hjelpe til med dette arbeidet var det nødvendig å trekke inn en del unge økonomiske kandidater til tross for at dette kunne synes som brudd på parolen. Saken ble forelagt rette vedkommende.

Under arbeidet måtte en søke hjelp hos mange næringsdrivende og da gjaldt det å finne folk som var orientert og som en fullt ut kunne stole på. Det lyktes. Samarbeidet mellom gode nordmenn var dengang usedvanlig tillitsfullt. Men selvsagt kunne ikke undersøkelsen bli så fullstendig og sikker som den kunne ha vært om en hadde kunnet arbeide i fullt dagslys.

Beregningene forelå ferdig ved krigens slutt. Det ble gitt en oversikt over hovedresultatene i et foredrag holdt av Byråets direktør i juni måned i Statsøkonomisk forening og det ble offentliggjort et resymé i Statistiske meddelelser

nr. 1—6 i midten av juli måned. Det var meningen at også den endelige publikasjon skulle komme i løpet av sommeren, men uoverstigelige vansker med trykkingen har gjort at den først kommer nå.

Arbeid er nå satt i gang med å føre nasjonalinntektsberegningene som bare går til og med 1943 videre og også med å gjøre dem mer fullstendig, slik at de kan være en hjelp for den økonomiske politikk framover.

De unge kandidater som har deltatt i arbeidet er: Petter Jakob Bjerve, Eivind Erichsen, Stein Johnsen, Ole David Koht Norbye og Frøystein Wedervang.

Statistisk Sentralbyrå, den 3. januar 1946.

Gunnar Jahn.

A. Skøien.

Kap. I. Nasjonalformue og nasjonalinntekt.

Teoretisk orientering.

I dette kapitlet skal vi kort gå inn på hva nasjonalformue og nasjonalinntekt er og samtidig se hvilke metoder en kan nytte til å beregne disse størrelsene statistisk. Det er naturlig først å drøfte nasjonalformuen og dernest nasjonalinntekten, sammenhengen mellom dem vil bli drøftet under framstillingen av inntekten.

N a s j o n a l f o r m u e n .

På samme måten som en person eller en bedrift stiller opp status over sin formue, kan en liknende status stilles opp over formuen til hele nasjonen, dvs. over nasjonalformuen. De ymse postene i en slik status blir:

- 1) aktivapostene jord, skog, bygninger og anlegg, maskiner, varelager og andre former for **r e a l k a p i t a l**,
- 2) aktivapostene aksjer, andeler og fordringer av alle slag (her også penge-sedler),
- 3) passivapostene aksje- og andelsansvar og alle former for gjeld (her også seddelgjeld) og
- 4) saldoen av aktivapostene 1) og 2) og passivapost 3) [dvs. post 1) + post 2) — post 3)] som blir lik nasjonalformuen, og som kommer på passivasiden dersom den er positiv.

I samsvar med denne inndelingen kan den **n a s j o n a l e s t a t u s** stilles opp slik:

A k t i v a :	P a s s i v a :
1) Realkapital.	3) Aksje- og andelsansvar. Gjeld.
2) Aksjer, andeler og fordringer.	4) Saldo: Nasjonalformue.

De innenlandske aksjer, andeler og fordringer som post 2) i denne statusoppstillingen inneholder, vil alle kunne finnes igjen i post 3), nemlig som aksje- og andelsansvar og som gjeld. Blir disse bokført til samme verdi både på aktiva- og passivasiden, vil de utlikne hverandre, og vi får følgende forenklede status:

A k t i v a :	P a s s i v a :
1) Realkapital.	3) Aksje- og andelsansvar overfor utlandet. Gjeld til utlandet.
2) Utenlandske aksjer, andeler og fordringer.	4) Saldo: Nasjonalformue.

Istedenfor her å føre postene 2) og 3) særskilt kan 3) substraheres fra 2). Denne differansen er **nettofinanskapitalen**. I samsvar med dette kan den nasjonale status forenkles ytterligere til:

A k t i v a :	P a s s i v a :
Realkapital.	Nasjonalformue.
Nettofinanskapital.	

Med utgangspunkt i disse statusoppstillingene er det lett å vise hvordan nasjonalformuen kan beregnes statistisk. For det første kan realkapitalen og nettofinanskapitalen beregnes hver for seg og nasjonalformuen finnes som en sum av disse to postene. For det andre kan nasjonalformuen beregnes som en sum av nettoformuene (aksje- og andelsansvar ført til fradrag) til de enkelte personer og institusjoner som tilhører nasjonen. En slik beregning kan bl. a. bygge på skattestatistikken. Den første metoden blir gjerne kalt **realmetoden**, og den andre er den **personlige metode**. Byrået har valgt å nytte realmetoden, bl. a. fordi en ved denne metoden kan få kartlagt realkapitalen, dvs. få den fordelt etter art og etter næringssektorer.

To av hovedproblemene når en skal beregne størrelsen av realkapitalen, er for det første å verdsette den og for det andre å avgrense omfanget av den. Begge disse problemene må løses ut fra formålet med beregningene. Formålet for Byrået har først og fremst vært å finne hvor sterkt realkapitalen ble redusert under krigen og dermed gi et grunnlag for å bedømme hvor mye det vil koste å bygge den opp igjen.

Ut fra dette synspunktet har en i prinsippet valgt å verdsette kapitalgjenstandene til hva det ville koste å gjenanskaffe dem, dvs. til gjenanskaffelsesverdien. I den grad en kapitalgjenstand er redusert i verdi på grunn av slit og elde, er det gjort fradrag for dette. En kan derfor si at realkapitalen er verdsett til den nedskrevne gjenanskaffelsesverdi. Dersom en kapitalgjenstand er blitt umoderne slik at det ikke kan bli tale om å gjenanskaffe den, har en forsøkt å verdsette den til gjenanskaffelsesverdien av en kapitalgjenstand med samme tekniske produktivitet.

Også når det gjaldt å avgrense omfanget av den realkapital som skulle tas med i beregningen, ble omsynet til beregningen av kapitalreduksjonen i høy grad avgjørende. Ut fra dette omsynet var det f. eks nødvendig å ta med

storparten av konsumkapitalen, dvs. boliger, personlig løsøre o. l., og det gjaldt i første rekke å få med all realkapital som det er nedlagt arbeid i og som det blir aktuelt å gjenreise i årene framover. Vi skal senere se hvordan avgrensingen er gjennomført i detalj.

N a s j o n a l i n n t e k t e n .

Nasjonalinntekten er en sum av to slags inntekt, nemlig 1) nettorealinntekten og 2) nettofinansinntekten.

Nettorealinntekten eller nasjonalproduktet for et land er den nettostrøm av varer og tjenester som landet skaper gjennom sin økonomiske virksomhet. Denne nettostrømmen kan oppfattes på tre måter alt etter synspunktet vi ser den fra. For det første kan vi oppfatte den som et nettoprodukt, dvs. som den rest som blir tilbake når vi fra det samlede resultat av produksjonen, dvs. bruttorealinntekten, trekker kapitalslitet, tjenester fra andre land og alle slags varer som er gått inn i produksjonen. For det andre kan vi se nettorealinntekten ut fra de formål den blir nyttet til. Sammen med importen av varer og tjenester fra utlandet kan den nyttes til tre formål, nemlig konsum, realinvestering, dvs. investering i egen realkapital, og eksport. Nettorealinntekten blir derfor lik summen av konsumet, realinvesteringen og eksportoverskuddet. I tilfelle importoverskudd blir den lik summen av konsumet og den del av realinvesteringen som overstiger importoverskuddet. Fra konsumentenes synspunkt blir nettorealinntekten den vare- og tjenestestrøm som de i høyden kan konsumere i tillegg til importoverskuddet uten å redusere realkapitalen. For det tredje kan vi følge nettorealinntekten bakover i produksjonsprosessen. I siste omgang oppløser den seg her i en strøm av tjenester som blir ytt av personene og realkapitalen i landet og som gjennom produksjonen blir transformert til varer og tjenester av ymse slag. Tjenestene fra personene er arbeids- og organisasjonsinntekten og tjenestene fra realkapitalen er realkapitalinntekten. Nettorealinntekten blir altså lik summen av arbeids- og organisasjonsinntekten og realkapitalinntekten.

Sammenhengen mellom disse tre uttrykkene for nettorealinntekten kan illustreres ved følgende realregnskap for en økonomisk sektor. (Se neste side.)

Dette regnskapet er ført etter det dobbelte bokholderis prinsipp og kan tenkes å gjelde for en hvilken som helst økonomisk sektor, for en person, en bedrift, en næring o. l. Som en ser, har regnskapet bare fire konti: tjenesteytingskonto, produksjonskonto, investeringskonto og inntektsnyttingskonto. Tre av disse kontiene har nettorealinntekten som saldo. Vi skal senere komme tilbake til dette regnskapet.

Skal vi finne nasjonalinntekten, må vi som nevnt legge nettorealinntekten sammen med nettofinansinntekten. Finansinntekten omfatter all inntekt av finanskapital, dvs. alle utbytte- og renteinntekter på aksjer, andeler og fordringer. Men til hver utbytte- og renteinntekt for eierne av finanskapitalen

Tjenesteytingskonto		Produksjonskonto		Investeringskonto		Inntektsnyttingskonto	
Debet	Kredit	Debet	Kredit	Debet	Kredit	Debet	Kredit
		Forbruk av varer i produksjonen. Tjenester fra andre sektorer. Kapitalslit	Bruttorealinntekt (bruttoproduksjonsverdi)	Bruttorealinntekt	Forbruk av varer i produksjonen. Tjenester fra andre sektorer. Kapitalslit Konsum Realinvestering Eksport	Konsum Realinvestering Eksport	
	Arbeids- og organisasjonsinntekt. Realkapitalinntekt	Saldo: Arbeids- og organisasjonsinntekt + Realkapitalinntekt		Import			Import
Saldo: Nettorealinntekt							Saldo: Nettorealinntekt
Nettorealinntekt =	Arbeids- og organisasjonsinntekt + realkapitalinntekt	Nettorealinntekt =	Bruttorealinntekt — forbruk av varer i produksjonen — tjenester fra andre sektorer — kapitalslit			Konsum + realinvestering + eksportoverskudd =	Nettorealinntekt

svarer det alltid en nøyaktig like stor utbytte- og renteutgift for vedkommende aksjeselskap eller skyldnere. Nettofinansinntekten, dvs. differansen mellom finansinntektene og finansutgiftene, må derfor være lik null for hele verden sett under ett. Tilsvarende må også utbytte- og renteoverføringene mellom de ymse personer og institusjoner innenfor et enkelt land utlikne hverandre. For det enkelte land må derfor nettofinansinntekten være lik utbytte- og renteinntektene fra utlandet minus utbytte- og renteutgiftene til utlandet.

Har et land positiv nettofinansinntekt, betyr dette at landet på grunn av sin finansielle stilling kan disponere en del av den nettorealinntekt som utlandet skaper. Har landet negativ nettofinansinntekt, må det omvendt gi fra seg disposisjonsretten til en del av sin egen nettorealinntekt. Mens nettorealinntekten er den nettostrøm av varer og tjenester som landet sjøl skaper gjennom sin økonomiske virksomhet, blir nasjonalinntekten — dvs. summen av nettoreal- og nettofinansinntekten — altså den vare- og tjenestestrøm som tilfaller borgerne i landet. Norge har i en årrekke hatt negativ nettofinansinntekt, dvs. større utbytte- og renteutgifter til utlandet enn utbytte- og renteinntekter fra utlandet. Nasjonalinntekten for Norge har såleis vært mindre enn nettorealinntekten.

Adderer vi nettofinansinntekten både på debet- og creditsiden av tjenesteytingskonto, produksjonskonto og inntektsnyttingskonti i regnskapet side 6, får vi følgende uttrykk for nasjonalinntekten:

- 1) nasjonalinntekt = bruttoinntekt (bruttorealinntekt, utbytte og renter) — vareforbruk i produksjonen — tjenester fra andre sektorer — kapitalslit — utbytte- og renteutgifter,
- 2) nasjonalinntekt = arbeids- og organisasjonsinntekt + kapitalinntekt (real- og finanskapitalinntekt),
- 3) nasjonalinntekt = konsum + realinvestering + overskudd på betalingsbalansen overfor andre land (summen av eksportoverskudd og nettofinansinntekt).

Uttrykk 3) syner sammenhengen mellom nasjonalinntekt og nasjonalformue. Nasjonalinntekten blir brukt dels til konsum, dels til å øke nasjonalformuen ved realinvestering og ved overskudd på betalingsbalansen.

Investeringen omfatter bare slike former for formuesøking som blir innkalkulert i nasjonalinntekten. I tillegg til dette kan nasjonalformuen øke eller avta på grunn av vinning eller tap som vi ønsker å holde utenfor inntektsregnskapet og som vi derfor bare bokfører over regnskapet for formuen.

Fra synspunktet til inntektsmottakerne er det naturlig å se den ikke-konsumerte delen av nasjonalinntekten som sparing. Uttrykk 3) syner at denne sparingen må være lik den samlede investering. Samfunnet som helhet kan i det hele tatt ikke spare på annen måte enn ved å øke nasjonalformuen gjennom realinvestering og overskudd på betalingsbalansen.

Hittil har vi oppfattet nasjonalinntekten som en nettostrøm av varer og tjenester uten å nevne måleenheten for denne strømmen. Ved en statistisk beregning må nasjonalinntekten måles i penger, hos oss altså i kroner. Men da prisene kan variere fra år til år, kan nasjonalinntekten målt i løpende kroneverdi variere jamvel om sjølve mengdestrømmen av varer og tjenester er konstant. Skal vi få et korrekt mål for nasjonalinntekten, må derfor den løpende kroneverdi av denne inntekten korrigeres for prisforandringene. Dette kan vi lettest gjøre ved å dividere den løpende kroneverdi av nasjonalinntekten med en indeks for de priser som nasjonalinntekten er kalkulert etter. På det viset får vi en indeks for mengdestrømmen.

Metoder til å beregne nasjonalinntekten.

Den beste måten å finne nasjonalinntekten på ville være å føre et fullstendig nasjonalregnskap — f. eks. et nasjonalregnskap av samme type som regnskapet på side 6 — der alle de mange beløp som inngår i en nasjonalinntektsberegning samtidig ble ført til debet på en konto og til kredit på en annen. Dette ville ha gitt den beste kontrollen med beregningene, men på den andre siden stiller en slik framgangsmåte store krav til det statistiske materialet.

Statistisk er det lettere å beregne nasjonalinntekten ved enkel bokføring. Hver av de regnskapskonti på side 6 som gir nettorealinntekten som saldo, kan nemlig føres enkeltvis og helt uavhengig av hverandre. Regnskapet illustrerer såleis tre ulike metoder til å beregne nasjonalinntekten:

- 1) Produksjonskonto viser at nettorealinntekten kan beregnes som en differanse mellom bruttorealinntekten og ymse fradragsposter. Denne metoden vil i det følgende bli kalt **bruttoinntektsmetoden**.
- 2) Tjenesteytingskonto viser at nettorealinntekten kan beregnes som en sum av arbeids- og organisasjonsinntekten og realkapitalinntekten. Denne metoden vil bli referert til som den **direkte metode**.
- 3) Inntektsnyttingskonto viser at vi kan beregne nettorealinntekten som en sum av postene konsum, realinvestering og eksportoverskudd. Dette er **inntektsnyttingsmetoden**.

Ved alle disse tre metodene får vi nasjonalinntekten ved å legge nettofinansinntekten (dvs. nettoutbytte- og nettorenteinntektene fra utlandet) sammen med nettorealinntekten.

Felles for disse metodene er at de i hovedsaken konsentrerer seg om den økonomiske realsirkulasjonen og beregningen av nettorealinntekten, en ser helt bort fra overføringen av utbytte og renter mellom innenlandske personer og institusjoner og tar bare omsyn til slike overføringer fra og til utlandet. Av den grunn kan disse metodene kalles **realmetoder** i motsetning til en fjerde metode — den **personlige metode** — som går ut på å finne nasjonalinntekten som en sum av nettoinntektene til de ymse personer og institusjoner i landet. Ved den sistnevnte metoden — som i første rekke må bygge

på skattestatistikken — blir nettorealinntekten og nettofinansinntekten beregnet under ett, nettoinntekten for den enkelte er jo ofte en sum av realinntekt (vederlag for realytelser) og finansinntekt (utbytte og renter).

En enkel bokføring av nasjonalinntekten ved hjelp av de metoder som nå er nevnt, gir ikke så god kontroll med beregningene som en dobbelt bokføring. Men om ikke alle beløp konkret sett blir ført på to konti, kan den dobbelte bokføringen likevel stilles opp som grunnleggende prinsipp for beregningene. Dette vil f. eks. si at vi ved inntektsnyttingsmetoden må passe på å regne som konsum, realinvestering og eksportoverskudd alle poster — og bare de postene — som blir innkalkulert i nettorealinntekten ved de andre metodene, og at de ymse postene må vurderes etter de samme priser ved alle metodene. Dersom det lot seg gjøre å avstemme de fire metodene etter hverandre helt i samsvar med prinsippet om dobbelt bokføring, ville de alle med bokholdermessig nødvendighet måtte gi nøyaktig samme nasjonalinntekt. Men i praksis er dette vanskelig å oppnå.

Et nødvendig vilkår for at denne avstemningen skal lykkes noenlunde bra i praksis, er bl. a. at varene og tjenestene blir vurdert etter markedsprisen i beregningsåret. Vi skal senere se hvilke konsekvenser dette fører med for beregningene.

Det ville være av interesse å beregne nasjonalinntekten etter alle de nevnte metodene, for hver metode gir en særskilt og nyttig oppspaltning av inntekten: bruttoinntektsmetoden gir en oppspaltning på næringer eller produksjonsprosesser, den direkte metode på inntektsarter, inntektsnyttingsmetoden på de formål som inntekten blir nyttet til, og den personlige metode på inntektsmottakere.

Ved hjelp av bruttoinntektsmetoden og den direkte metode har Byrået beregnet nettorealinntekten for de ymse sektorer av Norges økonomi. Netto-realinntekten for en sektor gir et mål for sektorens bidrag til nasjonalinntekten. Byrået har også for hver sektor forsøkt å fordele nettorealinntekten på arbeidsinntekt og andre inntekter. Endelig har en utført en grov beregning av hvordan nasjonalinntekten ble nyttet under krigen.

I det følgende vil hver av de fire metodene til å beregne nasjonalinntekten bli drøftet etter tur. Det vil her bli gjort greie for hvordan vi ved hjelp av disse metodene kan finne nasjonalinntekten regnet i den løpende kroneverdi. Deretter skal vi kort se hvordan nasjonalinntekten kan omregnes til fast kroneverdi.

B r u t t o i n n t e k t s m e t o d e n .

Når en skal beregne nasjonalinntekten ved bruttoinntektsmetoden, må en først finne nettorealinntekten for de enkelte næringssektorer som det er naturlig å inndele Norges økonomi i. For hver slik sektor kan vi tenke oss ført en produksjonskonto av samme type som i regnskapet side 6. Summen av saldiene på disse kontiene blir lik nettorealinntekten for Norge, og legger vi denne sammen med nettofinansinntekten, får vi nasjonalinntekten.

Bruttorealinntekten for en næringssektor svarer til bruttoproduksjonsverdien i Byråets produksjonsstatistikk for industrien, og omfatter alle varer og tjenester som sektoren produserer i beregningsåret. Det er likegyldig om varene blir konsumert, lagt på lager eller brukt som produksjonsmiddel innenfor samme sektor eller om de blir solgt til andre sektorer. Tilsvarende er det likegyldig om tjenestene blir konsumert av sektoren sjøl eller ytt til andre sektorer. Verdiøkning på den faste realkapitalen regnes også med i bruttorealinnkomsten dersom verdiøkningen er kommet fram som et resultat av den ordinære produksjonsvirksomhet i sektoren. Verdiøkning på fast eller flytende realkapital som følge av prisstigning, regnes derimot ikke med, og heller ikke verdiøkning på grunn av ekstraordinære hendinger som ikke har noe med den ordinære produksjonsvirksomhet å gjøre, f. eks. oppdaging av skiferberg på en eiendom o. l. Disse formene for verdiøkning må vi regne som vinning på formue og holde utenfor regnskapet med inntekten.

Ved en statistisk beregning blir vi nødt til å se bort fra en rekke varer og tjenester som i prinsippet burde regnes med i bruttorealinnkomsten. Dette gjelder tjenester som konsumentene yter til seg sjøl (barbering, vask og annen kroppspleie, reparasjon og smøring av sko, ski og sykler, vedhogging o. l.), enkelte former for vareproduksjon til eget bruk (dyrking av grønnsaker, frukt og blomster i egne hager o. l.) og tjenester som blir gjort gratis for andre (ærender, undervisning, hjelp til å plasere penger, skrive kontrakter, oversette brev o. l.). Dessuten gjelder det i stor utstrekning inntekten av konsumkapital (klær, sko, møbler, ski, sykler o. l.). Prinsipielt ville det ikke være noe i veien for å regne inntekt av denne kapitalen heller, men en slik beregning ville by på store statistiske vansker. En ikke liten del av de tjenester som kan sies å bli prestert i samfunnet, blir altså holdt helt utenfor beregningen av nasjonalinntekten. Det er viktig å være klar over dette.

Det er uråd å stille opp et fast prinsipp for hvilke varer og tjenester vi kan se bort fra og hvilke vi må regne med i bruttorealinnkomsten. Grensen her er i høy grad flytende. Den kan bare dras konvensjonelt i hvert tilfelle når problemet reiser seg, og vi må da blant annet ta omsyn til hva som statistisk sett er mest praktisk og formålstjenlig. Hovedsaken er at det blir holdt fast på den samme grensen fra år til år, slik at beregningene blir sammenliknbare.

Problemet gjelder ikke bare å avgjøre hvilke varer og tjenester vi skal inkludere i bruttorealinnkomsten, men også hvordan varene og tjenester skal verdsettes, dvs. hvilke priser de skal verdsettes etter. Skal vi kunne være trygge for at samme vare eller tjeneste i praksis blir ført både til debet og kredit til samme pris, må som alt nevnt, hovedprinsippet her være at de verdsettes til markedsprisen i beregningsåret. Dette gjelder også når markedsprisen blir fastsatt av det offentlige, eller av mer eller mindre monopolistiske bedrifter, sammenslutninger eller organisasjoner og det gjelder når den blir holdt høy ved toll, skatter og avgifter eller lav ved subsidier eller andre bidrag. Varer og tjenester som ikke blir solgt, men konsumert eller nyttet på

annet vis av produsenten, må verdsettes til den prisen produsenten ville ha fått i tilfelle salg.

Vanskeligere er det å verdsette varer og tjenester som i det hele tatt ikke blir omsatt i markedet. Dette gjelder en rekke kollektive goder, f. eks. de tjenester som sentraladministrasjonen, kommunaladministrasjonen, politiet, forsvarsmakten og andre offentlige institusjoner presterer. I mangel av markedspris kan disse tjenestene verdsettes til det de koster det offentlige.

For andre tjenester blir vederlaget ytt sammen med finansielle ytelser, så det er vanskelig å si hvor mye er vederlag for tjenester og hvor mye er ren finansinntekt. Dette gjelder f. eks. tjenestene som banker og andre kredittinstitusjoner, trygdeinstitusjoner o. l. yter sine kunder. Kredittinstitusjonene tar nemlig vederlag for sin tjenesteyting i form av en rentemarginal, og trygdeselskapene innkalkulerer dette vederlaget i trygdepremien. Men en del av nettorenteinntektene (renteinntekter ÷ renteutgifter) til bankene må regnes som ren finansinntekt og en del av trygdepremiene må regnes som vederlag for at trygdeinstitusjonen overtar en bestemt risiko. Vi må derfor på en eller annen måte skille ut vederlaget for realytelsene fra nettorenteinntekten.

Når vi skal beregne nettorealinntekten, må følgende poster trekkes fra bruttorealinntekten:

- 1) tjenester som andre sektorer bidrar med i produksjonen,
- 2) forbruket av varer i produksjonen og
- 3) kapitalslitet.

Tjenester som andre sektorer bidrar med i produksjonen må trekkes fra bruttorealinntekten da de blir regnet som inntekt for de sektorer som yter dem. Disse tjenestene må også verdsettes etter markedsprisen. I visse tilfelle er det vanskelig å fastslå denne fradragsposten. Det er f. eks. ytterst vanskelig å beregne verdien av de tjenester som industrien mottar fra den offentlige administrasjon, banker og trygdeselskaper. I stedet for å føre verdien av disse tjenestene til fradrag for hver enkelt sektor som mottar dem, kan vi enten føre dem til fradrag i en samlet sum for alle sektorer eller regne dem som en form for konsum. Byrådet har dels valgt den første og dels den andre framgangsmåten.

Forbruket av varer i produksjonen omfatter alle råstoffer, hjelpestoffer og annet vareforbruk i produksjonen som kan konstateres ved vanlig lageruttelling. Dette forbruket beregnes helt uavhengig av hvor varene kommer fra, det gjelder både varer som er produsert av sektoren sjøl og varer innkjøpt fra andre sektorer, og verdien av det må beregnes på grunnlag av markedsprisene i beregningsperioden, bl. a. for å hindre at vinning på prisstigning kommer med som inntekt og at tap på prisfall blir ført til fradrag ved beregningen av nettorealinntekten.

Kapitalslitet omfatter all verdireduksjon som ikke kan konstateres direkte og bokføres etter hvert som den skjer (slik som vareforbruket og stort

sett også tjenestene fra andre sektorer) men som må beregnes mer eller mindre konvensjonelt og bokføres som avskrivning ved slutten av regnskapsperioden.

Slitet på en kapitalgjenstand kan konstateres nøyaktig først når gjenstanden blir utskiftet. Da er det nemlig forholdsvis lett å påvise den gjenværende verdi, dvs. utskiftningsverdien. Blir gjenstanden solgt som skrap eller til videre bruk hos andre, er det særlig lett å påvise utskiftningsverdien. Den blir da lik salgsverdien minus kostnadene ved å skifte ut gjenstanden. Er kapitalgjenstanden helt verdiløs ved utskiftningen, blir utskiftningsverdien negativ og lik utskiftningskostnadene. Blir den tatt i bruk til andre formål i samme bedrift, kan utskiftningsverdien settes lik bruksverdien for det nye formålet minus utskiftningskostnadene. Trekker vi utskiftningsverdien fra sjølkostverdien av kapitalgjenstanden, blir differansen lik kapitalslitet for hele den tiden gjenstanden har vært brukt. Men problemet gjelder ikke bare å beregne kapitalslitet for hele denne tiden. Kapitalslitet må dessuten deles på de enkelte år i perioden ved en årlig avskrivning. Det enkleste ville være å dele det med et konstant beløp pr. år, men dersom gjenstanden blir brukt og slitt mye i enkelte år og lite i andre, vil en slik deling ikke bli riktig. I slike tilfelle vil det være best å la avskrivningsbeløpet variere med utnyttingsgraden. Skal vi unngå at vinning på prisstigning og tap på prisfall virker på inntektsberegningen, må avskrivningen dessuten skje på grunnlag av gjenanskaffelsesverdien av kapitalgjenstanden i beregningsåret.

Som kapitalslit regnes bare verdireduksjon som skyldes den ordinære virksomhet i sektoren. Verdireduksjon som følge av krigsskader, brann, oversvømming, jordskjelv o. l. bør holdes utenfor beregningen av inntekten. Det er mer naturlig å oppfatte disse formene for kapitalreduksjon som formuestap og føre dem bare over formuesregnskapet.

Trekker vi verdien av vareforbruket i produksjonen og verdien av alle tjenester mottatt fra andre sektorer fra bruttorealinntekten, blir differansen lik bearbeidingen. Trekker vi også kapitalslitet eller avskrivningene fra, får vi nettorealinntekten. Da avskrivningene bare lar seg anslå rent skjønnsmessig, blir bearbeidingen — beregnet på dette viset — nøyaktigere enn nettorealinntekten. Som vi skal se, gjelder dette derimot ikke dersom nettorealinntekten og bearbeidingen blir beregnet etter den direkte metode.

Vareforbruket i produksjonen og tjenestene fra andre sektorer blir kreditert den sektor som produserer disse varene og tjenestene. Vareforbruket kan til og med bli både kreditert og debitert samme sektor, nemlig når varene blir både produsert og brukt av vedkommende sektor. Disse postene og dermed også bruttorealinntekten vil derfor avhenge av hvordan næringslivet er oppbygd i tekniske og organisatoriske enheter. Et eksempel vil vise dette. En møbelfabrikk som kjøper råvirke, sager og tørker materialet sjøl, vil regne råvirket som vareforbruk og møblene som bruttorealinntekt. En annen møbelfabrikk som kjøper ferdige materialer, vil derimot regne materialene som vareforbruk, og den sektor som produserer dem vil regne dem som bruttorealinntekt. Jo mer spe-

sialisert næringslivet er, dess større vil såleis bruttorealinntekten bli når oppgavene over denne inntekten blir innhentet fra de enkelte bedrifter. I mange tilfelle blir en nødt til å avgjøre etter beste skjønn om en post skal regnes som bruttorealinntekt og vareforbruk, resp. bruttorealinntekt og tjenester fra andre sektorer, eller om den skal utelates helt. Det avgjørende er her ikke så mye hvordan grensen blir dratt som at den samme grensen blir opprettholdt fra år til år.

I det foregående har vi i bruttorealinntekten til en sektor ikke regnet med de beløp som sektoren mottar i form av skatter, subvensjoner og andre bidrag, og omvendt er ytingen av skatter, subvensjoner og andre bidrag ikke ført til fradrag. Disse ytelsene er nemlig rene overføringer av inntekt fra en sektor til en annen og gir ikke uttrykk for noen vare- eller tjenestestrøm. Heller ikke hele mottakingen og ytingen av trygdepremier bør komme med ved beregningen av nettorealinntekten. Bare den delen av disse premiene som er vederlag for tjenesteytelser må regnes som inntekt eller inntektsfradrag. Risikopremien derimot er det mest praktisk og stort sett mest naturlig å betrakte som en utjevning av formuestap som bare blir å føre over formuesregnskapet.

Denne framgangsmåten virker rimelig når det gjelder skatter som for størstedelen blir båret av den næring som yter dem, f. eks. inntekts- og formueskattene, og når det gjelder subvensjoner og andre bidrag som for det meste kommer mottakeren til gode. Derimot virker den urimelig når skattene og bidragene gjennom prisdannelsen helt eller for en større del blir veltet over på andre. Dette er såleis tilfelle for storparten av de indirekte skattene og mange former for subvensjoner. Omsetningsskatten er det typiske eksempel på en slik skatt. Denne skatten blir i første rekke innkrevd hos handelsbedriftene, men blir i sin helhet veltet over på varekjøperne i form av høyere varepriser. Som følge av dette virker den til å gjøre den løpende kroneverdi av nettorealinntekten større for handelsbedriftene, den har nemlig økt bruttorealinntekten uten å øke fradragspostene tilsvarende. Slik virker også en rekke andre indirekte skatter. Tollavgiftene står her i en særstilling. Disse avgiftene blir innkrevd av tollmyndighetene og blir inkludert i importprisene til importørene. En heving eller senkning av tollavgiftene vil derfor virke til å heve eller senke bruttorealinntekten for næringer som bruker importvarer som produksjonsmiddel, men verdien av vareforbruket i produksjonen vil stort sett bli hevet eller senket tilsvarende slik at nettorealinntekten blir omtrent uforandret. Bidragene blir overveltet særlig når det offentlige gir produsentene subvensjoner for å holde detaljprisene på produkter nede, men det gjelder også i en rekke andre tilfelle. I den utstrekning dette skjer, vil bruttorealinntekten, bearbeidingen og nettorealinntekten for vedkommende næring, bli tilsvarende redusert. Sett at hele bidraget til en næring blir brukt til å sette ned produktprisene. Bruttorealinntekten for denne næringen blir da minsket med bidraget mens fradragspostene i det hele tatt ikke blir påvirket. Bearbeidingen og nettorealinntekten

blir derfor også redusert med bidraget, jamvel om næringen yter en konstant mengdestrøm av tjenester.

Jo mer subvensjoner og andre bidrag på dette viset blir overført til andre næringer eller til konsumentene, dess urimeligere virker det på beregningsresultatene. Næringer som betaler etter måten store beløp i skatter og avgifter på produksjon og omsetning, vil få for høy inntekt, og næringer som mottar forholdsvis store subvensjoner og andre bidrag, vil få for lav inntekt sammenliknet med andre næringer. Når det dessuten kommer nye subvensjoner, skatter og avgifter og når gamle faller vekk eller blir forandret, vil dette virke til å forandre den løpende kroneverdi av inntekten uten at inntekten betraktet som mengdestrøm trenger å ha forandret seg. Det samme gjelder for trygdepremiene, men i langt mindre grad. Ikke minst på grunn av bidragene, skattene og avgiftene og trygdepremiene må en derfor være ytterst varsom med å sammenlikne den løpende kroneverdi av inntekten for ulike land, ulike næringer og ulike år.

Til en viss grad er det mulig å bøte på ulempene ved dette ved å omregne inntekten til fast kroneverdi. En slik omregning kan eliminere virkningen på inntekten av forandringer i bidrag, trygdepremier, skatter og avgifter fra år til år. Men den gjør det ikke lettere å sammenlikne inntekten i ulike land eller ulike næringer. Skal vi gjøre slike sammenlikninger, kan det for visse formål være nødvendig å ta omsyn til skattene og bidragene også. I tabellene i det følgende er derfor inntektsoppgavene supplert med særskilte oppgaver over skatter og bidrag.

Den direkte metode.

Bruttoinntektsmetoden høver i regelen best for de vareproduserende næringer. Byrået har brukt denne metoden for jordbruk og hagebruk, skogbruk og fiske, industri og håndverk. For disse næringssektorene har vi årlige oppgaver over bruttorealinntekten, delvis også over de ymse fradragspostene. For de øvrige sektorer av Norges økonomi som praktisk talt yter bare tjenester, fins det stort sett ikke direkte oppgaver over bruttorealinntekten. Dette gjelder transport, varehandel, hotell og restauranter, tjenester av varig konsumkapital, husarbeid, offentlig administrasjon og annen tjenesteyting. For disse sektorene er nettoinntekten beregnet med utgangspunkt i lønnsinntektene og andre inntekter, dvs. ved hjelp av den direkte metode.

Dersom denne metoden skal gi samme resultat som bruttoinntektsmetoden, må alle inntektselementer som inkluderes i saldoen på produksjonskonto, også krediteres tjenesteytingskonto (se regnskapet side 6). Den direkte metode må med andre ord avstemmes med bruttoinntektsmetoden i samsvar med prinsippet om dobbel bokføring. I den løpende kroneverdien av nettorealinntekten må vi derfor inkludere alle slags trygdepremier, skatter og avgifter som blir inkludert ved bruttoinntektsmetoden. Tilsvarende må subvensjoner og andre bidrag ikke regnes med.

Lønnsinntekten kan oppfattes på to måter, nemlig 1) som lønnsvederlag fastsatt etter avtale mellom arbeidstaker og arbeidsgiver, dvs. som arbeidslønn i snever forstand, og 2) som vederlag for alle slags personlige tjenester. 2) omfatter ikke bare den egentlige arbeidslønn, men også arbeidsinntekt ved egen virksomhet, inntekten av husmødrenes og de hjemmeværende barns arbeid o. l. For delingen av nettorealinntekten på arbeidslønn og andre inntekter har det mye å si om arbeidslønnen blir oppfattet på den ene eller andre måten. Derimot blir sjølsagt nettorealinntekten den samme i begge tilfellene.

Byrået har valgt å oppfatte arbeidslønnen snevert som lønn fastsatt etter avtale, for det første fordi dette omgrepet vel har størst praktisk interesse og for det andre fordi dette er mest nyttet i norsk statistikk. Såleis gir både bedriftstellingen, industristatistikken og produksjonsstatistikken oppgaver over «utbetalt lønn». Når arbeidslønnen oppfattes slik, blir resten av nettorealinntekten en sum av skatter og avgifter, realkapitalinntekt og ikke kontraktsmessig fastsatt arbeids- og organisasjonsinntekt. Denne summen vil bli kalt «andre inntekter».

Er nettorealinntekten beregnet ved den direkte metode, kan bearbeidingen finnes som en sum av nettorealinntekten og kapitalslitet. Men i motsetning til når bruttoinntektsmetoden blir nyttet, vil bearbeidingen i dette tilfelle bli mindre nøyaktig enn nettorealinntekten. Det samme gjelder bruttorealinntekten, som ved den direkte metode finnes ved å addere nettorealinntekten og alle beløp som svarer til fradragspostene ved bruttoinntektsmetoden. Likevel har Byrået for å kunne gi samletall for landet beregnet bruttorealinntekten og bearbeidingen også når den direkte metode er nyttet. For noen sektorer som har lite kapitalslit, er bearbeidingen imidlertid satt lik nettorealinntekten.

I n n t e k t s n y t t i n g s m e t o d e n .

Nettorealinntekten kan som nevnt nyttes til konsum, realinvestering og eksportoverskudd. Inntektsnyttingsmetoden går ut på å beregne nettorealinntekten som en sum av disse tre størrelsene.

K o n s u m e t omfatter både varer og tjenester. Tjenestene blir alltid konsumert samtidig med at konsumenten mottar dem, varene derimot ikke. Matvarer o. l. blir gjerne lagret en tid før konsumenten bruker dem opp, og for en lang rekke konsumgoder — f. eks. boliger, møbler, alle slags utstyrsvarer o. l. — skjer konsumet over en årrekke. Fra disse godene blir anskaffet av konsumenten og inntil de er helt oppbrukt eller utslitt, eksisterer de i form av **k o n s u m k a p i t a l**.

Når nettorealinntekten skal beregnes ved inntektsnyttingsmetoden, kan konsumet av slike varige konsumgoder bokføres på to måter, nemlig 1) med hele verdien av vedkommende gode i det øyeblikk det anskaffes av konsumenten og 2) som avskrivning på vedkommende gode (og altså samtidig som avinvestering) etter hvert som det blir redusert i verdi. Dessuten kan det i tilfelle 2) bli tale om å regne nettorealinntekt av konsumkapitalen. Dersom dette ikke blir

gjort, vil skilnaden mellom 1) og 2) bare bli en ulik fordeling av nettorealinntekten på konsum og realinvestering.

Realinvesteringen omfatter bare verdiøkning som skyldes den ordinære produksjonsvirksomhet. Men dessuten kan realkapitalen som før nevnt øke eller avta i verdi av grunner som ikke har noe med den ordinære virksomheten å gjøre. Den kan øke i verdi ved tilfeldige oppdagninger, tekniske oppfinninger o. l., og den kan avta i verdi på grunn av krigsskader, brann, flom, jordskjelv o. l. Endelig kan kapitalverdien vokse eller synke som følge av prisstigning eller prisfall. Men dette er alt sammen vinning eller tap som ikke gir uttrykk for noen strøm av varer og tjenester og som vi derfor ikke ønsker å ta omsyn til ved beregningen av nasjonalinntekten. Av den grunn kan vi heller ikke inkludere disse verdiendringene i realinvesteringen.

Det er viktig å være klar over dette når en analyserer resultatene av beregningene for krigsårene. All kapitalreduksjon som følge av brannskader, krigshandlinger, sabotasje o. l. er f. eks. holdt utenfor beregningen av nasjonalinntekten for disse årene. En annen sak er at disse ødeleggelsene i n d i r e k t e har redusert nasjonalinntekten ved at de har gjort produksjonsevnen mindre.

E k s p o r t e n omfatter alle ytelser av varer og tjenester fra norske personer og bedrifter til utenlandske personer og bedrifter. I m p o r t e n omfatter alle varer og tjenester som går den motsatte veien. Disse omgrepene inkluderer med andre ord ikke bare den eksport og import som kommer med i handelsstatistikken, men også skipsfartstjenester, alle salg av varer og tjenester til utenlandske turister, inntekt av transittrafikk o. l.

Alle varer og tjenester som blir inkludert i eksporten og altså debitert inntektsnyttingskonto i regnskapet side 6, må sjølsagt krediteres en av de andre kontiene eller eventuelt samme konto. Omvendt må enhver import ikke bare krediteres inntektsnyttingskonto, men også debiteres denne eller en annen konto.

De ymse varer og tjenester som blir konsumert, investert, eksportert eller importert må verdsettes på grunnlag av den løpende markedspris. Dette prinsippet er grunnlagt i avsnittet om bruttoinntektsmetoden. Den samme grunnivningen gjelder her.

Konsumvarene må som oftest verdsettes til detaljpris, investeringsvarene dels til detalj- og dels til engrospris. Prisen må i det hele tatt inkludere alle inntektselementer som blir kreditert produksjonskonto for de ymse næringene ved bruttoinntektsmetoden. Dersom f. eks. bøndenes produksjon av varer til eget konsum blir kreditert produksjonskonto for jordbruket til produsentpris, må også konsumet av disse varene avregnes etter produsentpris. Av tilsvarende grunn må eksportvarene verdsettes til fobpris og importvarene til cifpris pluss tollavgifter.

Tollavgiftene vil komme med enten i konsumet, realinvesteringen eller eventuelt eksporten. All import blir nemlig direkte eller indirekte enten konsumert, investert her hjemme eller eksportert. Derfor må også tollavgiftene inkluderes i disse størrelsene. Dersom tollavgiftene blir hevet eller senket, vil

dette altså få konsekvenser for den løpende kroneverdi av både import (når importen regnes inklusive toll), konsum, realinvestering og kanskje eksport.

Vansken ved å nytte inntektsnyttingsmetoden ligger i beregningen av konsumet og realinvesteringen. Helst burde en ha løpende statistikk både over konsum og realinvestering. For krigsårene gir rasjoneringsstatistikken visse oppgaver, men på langt nær over alt konsum. For årene før krigen er det ytterst sparsomt med slike oppgaver. Det samme gjelder oppgavene over realinvesteringen både før og under krigen. Både konsum og realinvestering må derfor i stor utstrekning beregnes indirekte. Dette kan gjøres på flere måter. Her skal en bare nevne et par av dem.

For det første kan konsum og realinvestering beregnes i tilknytning til bruttoinntektsmetoden og den direkte metode. Ved begge disse metodene blir bruttorealinntekten beregnet lik den samlede produksjonsverdi for en rekke ulike vare- og tjenestearter. Disse produksjonsverdioppgavene kan nyttes til å beregne konsumet og investeringen indirekte. Ved hjelp av dem og ved hjelp av import- og eksporttallene, kan vi nemlig for hver vare- og tjenesteart beregne det som har stått til disposisjon til norske formål av vedkommende vare eller tjeneste. Når vi beregner fradragspostene ved bruttoinntektsmetoden og den direkte metode, kan vi videre finne hvor mye som blir brukt opp i produksjonen av de ymse varer og tjenester. Differansen mellom det beløp som har stått til disposisjon for norske formål av en vare eller tjeneste og verdien av forbruket i produksjonen må være det beløp som har stått til disposisjon for konsum og realinvestering. På grunnlag av disse tallene og arten av de ymse varene og tjenestene kan vi så grovt beregne konsumet og realinvesteringen særskilt.

En annen framgangsmåte er å beregne bare konsum og eksportoverskudd på grunnlag av oppgavene over den samlede produksjon og oppgavene fra handelsstatistikken. Dernest kan vi finne realinvesteringen ved å subtrahere konsum og eksportoverskudd fra nettorealinntekten slik den er beregnet ved bruttoinntektsmetoden eller den direkte metode. Ved begge disse framgangsmåtene kan vi supplere beregningen av konsumet eller realinvesteringen med annen statistikk. Beregningen av konsumet kan f. eks. for krigsårenes vedkommende suppleres av oppgavene fra rasjoneringsstatistikken.

Den personlige metode.

Bruttoinntektsmetoden, den direkte metode og inntektsnyttingsmetoden gir alle bare nettorealinntekten. Skal vi finne nasjonalinntekten må vi legge nettorealinntekten sammen med nettofinansinntekten.

Den personlige metode derimot går ut på å finne nasjonalinntekten som en sum av nettoinntektene for de ymse regnskapsenheter i landet, deriblant også den offentlige sektoren.

En beregning av nasjonalinntekten for Norge etter den personlige metode, måtte i dag bygge på inntektsoppgavene fra skattelikningen. Men disse opp-

gavene er så ufullstendige og upålitelige at resultatet på langt nær kan bli tilfredsstillende. For det første kommer ikke inntekter under det skattefrie minimum og en rekke andre inntekter med. For det andre er oppgavene som kommer med, langt fra pålitelige og for det tredje bygger de på et inntektsomgrep som skiller seg noe fra omgrepet nettoinntekt = nettorealinntekt pluss nettofinansinntekt. Dette er de viktigste grunnene til at den personlige metode vanskelig kan gi samme nasjonalinntekt for Norge som realmetodene, og Byrået har derfor forkastet denne metoden.

Deflatering av nasjonalinntekten til fast kroneverdi.

De fire statistiske metodene som er drøftet i det foregående, gir alle nasjonalinntekten målt i løpende kroneverdi, dvs. i løpende priser. Det er tidligere gjort greie for at vi kan omregne nasjonalinntekten til fast kroneverdi ved hjelp av en indeks for de priser som den løpende kroneverdi er beregnet etter.

Levekostnadsindeksen og engrosprisindeksen gir ikke noe godt uttrykk for prisene. Her er det nok å nevne at prisene på en lang rekke viktige varer og tjenester ikke er regnet med i levekostnadsindeksen og at mellomhandlerfortjenesten — og dermed i stor utstrekning prisen på de tjenester som sektorene varehandel og transport yter — ikke er inkludert i engrosprisindeksen. I de svenske nasjonalinntektsberegningene er nasjonalinntekten omregnet til fast kroneverdi ved hjelp av levekostnadsindeksen trass i disse manglene. Men ved en slik deflatering får vi i høyden fram hvor stor kjøpekraft nasjonalinntekten har.

For å bote på disse manglene og for å få omregnet nettorealinntekten for hver næring til fast kroneverdi har Byrået valgt en annen metode, nemlig å deflatere nettorealinntekten for hver næringssektor med en særskilt prisindeks for vedkommende sektor.

Dividerer vi den løpende kroneverdi av nettorealinntekten for Norge med den deflaterede nettorealinntekt beregnet slik som ovenfor nevnt — blir resultatet en prisindeks som gir uttrykk for variasjonen i alle priser og lønninger som er nyttet ved beregningen av nettorealinntekten. Vi får med andre ord en nasjonalinntektsprisindeks. Denne indeksen kan bl. a. nyttes til å deflatere nettorealinntekten for de enkelte næringer, eventuelt også nettofinansinntekten.

Kap. II. Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettorealinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter i riket og i næringssektorene. Nasjonalinntekten. Alt målt i løpende kroneverdier.

Innledning.

Slik som det statistiske materiale ligger an i Norge kan en beregning av nasjonalinntekten best gjennomføres ved å beregne nettorealinntekten næringsvis. Derneft beregnes nettofinansinntekten ved hjelp av betalingsbalansen overfor utlandet. Nasjonalinntekten finnes så som en sum av nettorealinntekten og nettofinansinntekten. I det følgende er derfor Norges økonomi delt i 13 næringssektorer.

- I. Jordbruk og hagebruk.
- II. Skogbruk.
- III. Fiske.
- IV. Fangst.
- V. Industri og håndverk.
 1. Industri og håndverk.
 2. Bygge- og anleggsvirksomhet.
- VI. Transport.
 1. Skipsfart.
 2. Annen transport.
 - A. Jernbaner.
 - B. Forstadsbaner.
 - C. Sporveier.
 - D. Biltransport og vognmenn (herunder flyttebyråer, viserguttkontorer, spedisjonskontorer o. l.).
 - E. Fyr- og losvesen, havnevesen.
 - F. Veivesen.
 - G. Post.
 - H. Telegraf, telefon, radio.
- VII. Handel.

VIII. Finansvirksomhet.

1. Banker.
2. Trygd.
3. Annen finansvirksomhet (kredittforeninger, vekselerer, finansierings-selskap, aksjemeglere, inkassobyråer, kredittopplysningsbyråer).

IX. Losji og bevertningsvirksomhet.

X. Tjenester av varig forbrukskapital.

1. Boliger.
2. Annen forbrukskapital.

XI. Husarbeid.

XII. Offentlig administrasjon.

1. Forsvarsvirksomhet.
2. Rettsvesen, politivesen, fengsels- og tvangsarbeidsvesen, brannvesen, regjeringsadvokat, lagmannsretter, overretter, byretter, sorenskriverier, byfogderier, påtalemyndigheter osv.
3. Sentraladministrasjon og organisasjoner. Regjering og statsrådssekretariat, storting og statsrevisjon, departementene, utenriksrepresentasjoner, Statistisk Sentralbyrå, arbeidsformidlingsorganer, fabrikk-tilsyn osv.

XIII. Ymse tjenester.

1. Helsestell (leger, tannleger, jordmødre, sykesøstre, sykehus og klinikker, sanatorier, pleiehjem, karanteneanstalter, asyler, apoteker).
2. Veterinærvesen.
3. Undervisning, vitenskap.
4. Andre tjenester (religiøs, humanitær og kunstnerisk virksomhet, rekreasjon, sport, presse, advokater, eiendomsめklere, aksjemeklere, skipsめklere, auksjonsforretninger, tekniske konsulenter, andre konsulenter, revisjonsbyråer, translatører, tolker, maskinskrivekontorer, annonsebyråer, reklamebyråer, private arbeidskontorer, film- og konsertbyråer, reisekontorer o. l.).

Innen hver sektor er det skilt mellom offentlig og privat virksomhet slik at inntekten av den totale offentlige virksomhet (kap. VI.) uten videre kan summeres opp.

Det må merkes at tallene for okkupasjonstiden bare gjelder det o k k u p e r t e Norge. Det betyr bl. a. at skipsfarts- og hvalfangstinntektene tjent ute ikke er inkludert i tallene.

Merk videre at enkelte av de tjenester som sektorene mottar fra andre sektorer av praktiske grunner ikke er trukket fra under hver sektor, men først samlet til slutt. Summen av nettorealinntekten i de 13 sektorene er derfor større enn landets faktiske nettorealinntekt. Se for øvrig totalsammendraget for alle sektorer i slutten av kap. II.

Inntektsstrømmen er i det følgende (kap. II.) målt i hvert års kroner (løpende kroner). Prisstigningen vil derfor øke inntektsbeløpene. I kap. III er

virkningene av prisøkingene eliminert ved deflatering (jfr. kap. I.). Den mengdestrømmen som finnes på dette viset har på mange måter større interesse enn inntektsstrømmen målt i løpende kroner. Deflateringen byr imidlertid på praktiske vansker, som derfor gjør resultatene i kap. III. usikre. Blant annet på grunn av disse vansker har Byrået bare deflatert nettorealinntekten og ikke bruttoinntekten, bearbeidelsesverdien, lønnsinntekter og andre inntekter.

Det må advares mot mistolking av beregningsresultatene. Før en har satt seg inn i nasjonalinntektsteorien i kap. I, kan tallene vanskelig vurderes på den rette måten. Uten kjennskap til teori og beregningsmåte vil det f. eks. være nokså naturlig å regne ut nettoinntekten pr. hode i hver næring for å sammenlikne levestandarden. Nettorealinntekten innen hver næring gir imidlertid ikke uttrykk for den private økonomiske inntekt til de som er sysselsatt i næringen. (Se kap. VI.) Gode eksempler på dette er at gjeldsrenter og indirekte skatter (f. eks. omsetningsavgiften) ikke føres til fradrag i inntekten. Et annet eksempel er at subvensjoner ikke regnes med i inntekten. Bidragene til korndyrkerne og til fiskerne er f. eks. ikke inkludert i jordbrukssektorens og fiskesektorens nettoinntekt. Begrunnelsen for denne beregningsmåte er gitt i kap. I.

Det må presiseres at mange av tallene er usikre. Det statistiske materiale som foreligger er for størstedelen samlet inn med andre formål for øye enn inntektsberegninger. Tallene omfatter derfor ofte poster som en ikke skal ha med, og omvendt. Mens derfor enkelte tall er usikre hva den absolutte størrelse angår, gir de derimot som regel utviklingen relativt pålitelig, noe som ofte er det vesentlige. Ikke sjelden mangler direkte oppgave helt, og anslag er derfor blitt gjort. I enkelte tilfelle er disse så vidt løse at de har liten verdi i seg selv. Det er for å kunne lage totalsammendrag for hele landet at de likevel er gjort. Slike grove anslag har imidlertid ikke vært nødvendig for de betydeligste postene i beregningene. Disse bygger på store og relativt solide statistiske undersøkelser som folketelling, jordbrukstelling, bedriftstelling, produksjonsstatistikk, industristatistikk m. fl.

I. Jordbruk.

De statistiske oppgaver en har brukt er hentet fra en hel rekke kilder. De viktigste er Statistisk Årbok, Jordbruksstatistikk (N. O. S.), Jordbrukstillingen i 1929 og 1939 (N. O. S.), Forbruket av trevirke på gårdene 1936/37, Pelsdyrtellingen 1934 og 1936 (N. O. S.), Statistisk-økonomiske Oversikter, Statistiske Meddelelser (N. O. S.), «Landbrukets Priser» (Landbrukets Prisentral), «Samvirke».

De statistiske kildene gir gjennomgående gode oppgaver over produksjonsmengder og verdier og om de varer og tjenester som jordbrukssektoren mottar fra andre sektorer. Det er derfor naturlig å nytte bruttoinntektsmetoden. Da kapitalslitet er særlig vanskelig å beregne, er bearbeidelsesverdien i denne sektoren betydelig mer pålitelig enn nettoinntekten. Fordelingen av

nettoinntekten på lønnsinntekter og andre inntekter er ikke tilfredsstillende da lønnsoppgavene for jordbruket er temmelig ufullstendige. At lønnen bare delvis er pengelønn vanskeliggjør det hele.

Et forhold som en stadig må huske på ved tolkingen av tallene for jordbrukssektoren er at de til dels betydelige subvensjonene som ytes ikke er inkludert i sektorinntektene. (Jfr. kap. I.)

Bruttoinntekten. Byrået beregner hvert år «landbruksproduksjonens verdi», dvs. verdien på produsentens hånd av planteproduksjonen og husdyrproduksjonen. Denne verdien er framkommet ved at verdien av den delen av produksjonen som nyttes som vareinnsats i jordbruket (fóret), trekkes fra bruttoproduksjonsverdien. I disse nasjonalinntektsberegningene skulle i prinsippet verdien av fóret inkluderes i bruttoinntekten. I så fall måtte forverdien først legges til landbruksproduksjonens verdi og så trekkes fra under beregningene av bearbeidelsesverdien og nettoinntekten. Da det i grunnen bare er utviklingen av bruttoinntekten og ikke dens absolutte størrelse som har størst interesse, har en funnet det mer praktisk ikke å gjøre dette. Derimot er det gjort enkelte andre tillegg og fradrag for å finne bruttoinntekten. For det første er de subvensjonene som er inkludert i landbruksproduksjonens verdi trukket fra. For det andre er lagt til kapitaløking ved nydyrking og inntekt av den byggevirksomhet som utføres av jordbrukets egne folk. Inntekten av byggevirksomheten er ikke jordbruksinntekter i ren forstand, men det er likevel mest hensiktsmessig å ta den med under jordbrukssektoren. Den inntekt jordbrukerne har av arbeid i andre næringer, f. eks. skogbruk og fiske, kommer derimot med under vedkommende næringer. På samme måten inkluderes beregnet inntekt av eget hus i sektoren tjenester av varig forbrukskapital.

Tabell I. 1 syner subvensjonene som er trukket fra landbruksproduksjonens verdi. En nærmere spesifisering av beløpene finnes i Meieribruket for Norge 1942 (N. O. S.) og i beretningen fra Statens Kornforretning. Tallene i tabellen omfatter ikke de bidrag til mjølkeproduksjonen som ytes av kraftfóravgiftens midler. Denne avgiften betales nemlig av jordbrukssektoren selv i form av høyere kraftfórpriser.

Tabell I. 1. Subvensjoner som er inkludert i landbruksproduksjonens verdi i 1000 kr.

	1935 35/36	1936 36/37	1937 37/38	1938 38/39	1939 39/40	1940 40/41	1941 41/42	1942 42/43	1943 43/44
Statens tilskudd til mjølkeprod. ekskl. midler ytt av kraftfóravgiftens midler	2 757	6 171	5 704	4 628	7 079	4 763	9 597	44 442	145 000
Kornstøtte	16 800	14 900	17 800	20 000	16 400	10 100	5 100 ¹	5 100 ¹	5 000
I alt	19 557	21 071	23 504	24 628	23 479	14 863	14 697	149 542	150 000

¹ Foreløpige tall.

Nydyrkingen i årene 1929—39 var ca. 700 000 dekar. Forutsettes at arealøkningen har skjedd jevnt, blir den årlige nydyrking ca. 70 000 dekar. Når det gjelder å vurdere verdien av nydyrkingen gir jordbrukstelingen 1929¹ et holdepunkt. Her oppgis prisen på dyrket ikke-sentralt beliggende jord til 155 kr. pr. dekar i 1930, mens prisen på udyrket men dyrkbar jord var 53 kr. Verdien av nydyrkingen skulle følgelig være 102 kr. pr. dekar. Dette beløpet forutsettes å variere i takt med eiendomsprisindeksen. Se tabell I. 2. Noen kapitaløkning på jorda i årene 1940—43 er det ikke regnet med.

Tabell I. 2. *Jordpriser og kapitaløkning ved nydyrking.*

	1930	1935	1936	1937	1938	1939
Indeks for eiendomspriser i bygdene 1913 = 100	171	176	191	200	211	221
Pris pr. dekar ikke sentraltbeliggende jord (kr.)	155	160	173	181	191	200
Pris pr. dekar dyrkbar udyrket jord (kr.)	53	55	59	62	65	68
Kapitaløkning pr. dekar ved nydyrking (kr.) . .	102	105	114	119	126	132
Kapitaløkning ved nydyrking (mill. kr.)	7	7	8	8	9	9

Noe tillegg (fradrag) for øking (minsking) i husdyrkapitalen blir det ikke spørsmål om. Når Byrået beregner verdien av husdyrproduktene, regnes det nemlig alltid med en kjøttmengde som er så stor at bestanden hverken økes eller minskes, dvs. en regner med bruttotilveksten, og det er denne som gir uttrykk for inntektsskapingen. Helt riktig blir det ikke fordi verdien av livdyrene er større enn slakteverdien, men dette betyr ingen ting i denne sammenhengen.

Derimot er det som nevnt gjort tillegg for beregnet inntekt av byggevirksomhet som utføres av folkene på gårdene. Dette tillegget omfatter bare nybyggingsarbeidene. Inntekten av vedlikeholdsarbeider som folkene på gårdene utfører, vil bli behandlet under fradragspostene.

På grunnlag av oppgavene over forbruket av trematerialer til nybygging i «Forbruket av trevirke på gårdene 1936—37» er anslått at det i 1939 ble brukt materialer til nybygging for ca. 40 mill. kr. Forutsettes at verdien av arbeidet var omtrent like stor som verdien av materialene og at halvparten av arbeidet utførtes av jordbrukets egne folk, blir verdien av nybyggingene i jordbruket i 1939 ca. 80 mill. kr. og verdien av byggearbeid utført av jordbrukets egne folk ca. 20 mill. kr.

Tall for 1935—38 er anslått ved å la tallet for 1939 (20 mill. kr.) variere i samme forhold som eiendomsprisindeksen. Uten skikkelige holdepunkter har en anslått at gårdens folk i 1940 og 1941 utførte ca. 50 pst., i 1942 ca. 10 pst. og i 1943 ca. 5 pst. av det nybyggingsarbeid som ble utført i 1939. De tall som

¹ 4. hefte, side 133.

er funnet på denne måten er så korrigert for prisstigningen ved hjelp av eiendomsprisindeksen. Se tabell I. 10. Tallene er, som en skjønner, meget grove.

En stor del av materialforbruket består av trematerialer fra egen skog. Verdien av dette er likevel ikke inkludert i jordbrukets bruttoinntekt. Trematerialene kommer nemlig med i bruttoinntekten til skogbruket.

I Norges Vels Driftsundersøkelser finnes en post «andre inntekter». Denne posten er praktisk talt utelukkende beregnet inntekt av egne hus. Da disse inntektene kommer med i sektoren tjenester av varig forbrukskapital, tas de ikke med her.

Ved å gjøre de fradrag og tillegg i landbruksproduksjonens verdi som det er redegjort for foran er bruttoinntekten 1935—43 funnet. Se tabell I. 10.

Bearbeidelsesverdien og nettoinntekten. For å finne bearbeidelsesverdien må det fra bruttoinntekten gjøres en rekke fradrag for varer og tjenester mottatt fra andre sektorer. Disse varer og tjenester er kraftfór, kunstgjødsel og vedlikehold på driftsbygninger, maskiner og redskap og ellers flere mindre varer og tjenester. For å komme fram til nettorealinntekten må det også gjøres fradrag for kapitalslitet.

Tabell I. 3 viser forbruket av kraftfór i tonn i årene 1935—43. Tallene er hentet fra handelsstatistikken, produksjonsstatistikken og jordbruksstatistikken. Det er forutsatt at det som innføres også blir brukt i innførselsåret. De priser på kraftfóret som forbrukerne må betale er funnet ved hjelp av prisoppgaver i «Samvirke». Disse prisene inkluderer kraftfóravgiften. Jordbrukerne får en del av avgiften godtgjort, men dette er det ikke gjort noe fradrag for i samvirkeprisene. Ved beregningen av verdien av kraftfórforbruket må det derfor gjøres fradrag for den delen av avgiften som godtgjøres. Oppgaver over dette gis i årsmeldingene til Statens Kornforretning. Tabell I. 4 syner verdien av kraftfórforbruket.

I Statistisk-økonomiske Oversikter finnes det oppgaver både over kunstgjødselforbruket og over prisene. På grunnlag av disse tallene er verdien av kunstgjødselforbruket i tabell I. 5 beregnet.

Under krigen har staten ytt tilskudd for å holde kraftfór- og kunstgjødselprisene nede. Noen korreksjoner for dette skal imidlertid ikke gjøres her. Derimot beregnes bearbeidelsesverdien og nettoinntekten i industrisektoren eksklusive disse tilskuddene.

På grunnlag av Forbruket av trevirke på gårdene 1936—37 (N. O. S.) er verdien av trematerialer nyttet til vedlikehold av driftsbygningene satt til ca. 10 mill. kr. i 1939. Dette er uten tvil den største utgiftsposten til vedlikehold. Andre materialer betyr mindre, og den største delen av vedlikeholdsarbeidet utføres av jordbrukets egne folk. Uten sikre holdepunkter regnes derfor trematerialene å utgjøre ca. $\frac{2}{3}$ av det samlede vedlikehold som følgelig blir 15 mill. kr. i 1939. Det bør merkes at hele forbruket av trematerialer til vedlikehold regnes med trass i at en stor del av materialene er fra egen skog. Disse materialer kommer nemlig med i bruttoinntekten ved skogbruket.

Tabell I. 3.
Kraftfôrforbruket i tonn.

År	Mais og maismel	Olje- og eggehvi- teriske stoffer	Innført kli	Norsk- produ- sert kli	Silde- og fiske- mel	Kjøtt- fôr- mel	Melasse	Annet kraftfôr ves.norsk- prod. olje- kraftfôr og mani- oka	Fôr- cellulose ¹
1935	125 620	52 014	88 140	82 403	27 839	2 777	4 508	47 111	—
1936	131 002	46 676	74 346	83 492	19 209	3 728	4 580	53 095	—
1937	159 179	70 497	38 705	75 100	34 756	4 082	4 068	77 347	—
1938	153 991	77 883	54 796	73 784	31 154	5 125	6 577	88 142	—
1939	148 129	97 067	59 269	78 859	32 791	3 534	5 864	72 158	—
1940	47 751	57 518	30 360	33 781	55 821	406	1 568	35 835	87 000
1941	5	133	22 706	19 451	36 216	15	20 958	2 607	164 000
1942	1	95	—	21 454	36 895	—	2 870	695	199 000
1943	—	15 056	—	35 520	23 661	—	7 269	—	² 199 000

Tabell I. 4.
Verdien av kraftfôrforbruket i 1 000 kr.

År	Mais og maismel	Olje- og egge- hvite- rike stoffer	Innført kli	Norsk- produ- sert kli	Silde- og fiske- mel	Kjøtt- fôr- mel	Melasse	Annet kraftfôr ves.norsk- prod. oljekraft- fôr og manioka	Fôr- cellulose	Fradrag for tilba- kebetalt kraftfôr- avgift	I alt
1935	17 160	9 269	9 430	8 817	6 378	795	501	7 995	—	—	60 345
1936	20 489	9 083	9 040	10 153	4 015	1 035	567	9 233	—	8,0	63 615
1937	28 063	14 289	5 632	10 927	9 148	1 337	534	14 605	—	3,9	84 535
1938	29 659	16 924	8 658	11 658	8 636	1 691	970	17 912	—	5,8	96 108
1939	30 366	23 296	8 653	11 513	10 083	1 228	960	15 971	—	12,1	102 070
1940	10 505	14 523	4 706	5 236	20 765	158	310	9 005	18 488	3,8	83 696
1941	1	34	3 860	3 307	14 269	6	4 254	701	34 850	—	61 282
1942	—	24	—	3 647	12 969	—	583	187	42 288	—	59 698
1943	—	2 085	—	6 038	8 317	—	1 476	—	² 42 288	—	² 60 204

Tabell I. 5.
Verdien av kunstgjødsel i mill. kr.

År	Kvelstoff- gjødsel	Fosforsyre- gjødsel	Kali- gjødsel	I alt
1935	6	4	3	13
1936	8	5	5	18
1937	8	5	5	18
1938	9	6	5	20
1939	10	5	5	20
1940	² 11	8	5	24
1941	² 19	6	8	33
1942	² 15	2	10	27
1943	² 20	—	7	27

¹ Tallene gjelder budsjettåret 1940/41, 1941/42 osv.

² Foreløpige tall.

Vedlikeholdstallene for de øvrige år er funnet ved å la 1939-tallene variere i takt med eiendomsprisindeksen, dog slik at det er gjort fradrag på 1 mill. kr. for 1943 p. g. a. nedgangen i vedlikeholdet. Se tabell I. 10. Tilsvarende tillegg er gjort til avskrivningene.

Vedlikeholdskostnadene for redskap og maskiner lar seg bare beregne rent skjønsmessig. For 1939 er de satt til 3 pst. av redskaps- og maskinkapitalen. Tilsvarende tall for de øvrige år er anslått på grunnlag av prisoppgavene for redskap og maskiner i «Landbrukets Priser». Se tabell I. 10. Hele beregningen av vedlikeholdskostnadene er som en skjønner uhyre grov.

Foruten kraftfór, kunstgjødsel og vedlikehold på bygninger og maskiner mottar jordbrukssektoren også en rekke andre varer og tjenester fra andre sektorer. Dette gjelder for det første revefóret. I pelsdyrtellingen 1935—36 beregnet Byráet at verdien av revefór var 15, 3 mill. kr. i alt. Storparten av dette er trukket fra under kraftfórfórbruket og under beregningen av landbruksproduksjonens verdi, men hvalkjøtt, fersk fisk, sild og tørrfisk er det ikke tatt hensyn til foran. På grunnlag av oppgaver i pelsdyrtellingene er verdien av dette anslått til 2 mill. kr. i 1935 og 1936, 3 mill. kr. i 1937, 1938 og 1939 og 1 mill. kr. i 1940. For det andre gjelder det skummet melk, kjernemelk og myse som leveres tilbake til bøndene fra meieriene. Mengdeoppgaver over dette finnes i publikasjonen Meieribruket i Norge (N. O. S.). På grunnlag av disse er verdien av tilbakeleveringen beregnet til 4 mill. kr. i 1935, 5 mill. kr. i 1936, 6 mill. kr. i 1937, 7 mill. kr. i 1938, 9 mill. kr. i 1939, 7 mill. kr. i 1940, 3 mill. kr. i 1941, 2 mill. kr. i 1942 og 1 mill. kr. i 1943. For det tredje gjelder det utgifter til frakt, traktorbensin, brensel, emballasje m. v. Samlet utgjør disse utgiftene så vidt store beløp at en må ta hensyn til dem. De er beregnet ved hjelp av oppgavene i Norges Vels regnskapsundersøkelser. Tabell I. 10 gir resultatene av beregningene.

I tabellen finnes også bearbeidelsesverdien som en differanse mellom bruttoinntekten og summen av fradragspostene foran.

Skattesatsen for avskrivninger på driftsbygninger er 2 pst. Nå er skattetakstene betydelig lavere enn den nedskrevne gjenanskaffelsesverdien på driftsbygninger som er beregnet i kap. IV. Hvis de skattemessige avskrivninger gir uttrykk for det faktiske kapitalslitet, og hvis en regner at skattetaksten utgjør 70 pst. av den nedskrevne gjenanskaffelsesverdi, skulle kapitalslitet i 1939 bli vel 26 mill. kr. Tilsvarende tall de øvrige år er funnet ved å la 1939-tallene variere i takt med eiendomsprisindeksen, dog slik at det er gjort et tillegg på 1 mill. kr. for 1941, 2 mill. kr. for 1942 og 3 mill. kr. for 1943 for nedgangen i vedlikeholdet under krigen. Jfr. foran om vedlikehold.

Ved hjelp av tallene i produksjonsstatistikken og handelsstatistikken for landbruksredskaper og maskiner er kapitalslitet i 1939 anslått til 12 mill. kr. eller 6 % av redskapskapitalen. De øvrige år er det regnet med den samme prosentvise utvikling som ved de beregnede vedlikeholdskostnader på redskap og maskiner.

Ved å trekke kapitalslitet fra bearbeidelsesverdien, er nettoinntekten funnet. Se tabell I. 10.

Det neste ledd i beregningene er å fordele nettoinntekten på lønnsinntekter og andre inntekter. Merk at lønnsinntektene bare omfatter kontraktmessig fastsatt lønn. Jfr. kapitel I. Noe beregnet lønn for hjemmeværende barns arbeid er altså ikke inkludert.

I det følgende er først lønnsinntektene i 1939 beregnet. Derrest er lønnsinntektene de øvrige år funnet ved hjelp av bevegelsesfaktorer. «Andre inntekter» er så funnet som en differanse mellom nettoinntekten og lønnsinntektene. Det må presiseres at «andre inntekter» ikke gir uttrykk for inntektene til jordbrukerne og deres familie. Det kan f. eks. nevnes at hverken subvensjonene eller inntekten av skogsdriften er inkludert. På grunnlag av oppgavene over den fremmede arbeidshjelp ifølge jordbrukstelingen 1939 kan det settes opp følgende tabell over arbeidshjelpen fordelt på menn og kvinner og på sommer og vinter. Dagsverkene for tilfeldig hjelp, kvinner, er funnet ved å forutsette 280 arbeidsdager i året (som er det samme dagantall som for menn).

Tabell I. 6. Fremmed arbeidshjelp i jordbruket 1939.

	Sommer	Vinter
Menn, fast hjelp (personer)	44 500	31 300
Menn, tilfeldig hjelp (dagsverk)	3 357 000	1 142 000
Kvinner, fast hjelp (personer).....	43 000	35 000
Kvinner, tilfeldig hjelp (dagsverk).....	1 386 000	534 000

Tabell I. 7. Lønnsinntekter i jordbruket 1939¹ i mill. kr.

	Sommer	Vinter	Året
Menn, fast hjelp	28.0	17.2	45.2
Menn, tilfeldig hjelp	18.3	5.3	23.6
Menn i alt.....	46.3	22.5	68.8
Kvinner, fast hjelp	18.4	13.9	32.3
Kvinner, tilfeldig hjelp	3.6	1.7	5.3
Kvinner i alt.....	22.0	15.6	37.6
Menn og kvinner i alt.....	68.3	38.1	106.4

¹ Uten fradrag for jordbruksarbeidernes inntekt av tømmer og vedarbeid ved gårdene.

Statistiske Meddelelser inneholder oversikter over lønningene i jordbruket. Blant annet finnes oppgaver over den kontante halvårslønn for tjenere med kost og losji, særlig for sommer og vinter og med fordeling på menn og kvinner. Ved å verdsette kost og losji i 1939 til 1,51 kr. pr. dag for menn og 1,13 kr. for kvinner (jfr. Statistiske Meddelelser 1941 side 115) blir halvårslønnen 630 kr. for menn og 429 kr. for kvinner i sommerhalvåret, og 551 kr. for menn og 398 kr. for kvinner i vinterhalvåret. Disse tallene er nyttet som lønninger for den faste hjelp ifølge tabell I. 6. For den tilfeldige hjelp er lønnen beregnet ved å nytte den kontante daglønn for gårdsarbeid på arbeidsgiverens kost (jfr. Stat. Med.) pluss 1,30 kr. i beregnet tillegg for kosten for menn og 1 kr. for kvinner. Dette gir tabell I. 7.

Tilsvarende tall de øvrige år er funnet ved å ta hensyn til at både lønningene og antallet lønsmottakere har variert. På grunnlag av tallene fra folketellingen i 1930 og fra statistikken over folkemengdens bevegelser har Byrået gjort beregninger over yrkesbefolkningens sannsynlige utvikling. (Jfr. tabell I. 8.) I mangel av bedre oppgaver er forutsatt at antallet lønsmottakere i årene 1935—43 har utviklet seg i samme forhold.

*Tabell I. 8. Beregningen av yrkesbefolkningens størrelse 1935—43.
Absolutte og relative tall.*

	Beregnet antall personer i alderen 15—64 år	Relative tall
1935.....	1 904 312	100
1936.....	1 935 803	102
1937.....	1 963 721	103
1938.....	1 990 104	105
1939.....	2 014 337	106
1940.....	2 034 249	107
1941.....	2 038 922	107
1942.....	2 049 461	108
1943.....	2 059 662	108

Som uttrykk for endringene i lønshøyden er nyttet utviklingen av den kontante halvårslønn for menn i sommerhalvåret. På denne måten er funnet lønnsinntektene for jordbruksarbeiderne i første kolonne i tabell I. 9.

En del av de lønsmottakere som er knyttet til jordbruket arbeider delvis i gårdsskogene. Lønnsinntektene for dette arbeidet kommer med i de beregnede lønnsinntekter for skogbruket. For å unngå dobbelttelling må de derfor trekkes fra de beregnede lønnsinntekter i tabell I. 9, første kolonne. Disse fradragene er anslått under behandlingen av inntektene for skogbrukssektorene. De er referert i tabell I. 9, andre kolonne. Det må presiseres at beregningen av lønnsinntektene i jordbruket bygger på mange usikre forutsetninger. Tallene er derfor svært grove. Dette gjelder spesielt andre kolonne i tabell I. 9.

Tabell I. 9. Lønnsinntekter i jordbruket 1935—43 i mill. kr.

År	Lønnsinntekt inkl. jordbruksarbeidernes inntekt av tømmer og vedarbeid for gårdene	Jordbruksarbeidernes inntekt av tømmer og vedarbeid for gårdene	Lønnsinntektene i jordbruket
1935	69	10	59
1936	75	11	64
1937	87	15	72
1938	97	15	82
1939	106	11	95
1940	118	17	101
1941	152	25	127
1942	191	29	162
1943	216	29	187

Tabell I. 10 syner hovedresultatene av beregningene av jordbruksinntekten målt i løpende kroneverdi. (Om den deflaterte nettoinntekten i jordbruket se kap. III. Se også kap. VI). Merk at både bruttoinntekten, bearbeidelsesverdien, nettoinntekten og «andre inntekter» er eksklusive subvensjonene til korn- og melkeproduktene. Disse subvensjonene ble i årene 1935—39 ytt for å gi bøndene større priser på sine produkter enn det etterspørselen betinget. Melkesubvensjonene under krigen var imidlertid

Tabell I. 10. Hovedtabell for jordbrukssektoren. Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943 ¹
Landbruksproduksjonens verdi.....	434	460	516	548	573	680	812	816	838
Herav: subvensjoner.....	20	21	24	25	23	15	15	ca. 50	ca. 50
Kapitaløking ved nydyrking	7	8	8	9	9	0	0	0	0
Inntekt av egen byggevirkosomhet	16	17	18	19	20	11	12	3	1
Bruttoinntekt	437	464	518	551	579	676	809	769	789
Kraftförforbruk	60	56	81	90	90	80	61	60	ca. 60
Kunstgjødselforbruk	13	17	18	21	20	25	33	27	28
Vedlikehold på bygninger	11	12	13	14	15	15	17	16	17
Vedlikehold på maskiner og redskap	5	5	6	6	6	7	9	9	9
Andre fradrag	33	36	43	47	51	49	48	49	ca. 50
Fradrag eksklusive kapitalslit	122	126	161	178	182	176	168	161	164
Bearbeidelsesverdi	315	338	357	373	397	500	641	608	625
Kapitalslit på bygninger	17	18	19	20	21	22	25	28	31
Kapitalslit på maskiner og redskap	10	10	12	12	12	14	18	18	18
Fradrag i alt	149	154	192	210	215	212	211	207	213
Nettoinntekt	288	310	326	341	364	464	598	562	576
Herav: Lønnsinntekter.....	59	64	72	82	95	101	127	162	187
Andre inntekter.....	229	246	254	259	269	363	471	400	389

¹ Foreløpige tall.

pålagt for å skape lavere priser for forbrukerne. Noen avsetningsvansker forelå ikke da. Dette forholdet er av betydning når en skal vurdere tallene. Jfr. kap. I.

Andre forhold som det er viktig å være klar over er at skatter og avgifter (i motsetning til subvensjonene) er inkludert i inntekten, at inntekt av eget hus ikke er med i de enkelte sektorinntektene, men beregnet under ett i sektoren «tjenester av varig forbrukskapital», at de tjenester som ytes de forskjellige sektorer av finansvirksomheten (sektor VIII), og «ymse tjenester» (sektor XIII) ikke er trukket fra bruttoinntekten i de enkelte sektorene, men først under ett i totalsammendraget (se tabell 1),

at inntektene av gårdsskogene ikke er inkludert i jordbrukssektoren, men i skogbrukssektoren,

at beregningene delvis bygger på løst grunnlag slik at mange tall er usikre. Mange av disse forhold gjør at en sammenlikning av inntektene til dem som arbeider i jordbruket med dem som arbeider i andre næringer ikke uten videre kan gjøres.

II. Skogbruk.

De fleste statistiske oppgaver som er brukt finnes i Statistisk Årbok, Statistiske Meddelelser, Statistisk-økonomiske Oversikter, Forbruket av trevirke på gårdene 1937/38 og innberetningene fra skogdirektøren.

Som inntekt for skogbruket regnes også inntekt av tømmerfløtning og kulturarbeider. De tjenester som ytes ved skogbruksvirksomhet av bønder og jordbruksarbeidere blir derved regnet som inntekt for skogbrukssektoren.

Da en har relativt gode oppgaver både over avvirkets mengde og over tømmer- og vedpriser, er det naturlig å beregne nettoinntekten med utgangspunkt i *bruttoinntekten* som er definert som summen av verdien av tømmer- og veddriften på produsentens hånd (skogbruksproduksjonens verdi) og inntekt p. g. a. kapitaløking på skogen ved kulturarbeider. Mulige endringer i skogens verdi ved over- eller underavvirkning er det ikke tatt hensyn til. Dette er ganske plausibelt også for krigsårene. Formuesberegningene viser nemlig at det for landet under ett ikke har vært noen nedgang i skogbrukskapitalen før i det siste krigsåret. Tabell II. 1 syner det årlige hogstkvantum i m³; hjemmeforbruket ifølge Forbruket av trevirke på gårdene 1936/37 (N. O. S.) og de øvrige kvanta ifølge innberetningene fra skogdirektøren. Hogståret 1934/35 er regnet som 1935, osv. Tabell II. 2 syner priser på tømmer og ved. Grunnlaget for denne tabellen er prisoppgavene i Statistiske Meddelelser. Salgsprisene er beregnet som gjennomsnittet av bartreved og lauvtreved. Prisene på hjemmeforbruket er funnet ved å ta gjennomsnittet av skurtømmerprisene og de beregnede salgsvedpriser med dobbelt vekt på de siste. Dette gjennomsnittet er igjen redusert med 10 pst., da det regnes med noe dårligere kvalitet på tømmer og ved som nyttes hjemme enn på den som selges. Grunnen til at de beregnede salgsvedpriser er gitt dobbelt vekt, er at veden spiller omtrent dobbelt så stor rolle som tømmeret i hjemmeforbruket.

Tabell II. 1. Hogstkvantum pr. år i mill. m³.

År	Skurtømmer (salg)	Sliperi- og celluloseøm- mer (salg)	Brensel (salg)	Hjemme- forbruk	Sum
1934/35	2.3	3.6	0.6	2.2	8.7
1935/36	2.2	3.5	0.5	2.2	8.4
1936/37	2.5	3.7	0.4	2.2	8.8
1937/38	2.6	5.0	0.5	2.2	10.3
1938/39	2.0	1.8	0.5	2.2	6.5
1939/40	2.7	2.6	1.3	2.2	8.8
1940/41	3.6	2.3	2.5	2.2	10.6
1941/42	3.1	2.0	2.8	2.2	10.1
1942/43	2.8	1.8	2.8	2.2	9.6

Tabell II. 2. Priser på tømmer og ved i kr.

År	Solgt skurtømmer pr. m ³	Solgt sliperi- og cellulose- tømmer, pr. m ³	Solgt brensel pr. m ³	Hjemme- forbruk pr. m ³
1935	12.36	11.54	10.08	9.76
1936	15.66	14.11	11.47	11.58
1937	19.41	20.17	14.29	14.40
1938	15.04	13.19	13.14	12.39
1939	17.27	15.80	14.67	13.99
1940	19.11	15.80	19.04	17.15
1941	22.52	19.00	24.94	21.72
1942	23.43	20.50	25.60	22.38
1943 ¹	24.40	23.00	27.36	23.53

¹ Foreløpige tall.

Tabell II. 3. Skogbruksproduksjonens verdi i mill. kr.

År	Skurtømmer (salg)	Sliperi- og celluloseøm- mer (salg)	Brensel (salg)	Hjemme- forbruk	I alt
1935	28.4	41.5	6.0	21.5	97.4
1936	34.5	49.4	5.7	25.5	115.1
1937	48.5	74.6	5.7	31.7	160.5
1938	39.1	66.0	6.6	27.3	139.0
1939	34.5	28.4	7.3	30.8	101.0
1940	51.6	41.1	24.8	37.7	155.2
1941	81.1	43.7	62.4	47.8	235.0
1942	72.6	41.0	71.7	49.2	234.5
1943 ¹	68.3	41.4	75.7	51.8	237.2

¹ Foreløpige tall.

I prinsippet burde hele verdien av kulturarbeidene inkluderes i bruttoinntekten. For å finne nettoinntekten av kulturarbeidene måtte en så trekke fra den delen av disse arbeider som er nødvendig for å opprettholde skogens verdi, altså vedlikeholdsarbeidene. Av praktiske grunner har imidlertid Byrådet lagt nettoinntekten av kulturarbeidene til skogbruksproduksjonens verdi, og så ikke regnet noe fradrag for vedlikeholdsarbeidene under fradragspostene. Dermed blir bruttoinntekten noe for liten, men feilen er helt ubetydelig. Nettoinntekten av kulturarbeidene (kapitaløking ved kulturarbeidene) er av skogbrukskyndige anslått til 150 kr. pr. hektar tilkultivert areal i 1939. For de øvrige år er tilsvarende tall funnet ved å nytte en indeks som er laget på grunnlag av kjøringinntektene og hogstinntektene. Se tabell II. 4. Oppgaver over kjøring- og hogstinntektene finnes i Statistiske Meddelelser og oppgavene over tilkultivert areal i Statistisk Årbok.

Tabell II. 4. Dagsbetaling for skogskjøring. Hogstpris for tømmer. Absolutte og relative tall.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Dagsbetaling for skogskjøring (kr.)	6.76	7.29	9.50	8.84	9.65	11.44	14.81	18.29	18.82
Hogstpris pr. m ³ tømmer (kr.)	1.66	1.81	2.56	2.31	2.53	2.79	3.26	3.48	4.01
Relative tall for dagsbetalingen	70.1	75.5	98.4	91.6	100	118.5	153.5	189.5	195.0
Relative tall for hogstprisene	65.5	71.5	101.2	91.3	100	110.3	128.9	137.5	158.5
Gjennomsnitt av relative tall	67.9	73.5	99.8	91.5	100	114.4	141.2	163.5	176.8

De fradrag som må gjøres i bruttoinntekten for å finne nettoinntekten er svært små. Råstoffer og hjelpestoffer finnes praktisk talt ikke. Det kan være drivstoffer til motorsager og biler i skogene, men noe beløp som en trenger ta hensyn til blir det ikke. Noe fradrag for vedlikehold på selve skogen skal ikke gjøres, da inntekten av kulturarbeid foran er regnet eksklusive vedlikehold. Heller ikke behøver en regne med noe fradrag for vedlikehold på redskap, kjojer og fløtingsanlegg, da så godt som hele dette blir utført av skogbrukets egne folk med egne materialer. Bortsett fra kapitalslit utgjør fradragspostene antakelig mindre enn 1 mill. kr. pr. år. Byrådet har derfor sett bort fra disse postene og satt bearbeidelsesverdien lik bruttoinntekten.

På kjojer og fløtingsanlegg må regnes med relativt store avskrivningsposter, men verdien av kapitalen er så ubetydelig at kapitalslitet likevel blir svært lite. Anslagsvis er de satt til 1 mill. for året 1939 for kjojene. Noen beregninger over kjojeverdiene foreligger ikke. Regnes med 10 års levetid, gir et kapitalslit på 1 mill. kr. en total kjojeverdi på 10 mill. kr., noe som ikke er

urimelig. På grunnlag av oppgaver fra Norges Skogeierforbund er fløtingsutgiftene i 1939 satt til ca. 1 kr. pr. m³. Det er her bare spørsmål om privat fløting. Fellesfløtingen (direksjons- eller kjøpmannsfløtingen) betales av kjøperne og vedkommer derfor ikke disse beregningene. Grovt anslått er ca. 75 pst. av de nevnte fløtingsutgifter arbeidslønn. De resterende 25 pst. = 0,25 kr. pr. m³ er for største delen vedlikehold og kapital slit på fløtingsanleggene. Settes kapitalslitet til vel halvparten blir de ca. 1 mill. kr. i 1939. Alt i alt kan følgelig kapitalslitet i skogbrukssektoren i 1939 settes til 2 mill. kr. Kapitalslitet de øvrige år er anslått på grunnlag av disse 2 mill. kr.

Det neste skritt i beregningene blir å finne hvor stor del lønningssinnntektene utgjør av nettoinntekten. På grunnlag av oppgaver i Byrådet er lønnsinntektene i 1939 anslått til kr. 7,25 pr. m³ tømmer og kr. 7,00 pr. m³ salgsved. Utbetalt lønn pr. m³ hjemmeforbruk er grovt satt til $\frac{1}{3}$ av lønnsutbetalingene pr. m³ salgsved.

Tilsvarende tall for de øvrige år for tømmeret er funnet ved å nytte den indeks som er beregnet i tabell II. 4, på grunnlag av hogstpriser og dagsbetaling for skogkjøring. For salgsveden og hjemmeforbruket er nyttet de relative tall for dagbetalingen i samme tabell. De funne tall i forbindelse med mengdeoppgavene i tabell II. 1, gir de totale lønnsinntekter i tabell II. 5.

En del av de beregnede lønnsinntekter faller på lønsmottakere som er knyttet til gårdsbruk med gårdsskog. Dette gjelder praktisk talt alle de beregnede lønnsinntekter i forbindelse med hjemmeforbruket. Hvor stor del av

Tabell II. 5. Beregnede lønnsinntekter i skogbruket.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Lønnsinntekt pr. m ³ tømmer (kr.)	4.92	5.33	7.24	6.63	7.25	8.29	10.24	11.85	12.82
Lønnsinntekt pr. m ³ salgsved (kr.)	4.91	5.29	6.89	6.41	7.00	8.30	10.75	13.27	13.65
Lønnsinntekter ved tømmerhogst (mill. kr.) .	29.0	30.4	44.9	50.4	27.6	43.9	60.4	60.4	59.0
Lønnsinntekter ved salgsved (mill. kr.)	2.9	2.6	2.8	3.2	3.5	10.8	26.9	37.2	38.2
Lønnsinntekter ved salgsvirke (mill. kr.)	31.9	33.0	47.7	53.6	31.1	54.7	87.3	97.6	97.2
Lønnsinntekter ved hjemmeforbruk (mill. kr.) .	3.6	3.9	5.1	4.7	5.1	6.1	7.9	9.7	10.0
Lønnsinntekter i alt	35.5	36.9	52.8	58.3	36.2	60.8	95.2	107.3	107.2
Lønnsinntekter ved hjemmeforbr. + $\frac{1}{3}$ av lønnsinntektene ved salgsvirke (mill. kr.)	10.0	11.0	15.0	15.0	11.0	17.0	25.0	29.0	29.0

lønnsinntektene i forbindelse med tømmeret og salgsveden som faller på jordbrukslønsmottakere er umulig å konstatere. Helt skjønsmessig er den satt til 20 pst. En får da tallene i tabell II. 5 for lønnsinntekter i skogbrukssektoren som tjenes av lønsmottakere knyttet til gårder med gårdsskog. Disse tallene, som for øvrig er meget usikre, har en bruk for ved beregningene av lønnsinntektene i jordbrukssektoren, jfr. side 28.

I tabell II. 6 gis en oversikt over hovedresultatene for skogbrukssektoren.

Tabell II. 6. Hovedtabell for skogbrukssektoren.

Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter.

Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Skogbruksproduksjonens verdi	97	115	161	139	101	155	235	235	237
Inntekt p. g. a. kapitaløking ved kulturarb.	2	2	2	2	2	1	1	1	1
Bruttoinntekt og bearbeidelsesverdi	99	117	163	141	103	156	236	236	238
Kapitalslit på kjoer og fløtingsanlegg	2	2	3	3	2	3	4	4	4
Nettoinntekt	97	115	160	138	101	153	232	232	234
Herav:									
Lønnsinntekter	36	37	53	58	36	61	95	107	107
Andre inntekter	61	78	107	80	65	92	137	125	127

III. Fiske.¹

Sektoren omfatter alle norske fiskerier pluss sel- og småhvalfangsten. At sel- og småhvalfangsten er med her og ikke i hvalfangstsektoren skyldes den rent praktiske ting at sel- og småhvalfangstbåtene også blir brukt ved de ordinære fiskeriene.

Bruttoinntekten er definert som verdien (eksklusive subvensjoner) av den ilandbrakte fangst pluss verdien av den bearbeiding av fangsten som fiskerne selv utfører. Den årlige publikasjon Norges Fiskerier gir detaljerte mengde- og verdioppgaver for den ilandbrakte fangsten ved alle fiskeriene. Bl. a. ved å sammenholde mengdetallene med tallene i handelsstatistikken kan det konstateres at de ligger i underkant. I overensstemmelse med sekretær Gerhardsen i Fiskeridirektoratet, er det derfor gjort et skjønsmessig tillegg til bruttoproduksjonsverdien ifølge fiskeristatistikken på 5 pst.

Denne bruttoproduksjonsverdi inkluderer en del subvensjoner som må trekkes fra ved beregningen av bruttoinntekten. For all torsk til hengning og salting

¹ Sekretær Gerhard Meidell Gerhardsen i Fiskeridirektoratet har for 1938, 1941 og 1942 foretatt en rekke beregninger av fiskeriens betydning for nasjonalinntekten. Se hans arbeid: «Fiskeriene under krigen». Sekretær Gerhardsen har velvilligst stilt sitt materiale til Byråets disposisjon.

garanterte staten i årene 1936—39 minstepriser. Dette kostet staten 2,8 mill. kr. i 1936, 6,1 mill. kr. i 1937, 9 mill. kr. i 1938 og 17,2 mill. kr. i 1939. I 1940 ble det gitt stønad i form av «fisketrygd» utbetalt gjennom Norges Råfiskelag, i alt ca. 8 mill. kr. I de senere år har det ikke vært gitt slik stønad. Derimot inkluderer vintersildverdien i 1942 og 1943 et stimulerings tillegg («premie») finansiert av den norske og den tyske stat med ca. 50 pst. på hver. Dette tillegget var 2,4 mill. kr. i 1942 og 3,1 mill. kr. i 1943. Bare den delen av tillegget som den norske staten betaler er trukket fra bruttoproduksjonsverdien i tabell III. 1. At den tyske delen ikke er trukket fra, henger sammen med at det ikke har noen betydning for den norske inntekten hvem i Tyskland som betaler fisken.

Norges Fiskerier inneholder hvert år anslag over beregnet forbruk av egen fangst. Da disse verditallene ikke er inkludert i statistikkens bruttoproduksjonsverdi, er de lagt til ved beregningen av bruttoinntekten. Også her er det gjort et tillegg på 5 pst. til tallene i fiskeristatistikken. Dette samme er tilfellet for bruttoproduksjonsverdien ved selfangsten og småhvalfangsten (inklusive småhvalfangernes fangst av storhval).

Verdien av det foredlingsarbeid som fiskerne selv utfører er vanskelig å konstatere. Noe stort beløp er det imidlertid ikke. Gerhardsen mener at det årlig overstiger 1 mill. kr. Under krigen har sjøltilvirkningen vært mindre enn før. På den andre siden har prisene steget. Skjønnsmessig er den verdsatt til 1 mill. kr. for hvert av årene fra 1935 til 1943. På denne måten er bruttoinntekten i tabell III. 1 beregnet.

Bearbeidelsesverdien og nettoinntekten 1938, 1941 og 1942. Beregningene av fradragspostene bygger helt på Gerhardsens arbeider. Disse omfatter imidlertid bare årene 1938, 1941 og 1942. Metoden i det følgende er derfor først å beregne bearbeidelsesverdien og nettoinntekten for disse årene. Dernest er bearbeidelsesverdien og nettoinntekten de øvrige årene funnet ved hjelp av forholdstallene mellom bruttoinntekten og henholdsvis bearbeidelsesverdi og nettoinntekt i 1938, 1941 og 1942.

De varer og tjenester som fiskesektoren mottar fra andre sektorer er først og fremst drivstoffer, omsetning av agn og vedlikehold på båter og redskaper (i den utstrekning vedlikeholdet ikke utføres av fiskerne selv). Forbruket av drivstoffer er beregnet av Gerhardsen for 1938, 1941 og 1942. Se tabell III. 1. Gerhardsen støtter seg på driftsøkonomiske undersøkelser og på opplysninger innhentet fra oljeselskapene. Tallene for 1941 og 1942 inkluderer henholdsvis 4 og 5 mill. kr. som staten har betalt for å holde prisen på brenselolje nede. Disse statsbidrag kan oppfattes som negativ toll.

Omsetningsverdien av agn er av Gerhardsen satt til 6 mill. kr. i 1938, hvorav førstehåndsverdien utgjør ca. halvparten, dvs. 3 mill. kr. Dette beløpet tilfaller sildefiskerne og agnskjellgraverne (som også er fiskere) og skal derfor ikke trekkes fra bruttoinntekten. Omsetningsavansen på agn (6 mill. kr. minus 3 mill. kr.) er derimot et uttrykk for tjenester som andre sektorer har ytt fisket

og er derfor trukket fra. Det er regnet med det samme beløpet også for 1941 og 1942.

Ved hjelp av driftsøkonomiske undersøkelser har Gerhardsen beregnet normalt vedlikehold på båtene til 5 pst. av den halve båtkapital. At det bare regnes med halvparten av båtkapitalen henger sammen med at fiskeflåten for en stor del også nyttes i regulær skipsfart. I 1938 blir da vedlikeholdet 4 mill. kr. Dette beløpet inkluderer ikke verdien av vedlikeholdsarbeider utført av fiskerne selv. Tilsvarende tall for 1941 og 1942 er beregnet til knappe 8 mill. kr. hvert år. Det er den sterke prisstigningen som gjør tallet så mye større enn 1938-tallet. Nedgangen i flåtens omfang og det dårligere vedlikehold (som en kan regne satte inn fra 1942 av) virker i retning av lavere tall, men disse faktorer har altså virket betydelig svakere enn prisstigningen.

Kapitalslitet på båtkapitalen er beregnet til 8 mill. kr. i 1938 og 15 mill. kr. i 1941 og 1942, lik ca. 8 pst. av den halve båtkapitalen.

Ved å bygge på opplysninger fra redskapsfabrikantene har Gerhardsen anslått redskapsutgiftene i 1938 til 12 mill. kr. Da redskapskapitalen i 1938 omtrent ble opprettholdt, kan redskapsutgiftene settes lik vedlikehold pluss kapitalslit. En deling på disse to fradragsposter er imidlertid vanskelig å gjennomføre. Anslagsvis kan det gjøres ved å regne med en redskapskapital på nærmere 50 mill. kr. og ca. 5 års gjennomsnittlig levetid. Kapitalslitet blir da ca. 10 mill. kr. og vedlikeholdet ca. 2 mill. kr. Noen beregnet verdi av fiskernes eget arbeid med vedlikeholdet er da ikke inkludert. Ved å bygge på Fiskeridirektoratets indekstall for umonterte fiskeredskaper (100 i 1938 og 179 i 1941 og 1942) og anslagene over reduksjonen av redskapskapitalen er vedlikeholdet 1941 og 1942 anslått til 4 og 3 mill. kr. og kapitalslitet til 16 og 15 mill. kr.

Staten har fra 1941—42 av ytt stønad for å holde prisene på redskap nede. I budsjetterminen 1941/42 ble det brukt 1,2 mill. kr. og i 1942/43 1,5 mill. kr. til dette formålet. Denne stønad er ikke inkludert i Fiskeridirektoratets indekstall for redskaper og følgelig heller ikke i kapitalslit-tallene ovenfor. I den utstrekning stønaden ikke gis til redskapsfabrikantene (slik at deres bearbeidelsesverdi reduseres) skulle den i prinsippet inkluderes i kapitalslitbeløpene. Tilleggene for stønaden blir imidlertid så ubetydelige at en har sett bort fra den.

På denne måten er bearbeidelsesverdien og nettoinntekten i 1938, 1941 og 1942 beregnet. Se tabell III. 1.

Bearbeidelsesverdien og nettoinntekten i 1935, 1936 og 1937 er forutsatt å stå i samme forhold til bruttoinntekten som i 1938, nemlig henholdsvis 80,6 pst. og 62,2 pst. Bearbeidelsesverdien i 1939, 1940 og 1943 er satt til 81 pst. av bruttoinntekten. Tilsvarende er nettoinntekten i 1939 satt til 63 pst., i 1940 til 64 pst. og i 1943 til 65 pst. av bruttoinntekten.

Å fordele nettoinntekten på lønnsinntekter og andre inntekter er spesielt vanskelig for fiskesektoren. Den vanlige avlønningmåte i fiske er nemlig lottsystemet, og lottene er ikke lønninger i vanlig forstand. En fordeling av nettoinntekten i fiskesektoren på lønnsinntekter og andre inn-

tekter har derfor liten verdi og den er her bare gjennomført for å muliggjøre et totalsammendrag for hele landet.

Lottsystemet består i at båteiere, redskapseiere og mannskapet på forhånd blir enige om hvorledes bruttofangsten skal deles. Båteierne får båtlott, redskapseierne redskapslott og mannskapet mannskapslott. Det naturlige skulle derfor være å definere mannskapslottene som lønnsinntekter. Men å konstatere hvor store de er byr på betydelige vansker, bl. a. fordi mannskapet ofte også holder redskap og båt. Gerhardsen har imidlertid beregnet dem for 1938, 1941 og 1942 til henholdsvis 43, 73 og 78 mill. kr. Da er også mannskapslottene ved sel- og småhvalfangsten inkludert.

En del av besetningen på snurpenotfartøyene (skipper, maskinist, bestmenn og kokk m. fl.) mottar alminnelig lønn utenom lottene. I alt dreier det seg om 2—3 mill. kr. årlig. De samlede lønnsinntekter settes derfor til 45 mill. kr. i 1938, 76 mill. kr. i 1941 og 81 mill. kr. i 1942. I prosent av bruttoinntekten blir lønnsinntektene de tre år henholdsvis 45,9, 38,6 og 40,5. På grunnlag av dette er lønnsinntektene satt lik 46 pst. av bruttoinntektene i 1935, 1936 og 1937, 44 pst. i 1939, 42 pst. i 1940 og 41 pst. i 1943.

Tabell III. 1. Hovedtabell for sektoren fiske. Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi og nettoinntekt. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943 ³
Bruttoproduksjonsverdi av fiskeriene ifølge fiskeristatistikken + 5 % tillegg	81	86	97	100	106	111	181	184	161
Herav subvensjoner	0	2.8	6.1	9.0	17.2	8.0	0	1.2	1.6
Beregnet verdi av forbruket av egen fangst ¹	2.4	2.6	2.7	2.8	2.9	3.6	6.8	8.6	8.6
Småhvalfangernes bruttoinntekt ^{1, 2}	0.5	0.5	1.3	1.2	0.5	0.6	8.6	8.3	6.1
Selfangernes bruttoinntekt ¹	1.7	2.2	2.7	1.8	1.7	1.0	0	0	0
Verdien av fiskernes foredlingsarbeid	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
Bruttoinntekt	87	90	99	98	95	109	197	201	175
Drivstoffer				10			20	25	
Agn (omsetningsavanse)				3			3	3	
Vedlikehold på båtene				4			8	8	
» » redskapene				2			4	3	
Fradrag eksklusive kapitalslit				19			35	39	
Bearbeidelsesverdi	70	73	80	79	77	88	162	162	142
Kapitalslit på båter				8			15	15	
» » redskaper				10			16	15	
Fradrag i alt				37			66	69	
Nettoinntekt	54	56	62	61	60	70	131	132	114
Herav: Lønnsinntekter	40	41	45	45	42	46	76	81	72
Andre inntekter	14	15	17	16	18	24	55	51	42

¹ Tallene i Norges Fiskerier (N. O. S.) forhøyet med 5 %.

² Omfatter også småhvalfangernes fangst av storhval.

³ Foreløpige tall.

Merk at bruttoinntekten er eksklusiv de subvensjonene til torske- og sildefiskerne som er nevnt foran (side 34). Merk videre at fradragene for drivstoffer er inklusive statsbidragene slik at bearbeidelsesverdien, nettoinntekten og andre inntekter derved blir tilsvarende mindre. Summen av alle subvensjonene som ikke er inkludert i bearbeidelsesverdien, nettoinntekten og andre inntekter var i 1936 2,8 mill. kr. i 1937 6,1 mill. kr., i 1938 9,0 mill. kr., i 1939 17,2 mill. kr., i 1940 8 mill. kr., i 1941 4,0 mill. kr. i 1942 6,2 mill. kr. og i 1943 8,5 mill. kr., På den andre siden inkluderer tallene det fiskerne har betalt i assurancepremier på sitt kapitalutstyr. For flåten dreier dette seg om 2—4 mill. kr. årlig.

IV. Hvalfangst.

Sektoren hvalfangst omfatter all fangst av hval bortsett fra fangsten til småhvalfangerne som regnes til sektoren fiske. I tillegg til den inntekt som skapes ved de norske hvalfangstselskapene kommer inntekten til de norske arbeidere som er sysselsatt i utenlandske selskaper.

For årene 1935—38 finnes i Thrane Niensens «Norske Hvalfangerselskaper» regnskapsoppstillinger for en del norske selskaper. I gevinst- og tapskontiene gis en rekke selskapsutgifter som er inntekt for hvalfangstsektoren: lønninger med proviant, styrehonorar o. l., revisjonsgodtgjørelse, 50 pst. av kontorutgiftene (50 pst. er et grovt anslag), assurance, renter, provisjoner o. l., agio, skatter og avgifter. Videre er $\frac{1}{3}$ av avgiften til opplagte kokerier regnet med, idet ca. $\frac{2}{3}$ av disse beløp regnes å gå til dekning av kapitalslit og vedlikehold på de opplagte kokerier. Endelig kommer overskudd med. Underskudd derimot trekkes fra. Likeså er gjort enkelte fradrag for inntekt av annen virksomhet som bortleie av båter, aksjeinntekter m. v.

Summen av disse postene i prosent av de tilsvarende selskapers oljeproduksjon (ifølge produksjonskontiene) er så nyttet til å beregne nettoinntekten for alle norske hvalselskaper, idet prosenten hvert år er satt i forhold til den årlige totalverdien av den norske oljeproduksjon. Disse prosentberegningene er bare gjort for de selskapsregnskaper som egner seg best, men utvalget hvert år er likevel så stort at det sannsynligvis er ganske representativt. Således representerer utvalget i 1935 53,5 pst. av bruttoverdien av den norskproduserte olje, i 1936 82,2 pst., i 1937 71,3 pst. og i 1938 68,0 pst.

Lønnsinntektene i norske selskaper er beregnet på samme måte. I lønningene er også inkludert proviant. Resultatene gis i tabell IV. 1.

Som det framgår av tabellen er det en sterk stigning i lønnsinntektsprosenten fra 1937 til 1938. Dette skyldes for en del at tariffene ble betydelig hevet, men den viktigste årsaken er at bruttoproduksjonsverdien i 1938 var hele 28,2 mill. kr. mindre enn i 1937.

Beregningene foran omfatter bare årene 1935—38. Nyere utgaver av Thrane Niensens «Norske Hvalfangerselskaper» foreligger ikke. For 1939 er på grunnlag av prosentberegningene for de foregående år nettoinntekten og lønnsinntektene

Tabell IV. 1. *Oljeproduksjon, nettoinntekt og lønnsinntekt ved norske selskaper i 1935—38.*

	1935	1936	1937	1938
Oljeproduksjon i mill. kr.	51.0	69.4	72.8	44.6
Nettoinntekt i pst. av oljeproduksjon	54.5	58.2	66.8	60.9
Nettoinntekt i mill. kr.	27.8	40.4	48.6	27.2
Lønnsinntekter i pst. av oljeproduksjon	21.0	20.1	23.4	39.3
Lønnsinntekter i mill. kr.	10.7	13.9	17.0	17.5

ved norske selskaper anslått til henholdsvis 60 og 32 pst. av oljeverdien. Ved anslaget av de 32 pst. har en på den ene siden tatt hensyn til at den beregnede reduksjon i tariffene utgjorde 22 pst.,¹ og på den annen side at oljeproduksjonsverdien var enda lavere i 1939 enn i 1938.

I de senere år har det ikke vært noen hvalfangstinntekter for det okkuperte Norge. Ekspedisjonene som var ute i 1939/40 vendte ikke tilbake til Norge, og som nevnt omfatter beregningene ikke det frie Norges inntekter under krigen. Det kan nevnes at produksjonen til de 10 norske kokeriene som fanget det året var 909 298 fat hval- og spermolje, eller 151 490 tonn.

På grunnlag av tallene over lønnsinntektene i tabell IV. 1 og antall sysselsatte ved norske selskaper for hvert år er gjennomsnittsinntekten for lønsmottakerne funnet. Ved hjelp av disse gjennomsnittsinntekter er *i n n t e k t e n* til nordmenn sysselsatt i utenlandske selskaper beregnet ved å forutsette at de har samme gjennomsnittsinntekt som lønsmottakerne i de norske selskaper. Resultatet av disse beregningene gis i tabell IV. 2 Sysselsettingstallene er satt opp på grunnlag av statistiske data publisert i «Norsk Hvalfangsttidende».

Tabell IV. 2. *Antall lønsmottakere og lønnsinntekter.*

	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Lønsmottakere i alt	6 431	6 731	7 678	7 615	7 517	6 270
Herav beskjeftiget:						
På norske ekspedisjoner	2 885	3 376	2 935	3 087	3 574	2 923
På utenlandske ekspedisjoner	3 546	3 355	4 743	4 528	3 943	3 347
Beregnet norsk lønnsinntekt ved utenlandske selskaper i 1000 kr.	13 163	13 863	27 529	25 710	13 380	

Å konstatere verdien av den faktiske årlige nedslitning av hvalflåten lar seg ikke gjøre nøyaktig ved hjelp av de foreliggende oppgaver. De regnskapsmessige avskrivninger kan imidlertid gi et holdepunkt. Rett nok kan det kon-

¹ «Norsk Hvalfangsttidende 1938» side 429.

stateres en tydelig samvariasjon mellom de regnskapsmessige avskrivninger og selskapsinntektene, slik at selskapene avskriver mye i år med stort overskudd og omvendt. Men nyttes gjennomsnittet av de regnskapsmessige avskrivninger over flere år, vil overensstemmelsen mellom det faktiske kapitalslitet i perioden og de regnskapsmessige avskrivninger være forholdsvis god. Ved hjelp av de selskapsregnskaper som er brukt i beregningene foran er de totale regnskapsmessige avskrivninger i årene 1935—38 anslått til ca. 22 mill. kr. eller ca. 5,5 mill. kr. gjennomsnittlig pr. år. Dette svarer til 6,8 pst. av båtkapitalen i 1939, noe som ikke er urimelig.¹

På grunnlag av dette og under hensyntagen til prisutviklingen og hvalfangstinntektene settes derfor kapitalslitet til 5 mill. kr. i 1935, 1938 og 1939 og 6 mill. kr. i 1936 og 1937.

Tabell IV. 3. Hovedtabell for hvalfangstsektoren.

Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter.
Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939
Bruttoinntekt (oljeproduksjon pluss nordmenns lønnsinntekt ved utenlandske selskaper).....	64.1	83.3	100.3	70.3	51.3
Nettoinntekt ved norske selskaper	27.8	40.4	48.6	27.2	22.7
Herav: Lønnsinntekter	10.7	13.9	17.0	17.5	12.1
Andre inntekter	17.1	26.5	31.6	9.7	10.6
Nordmenns nettoinntekt ved utenlandske selskaper (lønnsinntekter)	13.1	13.9	27.5	25.7	13.4
Nettoinntekt i alt	40.9	54.3	76.1	52.9	36.1
Herav: Lønnsinntekter	23.8	27.8	44.5	33.2	25.5
Andre inntekter	17.1	26.5	31.6	19.7	10.6
Avskrevet kapitalslit	5.0	6.0	6.0	5.0	5.0
Bearbeidelsesverdi	45.9	60.3	82.1	57.9	41.1

Tabell IV. 3, gir et oversyn over resultatene av beregningene foran. Bruttoinntekten i tabellen er definert som summen av oljeproduksjonens verdi og nettoinntekten til nordmenn som arbeider i utenlandske hvalfangstselskaper.

Merk at tallene i tabellen, bortsett fra kapitalslitet og lønnsinntektene, inkluderer 3 til 5 mill. kr. i assurancepremier.

¹ At det er en forholdsvis god overensstemmelse mellom de avskrivninger selskapene faktisk foretar og den tekniske og økonomiske nedslitning øker for øvrig påliteligheten av beregningen av nettoinntektene da denne faktisk forutsetter en slik overensstemmelse.

V. *Industri og håndverk.*

De tre viktigste statistiske kilder ved beregningene av inntekten i denne sektoren er produksjonsstatistikken, industristatistikken og Bedriftstelingen av 9. oktober 1936.

For å kunne forstå de beregningene som er gjort må en være klar over forholdet mellom disse kildene. Bedriftstelingen er den mest omfattende idet alle bedrifter i bergverk, industri, håndverk og bygge- og anleggsvirksomhet, unntatt de hvor bedriftseieren arbeider helt alene (de selvstendig arbeidende) er tatt med.

Industristatistikken omfatter de bedrifter som går inn under loven om ulykkestrygd for industriarbeidere m. v., dvs. de bedrifter som nytter mekanisk drivkraft.

Produksjonsstatistikken omfatter de bedrifter er igjen et utvalg av bedriftene i industristatistikken. En del bransjer er holdt helt utenfor. Dessuten er i regelen ingen bedrifter med som gjennomsnittlig sysselsetter mindre enn 5 arbeidere.¹

At en må gjøre bruk av industristatistikken og produksjonsstatistikken trass i at de er mindre omfattende enn bedriftstelingen skyldes for det første at de er årlige, mens bedriftstelingen er en engangsundersøkelse for året 1935, og for det andre at produksjonsstatistikken inneholder opplysninger om bearbeidelsesverdien, noe bedriftstelingen (og for øvrig heller ikke industristatistikken) gjør.

Ved beregningen av inntekten er grensen mellom denne sektoren og de øvrige trukket på samme måte som ved bedriftstelingen bortsett fra at også de selvstendige arbeidende er tatt med. Av praktiske grunner deles fremstillingen i det følgende i to, slik at bygge- og anleggsvirksomheten behandles for seg.

1. *Industri og håndverk, eksklusive bygge- og anleggsvirksomheten.*

Da bedriftstelingen bare gjelder 1935, blir metoden først å gjøre nøyaktige strukturberegninger for dette året for så ved hjelp av bevegelsesfaktorer å finne de tall som trenges for de øvrige årene. Hverken produksjonsstatistikken, industristatistikken eller bedriftstelingen inneholder oppgaver over nettoinntekten. Derimot gir produksjonsstatistikken en bearbeidelsesverdi som med en liten korreksjon (se side 43) svarer til bearbeidelsesbegrepet i disse nasjonalinntektsberegningene. Det naturligste er derfor først å beregne tillegg til tallene i produksjonsstatistikken som må gjøres for å finne bearbeidelsesverdien for industri- og håndverksbedriftene i bedriftstelingen (bortsett fra bygge- og anlegg). Dernest beregnes det tillegg som må gjøres for de selvstendig arbeidende (se side 43). Endelig finnes kapitalslitet og dermed nettoinntekten.

¹ Nærmere om dette se bl. a. Bedriftstelingens første hefte side 15*—17*.

Bearbeidelsesverdien 1935. Bearbeidelsesverdien i 1935 for bedriftene i bedriftstillingen er funnet særskilt for

- a) de bransjer som omfattes av produksjonsstatistikken,
- b) elektrisitetsverk og meierier, som en har spesialstatistikker for, og
- c) resten, vesentlig håndverksbedrifter, hvor særskilt statistikk mangler. De viktigste grupper er slakterier, bakerier, snekkere (ikke bygningssnekkere), skomakere, systuer, skreddere og barberere.

Bearbeidelsesverdien i a) er funnet ved å beregne de tillegg som må gjøres for bedrifter som er for små til å komme med i produksjonsstatistikken. Dette er gjort ved at den brøk bearbeidelsesverdien i hver bransje utgjør av bruttoproduksjonsverdien ifølge produksjonsstatistikken er multiplisert med de tilsvarende bruttoproduksjonstall i bedriftstillingen. Bearbeidelsesverdien i 1935 for «a-gruppene» blir da 847 mill. kr.

Ved beregningene av dette tallet er de korrigerede omsetningstallene i bedriftstillingen nyttet. (Ca. 5 pst. tillegg for bedrifter med uoppgitt omsetning. Jfr. bedriftstillingens 3. hefte side 9.) Videre er det tatt hensyn til den korreksjon i bearbeidelsesverdien ifølge produksjonsstatistikken som må gjøres for å finne det «rene» bearbeidelsesverdibegrep som er nyttet i disse beregninger (jfr. side 43). Endelig er det gjort korreksjoner i bedriftstillingens omsetningstall i de tilfelle det er betydelige uoverensstemmelser med produksjonsstatistikkenes produksjonsverditall. Uoverensstemmelsene kan f. eks. bestå i at tallene i produksjonsstatistikken for en bransje er større enn tilsvarende tall i bedriftstillingen, trass i at ikke alle bedriftene i bransjen er med i produksjonsstatistikken. I slike tilfelle har Byrådet gått ut fra at produksjonsstatistikken er den beste, da denne statistikk er årlig slik at feilaktige oppgaver lett kan korrigeres.

Istedenfor å sette bearbeidelsesverdien i forhold til bruttoproduksjonsverdien kunne sysselsettingen eller utbetalte lønninger ha vært nyttet. Byrådet har også foretatt beregningene på disse grunnlag, men resultatene er neppe så gode som ved bruttometoden. Tas nemlig utgangspunkt i sysselsettingen er det sannsynlig at de beregnede bearbeidelsesverdier blir for høye, dels fordi effektiviteten pr. arbeider er større i de store bedrifter, dels fordi produksjonsstatistikken bare omfatter de ansatte, mens tallene i bedriftstillingen også gjelder de selvstendige. Brukes utbetalt lønn som forholdstall, vil den større effektivitet pr. arbeider i de store bedrifter virke til å gi for store tall, mens momentet med de selvstendige her vil virke motsatt. En har imidlertid ingen garanti for at de to tendenser virker like sterkt.

Beregningen av bearbeidelsesverdien ved elektrisitetsverkene er det gjort rede for på side 44. I 1935 var den 96 mill. kr. For meieriene har Byrådet på grunnlag av regnskapene (Meieribruket i Norge, N. O. S.), beregnet bearbeidelsesverdien i 1935 til 10 mill. kr. En har måttet gjøre enkelte anslag for å komme fram til dette, da regnskapene ikke er stilt opp slik at de gir de inntekts- og bearbeidelsesbegrep som nyttes her.

Bearbeidelsesverdien i 1935 i «c-gruppen» er beregnet ved å sette den i samme forhold til bruttoproduksjonen ifølge bedriftstellingen som forholdet mellom bearbeidelsesverdien og bruttoproduksjonsverdien i beslektede bransjer i produksjonsstatistikken. Bearbeidelsesverdien blir da 119 mill. kr. for hele gruppen.

Bearbeidelsesverdien i 1935 for de bedrifter som er med i bedriftstellingen (bortsett fra bygge- og anlegg) blir etter dette (847 + 96 + 10 + 119) mill. kr. = 1 072 mill. kr.

For å komme fram til det tilsvarende tall for hele industrien (bortsett fra bygge- og anlegg) må så bearbeidelsesverdien for de selvstendig arbeidende legges til. For å beregne denne, har Byrået vært nødt til å bygge på inntektsstatistikken for 1929. Antall timeverk i industristatistikken økte med 3 pst. fra 1930 til 1935. Forutsettes at de selvstendiges antall har økt like sterkt, får en på grunnlag av folketellingen 1930 ca. 37 000 selvstendige i 1935. Antas videre at inntekten til disse er steget like sterkt som lønningene i industristatistikken, nemlig med 10,5 pst., blir gjennomsnittsinntekten i 1935 368 kr. og den totale nettoinntekten 51 mill. kr. Men av dette beløpet faller 14 mill. kr. på bygge- og anlegg. Går en ut fra at bearbeidelsesverdien for de selvstendig arbeidende er lik deres nettoinntekt (deres kapitalutstyr er bagatellmessig) blir følgelig bearbeidelsesverdien lik 37 mill. kr., mens bearbeidelsesverdien i 1935 for hele industrien bortsett fra bygge- og anlegg blir 1 109 mill. kr.

Bearbeidelsesverdien 1936—43. Beregningen av bearbeidelsesverdien for året 1935 ble gjort ved å dele sektoren i under-grupper. Også ved beregningene av bearbeidelsesverdien for årene 1936—43 er det hensiktsmessig med en oppdeling av sektoren, men gruppene er her andre:

- 1) bedriftene i produksjonsstatistikken
- 2) elektrisitetsverkene
- 3) bedriftene i industristatistikken minus elektrisitetsverkene og bedriftene i produksjonsstatistikken,
- 4) resten.

Bearbeidelsesverdien i produksjonsstatistikken svarer som nevnt ikke helt til definisjonen av bearbeidelsesbegrepet i disse beregningene. Skilnaden er at en i produksjonsstatistikken har unnlatt å trekke fra bruttoproduksjonsverdien en del mindre poster som må komme til fradrag for å finne bearbeidelsesverdien slik som den er definert i kap. I. Den viktigste posten som mangler er kjøpt verktøy og materialer for reparasjon av bygninger etc. Bl. a. på grunnlag av tall for posten «forskjellige utgifter» i produksjonsstatistikken for 1928 og 1929 er anslått at det for hvert år må gjøres et fradrag på 2,5 pst. i produksjonsstatistikken bearbeidelsesverdi for å finne den «rene» bearbeidelsesverdi. Beregningen av dette fradraget er imidlertid temmelig usikker.

Grunnlaget for beregningene for elektrisitetsverkene danner Byråets nye statistikk for elektrisitetsverkene. Foreløpig foreligger denne statistikk bare for 1937 og 1938.

Tabell V. 1. Elektrisitetsverkene. Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt.
Mill. kr.

	Brutto- inntekt (brutto- produks- jonsverdi)	Fradrag (brensel, vedlikeholds- materialer m. v.)	Bearbei- delses- verdi	Kapitalslit	Nettoinntekt
1935	109,3	13,8	95,5	24,3	71,2
Herav: Offentlig ..	75,1	7,9	67,2	18,6	48,6
Privat	34,2	5,9	28,3	5,7	22,6
1936	111,9	14,3	97,6	24,3	73,3
Herav: Offentlig ..	76,9	8,2	68,7	18,6	50,1
Privat	35,0	6,1	28,9	5,7	23,2
1937	119,0	15,0	104,0	27,2	76,8
Herav: Offentlig ..	81,6	8,8	72,8	20,6	52,2
Privat	37,4	6,2	31,2	6,6	24,6
1938	127,5	14,9	112,6	29,2	83,4
Herav: Offentlig ..	87,0	10,0	77,0	22,7	54,3
Privat	40,5	4,9	35,6	6,5	29,1
1939	135,0	15,6	119,4	30,9	88,5
Herav: Offentlig ..	92,0	10,5	81,5	23,5	58,0
Privat	43,0	5,1	37,9	7,4	30,5
1940	115,2	13,6	101,6	26,3	75,3
Herav: Offentlig ..	78,6	9,1	69,5	20,0	49,5
Privat	36,6	4,5	32,1	6,3	25,8
1941	118,7	14,0	104,7	27,1	77,6
Herav: Offentlig ..	81,0	9,4	71,6	20,6	51,0
Privat	37,7	4,6	33,1	6,5	26,6
1942	127,2	14,9	112,3	29,1	83,2
Herav: Offentlig ..	86,8	10,0	76,8	22,1	54,7
Privat	40,4	4,9	35,5	7,0	28,5
1943	144,0	16,6	127,4	33,2	94,2
Herav: Offentlig ..	98,7	11,2	87,5	25,2	62,3
Privat	45,3	5,4	39,9	8,0	31,9

Bruttoinntekten er satt lik bruttoproduksjonsverdien ifølge elektrisitetsstatistikken. Da det for de industrielle verk (dvs. verk som er en del av et industriannlegg) bare foreligger oppgaver over beregnet selvkost, er det anslått et tillegg til denne verdi for å finne et bruttoproduksjonstall som svarer til bruttoproduksjonsverdien for den solgte energi. At de industrielle verkene må regnes med under elektrisitetsverkene skyldes at bruttoproduksjonsverdien av kraften som de produserer, trekkes fra bruttoproduksjonsverdien ved beregningen av bearbeidelsesverdien i produksjonsstatistikken. Vedlikeholdsmaterialer, brensel m. v. (tjenester mottatt fra andre sektorer) kapitalslitet og lønnsinntekter er funnet på grunnlag av oppgaver i elektrisitetsstatistikken.

For de øvrige år foreligger ikke så fullstendige oppgaver som for 1937 og 1938. For 1935 og 1936 bygger beregningene på oppgavene over inntektene og utgiftene til de kommunale elektrisitetsverker i Norges Kommunale Finanser (N. O. S.). Tallene i tabell V. 1 er framkommet ved å forutsette samme forhold mellom inntektene m. v. ifølge de kommunale verk og inntektene i alle elektrisitetsverkene som i 1937 og 1938. Ved beregningene for 1939—43 har en nyttet energiproduksjonen som indikator for inntektsutviklingen. Byrået får månedlige oppgaver over denne produksjon for alle verk med en produksjon på minst 1 000 kW, og disse oppgavene er bearbeidd også for de siste årene.

I tabell V. 1 er ikke ført opp noen fordeling på lønnsinntekter og andre inntekter. Denne fordeling foretas nemlig for hele undersektoren under ett. Det kan imidlertid nevnes at lønnsinntektene i elektrisitetsverkene var 28,4 mill. kr. i 1937 (herav 19,6 mill. kr. i offentlige bedrifter) og 30,6 mill. kr. i 1938 (19,8 mill. kr. i offentlige bedrifter).

Bearbeidelsesverdien i 1935 for gruppene 3 og 4 er ganske enkelt lik differansen mellom bearbeidelsesverdien for hele industrien (bortsett fra bygge- og anlegg) og summen av bearbeidelsesverdien ved produksjonsstatistikkens bedrifter (den korrigerede) og ved elektrisitetsverkene, altså 1 109 mill. kr. — (743 + 96) = 270 mill. kr.

Tabell V. 2. Bearbeidelsesverdien 1935—43 i industrien
(eksklusive bygge- og anlegg).

Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942 ¹	1943 ¹
Bearbeidelsesverdien i produksjonsstatistikkens bedrifter ÷ 2,5 %.	743	845	991	1 018	1 124	1 212	1 344	1 349	1 400
Bearbeidelsesverdien ved elektrisitetsverkene	96	98	104	113	119	102	105	112	127
Bearbeidelsesverdien i sektoren for øvrig	270	286	332	348	394	452	628	626	723
Bearbeidelsesverdi i alt	1 109	1 229	1 427	1 479	1 637	1 766	2 077	2 087	2 250

¹ Foreløpige tall.

Bearbeidelsesverdien de øvrige år er så beregnet på følgende måte: Differansen mellom tallene for utførte timeverk i industristatistikken og i produksjonsstatistikken er de timeverk som utføres i gruppe 3) (se side 43). Da gruppe 4) er nær beslektet med gruppe 3), tas den nevnte differanse som indikator for utviklingen i timeverkene også i restgruppen (gruppe 4) i årene 1936—43. Hadde prisforholdene og produktiviteten pr. timeverk vært konstante gjennom alle disse årene, kunne en ha beregnet bearbeidelsesverdien for 3) og 4) ved å forutsette at den varierte i takt med timeverkene. Prisene har imidlertid steget sterkt og produktiviteten har sikkert heller ikke vært konstant. For å få disse

forhold med i beregningene er timeverkene (differansen ovenfor) hvert år korrigert med den prosentvis større øking (minskning) i produksjonsstatistikkens bearbeidelsesverdi utover økingen (minskingen) i utførte timeverk ifølge produksjonsstatistikken. Det er mulig at produktivitetsendringene er større for bedriftene i produksjonsstatistikken enn bedriftene i gruppene 3) og 4), men en begår neppe store feil ved å se bort fra dette. Resultatene av beregningene finnes i tabell V. 3.

Kapitalslitet 1935—43. I realkapitalberegningene er industriens faste realkapital i 1939 satt til 3 450 mill. kr. som er 161,6 pst. av tilsvarende tall for bedriftene i produksjonsstatistikken. Denne prosent forutsettes å være den samme for årene 1935—38.

For 1935—39 er nyttet en avskrivningsprosent på 5 pst. Denne satsen er beregnet på grunnlag av den enquete som Byrådet foretok i forbindelse med spørsmålet om realkapitalen i 1939 og dens reduksjon under krigen.

Under krigen ble industriens realkapital bare i begrenset utstrekning fornyet. Dens gjennomsnittlige alder økte følgelig betraktelig. Kapitalslitsatsen burde derfor økes for hvert år, men det er vanskelig å si med hvor mye. Et annet usikkerhetsmoment er at realkapitaltallene i produksjonsstatistikken i disse årene neppe gir noe pålitelig uttrykk for den faktiske realkapital. Av disse grunner er kapitalslitet i krigsårene satt lik 1939-kapitalslitet korrigert med engrosprisindeksen for industrielle helfabrikater. Beregnet på denne måten blir kapitalslitet i industrien som synt i tabell V. 3. Bortsett fra at indeksen kan være mangelfull til dette bruk, er det to feilkilder ved denne beregningsmåte, men de virker i hver sin retning. Det dårligere vedlikehold under krigen øker kapitalslitet, mens reduksjonen av realkapitalen p. g. a. krigshandlinger vil gjøre kapitalslitet mindre.

Nettoinntekten 1935—43. Nettoinntekten i industrien er funnet som en differanse mellom bearbeidelsesverdien og kapitalslitet. Da det knytter seg betydelige usikkerhetsmomenter til beregningene av kapitalslitet er tallene for bearbeidelsesverdien mer pålitelige enn nettoinntektstallene.

Fordelingen av nettoinntekten på lønnsinntekter og andre inntekter. For 1935 har både bedriftstelingen, industristatistikken og produksjonsstatistikken lønnsoppgaver, mens en for de øvrige år bare har industristatistikken og produksjonsstatistikken å holde seg til. For 1935 kan lønnstallene i bedriftstelingen uten videre nyttes. For de øvrige årene er lønnen funnet ved å beregne de tillegg til lønnstallene i industristatistikken som må gjøres for de bedrifter som faller utenfor industristatistikken, men som er med i bedriftstelingen. I 1935 var differansen mellom lønnen ifølge bedriftstelingen og lønnen ifølge industristatistikken 34 mill. kr. Det gjelder altså å beregne hvor stor denne differanse ville vist seg å være i 1936, i 1937 osv. hvis det hadde vært bedriftstelingen også disse årene. Dette er gjort ved å forutsette at den nevnte differansen endres i samme forhold som differansen mellom lønnen i industristatistikken og lønnen i produksjonsstatistikken. Denne siste differanse

er utbetalt lønn i bedriftene i gruppe 3) (se side 43), mens differansen mellom lønnen i bedriftstelingen og industristatistikken er lønnen i gruppe 4). Som nevnt foran består de to grupper for en stor del av beslektede bedrifter, nemlig håndverksmessige småbedrifter. Det er derfor rimelig å vente en noenlunde ensartet utvikling i de to gruppene. Resultatet av beregningene gis i tabell V. 3.

Bruttoinntekten 1935—43. Bruttoinntekten i 1935 er satt lik omsetningen ifølge bedriftstelingen eksklusiv bygge- og anleggsvirksomheten pluss bruttoinntekten for de selvstendig arbeidende. Denne siste er beregnet ved å forutsette at den står i samme forhold til bearbeidelsesverdien som bruttoinntekten til bearbeidelsesverdien i bedriftstelingen eksklusiv de bedriftene som også omfattes av produksjonsstatistikken. Bruttoinntekten de øvrige årene er beregnet ved å forutsette at den varierer i takt med bearbeidelsesverdien. Beregningen er som en skjønner svært summarisk.

Offentlig del av industrisektoren.

Ved siden av de statlige og kommunale elektrisitetsverker er det også andre offentlige industribedrifter. De er først og fremst å finne i jern- og metallindustrien, bl. a. Statsbanenes verksteder, våpenfabrikkene og marinens skipsverft. Byrået har anslått bruttoinntekten, bearbeidelsesverdien, nettoinntekten osv. ved disse offentlige industribedrifter ved hjelp av timeverksoppgaver i industristatistikken. Resultatet ses i tabell V. 3.

Avgifter og subvensjoner.

Bruttoinntekten, bearbeidelsesverdien, nettoinntekten og «andre inntekter» i tabell V. 4 inkluderer en rekke produksjons- og omsetningsavgifter til staten. På den andre siden er subvensjoner som er ytt i krigsårene ikke med. Storparten av avgiftene betales direkte til staten og finnes derfor i statsregnskapene. I krigsårene er også en rekke avgifter betalt til Prisdirektoratet. Byrået har gjort en beregning om hvor store avgiftene er alt i alt. Resultatet ses i tabell V. 3. Tallene er usikre fordi det er så vanskelig å konstatere hvor stor del av den midlertidige omsetningsavgiften som betales gjenneom industrien. Ved siden av omsetningsavgiften er de viktigste avgiftene brennevinsavgift, omsetningsavgift av brennevin, ølavgift, avgift på kullsyreholdige drikker, sjokolade- og sukkeravgift, tobakkavgift og margarinavgift.

På den andre siden ble det i løpet av krigen gitt en rekke tilskudd til industrien dels om statsbudsjettet dels gjennom Prisdirektoratet. Se tabell V. 3. De største beløpene gikk til produksjonen av margarin, sildmel, sildolje og førsellulose. Tallene er ikke nøyaktige fordi statsregnskapsårene ikke faller sammen med kalenderåret.

Tabell V. 3. Hovedtabell for industrien (eksklusive bygge- og anleggsvirksomheten).
 Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter.
 Fordeling på offentlig og privat industri.

Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942 ¹	1943 ¹
Bruttoinntekt	2 306	2 556	2 967	3 076	3 394	3 672	4 319	4 340	4 500
Bearbeidelsesverdi	1 109	1 229	1 427	1 479	1 637	1 766	2 077	2 087	2 250
Kapitalslit	136	143	154	158	173	221	281	315	312
Nettoinntekt	973	1 086	1 273	1 321	1 464	1 545	1 796	1 772	1 938
Lønnsinntekt	484	536	610	657	699	706	846	850	930
Andre inntekter	489	550	663	664	765	839	950	922	1 008
<i>Herav offentlig:</i>									
Bruttoinntekt	163	157	175	190	213	238	287	292	
Bearbeidelsesverdi	102	100	110	118	129	133	151	157	
Kapitalslit	18	17	19	20	20	18	16	21	
Nettoinntekt	84	83	91	98	109	115	135	136	
Lønnsinntekt	41	40	42	48	50	51	57	61	
Andre inntekter	43	43	49	50	59	64	78	75	
<i>Herav privat:</i>									
Bruttoinntekt	2 143	2 399	2 792	2 886	3 181	3 434	4 032	4 048	
Bearbeidelsesverdi	1 007	1 129	1 317	1 361	1 508	1 633	1 926	1 930	
Kapitalslit	118	126	135	138	153	203	265	294	
Nettoinntekt	889	1 003	1 182	1 223	1 355	1 430	1 661	1 636	
Lønnsinntekt	443	496	568	609	649	655	789	789	
Andre inntekter	446	507	614	613	706	775	872	847	
Subvensjoner som ikke er inkludert i totaltallene for bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi og nettoinntekt							5	26	60
Avgifter som er inkludert i total- tallene for nettoinntekt og andre inntekter	65	70	82	80	82	104	135	166	175

¹ Foreløpige tall.

2. Bygge- og anleggsvirksomhet.

Bygge- og anleggsvirksomheten er dels offentlig, dels privat. I beregningene er det helt fra begynnelsen av skilt mellom den offentlige og den private virksomheten.

Nettoinntekten er beregnet ved hjelp av den direkte metode. Å gå veien om bruttoinntekten er ikke hensiktsmessig, da det statistiske materialet hverken gir noe pålitelig uttrykk for bruttoinntekten (bortsett fra for 1935) eller bearbeidelsesverdien, og enda mindre for de eventuelle fradragsposter. Lønnsinntekten derimot, som i denne sektor utgjør langt den største delen av nettoinntekten, er det relativt gode oppgaver over. Bedriftstelingen gir nemlig de totale lønnsinntekter i 1935 og industristatistikken gir årlige oppgaver over lønnsinntektene ved alle bedriftene til staten og ved private bedrifter som er med i ulykkestrygden. Derimot inneholder industristatistikken ingen lønns-

oppgaver for de kommunale bedriftene. Kommunene trygder nemlig alle sine arbeidere under ett slik at det er uråd å finne hvor stor del av de totale lønnsutbetalingene fra kommunene som faller på bygge- og anleggsvirksomheten.

De totale lønnsinntekter i bygge- og anleggssektoren i 1935 var ifølge bedriftstellingen 123,5 mill. kr. For å beregne lønnsinntektene de øvrige årene må dette beløpet deles på private, statlige og kommunale bedrifter. Dette er ikke gjort i bedriftstellingen. Men i bedriftstellingens første hefte (tabell 4, b) er omsetningen fordelt etter eierforholdet for de enkelte undergrupper innen bygge- og anleggsvirksomheten. På grunnlag av denne tabellen er lønnsinntekten fordelt på offentlige og private bedrifter, idet det forutsettes at lønnen innen hver undergruppe fordeler seg på offentlige og private bedrifter i samme forhold som omsetningen. Denne beregning er temmelig pålitelig, da bedriftene innen hver enkelt undergruppe er overveiende enten offentlige eller private. På dette viset fås at 57,8 mill. kr. av lønnsinntektene faller på private bedrifter og 65,7 mill. kr. på stat, kommuner og fylkeskommuner. Ifølge industristatistikken var lønnen i statens bedrifter 34,0 mill. kr. En får altså for 1935 denne fordelingen:

Lønnsinntekter i private bedrifter	57,8	mill. kr.
» » statens	34,0	» »
» » kommunens	31,7	» »

Tilsvarende beløp i industristatistikken for private bedrifter er 51,8 mill. kr. (korrigert tall). Det vil si at det må gjøres et tillegg til tallet i industristatistikken på 11.6 pst. for også å få med lønnsinntektene i de bedrifter som ikke er trygdepliktige. Lønnsinntektene de øvrige årene ved private bedrifter er følgelig satt lik tallene i industristatistikken pluss 11.6 pst. For statens bedrifter kan tallene i industristatistikken nyttes uten videre. Lønnsinntektene ved de kommunale bedriftene er beregnet ved å forutsette at lønnsinntektene varierer i takt med utgiftene til offentlige arbeider ifølge Norges Kommunale Finanser (N. O. S.). Tabell V. 4 syner resultatene av beregningene. Særlig lønnsallene for den offentlige virksomheten er som en skjønner usikre, p. g. a. de dårlige oppgavene for kommunene. Tallene for 1942 og 1943 er foreløpige.

Det neste skritt i beregningene er å finne «andre inntekter». Her er det dessverre ikke stort annet enn oppgavene i inntektsstatistikken for 1929 (Folketellingen 1930, 7. hefte) å bygge på. Denne statistikken gir oppgaver over inntekten til de «selvstendig næringsdrivende» som omfatter både inntekten av de selvstendiges arbeid og avkastningen på deres egenkapital, dvs. egenkapitalen i de personlige firmaer og i de ansvarlige selskaper. Derimot omfatter den ikke avkastning på egenkapitalen i selskaper med begrenset ansvar. Renter på lånekapital under byggetiden og assurance er heller ikke inkludert.

Metoden i det følgende er derfor at først inntekten til de selvstendig næringsdrivende beregnes ved å forutsette at den står i samme forhold til lønnsinntektene i årene 1935—43 som i 1929. Dernest anslås de tillegg som må gjøres

for avkastning på egenkapital og renter på lånekapital. Assuransen er så uvesentlig at en har sett bort fra den.

Ved beregningen av den prosent inntekten til de selvstendig næringsdrivende utgjorde av lønnsinntektene støter en på den vanske at en del sosialstillinger ikke er spaltet fullstendig nok på næringer i inntektsstatistikken av 1929. Sosialstillingen funksjonærer f. eks. er i næringsfordelingen ikke spaltet lenger enn til «industri og håndverk». Folketellingens livsstillingsstatistikk inneholder derimot oppgaver over alle personer med hovedverv i bygge- og anleggsvirksomheten tilstrekkelig spaltet på sosialstillinger. Ved hjelp av disse oppgavene kan inntekten for de grupper som er utilstrekkelig spaltet beregnes på følgende måte: En finner antall personer innen hver sosialgruppe i bygge- og anlegg ifølge livsstillingsstatistikken. Deres gjennomsnittsinntekt settes lik gjennomsnittsinntekten i tilsvarende sosialgruppe i industri og håndverk. (Ved beregningen av gjennomsnittsinntekten for de ulike sosialgrupper i industri og håndverk er det tatt hensyn til at ikke alle personer i livsstillingsstatistikken er funnet igjen i skattelikningen. Jfr. Folketellingen 1930, 7. hefte.) Etter disse beregningene blir inntekten i 1929 21,2 mill. kr. for de selvstendig næringsdrivende, 5,2 mill. kr. for funksjonærene og 63,4 mill. kr. for arbeiderne og formennene.

Ifølge beregningen foran utgjorde i 1935 de private lønningene 46.8 pst. av de totale lønningene i bygge- og anlegg. Nyttet denne prosenten på de totale lønnsinntekter i 1929 (63.4 mill. kr. + 5.2 mill. kr.) blir de private lønningene i 1929 32.1 mill. kr. Inntekten til de selvstendig næringsdrivende utgjorde følgende 66.0 pst. av denne lønnsinntekten. Denne prosenten er som nevnt nyttet til å beregne inntekten til de selvstendig næringsdrivende for årene 1935—43.¹

Som nevnt omfatter ikke inntekten til de selvstendig næringsdrivende avkastningen på egenkapitalen til selskaper med begrenset ansvar. Ifølge bedriftstellingen hadde disse selskapene en omsetning på ca. 95 mill. kr., hvorav ca. 71 mill. kr. falt på aksjeselskaper. Aksjekapitalen var ca. 19 mill. kr. På grunnlag av disse tallene kan det fastslås at avkastningen på egenkapitalen i 1935 neppe overstiger 2 mill. kr.

Foruten dette beløp må rentene på den samlede lånekapital i sektoren legges til inntektene til de selvstendig næringsdrivende for å få alle «andre inntekter». Å beregne disse rentene nøyaktig er imidlertid ikke mulig da en mangler oppgaver over lånekapitalen. Heller ikke har en pålitelige oppgaver over den samlede realkapital i sektoren. I kap. IV er den anslått til ca. 200 mill. kr. i 1939. I 1935 var den nok betydelig mindre, kanskje 150 mill. kr. Regner en at ca. halvparten av dette beløpet var lånekapital og at lånerenten var 5 pst., blir rentene ca. 4 mill. kr. I alt fås da ca. 6 mill. kr. eller 4.9 pst. av lønnsinntekten

¹ Ved å sammenlikne lønnsinntektene for bygge- og anlegg som er funnet på grunnlag av inntektsstatistikken 1929 med tilsvarende tall i industristatistikken kan det konstateres at tallene i inntektsstatistikken antagelig er ca. 30 pst. for lave. Inntektsstatistikkenes tall for de selvstendig næringsdrivende er imidlertid minst like mye for lave så prosenten som er beregnet ovenfor (66 pst.) blir likevel ikke for stor. Tvertom, den er sannsynligvis for lav.

som må legges til de næringsdrivendes inntekt. En del av de 6 mill. kr. faller på de offentlige bedrifter, men denne delen er så ubetydelig at en tilregner de private bedrifter hele beløpet.

Alt i alt blir på denne måten «andre inntekter» i 1935 66.0 + 4.9 pst. = ca. 70 pst. av lønnsinntektene. Denne prosent er nyttet til å finne «andre inntekter» de øvrige år, dog slik at det er gjort tillegg til de beregnede tall for 1940, 1941 og 1942 og 1943 for omsetningsskatten (se tab. V. 4). Å fordele omsetningsskatten på næringer har nesten vært uråd. Dette er det gjort rede for under behandlingen av handelen. Resultatene er som en skjønner svært usikre, særlig for krigsårene. Det er ikke tvil om at de lønneses antall under krigen er steget sterkere enn de selvstendiges. På den andre siden har den gjennomsnittlige inntekten til de selvstendige økt så veldig i disse årene at dette forhold antakelig mer enn oppveier det første.

Bruttoinntekten i bygge- og anleggssektoren var i 1935 321 mill. kr., idet den er satt lik omsetningen ifølge bedriftstelingen pluss 5 pst. for bedrifter med uoppgitt omsetning pluss 25 mill. for bruttoinntekten til de selvstendig arbeidende som er beregnet til ca. 14 mill. kr. (side 49). Av bruttoinntekten falt 116 mill. kr. på offentlige og 205 mill. kr. på private bedrifter. Bruttoinntekten de øvrige år er funnet ved å sette den i samme forhold til lønnsinntektene som i 1935. Dette er gjort særskilt for private og offentlige bedrifter. Dernest er omsetningsskatten lagt til bruttoinntekten ved de private bedriftene.

Tabell V. 4. Hovedtabell for bygge- og anleggsvirksomheten. Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter.

Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942 ⁴	1943 ⁴
<i>Offentlig virksomhet:</i>									
Bruttoinntekt	116	139	146	156	186	220	243	220	180
Bearbeidelsesverdi-nettoinntekt-lønnsinntekter	66	79	83	89	106	125	138	125	100
<i>Privat virksomhet:</i>									
Bruttoinntekt	205	258	283	329	392	¹ 834	² 1 797	³ 1 596	1 200
Bearbeidelsesverdi-nettoinntekt ..	99	125	137	159	190	¹ 407	² 923	³ 854	630
Lønnsinntekter	58	73	80	93	111	234	479	407	300
Andre inntekter	41	52	57	66	79	¹ 173	² 444	³ 447	330
<i>Offentlig og privat virksomhet i alt:</i>									
Bruttoinntekt	321	397	429	485	578	¹ 1 054	² 2 040	³ 1 816	1 380
Bearbeidelsesverdi nettoinntekt ..	165	204	220	248	296	¹ 532	² 1 061	³ 979	730
Lønnsinntekter	124	152	163	182	217	359	617	532	400
Andre inntekter	41	52	57	66	79	¹ 173	² 444	³ 447	330

¹ Herav omsetningsskatt 7 mill. kr.

² » » 104 »

³ » » 158 »

⁴ Foreløpige tall.

Bearbeidelsesverdien i bygge- og anleggsvirksomheten avviker så lite fra nettoinntekten at den er satt lik denne. Realkapitalen i sektoren er nemlig for størstedelen lager av halvfabrikata og råvarer. Tabell V. 4. syner resultatet av beregningene.

VI. Transport.

Sektoren er inndelt i:

1. Skipsfart.
2. Annen transport.

I. Skipsfarten.

Sektoren omfatter all sjøfart bortsett fra hvalfangst, selfangst og fiske. På grunn av de særegne forhold for skipsfarten under krigen er det naturlig først å behandle årene 1935—39 og dernest 1940—43.

I n n t e k t e n 1 9 3 5 — 3 9 . Det materiale som er nyttet er publikasjonen *Norske Skip i Utenriksfart* (N. O. S.) og de arbeider som er utført av Økonomisk Strukturoversikt for Norge om drifts- og balanseregnskaper for norske skipsselskaper i utenriksfart og innenriks rutefart. Materialet gjelder årene 1935, 1936 og 1937 og er temmelig omfattende. Det omfatter således ca. 46.5 pst. i 1935, 58.5 pst. i 1936 og 61 pst. i 1937 av den totale utenrikstonnasjen. Opplysninger om skatter, renter og avskrivninger gis for en enda større del nemlig henholdsvis 72, 78 og 79 pst. av totalen. For skip i innenriks rutefart omfatter materialet for samtlige poster om lag 90 pst. av den totale flåte i denne farts-kategori. Oppgave over innenriks løsfart inneholdes imidlertid ikke i Strukturoversikten. For denne farts-kategori er det derfor bare gjort løse anslag. Den betyr for øvrig forholdsvis lite.

B r u t t o i n n t e k t e n er definert som bruttofraktinntektene. Oppgaver over fraktene gis i Byråets statistikk for utenriksfarten. Fraktene for innenriks rutefart er beregnet for 1935—37 ved hjelp av strukturoversiktens tall, mens en for 1938 og 1939 har regnet med at de står i samme forhold til utenriksfraktene som i 1937. På grunnlag av oppgaver i bedriftstillingen er bruttofraktene ved innenriks løsfart anslått.

F r a d r a g s p o s t e n e (havneutgifter, brensel m. v.) for utenriksfarten og for innenriks rutefart i 1935—37 er funnet ved å forutsette at strukturoversiktens tall er representative for hele tonnasjen (se tabell VI. 2). For 1938 og 1939 har en bare oppgaver over «skipsfartens utgifter i utlandet». Fradragene i disse årene er derfor beregnet ved å forutsette samme forhold som i 1937 mellom disse utgiftene og de totale fradragene. Anslagsvise fradrag for innenriks løsfart er gjort. De er usikre, men betyr lite. Merk at fradragspostene ikke inkluderer assurance (jfr. kap. I), noe posten «skipsfartens utgifter i utlandet» gjør.

Også **k a p i t a l s l i t e t** for årene 1935—37 er funnet på grunnlag av strukturoversiktens regnskapsoppgaver. For utenriksflåten er kapitalslitet satt

lik de skattemessige ordinære avskrivninger pluss ekstraordinære bokførte avskrivninger. Denne metode fører til at avskrivningene regnet i kr. pr. tonn er størst i de driftsmessig sett beste år, da også skipsverdiene er høyest. En annen sak er det at en ikke har noen garanti for at disse regnskapsmessige avskrivninger svarer til den faktiske nedslitning av flåten, og det er jo denne nedslitningen som skal finnes, men noe bedre beregningsgrunnlag enn de regnskapsmessige avskrivninger gis vel ikke. For innenriks rutefart er de bokførte avskrivninger nyttet. For innenriks løsfart er kapitalslitet satt i samme forhold til bearbeidelsesverdien som for flåten ellers. Kapitalslitet i 1938 og 1939 er forutsatt å stå i samme forhold til bearbeidelsesverdien som i 1937.

På grunnlag av Strukturoversiktens tall over de privatøkonomiske kostnadsposter er nettoinntekten i utenriksfart og innenriks rutefart fordelt på lønnsinntekter og andre inntekter. I lønnsinntektene inkluderes da foruten kontorlønninger og hyrer også proviant. For innenriks løsfart er fordelingen anslått idet lønnsinntektene er forutsatt å utgjøre en prosentvis større del for denne fartskategori enn for flåten for øvrig.

Lønnsinntekten i 1938 og 1939 er funnet ved å foreta særskilte beregninger for hyrene, provianten og kontorlønningerne. På grunnlag av tallene for hyrer i Strukturoversikten og Byråets oppgaver over besetningens størrelse er beregnet den gjennomsnittlige hyre pr. mann i 1937. I mai 1938 ble tariffene forhøyet med 6,2 pst. Hyrene i 1938 er etter dette satt lik den gjennomsnittlige hyre i 1937 pluss ca. 4 pst. multiplisert med besetningsantallet i 1938. For 1939 er det vanskeligere å gjennomføre noen beregninger. Tariffene var uforandret hele året, men etter krigsutbruddet kom det en rekke bestemmelser om krigsrisikotillegg o.l. Anslagsvis er stigningen i gjennomsnittshyren satt til 3 pst. Beregningene er ellers utført som i 1938. For årene 1935—37 utgjorde proviant ca. 24 pst. av hyrene. Dette forholdstall er nyttet for 1938 og 1939. For kontorlønninger regnes med samme beløp i 1938 og 1939 som i 1937.

Inntekten 1940—43. I perioden 1. januar til 9. april 1940 var Norge ennå ikke dratt inn i krigen. Hele flåtens inntekt kom den norske økonomi til gode. Etter 9. april ble forholdet et annet. Storparten av flåten — vel 4 mill. br.t. — var engasjert i utlandet. Denne flåte bidro ikke til vår hjemmeværende økonomi. Skipsfartens tilskudd til nasjonalinntekten under krigen kommer derfor bare fra den hjemmeværende flåte på ca. 800 000 br.t. En del av inntektene til den uteværende flåte ble brukt ute under krigen. Resten kommer først nå etter krigen det norske samfunnet til gode.

For tiden inntil 9. april 1940 står Byrået foreløpig uten statistiske opplysninger. De samme forhold som i 1939 er derfor forutsatt, bortsett fra at det er gjort et mindre tillegg til bruttofraktene og hyrene. Det var i disse månedene en vesentlig øking i frakter og hyrer for fart i visse farvann, men på den andre siden ble farten noe innskrenket på grunn av den økte risiko. En større del av flåten enn tidligere lå således i norske havner ved krigsutbruddet mellom Tyskland og Norge.

Den hjemmeværende flåte under krigen arbeidet under særs ulike forhold. Ca. halvparten av tonnasjen var rekvirert av tyskerne — tatt «in Anspruch» for Kriegs-Marine Dienststelle. K. M. D. leide på sin side igjen bort en del av sine disponible båter til Reichskommissar für Seeschiffahrt. Omtrent en tredjedel av flåten ble dirigert (timechartret) av Staten gjennom Skipsfartsdirektoratet. Direktoratet rechartret av og til en del båter til tyskerne. Resten gikk i fri fart. Dette gjaldt spesielt innenriks rute- og løsfarttrafikk, men også en del båter i frakt på utlandet. Dette at forholdene var så forskjellige har vanskeliggjort beregningene. Sekretær Høyer i Skipsfartsdirektoratet har imidlertid vært behjelpelig med å finne materiale og gjøre beregningene for den frie hjemmeflåten, dvs. den flåte som har vært dirigert av norske, mens hr. Steen hos skipsmegler R. S. Platou har gitt verdifulle opplysninger for «in Anspruch»-tonnasjen.

Ved beregningene av inntektene og fradragspostene for den frie hjemmeflåten har Byrådet delt flåten i følgende kategorier: den delen av flåten som Skipsfartsdirektoratet dirigerte, den frie linjefart på utlandet (gjennomsnittlig ca. 14 000 br.t.) den store kystfart (ca. 62 000 br.t.) og den mindre kyst-rutefart og alminnelig løsfart (ca. 100 000 br.t. fordelt på hele 900 båter).

For Direktoratets båter skulle beregningene være noenlunde eksakte. Tallene er her tatt direkte fra regnskapene til Direktoratet. Bruttofraktene i tiden 9. april—31. desember 1940 var 28.3 mill. kr., bearbeidelsesverdien 18.7 mill. kr., nettoinntekten 14.2 mill. kr. og hyrer og kosthold 7.3 mill. kr. De tilsvarende tall for 1941 var 57.8, 40.1, 31.4 og 13.1 mill. kr. I 1942 var tallene falt til 54.1, 37.8, 29.6 og 11.3 mill. kr. og i 1943 til 49.0, 32.0, 24.7 og 10.9 mill. kr.

For de øvrige tre kategorier av den frie hjemmeflåten har en imidlertid ikke hatt så gode statistiske oppgaver, men det har vært en støtte for beregningene at enkelte båter innen disse gruppene undertiden ble timechartret av Direktoratet. Det kan nevnes at havneutgiftene var spesielt store ved den store kystfart og at hyrene var relativt høye ved den mindre kyst-rutefart og løsfarten.

Tabell VI. I syner resultatene.

Tabell VI. 1. Bruttoinntekt, bearb.verdi, nettoinntekt, lønnsinntekt og andre inntekter for den frie hjemmeflåten 1940—43. Mill. kr.

År	$\frac{9}{4}-\frac{31}{12}$ 1940	1941	1942	1943
Bruttofrakter	77.0	158.9	154.7	148.5
Brensel og havneutgifter	24.0	48.6	48.0	48.3
Vedlikehold og rep.	10.5	20.8	19.9	19.8
Bearbeidelsesverdi	42.5	89.5	86.8	80.4
Kapitalslit	11.5	23.7	23.1	22.1
Nettoinntekt	31.0	65.8	63.7	58.3
Hyrer og kosthold	16.4	32.8	30.9	30.2
Andre inntekter	14.6	33.0	32.8	28.1

Kapitalslitet er for alle grupper satt til 15 pst. av bruttofraktene, svarende til Strukturoversiktens beregninger for 1935—37. Å nytte denne prosentèn synes ikke urimelig. Således finner en at kapitalslitet beregnet på denne måten svarer til 8 pst. av forsikringsverdien i 1943.

I «andre inntekter» er inkludert de privatøkonomiske kostnader, renter, skatter, administrasjon og assurance I tillegg til den vanlige kaskoforsikring, fraktforsikring og forsikring mot skade på tredjemann er også krigsforsikringen inkludert. Alt i alt beløp assurancepremiene til den frie hjemmeflåten seg til ca. 35 mill. kr. hvert år

Som nevnt var ca. halvparten av hjemmeflåten i krigsårene rekvirert av tyskerne — tatt «in Anspruch» for regning av Kriegs-Marine Dienststelle. Den rekvirerte tonnasje varierte en del, idet enkelte båter som var rekvirert ble frigitt, mens andre ble tatt osv. Ad to veier skapte denne «in Anspruch»-flåten inntekt for den norske økonomi. For det første betalte tyskerne leieavgift til rederne for båtene. Denne leieavgiften skulle dekke administrasjon-, rente-, og avskrivningsutgifter som rederne hadde. For det andre hadde størsteparten av båtene norsk mannskap som fikk hyrer og kosthold. Se tabell VI. 2.

Tabell VI. 2. Leieinntekter og lønnsinntekter for båter «in Anspruch». Mill. kr.

År	1940	1941	1942	1943
Kapitalslit	6.2	8.7	7.9	7.0
Amortisasjon og forrentning } leie	3.1	7.1	6.7	5.8
Hyrer og kosthold	13.0	26.0	26.0	26.0
Sum	22.3	41.8	40.6	38.8

Tallene for den betalte leien er temmelig nøyaktige. Eksakte opplysninger om hyrene er derimot vanskelig å skaffe. Anslagsvis kan grunnhyrene settes til ca. 15 mill. kr. pr. år. Krigsrisikotillegget er anslått til gjennomsnittlig 50 pst. av grunnhyren. Kost og losji til 25 pst. Samlet blir dette 26 mill. kr. I hovedtabellen for skipsfartssektoren er bruttoinntekten og bearbeidelsesverdien for «in Anspruch»-flåten satt lik leieinntektene pluss lønnsinntektene, mens nettoinntekten er satt lik lønnsinntektene pluss administrasjon og forrentning.

Tabell VI. 3 er hovedtabellen for skipsfartssektoren. Merk at tallene fram til 8. april 1940 gjelder hele flåten, mens tallene senere bare gjelder hjemmeflåten. Merk videre at de betydelige assurancepremiene i skipsfarten¹ som er en privatøkonomisk kostnad, er inkludert både i bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt og andre inntekter. På den andre siden er ikke de utgifter

¹ Assurance-Mæglerforretningen Duo A/S og Statens Krigskaskoforsikring har villigst gitt Byrådet assuranceoppgaver.

som staten har for å opprettholde kommunikasjonene på norskekysten inkludert i noen av tallene, og disse utgifter er inntekt for ruteselskapene privatøkonomisk sett.

Tabell VI. 3. Hovedtabell for skipsfarten. Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Bruttoinntekt	501	574	829	776	863	323	200	195	186
Herav i utenriksfart	430	496	745	698	776	—	—	—	—
Fradrag (ekskl. avskr.)	261	276	331	328	288	119	69	69	68
Herav tjenester fra utlandet	215	250	268	272	—	—	—	—	—
Bearbeidelsesverdi	240	298	498	448	575	204	131	126	118
Kapitalslit (avskr.)	83	89	113	98	126	48	30	30	29
Nettoinntekt	157	209	385	350	449	156	101	96	89
Lønnsinntekter	100	106	126	136	144	68	58	56	55
Andre inntekter	57	103	259	214	305	88	43	40	34
Statsutg. til kommunikasjonene på norskekysten	5.9	6.0	6.1	6.5	6.9	6.2	8.8	9.0	12.5
Assuranspremier ¹	32	35	46	55	128	92	35	35	35

¹ Inkludert i bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt og andre inntekter.

2. Annen transport.

Annen transport omfatter følgende grupper:

- A. Jernbaner.
- B. Forstadsbaner.
- C. Sporveier.
- D. Biltransport.
- E. Fyrvesen, havnevesen etc.
- F. Veivesen.
- G. Post.
- H. Telegraf, telefon, radio.

Avgrensningen av sektoren vil bli forklart nærmere ved behandlingen av de enkelte undersektorene. Her skal bare nevnes at mulighetene for å skaffe statistiske opplysninger ofte har vært avgjørende ved valget av sektorgrensen. Det er da ofte bedriftstelingen som har vært normerende. Således kommer biltransport utført av industri- og handelsbedrifter ikke med under transport, men under industri og handel. Transportbedriftenes verksteder er holdt utenfor, da disse omfattes av produksjonsstatistikken.

Ved siden av bedriftstelingen foreligger en rekke spesialstatistikker for undergruppene. Disse er i størst mulig utstrekning nyttet istedenfor bedriftstelingen, da de inneholder spesifiserte regnskaper. Bare for biltransport må det gjøres anslag i større utstrekning. Bedriftsregnskapene gir

i regelen gode oppgaver over lønnsinntekter og andre inntekter. Avskrivningene er derimot et svakt punkt i alle regnskapene. De er ofte vilkårlige og ansatt ut fra andre hensyn enn den faktiske kapitaldepresieringen. Den naturlige framgangsmåte i denne sektoren er derfor å beregne nettoinntekten ved hjelp av den direkte metoden. Driftsunderskudd må da regnes som «negativ inntekt» og trekkes fra de andre inntektspostene. Oppgaver over bruttoinntekten gis i regnskapene bortsett fra bruttoinntekten for «annen biltransport». Her er verdien anslått på grunnlag av tall i bedriftstillingen.

Storparten av biltransporten er privat. Bortsett fra dette er all annen transport regnet som offentlig, dvs. også de store halvoffentlige bedrifter, selv om de formelt er aksjeselskap.

De offentlige bedriftene bruker budsjettåret som regnskapsår. I det følgende regnes budsjettåret 1934/35 for 1935 osv. Utviklingen i offentlig transport er gjerne så jevn at en slik forskyvning ikke spiller noen rolle for resultatene uten kanskje for tiden omkring besettelsen av Norge.

Tabell VI. 4. Jernbaner. Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
<i>N. S. B.:</i>									
Lønnsinntekter ¹	46.1	48.4	52.8	61.7	64.9	67.1	73.7	81.1	84.6
Andre inntekter	÷ 8.1	÷ 8.5	÷ 11.1	÷ 15.5	÷ 16.9	÷ 8.5	25.5	51.1	92.7
Nettoinntekt	38.0	39.9	41.7	46.2	48.0	58.6	99.2	132.2	177.3
Avskrivninger	10.7	11.2	12.5	12.4	12.7	14.5	18.9	22.4	23.5
Bearbeidelsesverdi	48.7	51.1	54.2	58.6	60.7	73.1	118.1	154.6	200.8
Bruttoinntekt	68.4	71.9	76.8	85.2	88.3	102.5	165.9	211.7	266.3
<i>Privatbaner:</i>									
Lønnsinntekter	1.3	1.5	1.5	1.1	1.2	1.2	1.3	1.4	1.5
Andre inntekter	1.6	0.6	0.7	0.6	0.5	0.4	0.4	0.5	0.5
Nettoinntekt	2.9	2.1	2.2	1.7	1.7	1.6	1.7	1.9	2.0
Avskrivninger	0.5	0.6	0.6	0.5	0.5	0.6	0.8	0.9	0.9
Bearbeidelsesverdi	3.4	2.7	2.8	2.2	2.2	2.2	2.5	2.8	2.9
Bruttoinntekt	4.0	3.5	3.6	2.9	2.9	2.5	2.8	3.0	3.2
<i>Jernbaner i alt:</i>									
Lønnsinntekter	47.4	50.0	54.3	62.8	66.1	68.3	75.0	82.6	86.1
Andre inntekter	÷ 6.5	÷ 7.9	÷ 10.4	÷ 14.9	÷ 16.4	÷ 8.1	25.9	51.5	93.2
Nettoinntekt	40.9	42.1	43.9	47.9	49.7	60.2	100.9	134.1	179.3
Avskrivninger	11.2	11.8	13.1	12.9	13.2	15.1	19.7	23.3	24.4
Bearbeidelsesverdi	52.1	53.9	57.0	60.8	62.9	75.3	120.6	157.4	203.7
Bruttoinntekt	72.4	75.4	80.4	88.1	91.2	105.0	168.7	214.7	269.5

¹ Lønn ved verksted og bildrift er ikke inkludert.

A. **Jernbaner.** Regnskapstall for Norges Statsbaner og de private jernbanene finnes i den årlige publikasjon Norges Jernbaner. I 1937/38 gikk Valdresbanen over til N. S. B. slik at det da blir et lite sprang i tallene. De gjenstående privatbanene er for en stor del industribaner.

Tabell VI. 4 viser resultatene av beregningene. Lønnen i N. S. B. er lik summen av personalutgiftene ifølge jernbanestatistikken minus personalutgiftene ved verksteder og bildrift. Disse siste kommer som nevnt med under industri og biltransport. For N. S. B. er overskuddet ifølge tabellen mindre enn i regnskapene fordi Byrådet har regnet med større kapitalslit enn de regnskapsmessige avskrivninger, som på langt nær strekker til for å holde realkapitalen vedlike. For 1937/38 ble det avsatt 5.9 mill. kr. mens ing. Siljan i Statsbanene har kalkulert at minst 12.4 mill. kr. var nødvendig. I tabell VI. 4 er dette siste beløpet nyttet. For de andre årene er kapitalslitet beregnet ved hjelp av engrosprisindeksen for helfabrikata, men slik at det anslagsvis er lagt til 20 pst. for krigsårene. Slitasjen i disse årene økte nemlig sterkt både p. g. a. stor trafikk og mangelfullt vedlikehold.

For privatbanene gis ingen oppgaver over kapitalslitet. De er anslått til 5 pst. av kapitalslitet ved N. S. B. i 1935 og 1936 (inkl. Valdresbanen) og til 4 pst. for de øvrige år (ekskl. Valdresbanen). Anslagene er gjort ved hjelp av en sammenlikning mellom vognpark og sporlengde i N. S. B. og privatbanene.

B. **Forstadsbaner.** Jernbanestatistikken inneholder også opplysninger om forstadsbanene. Dessuten finnes regnskapsoversikter i Kierulfs håndbok. Fra de totale lønnsbeløp i regnskapene må trekkes lønn i verksteder (ifølge regnskapene). I Holmenkollbanens regnskaper er ikke utbetalt lønn skilt ut som egen post, men inkludert i vedlikeholdsutgiftene. På grunnlag av andre regnskaper som er mer spesifisert er lønnsandelen anslått til 70 pst. Overskuddsbegrepet i jernbanestatistikken nyttes direkte, da finansutgifter (f. eks. gjeldsrenter) er inkludert. Kapitalslitet er anslått, da bare Holmenkollbanens regnskaper inneholder oppgaver om dette. Anslaget er gjort på grunnlag av avskrivningene og inntektene til Holmenkollbanen og Oslo Sporveier.

Tabell VI. 5 syner resultatene av beregningene.

Tabell VI. 5. Forstadsbaner.

Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Lønnsinntekter	1.6	1.7	1.9	1.8	1.9	2.1	3.0	3.9	5.0
Andre inntekter	1.6	1.8	1.8	1.9	1.9	2.5	3.2	4.2	5.5
Nettoinntekt	3.2	3.5	3.7	3.7	3.8	4.6	6.2	8.1	10.5
Avskrivninger	0.5	0.5	0.6	0.6	0.7	0.9	1.1	1.2	1.2
Bearbeidelsesverdi ...	3.7	4.0	4.3	4.3	4.5	5.5	7.3	9.3	11.7
Bruttoinntekt	4.5	4.7	5.1	5.3	6.2	7.4	10.3	13.4	16.6

C. Sporveier. Sporveisdriften regnes her eksklusive bussdrift (også trolleybuss), sporveienes verksteder, som kommer med under henholdsvis biltransport og industri. Kommuneregnskapene og Kierulfs håndbok inneholder opplysninger om sporveiene i Oslo, Bergen og Trondheim. På grunnlag av disse er det gjort fullstendige beregninger for 1938 og 1939, mens totaltallene for de øvrige årene er funnet ved å gjøre konstante prosentvise tillegg til tallene i regnskapet for Oslo Sporveier.

Regnskapene er ulike spesifisert, best er tallene for Bergen. Disse er derfor brukt som grunnlag for enkelte anslag som må gjøres ved beregningene av lønnsinntektene i 1938 og 1939 for Oslo og Trondheim. Avskrivninger er bare oppført for Oslo Sporveier. For hele gruppen er derfor kapitalslitet anslått ved å sette dem i samme forhold til nettoinntekten som for Oslo Sporveier. Avskrivningene for Oslo Sporveier stiger fra 740 000 kr. i 1939 til 1 650 000 kr. i 1940 og 2 480 000 kr. i 1941. Dette skyldes delvis de store overskuddene i disse årene. Derfor er bare en del regnet som virkelige kapitalslit og resten som overskudd. Fordelingen er gjort anslagsvis. Bruttoinntekten er satt lik totalinntekten i selskapene minus inntekt av bussdrift og annen virksomhet. For 1942 og 1943 er bare bruttoinntekten oppgitt. De øvrige tall for disse årene er derfor anslått ved å forutsette at de har steget i samme forhold som bruttoinntekten.

Resultatene av beregningene gis i tabell VI. 6.

Tabell VI. 6. Sporveier.

Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter.
Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Lønnsinntekter	7.0	7.2	8.3	8.5	8.8	9.2	11.2	12.6	14.3
Andre inntekter	1.7	1.8	1.0	1.3	1.4	2.6	5.0	5.7	6.4
Nettoinntekt	8.7	9.0	9.3	9.8	10.2	11.8	16.2	18.3	20.7
Avskrivninger	0.8	0.8	0.7	0.8	0.9	1.0	1.1	1.2	1.4
Bearbeidelsesverdi ...	9.5	9.8	10.0	10.6	11.1	12.8	17.3	19.5	22.1
Bruttoinntekt	12.5	12.9	13.6	15.1	15.7	18.4	24.9	28.1	31.8

D. Biltransport. Behandlingen av denne undersektor deles i to, rutebiler og annen biltransport.

Oppgaver over rutebilene finnes i «Meddelelser fra Veidirektøren» og i bedriftstillingen. De siste er svært ufullstendige. De første inneholder opplysninger om arbeidsinntekter, (summen av utbetalt lønn og beregnet lønn for eget arbeid ved kjøring) og «andre inntekter» (gjeldsrenter, skatter og avgifter, assurance og overskudd). Arbeidsinntektene i 1935 var 6.5 mill. kr. Ved hjelp av tallene i bedriftstillingen bl. a. over lønnen, er anslått at ca. 90 pst. av dette

beløp, eller 5.8 mill. kr. er lønnsinntekter. Denne prosent er også nyttet for de øvrige år.

Tabell VI. 7 viser tallene for rutebilene. I «andre inntekter» er foruten de selvstendiges arbeidsinntekt inkludert kapitalavkastning, skatter og avgifter m. v. ifølge Veidirektørens meddelelser. Avskrivningsbeløpene og bruttoinntekten er også hentet fra meddelelsene.

Ann en biltransport omfatter bedriftstellingens nr. V 7—11¹ bortsett fra en del av V. 9 som kommer inn under rutebilene. Etterat et anslagsvis fradrag (0.5 mill. kr.) for rutebilene er gjort, blir ifølge bedriftstellingens lønnsinntektene ved annen transport 8.5 mill. kr. i 1935.

Direkte oppgave over «andre inntekter» for annen biltransport mangler. En del kalkyler og anslag er derfor blitt gjort. Ifølge bedriftstellingens var det i annen transport sysselsatt ca. 16 900 personer i ca. 9 430 bedrifter, hvorav de fleste er personlige enmannsbedrifter. Regnes én selvstendig for hver av bedriftene blir det ca. 7 470 ansatte. Gjennomsnittslønnen for disse blir da ca. 1 138 kr. Forutsettes videre den gjennomsnittlige arbeidsinntekt for de selvstendige å være lik gjennomsnittslønnen, blir den selvstendige arbeidsinntekt i annen transport $1\,138 \text{ kr.} \times 9\,430 = 10.7 \text{ mill. kr.}$ I tillegg til dette beløpet omfatter «andre inntekter» kapitalavkastning, skatter, avgifter m. v. På grunnlag av oppgaver i bedriftstellingens over bilparken og de tilsvarende tall for rutebilene er anslått at kapitalavkastningen m. v. i 1935 utgjorde ca. 4.3 mill. kr. i annen biltransport. I alt blir «andre inntekter» da lik 15.0 mill. kr. og nettoinntekten lik $15.0 \text{ mill. kr.} + 8.5 \text{ mill. kr. (lønn)} = 23.5 \text{ mill. kr.}$ Tilsvarende beløp i inntektsstatistikken 1929 var nesten 29 mill. kr. Selv om inntekten nok var lavere i 1935 syner dette at den funne nettoinntekt for 1935 må oppfattes som et minimumstall.

Kapitalslitet er satt lik 20 pst. av nettoinntekten på grunnlag av oppgaver fra Veidirektoratet. (Om bruttoinntekten se nedenfor.)

For de følgende år foreligger få opplysninger angående inntektsforholdene i annen transport. For årene 1936—39 er det gjort bruk av en indeks beregnet på grunnlag av antall biler (som tas som uttrykk for sysselsettingen) og lønningene.² I mangel av bedre oppgaver er oppgaver over lønnen for kjørekarene brukt som et tilnærmet uttrykk for utviklingen av alle lønningene i annen transport. Den beregnede indeks tas som uttrykk, ikke bare for utviklingen i lønnsinntektene 1936—39, men også for utviklingen av inntektsforholdene ved annen transport for øvrig. Indeksen stiger slik:

1935.....	100.0
1936.....	115.1
1937.....	149.6
1938.....	161.4
1939.....	172.7

¹ Drosjehilere, lastebileiere, blandet rute-, drosje-, lastekjøring, hest, vognmenn, flyttebyråer, viserguttkontorer, spedisjonskontorer o. l.

² Indeksen er konstruert av professor Erling Petersen.

Tabell VI. 7. Biltransport.

Bruttoinntekt, bearbejdelserverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter.
Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943 ¹
A. Rutebiler.									
Lønnsinntekter	5.8	6.6	8.1	9.5	10.5	9.3	10.4	12.1	12.6
Andre inntekter	2.7	2.8	2.5	2.9	4.0	3.5	4.3	4.9	4.9
Nettoinntekt	8.5	9.4	10.6	12.4	14.5	12.8	14.7	17.0	17.5
Avskrivninger	3.8	4.2	4.5	5.4	6.2	6.2	7.9	7.4	7.5
Bearbejdelserverdi	12.3	13.6	15.1	17.8	20.7	19.0	22.6	24.4	25.0
Bruttoinntekt	22.4	25.2	29.8	34.6	38.6	38.2	49.2	56.3	58.0
B. Annen biltransport.									
Lønnsinntekter	8.5	9.8	12.7	13.7	14.7	29.2	30.5	36.2	47.9
Andre inntekter	15.0	17.3	22.4	24.2	25.9	11.0	12.7	14.7	18.6
Nettoinntekt	23.5	27.1	35.1	37.9	40.6	40.2	43.2	50.9	66.5
Avskrivninger	4.7	5.4	7.0	7.6	8.1	8.0	18.9	22.2	29.0
Bearbejdelserverdi	28.2	32.5	42.1	45.5	48.7	48.2	62.1	73.1	95.5
Bruttoinntekt	39.2	45.2	58.5	63.2	67.7	67.0	86.3	101.8	132.9
C. Biltransport sum.									
Lønnsinntekter	14.3	16.4	20.8	23.2	25.2	38.5	40.9	48.3	60.5
Andre inntekter	17.7	20.1	24.9	27.1	29.9	14.5	17.0	19.6	23.5
Nettoinntekt	32.0	36.5	45.7	50.3	55.1	53.0	57.9	67.9	84.0
Avskrivninger	8.5	9.6	11.5	13.0	14.3	14.2	26.8	29.6	36.5
Bearbejdelserverdi	40.5	46.1	57.2	63.3	69.4	67.2	84.7	97.5	120.5
Bruttoinntekt	61.6	70.4	88.3	97.8	106.3	105.2	135.5	158.1	190.9
D. Biltransport. Offentlig.									
Lønnsinntekter	2.3	2.6	3.2	3.7	4.1	3.6	4.0	4.7	4.9
Andre inntekter	0.5	0.5	0.3	0.4	0.7	0.6	0.9	0.9	0.9
Nettoinntekt	2.8	3.1	3.5	4.1	4.8	4.2	4.9	5.6	5.8
Avskrivninger	1.3	1.4	1.5	1.8	2.0	2.1	2.6	2.5	2.5
Bearbejdelserverdi	4.1	4.5	5.0	5.9	6.8	6.3	7.5	8.1	8.3
Bruttoinntekt	7.3	8.2	9.7	11.2	12.6	12.5	16.1	18.3	18.9
E. Biltransport. Privat.									
Lønnsinntekter	12.0	13.8	17.6	19.5	21.1	34.9	36.9	43.6	55.6
Andre inntekter	17.2	19.6	24.6	26.7	29.2	13.9	16.1	18.7	22.6
Nettoinntekt	29.2	33.4	42.2	46.2	50.3	48.8	53.0	62.3	78.2
Avskrivninger	7.2	8.2	10.0	11.2	12.3	12.1	24.2	27.1	34.0
Bearbejdelserverdi	36.4	41.6	52.2	57.4	62.6	60.9	77.2	89.4	112.2
Bruttoinntekt	54.3	62.2	78.6	86.6	93.7	92.7	119.4	139.8	172.0

¹ Foreløpige anslag.

De statistiske opplysningene som gis for 1940 og 1941 er heller ikke gode. Byrådet har derfor måttet foreta (til dels ganske innviklede) kalkyler for iallfall å få et inntrykk av utviklingen. Kalkylene tyder på at bruttoinntekten øker omtrent i samme forhold som for rutebiler. Rutebilinntekten nyttes derfor som indeks for disse to årene for bruttoinntekten og bearbeidelsesverdien. På grunnlag av oppgaver fra Veidirektoratet er nettoinntekten i 1938 satt til 60 pst. av bruttoinntekten for drosjebiler og lastebiler. Denne prosent forutsettes å være den samme i 1940. For de følgende krigsår settes den anslagsvis til 50 pst.

Ved hjelp av en avgift på 5 pst. av bruttoinntekten som ble innført i 1941 for all lastebilkjøring kan en lage en indeks for utviklingen av bruttoinntekten fra 1941 av. Nettoinntekten m. v. forutsettes å øke i samme forhold.

Bare en liten del av biltransporten er offentlig. Inntekten i 1935 for denne offentlige delen er funnet på grunnlag av tallene i bedriftstillingen og regnskapene for bussrutene til Oslo og Bergen Sporveier. Tallene de øvrige år er beregnet ved å forutsette samme bevegelse som i totaltallene for rutebiler. Tabell VI. 7 syner resultatene av beregningene for biltransporten. De er som en skjønner svært usikre, særlig for annen transport.

E. Fyrvesen, havnevesen etc. Tabell VI. 8 viser inntekts-tallene for fyrvesen, havnevesen etc. De er funnet ved ekstrahering fra statsregnskapene.

*Tabell VI. 8. Statens fyr- og losvesen.
Bruttoinntekter og nettoinntekter. (1000 kr.)*

Kalenderår Budsjettår	1935 1934/35	1936 1935/36	1937 1936/37	1938 1937/38	1939 1938/39	1940 1939/40	1941 1940/41	1942 1941/42	1943 1942/43
Bruttoinntekt .	3 973	6 315	8 270	5 107	5 623	6 244	9 323	10 195	6 801
Fradragsposter	3 731	5 010	6 862	3 546	4 010	4 477	7 485	8 248	4 794
Nettoinntekt ..	242	1 305	1 408	1 561	1 613	1 767	1 838	1 947	2 007

F. Veivesen. Tabell VI. 9 viser inntektstallene for veivesenet. De er funnet ved ekstrahering fra stats- og kommuneregnskapene.

G. Post. Tabell VI. 10 gir inntektstallene for postverket. De er tatt fra publikasjonen Norges Postverk (N.O.S.).

H. Telegraf, telefon og radio. Tabell VI. 11 gir inntekts-tallene for telegraf, telefon og radio. De er satt opp på grunnlag av tallene i publikasjonene Telegrafverket (N.O.S.). Regnskapene for de private telefonselskaper ikke særlig spesifisert. Således er renter og avskrivninger slått sammen i en post. Byrådet har delt den slik at kapitalslitet settes til 5 pst. av kapitalen, samme sats som for Telegrafverket. Telegrafverket regner med uforandret av-

skrivning også gjennom krigsårene, og får derved et for høyt overskudd i regnskapene. Dette overskuddet er korrigeret ved å la kapitalslitet følge engrosprisindeksen.

*Tabell VI. 9. Offentlig veivesen.
Bruttoinntekt og nettoinntekt (1 000 kr.)*

	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	1939/40	1940/41 ¹	1941/42 ¹	1942/43 ¹
<i>Statens veivesen.</i>									
Bruttoinntekt	19 267	26 287	31 223	26 970	41 209	48 317	79 637	61 111	82 849
Fradragsposter	19 267	25 954	30 899	26 629	40 837	47 963	79 267	60 682	82 426
Nettoinntekt	—	333	334	341	372	354	370	429	423
<i>Kommunalt veivesen</i>									
Bruttoinntekt	24 962	31 836	30 227	31 514	37 469	37 764	62 144	47 943	64 807
Herav:									
Herredskommuner	16 105	20 283	18 978	20 264	23 358	23 530	20 354	—	—
Bykommuner	1 850	3 083	2 798	2 751	3 659	3 823	—	—	—
Fylkeskommuner .	7 008	8 470	8 451	8 500	10 452	10 411	—	—	—
Fradragsposter	24 775	31 611	30 001	31 287	37 190	37 486	61 852	47 607	64 476
Herav:									
Herredskommuner	16 104	20 283	18 978	20 264	23 358	23 530	20 354	—	—
Bykommuner	1 850	3 083	2 798	2 751	3 659	3 823	—	—	—
Fylkeskommuner .	6 821	8 245	8 225	8 273	10 173	10 133	—	—	—
Nettoinntekt	187	225	226	227	279	278	292	336	331
Herav:									
Herredskommuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bykommuner.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fylkeskommuner .	187	225	226	227	279	278	—	—	—
<i>Offentlig veivesen i alt.</i>									
Bruttoinntekt	44 229	58 123	61 450	58 484	78 678	86 081	141 781	109 054	147 656
Fradragsposter	44 042	57 565	60 890	57 916	78 027	85 449	141 119	108 289	146 902
Nettoinntekt	187	558	560	568	651	632	662	765	754

¹ Foreløpige tall for det kommunale veivesen og veivesen i alt.

Tabell VI. 10. Postverket.

*Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter.
Mill. kr.*

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Lønnsinntekter	17.1	17.1	18.1	20.5	21.9	22.6	21.6	25.1	27.2
Andre inntekter	4.0	5.5	6.1	4.2	4.2	0.9	5.1	10.5	12.5
Nettoinntekt	21.1	22.6	24.2	24.7	26.1	23.5	26.7	35.6	39.7
Avskrivninger	0.1	0.2	0.2	0.3	0.4	0.2	0.3	1.3	1.3
Bearbeidelsesverdi	21.2	22.8	24.4	25.0	26.5	23.7	27.0	36.9	41.0
Bruttoinntekt	32.2	34.0	36.3	37.3	39.7	36.5	41.7	52.9	58.7

Tabell VI. 11. *Telegraf, telefon og radio.*

*Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter.
Mill. kr.*

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Lønnsinntekter	15.0	15.3	16.6	19.5	20.3	21.6	21.0	23.1	25.8
Andre inntekter	8.1	8.7	12.6	8.8	9.6	11.1	3.1	8.9	16.2
Nettoinntekt	23.1	24.0	29.2	28.3	29.9	32.7	24.1	32.0	42.0
Avskrivninger	6.9	7.1	7.4	7.4	8.1	8.6	11.5	13.6	14.3
Bearbeidelsesverdi	30.0	31.1	36.6	35.7	38.0	41.3	35.6	45.6	56.3
Bruttoinntekt	38.6	40.7	45.5	46.9	50.5	55.2	55.8	68.0	70.6

Tabell VI. 12. *Annen transport.*

*Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter.
Mill. kr.*

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Lønnsinntekter	103	110	122	139	146	165	175	198	222
Andre inntekter	27	30	36	28	31	23	59	101	157
Nettoinntekt	130	140	158	167	177	188	234	299	379
Avskrivninger	28	30	34	35	38	40	61	70	79
Bearbeidelsesverdi	158	170	192	202	215	228	295	369	458
Bruttoinntekt	270	303	339	354	394	420	588	655	793
<i>Offentlig:</i>									
Lønnsinntekter	91	96	104	119	125	130	138	154	166
Andre inntekter	10	10	11	1	2	9	43	82	134
Nettoinntekt	101	106	115	120	127	139	181	236	300
Avskrivninger	21	22	24	24	26	28	37	43	45
Bearbeidelsesverdi	122	128	139	144	153	167	218	279	345
Bruttoinntekt	216	241	260	267	300	327	469	515	621
<i>Privat:</i>									
Lønnsinntekter	12	14	18	20	21	35	37	44	56
Andre inntekter	17	20	25	27	29	14	16	19	23
Nettoinntekt	29	34	43	47	50	49	53	63	79
Avskrivninger	7	8	10	11	12	12	24	27	34
Bearbeidelsesverdi	36	42	53	58	62	61	77	90	113
Bruttoinntekt	54	62	79	87	94	93	119	140	172

VII. Handel.

Den viktigste statistiske kilde for denne sektor, bedriftstelingen, omfatter alle bedrifter innen handelen. Avgrensningen av sektoren byr derfor ikke på noen praktiske vansker. Ved siden av bedriftstelingen har en nyttet de undersøkelser som er gjort ved Universitetets Økonomiske Institutt om omsetnings- og omkostningsforholdene i en del viktigere grupper innen detaljhandelen, Norges Grossistforbunds undersøkelser om kolonialengroshandelen og Norges Kooperative Landsforenings regnskaper. Endelig har en gjort bruk av Statistisk Sentralbyrås indeks over detaljomsetningen og Norges Grossistforbunds indeks over engroshandelsomsetningen.

Detaljhandelen.

Bruttoinntekten, definert som den totale omsetningen, var ifølge bedriftstelingen 1 770 mill. kr. i 1935. Direkte oppgaver over bruttoinntekten de øvrige årene mangler. Derimot foreligger fra 1. juli 1936 Statistisk Sentralbyrås indeks over detaljomsetningen. For å kunne nytte denne indeksen til å beregne hvorledes bruttoinntekten i detaljhandelen har utviklet seg må den imidlertid føres tilbake til 1935. Dette har Byrået gjort ved å spørre enkelte firmaer om omsetningen for årene 1935—38. Utvalget var imidlertid så lite at tilbakeføringen må betegnes som usikker. Resultatet av beregningene av bruttoinntekten gis i tabell VII. 3.

Bruttoinntekten beregnet på denne måten inkluderer blant annet omsetnings skatten som ble innført 1. juli 1935. Praktisk talt ethvert salg av varer skulle belegges med 1 pst. avgift. 1. mars 1940 ble avgiften forhøyd til 2 pst., 1. juli samme år til 3 pst. og fra 1. september 1940 til hele 10 pst. På den andre siden skulle fra 1. september bare salg direkte til forbruker være avgiftspliktig. Det ble samtidig bestemt at avgiften skulle inkluderes i vareprisen. Fra 1. september 1941 er også arbeidsytelser i en viss utstrekning trukket inn under avgiftsplikten. Hovedregelen er at enhver ervervsdrivende er avgiftspliktig for alle ytelser av varer og arbeid.

Reglene for skatten og satsen har altså vært endret flere ganger, men praktisk talt all detaljomsetning har hele tiden vært skattepliktig. Ved hjelp av oppgavene over omsetningen hvert år, kan det derfor temmelig nøyaktig beregnes hvor stor del av skatten som faller på detaljhandelen. Ved denne beregningen må det tas hensyn til at det eksisterer et «lag» på gjennomsnittlig 3—4 måneder mellom omsetningstidspunktet og innbetalingen av skatten. For 1935 f. eks. betyr dette at det bare må regnes skatt på ca. $\frac{1}{6}$ av omsetningen. Omsetningen var 1 770 mill. kr. og skatten følgelig lik ca. 3 mill. kr. Jfr. tabell VII. 1.

For tidsrommet 1. juli 1935—1. september 1940 kan det uten nevneverdig feil regnes med at resten av omsetningsavgiften ble betalt gjennom engroshandelen. Fra 1. september 1940 til 1. september 1941 ha en regnet at bruttoinntekten minus nettoinntekten i bygge- og anlegg omtrent svarer til det avgifts-

pliktige beløpet i denne sektoren. Fra 1. september 1941 av, da også arbeidsytelsene ble avgiftspliktige, regner en at hele bruttoinntekten i sektoren tilnærmet er lik det avgiftspliktige beløpet. Resten av avgiften er så fordelt på industri og engroshandel. En del av avgiften betales også gjennom andre sektorer, som jordbruk og fiske, men beløpene her er så små at det ikke er tatt hensyn til dem. Det skulle være unødig å nevne at denne fordelingen av omsetningsavgiften er svært usikker, særlig for krigsårene. Med de oppgavene som eksisterer er det imidlertid ikke mulig å gjennomføre en nøyaktig fordeling. Dette er beklagelig for det dreier seg om betydelige beløp. Tabell VII. 1 syner fordelingen.

Tabell VII. 1. Omsetningsavgiften anslagsvis fordelt på detalj- og engroshandel, industri, bygge- og anlegg. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Omsetningsavgift i alt	6	30	34	37	40	105	434	500	—
Herav betalt igjennom:									
Detaljhandelen	3	19	21	22	24	69	276	253	251
Engroshandelen	3	11	13	15	16	27	22	33	—
Bygge- og anleggsvirksomhet ..	—	—	—	—	—	7	104	158	—
Industri	—	—	—	—	—	2	32	56	—

Nettoinntekten i detaljhandelen er beregnet ved hjelp av normtall (prosenttall) for renter, leie, lønn osv. i forhold til omsetningen. Lønnsnormtallet finnes lett av bedriftstelingen. De andre normtallene er beregnet på grunnlag av samvirkelagens regnskaper og undersøkelser ved Økonomisk Institutt som omfatter kolonialvarer, jernvarer, manufakturvarer, bøker og tobakk.

For å komme fram til normtall for hele varehandelen antar en først at normtallene for hver enkelt gruppe innen detaljhandelen er representative for vedkommende gruppe. Dernest er felles normtall for disse grupper beregnet ved å gi gruppene vekt i samsvar med omsetningen ifølge bedriftstelingen. Endelig forutsettes at utvalget av grupper er representativt for hele detaljhandelen. Forutsetningene er som en ser nokså vidtgående. Det er likevel sannsynlig at de funne normtall er forholdsvis gode. Byrået har nemlig beregnet tilsvarende normtall for lønnsinntektene og funnet at disse stemmer godt med lønnsinntektene ifølge bedriftstelingen. Merk at normtallene gjelder omsetningen eksklusive omsetningsavgiften.

Tabell VII. 2 viser beregningene av normtallene. For samvirkelagene (N. K. L.) har en ikke den samme fullstendige spalting av kostnadene som i undersøkelsene til Økonomisk Institutt, idet leie, renter og diverse i regnskapene er slått sammen til gruppen diverse. For å få samvirkelagene med i beregningene av gjennomsnittet er diverseposten delt i samme forhold som ved gjennom-

Tabell VII 2. Beregning av normaltall for leie, renter og overskudd i detaljhandelen.

	Koloni- alvare- hand- delen	Tobakk- vare- hand- delen	Manu- faktur- vare- hand- delen	Bok- hand- delen	Jern- vare- hand- delen	Sum a til e	N.K.L.	Totaltall
	a	b	c	d	e	f	g	h
1. Omsetning ifølge Bedriftstillingen i 1000 kr.	186 799	14 321	104 055	23 335	35 535	364 045	151 060	515 105
2. Lønn ifølge Bedriftstillingen i 1000 kr. . .	8 882	635	8 256	2 644	2 875	23 292	9 148	32 440
3. Lønn i pst. av omsetningen ifølge Bedriftstillingen	4.8	4.4	7.9	11.3	8.1	—	6.1	6.3
4. Lønn i pst. av omsetningen ifølge andre undersøkelser	4.4	4.1	8.0	9.8	6.8	—	5.8	5.9
5. Vekt lønn (1 × 4)	821 916	58 716	832 440	228 683	241 638	2 183 393	876 148	3 059 541
6. Leie i pst. av omsetningen ifølge andre undersøkelser	2.5	7.6	2.5	3.9	2.1	—	2.1	2.6
7. Vekt leie (1 × 6)	466 998	108 840	260 138	91 007	74 624	1 001 607	318 349	1 319 956
8. Renter i pst. av omsetningen ifølge andre undersøkelser	0.3	0.6	1.9	1.0	1.8	—	0.7	0.9
9. Vekt renter (1 × 8)	56 040	8 593	197 705	23 335	63 963	349 636	111 128	460 764
10. Overskudd i pst. av omsetningen ifølge andre undersøkelser	4.2	5.7	4.4	5.4	2.7	—	4.3	4.3
11. Vekt oversk. (1 × 10)	784 556	81 630	457 842	126 009	95 945	1 545 982	649 558	2 195 540
12. «Diverse» i pst. av omsetningen ifølge andre undersøkelser	1.3	2.1	3.2	2.3	3.6	—	1.7	2.0
13. Vekt «diverse» (1 × 12)	242 839	30 074	332 976	53 671	127 926	787 486	251 393	1 038 879

snittet for de øvrige gruppene. Diverseposten (4.5 pst.) er med andre ord fordelt i forholdet 1 001 707 : 349 636 : 787 486. Derved finnes at renter representerer 0.7 pst., leie 2.1 pst. og «diverse» 1.7 pst. av omsetningen innen N. K. L.

I tabellen er omsetningstallene ifølge bedriftstillingen nyttet uten at det er gjort noe tillegg for bedrifter med uoppgitt omsetning. Et gitt prosentvis tillegg i disse tallene vil nemlig ikke endre de funne normaltall (bortsett fra tallene i linje 3 som ville ha blitt noe lavere, men disse tall nyttes likevel ikke i den videre beregning).

Det beregnede lønnsnormtall er 5.9 pst. for alle gruppene som er med i tabellen, mens det tilsvarende tall i bedriftstillingen for de samme gruppene er 6.3 pst. Legges til omsetningen 5 pst. for uoppgitt omsetning blir prosenten 6.0. For hele detaljhandelen blir også prosenten (ifølge bedriftstillingen) 6.0 pst. Overensstemmelsen er altså ganske god.

Mens inntekten av private boliger er beregnet under ett (sektor X), er inntekten av hus som direkte tjener produksjonen regnet med under de respektive

næringer. Hele leien slik som den er beregnet foran (2.6 pst. av omsetningen) kan imidlertid ikke regnes som nettoinntekt for handelen, idet en del er betaling for tjenester fra andre sektorer. Denne delen er løst anslått til $\frac{1}{4}$ av leien.

På denne måten får en at nettoinntekten i detaljhandelen er lik omsetningsavgiften pluss 6.0 pst. (lønn) + 2.0 pst. (leie) + 0.9 pst. (renter) + 4.3 pst. (overskudd) av omsetningen eksklusive avgiften. Se tabell VII. 3.

Enkelte andre poster skulle i prinsippet vært med i nettoinntekten, men de betyr så vidt lite at en har sett bort fra dem. Den betydeligste av dem er antakelig assuransen.

Tabell VII. 3. Hovedtabell for handelen. Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter. Fordeling på detaljhandel, engroshandel og agentur- og kommisjonshandel. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943 ¹
<i>Detaljhandelen.</i>									
Bruttoinntekt (omsetning).....	1 770	1 949	2 128	2 241	2 353	2 689	2 756	2 532	2 509
Bearbeidelsesverdi	254	295	321	338	357	446	649	595	590
Nettoinntekt	236	275	299	315	332	415	604	554	549
Lønnsinntekter	106	116	126	133	140	157	149	137	135
Andre inntekter	130	159	173	182	192	258	455	417	414
Omsetningsavgift som er inkludert i bruttoinntekt, bearb.verdi, nettoinntekt og andre inntekter	3	19	21	22	24	69	276	253	251
<i>Engroshandelen.</i>									
Bruttoinntekt (omsetning).....	1 425	1 631	1 875	1 875	2 184	2 316	2 803	2 466	2 466
Bearbeidelsesverdi	132	158	182	184	213	236	274	254	254
Nettoinntekt	129	154	178	180	208	230	268	248	248
Lønnsinntekter	80	91	104	104	121	128	156	135	136
Andre inntekter	49	63	74	76	87	102	112	112	112
Omsetningsavgift som er inkludert i bruttoinntekt, bearb.verdi, nettoinntekt og andre inntekter	3	11	13	15	16	27	22	33	33
<i>Agentur- og kommisjonshandelen.</i>									
Bruttoinntekt (omsetning).....	815	933	1 072	1 072	1 249	1 325	1 550	1 350	1 350
Bearbeidelsesverdi = nettoinntekt	20	23	26	26	31	33	38	33	33
Lønnsinntekter	8	9	10	10	12	13	15	13	13
Andre inntekter	12	14	16	16	19	20	23	20	20
<i>Handelen i alt.</i>									
Bruttoinntekt (omsetning).....	4 010	4 513	5 075	5 188	5 786	6 330	7 109	6 348	6 325
Bearbeidelsesverdi	406	476	529	548	601	715	961	882	877
Nettoinntekt	385	452	503	521	571	678	910	835	830
Lønnsinntekter	194	216	240	247	273	298	320	286	284
Andre inntekter	191	236	263	274	298	380	590	549	546
Omsetningsavgift som er inkludert i bruttoinntekt, bearb.verdi, nettoinntekt og andre inntekter	6	30	34	37	40	96	298	286	284

¹ Foreløpige tall for engroshandelen og handelen i alt.

En beregning av kapitalslitet, og dermed bearbeidelsesverdien i handelen har liten interesse. Den er for øvrig også vanskelig å gjennomføre med noen nøyaktighet. Grovt anslått kan imidlertid kapitalslitet i detaljhandelen settes til 25 mill. kr. i 1939. Kapitalslitet de øvrige årene er anslått ved å la 1939-tallet variere i samme forhold som nettoinntekten.

Engroshandelen.

Bruttoinntekten er beregnet på tilsvarende måte som ved detaljhandelen ved hjelp av bedriftstillingen og engrosomsetningsindeksen til Norges Grossistforbund. Indeksen er ført tilbake til 1935 ved hjelp av omsetningsoppgaver i Norges Grossisttidende.

Likeledes er nettoinntekten beregnet på tilsvarende måte, nemlig ved hjelp av normtall fra bedriftstillingen og kostnadsundersøkelsene ved Grossistforbundet. Disse undersøkelsene omfatter dessverre bare et utvalg av bedrifter i kolonialengroshandelen. Det er derfor ikke sikkert at de funne normtallene er representative for hele engroshandelen. Noe bedre beregningsgrunnlag eksisterer imidlertid ikke. At tallene i bedriftstillingen for lønn i prosent av omsetningen i engroshandelen er nøyaktig det samme som Grossistforbundets lønnsnormtall, tyder for øvrig på at tallene ikke er så urimelige.

På denne måten blir nettoinntekten i engroshandelen i 1935 lik omsetningsavgiften + 5.6 pst. (lønn) + 0.45 pst. (leie) + 0.9 pst. (renter) + 1.9 pst. (overskudd) av omsetningen eksklusive avgiften. På samme måte som ved detaljhandelen er det regnet at $\frac{1}{4}$ av leien er tjenester fra andre sektorer.

Kapitalslitet i 1939 er løselig satt til 5 mill. kr., mens tilsvarende tall de øvrige årene er funnet ved å la 1939-tallet variere som omsetningen.

Agentur- og kommisjonshandel.

Bruttoinntekten (omsetningen) i 1935 var ifølge bedriftstillingen 815 mill. kr. For de øvrige årene mangler oppgaver helt. I mangel av bedre holdepunkter er bruttoinntekten 1936—40 forutsatt å variere som engrosomsetningen. For de senere år ville dette føre til for høye tall, fordi en del av den tidligere agentomsetning ikke lenger omsettes gjennom agentene. For 1941—43 er derfor bruttoinntekten forutsatt å variere i samme forhold som engrosomsetningen minus den omsetning som før gikk gjennom agentene, men som ikke gjør det lenger. Omfanget av denne siste omsetningen kan nemlig beregnes temmelig nøyaktig ved hjelp av en billighetsgodtgjørelse agentene får for denne. Godtgjørelsen var i 1941 i alt 547 173 kr., i 1942 660 304 kr., i 1943 623 105 kr. og i 1944 348 577 kr. I prosent av omsetningen var den gjennomsnittlig noe over 0.5 pst.

Nettoinntekten i 1935 er løst anslått til 20 mill. kr. svarende til 2.5 pst. av omsetningen. Det eneste en har hatt å holde seg til, er oppgavene i bedriftstillingen, nemlig lønnsinntektene (8 497 mill. kr. i 1935) og antallet

sysselsatte (6 326 i 1936). Nettoinntekten og lønnsinntektene de øvrige årene er forutsatt å variere i takt med bruttoinntekten. Billighetsgodtgjørelsen må oppfattes som bidrag eller subvensjon og er derfor ikke inkludert i tallene i tabellen.

VIII. Finansvirksomhet.

Finansvirksomheten er inndelt i:

1. Banker.
2. Trygd.
3. Annen finansvirksomhet.

1. Bankene.

Disse omfatter:

- a. De offentlige bankene Norges Bank, Hypotekbanken, Arbeiderbruk og boligbanken, Småbruk og boligbanken, Fiskeribanken, Industribanken og Kommunalbanken. Lånecassen for jordbrukere og Lånecassen for fiskere betyr så lite at en har sett bort fra dem.
- b. De private aksjebankene og sparebankene.

De fleste offentlige banker drives ikke forretningsmessig, men er basert på større eller mindre tilskudd fra staten. Verdien av disse bankers tjenesteyting lar seg derfor ikke utregne på grunnlag av deres driftsinntekter og -utgifter, men må finnes via inntektsartene. Byrået har derfor satt nettoinntekten lik summen av alle lønsutgifter (arbeider-, funksjonær- og lederlønninger, styrehonorar) og andre utgifter som er inntekter for personer i bankenes tjeneste og avkastningen på bankenes realkapital utregnet etter 5 pst. av trygdetaksten. Nettoinntekten pluss realavskrivninger og alle utgifter til varer og tjenester fra andre sektorer blir bruttoinntekten.

En del av Norges Bank's tjenester kommer de andre offentlige bankene til gode og burde derfor strengt tatt føres til fradrag for disse. Men verdien av disse tjenestene er så liten at en har sett bort fra den.

Som materiale for de offentlige bankene er bankenes årsmeldinger nyttet.

Som mål for verdien av de bruttotjenester som de private aksjebanker og sparebanker yter, er nyttet summen av alle rente- og utbytteinntekter, provisjoner, husleie og andre inntekter minus renteutgiftene. Dette blir følgelig bruttoinntekten for disse bankene. Som renteutgift har en også regnet rente (årets gjennomsnittlige obligasjonsrente) på bankenes nettofinanskapital (dvs. egenkapitalen minus realkapitalen). Dette er nemlig ren finansinntekt (jfr. Kap. I, side 3). All formuesvinst og formuestap er det sett helt bort fra. Disse beløpene har ikke noe med bankenes tjenesteyting å gjøre, og ved å ta dem med ville en ha fått et misvisende bilde av hvordan bruttoinntekten for bankene har utviklet seg i årene 1935—43. Dette framgår klart av tabell VIII. I, som syner

formuesvinsten (dvs. summen av agioinntektene og inngangen på tidligere avskrevne fordringer minus avskrivningene på utlån, på verdipapirer og på alle andre aktiva unntatt faste eiendommer og inventar) både for private aksjebanker og sparebanker.

Tabell VIII. 1. Formuesvinst (+) og formuestap (÷) i årene 1935—42. (i 1 000 kr.).

År	Private aksjebanker	Sparebanker
1935.....	÷ 8 050	÷ 11 313
1936.....	÷ 4 685	÷ 8 902
1937.....	+ 59	+ 4 272
1938.....	÷ 405	÷ 5 080
1939.....	÷ 1 046	÷ 4 331
1940.....	÷ 339	÷ 5 279
1941.....	+ 4 830	÷ 500
1942.....	+ 7 549	

Nettoinntekten er funnet ved fra bruttoinntekten å trekke alle administrasjonsutgifter unntatt lønninger og andre utgifter som er inntekter for personer i bankenes tjeneste, og avskrivningene på faste eiendommer og inventar. Videre er trukket fra de tjenester som Norges Bank yter aksjebankene og sparebankene. Disse tjenestene er anslått til halvparten av bruttoinntekten til Norges Bank, (litt mindre enn bruttoinntekten for hovedsetet). I prinsippet burde også de tjenester som aksjebankene og privatbankene yter hverandre innbyrdes trekkes fra, men dette har en sett bort fra.

Som materiale er nyttet Byråets statistikk over Norges private aksjebanker og sparebanker. For 1939 og tidligere år er følgende poster i denne statistikken for lite spesifisert når det gjelder de private aksjebankene.

1. Andre inntekter, som inkluderer provisjon, agio, inngang på tidligere avskrevne fordringer, overførsler fra fonds og andre inntekter.
2. Andre administrasjonsutgifter, som inkluderer pensjonsutgifter, husleie, lys, brensel, rengjøring, kontorrekvisita, telefon, telegraf, porto og avgift til arbeiderfondet.
3. Avskrivninger, som inkluderer avskrivninger på både real- og finanskapital.

For 1940 og senere år er disse postene derimot nok spesifisert. I 1940 utgjorde provisjoner, husleieinntekten, boksleie og andre bruttoinntektselementer 73.8 pst. av post 1. Samme året utgjorde husleie, lys, brensel og andre beløp som må trekkes fra bruttoinntekten, 24.5 pst. av de totale administrasjonsutgiftene (ikke av «andre administrasjonsutgifter»). Avskrivningene på faste eiendommer og inventar beløp seg til 2.5 pst. av denne realkapitalens bokførte verdi. Disse prosentatsatsene er nyttet til å splitte postene 1, 2 og 3 for alle årene fra 1935 til 1943.

Når det gjelder sparebankstatistikken, er postene «andre inntekter» og «administrasjonsutgifter» for lite spesifisert for 1938 og tidligere år. Disse postene inneholder om lag det samme som de tilsvarende postene for aksjebankene. For 1939 og senere år er provisjonsinntektene (under «andre inntekter») spesifisert, derimot ikke husleieinntektene. De siste er imidlertid så små at de ikke spiller noen rolle i denne sammenhengen. Provisjonsinntektene utgjorde i 1939 23 pst. av «andre inntekter». Av administrasjonsutgiftene er storparten lønnsutgifter, en regner med 90 pst. Disse prosentatsatsene er nyttet til å regne ut provisjonsinntektene og lønnsutgiftene for årene 1935—38.

Tabell VIII. 2 syner brutto- og nettoinntekten og fordelingen av nettoinntekten på lønnsinntekter og andre inntekter i tidsrommet 1935—43 for både offentlige og private banker.

Bruttoinntekten for bankene i alt er trukket fra sluttsummen for nettoinntekten for landet. (Jfr. kap. I, side 11.) Rett nok går en del av bankenes tjenester til konsumsjonsformål, men dette har en ikke kunnet ta hensyn til.

Tabell VIII. 2. Offentlige og private banker. Brutto- og nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter 1935—39 (1 000 kr.).

	1935	1936	1937	1938	1939	1940 ¹	1941 ¹	1942 ²	1943 ²
<i>Bruttoinntekt:</i>									
Offentlige banker	4 948	5 346	5 732	6 060	6 377	6 632	6 505	5 841	5 720
Private banker.....	63 448	63 515	66 925	71 473	74 252	77 317	75 538	68 032	66 591
Derav:									
Private aksjebanker..	31 147	32 582	36 722	41 009	41 061	42 943	41 571	37 629	36 819
Sparebanker	32 301	30 933	30 203	30 464	33 191	34 374	33 967	30 403	29 772
Banker i alt	68 396	68 861	72 657	77 533	80 629	83 949	82 043	73 873	72 311
<i>Fradragsposter:</i>									
Offentlige banker	1 493	1 547	1 801	1 911	1 988	2 067	2 028	1 873	1 858
Private banker.....	9 420	10 136	11 375	11 956	12 032	12 413	12 069	11 810	11 864
<i>Nettoinntekt:</i>									
Offentlige banker	3 455	3 799	3 931	4 149	4 389	4 565	4 477	3 968	3 862
Private banker.....	54 028	53 379	55 550	59 517	62 220	64 904	63 469	56 222	54 727
Banker i alt	57 483	57 178	59 481	63 666	66 609	69 469	67 946	60 190	58 589
Derav:									
Lønnsinntekter og ...	29 418	31 220	33 480	36 814	37 155	38 641	37 898	33 588	32 696
Andre inntekter	28 065	25 958	26 001	26 852	29 454	30 828	30 048	26 602	25 893

¹ Tallene er anslått bortsett fra tallene for private banker.

² Tallene er anslått.

2. Trygd.

Undersektoren trygd omfatter sosialtrygd, livstrygd og skadestrygd. Livstrygden og skadestrygden med unntak av Norges Brannkasse, er privat. Sosialtrygden (og Norges Brannkasse) er offentlig.

Bruttoinntekten av trygdene er satt lik summen av alle provisjonsutgifter, lønninger og andre administrasjonsutgifter regnet netto (dvs. etter fradrag for utgifter ved reassuranse), skatter, avgifter, avskrivninger på faste eiendommer og inventar og endelig avkastningen av realkapitalen (regnet lik 5 pst. av realkapitalens bokførte verdi). Nettoinntekten er lik bruttoinntekten minus realavskrivningene og den del av administrasjonsutgiftene som ikke inneholder inntektselementer for personer i trygdens tjeneste (kontorutgifter, telefon, telegraf, reiseutgifter osv.). Når det gjelder fordelingen av nettoinntekten på inntektsarter, er lønnsinntektene satt lik summen av alle provisjoner, lønninger, tantieme og styrehonorarer (dvs. alle utgifter som er inntekt for personer i trygdenes tjeneste). Resten, «andre inntekter», er realkapitalinntekt, skatter og avgifter. En har altså ikke regnet med den rene driftsherregvinst.

En annen måte å regne ut nettoinntekten på ville være å sette den lik summen av alle lønnsutgifter (provisjoner, lønninger osv.) og selskapenes privatøkonomiske nettoinntekt, slik den framgår av deres regnskap. Derved ville en også få med eventuell driftsherregvinst. Framgangsmåten er likevel neppe tilrådelig. For det første er nettoinntekten i selskapenes regnskap i høy grad avhengig av gjeldende bokføringspraksis. Denne kan være ulik i ulike selskap. For det andre inneholder nettoinntekten beregnet på denne måten, inntekt av nettofinanskapitalen, og delvis også risikoforpliktelser, og dette er ren finansinntekt. Av disse grunner er «andre inntekter» regnet ut via realkapitalens avkastning, skatter og avgifter, trass i at en da kanskje får for lavt tall.

En del av trygdenes tjenester blir nyttet til konsum og kommer derfor med i sin helhet i nasjonalinntekten. Dette gjelder således sosialtrygdens og livstrygdens tjenester. En annen del, nemlig skadestrygdens tjenester, går til produksjonsformål, og må derfor trekkes fra sluttsummen for nettoinntekten i landet. (Jfr. s. 11.)

Som materiale er for sosialtrygdens vedkommende nyttet Rikstrygdeverkets årsmeldinger, og for livstrygden og skadestrygden Forsikringsrådets og Norges Brannkasses årsmeldinger.

Når det gjelder post 3 i Rikstrygdeverkets årsregnskap: «Trygdekassenes og de særskilte tilsynsmenns godtgjørelse og lønn, kontorhold, skyss- og diettgodtgjørelse» har en etter R. T. V.'s råd anslått lønnsutgiftene til 70 pst.

I livstrygdeselskapenes vinnings- og tapskonto — slik den er oppstilt i Forsikringsrådets årsmelding — er forvaltningskostnadene spesifisert i 3 poster, nemlig anskaffelseskostnader, inkassoprovisjoner og øvrige anskaffelseskostnader. Inkassoprovisjonene er ren lønnsinntekt for personer i trygdens tjeneste. De to andre postene derimot inneholder både lønnsinntekter (provisjon og lønninger) og utgifter til tjenester fra andre sektorer. På grunnlag av oppgaver fra Forsikringsrådet og 4 livstrygdeselskap er lønnsinntektene anslått til 70 pst. av både anskaffelseskostnadene og øvrige forvaltningskostnader.

I Forsikringsrådets vinnings- og tapskonto for skadestrygdeselskapene er forvaltningskostnadene spesifisert i provisjoner og øvrige forvaltningskost-

nader. Den første posten inneholder bare lønnsinntekter, den siste dessuten også utgifter for varer og tjenester fra andre sektorer. På grunnlag av oppgaver innhentet fra 4 skadestrygdselskaper er lønnsinntektene anslått til 66 pst. av øvrige forvaltningskostnader.

Både for livs- og skadestrygdenes vedkommende er også norske avdelinger i utenlandske selskaper tatt med. Derimot har en sett bort fra gjensidige selskaper uten Forsikringsrådets kontroll, da de betyr lite for inntekten.

Tabell VIII. 3 syner brutto- og nettoinntekten for sosialtrygden, livstrygden, og skadestrygden og for offentlig og privat trygd. Videre finner en her nettoinntekten for alle trygdene sammenlagt fordelt på lønnsinntekter og andre inntekter.

Tabell VIII. 3. Brutto- og nettoinntekt for sosialtrygd, livstrygd og skadestrygd og for offentlig og privat trygd. Nettoinntekten for alle trygder fordelt på lønnsinntekter og andre inntekter (1 000 kr.).

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
<i>Bruttoinntekt:</i>									
Sosialtrygd	4 274	4 839	5 319	5 865	7 060	7 018	7 915	18 500	19 000
Livstrygd	17 213	17 913	19 243	21 204	20 805	18 318	20 453	24 068	26 000
Sum (trygd til konsumsjonsformål)	21 487	22 752	24 562	27 069	27 865	25 336	28 368	32 568	35 000
Skadestrygd.....	22 220	23 248	25 515	28 025	29 330	27 463	27 077	30 597	32 000
Trygd i alt	43 707	46 000	50 077	55 094	57 195	52 799	55 445	63 165	67 000
<i>Fradragsposter:</i>									
Sosialtrygd	1 209	1 384	1 519	1 692	2 049	2 032	2 323	12 800	13 100
Livstrygd	3 548	3 805	4 039	4 590	4 609	4 144	4 850	5 912	16 100
Skadestrygd	3 636	3 890	4 190	4 574	4 930	5 086	5 259	5 861	16 000
Trygd i alt	8 393	9 079	9 748	10 856	11 588	11 262	12 432	14 573	15 200
<i>Nettoinntekt:</i>									
Sosialtrygd	3 065	3 455	3 800	4 173	5 011	4 986	5 592	15 700	15 900
Livstrygd	13 665	14 108	15 204	16 614	16 196	14 174	15 603	18 156	19 900
Skadestrygd	18 584	19 358	21 325	23 451	24 400	22 377	21 818	24 736	26 000
Trygd i alt	35 314	36 921	40 329	44 238	45 607	41 537	43 013	48 592	51 800
Derav:									
Lønns- og provisjonsinntekter	28 606	30 200	32 541	35 780	37 801	34 130	35 735	40 447	43 093
Andre inntekter.....	6 708	6 721	7 788	8 458	7 806	7 407	7 278	8 145	8 707
<i>Offentlig trygd:</i>									
(Norges Brannkasse sosialtrygd)									
Bruttoinntekt	5 771	6 412	6 981	7 631	8 928	8 844	9 955	10 961	11 600
Nettoinntekt	4 286	4 729	5 140	5 587	6 499	6 453	7 221	7 629	8 000
<i>Privat trygd:</i>									
Bruttoinntekt	37 936	39 588	43 096	47 463	48 267	43 955	45 490	52 204	55 400
Nettoinntekt	31 028	32 192	35 189	38 651	39 108	35 084	35 792	40 963	43 800

¹ Foreløpige tall.

3. *Annen finansvirksomhet.*

Annen finansvirksomhet omfatter kredittforeninger, vekselere, finansierings-selskap og inkassobyråer. Ifølge bedriftstelingen utbetalte disse i 1935 et lønns-beløp på 1.6 mill. kr. Forutsettes at de selvstendige ervervsdrivende har samme

Tabell VIII. 4. *Annen finansvirksomhet.*

Bruttoinntekt og nettoinntekt, lønnsinntekter 1935—39 (1 000 kr.).

	1935	1936	1937	1938	1939	1940 ¹	1941 ¹	1942 ¹	1943 ¹
Bruttoinntekt	4 600	4 600	4 900	5 300	5 400	5 616	5 508	4 946	4 844
Nettoinntekt	3 900	3 900	4 000	4 300	4 500	4 680	4 590	4 068	3 960
Derav:									
Lønnsinntekter	2 000	2 100	2 300	2 500	2 500	2 600	2 550	2 260	2 200
Andre inntekter	1 900	1 800	1 700	1 800	2 000	2 080	2 040	1 808	1 760

¹ Tallene er anslått.

Tabell VIII. 5. *Hovedtall for finansvirksomheten.*

Bruttoinntekt og nettoinntekt i offentlig og privat finansvirksomhet. Bruttoinntekt til produksjonsformål og fordeling av nettoinntekt på lønnsinntekter og andre inntekter, 1935—43 (1 000 kr.).

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942 ¹	1943 ¹
<i>Bruttoinntekt:</i>									
Banker	68 396	68 861	72 657	77 533	80 629	183 949	182 043	73 873	72 311
Trygd	43 707	46 000	50 077	55 094	57 195	52 799	55 445	63 165	67 000
Annen finansvirksomhet .	4 600	4 600	4 900	5 300	5 400	1 5 616	1 5 508	4 946	4 844
Finansvirksomhet i alt.	116 703	119 461	127 634	137 927	143 224	1142 364	1142 996	141 984	144 155
Derav:									
Off. finansvirksomhet	10 719	11 758	12 713	13 691	15 305	115 476	116 460	16 802	17 320
Privat finansvirksomhet	105 984	107 703	114 921	124 236	127 919	1126 888	1126 536	125 182	126 835
Bruttoinntekt til produksjonsformål	95 216	96 709	102 896	111 458	115 359	1117 028	1114 628	109 416	109 155
<i>Nettoinntekt:</i>									
Banker	57 483	57 178	59 481	63 666	66 609	169 469	167 946	60 190	58 589
Trygd	35 314	36 921	40 329	44 238	45 607	41 537	43 013	48 592	51 800
Annen finansvirksomhet .	3 900	3 900	4 000	4 300	4 500	1 4 680	1 4 590	4 068	3 960
Finansvirksomhet i alt ...	96 697	97 999	103 810	112 204	116 716	1115 686	1115 549	112 850	114 349
Derav:									
Off. finansvirksomhet	7 741	8 528	9 071	9 736	10 888	111 018	111 698	11 597	11 862
Privat finansvirksomhet .	88 956	89 471	94 739	102 468	105 828	1104 668	1103 851	101 253	102 487
Lønnsinntekter	60 024	63 520	68 321	75 094	77 556	175 371	176 183	76 295	77 989
Andre inntekter	36 673	34 479	35 489	37 110	39 160	140 315	139 366	36 555	36 360

¹ Tallene er anslått.

inntekt som lønsmottakerne, blir lønnsinntektene sammenlagt for alle sysselsatte 2 mill. kr. Regnes det med samme forhold mellom nettoinntekt og lønnsinntekt og mellom bruttoinntekt og lønnsinntekt som for sektoren banker, blir bruttoinntekten og nettoinntekten i 1935 henholdsvis 4.6 mill. og 3.9 mill. kr. Forutsettes videre den samme utviklingen i disse tallene fra 1935 til 1943 som for banker, får en følgende tall (se tab. VIII. 4).

Tabell VIII. 5 er en hovedoversikt for sektoren finansvirksomhet. Da realavskrivningene er ubetydelige regnes bearbeidelsesverdien å være lik nettoinntekten. «Annen finansvirksomhet» regnes i sin helhet å tjene produksjonsformål.

IX. Losji- og bevertningsvirksomhet.

Sektoren omfatter all hotell-, pensjonat-, kafé- og utleievirksomhet. I bedriftstillingen gis oppgaver for alle bedrifter som driver ervervsmessig hotell-pensjonat- og kafévirksomhet. Losjerende hos private kommer altså ikke med. I det følgende skal en først foreta beregninger for de bedrifter som er med i bedriftstillingen og dernest gjøre anslag for de losjerende.

Inntekten i 1935 i den ervervsmessige losji- og bevertningsvirksomhet. Oppgaven over lønnsinntektene i 1935 finnes direkte i bedriftstillingen. «Andre inntekter» derimot har Byrået måttet beregne, og denne beregningen er delvis bygd på løse anslag. Ved hjelp av oppgavene i bedriftstillingen over antall bedrifter fordelt på eierforhold er anslått at det i 1935 var vel 4 000 selvstendige og bortimot 16 000 lønsmottakere i hotell- og restaurantvirksomheten. På grunnlag av forholdet mellom de gjennomsnittlige lønnsinntekter og gjennomsnittsinntekten til de selvstendige ifølge inntektsstatistikken 1939 og ved hjelp av lønnsinntekten ifølge bedriftstillingen er de selvstendiges gjennomsnittlige inntekt i 1935 satt til 2 000 kr. Deres samlede inntekt blir følgelig vel 8 mill. kr.

De selvstendiges inntekt beregnet på denne måten inkluderer ikke alle «andre inntekter». (Jfr. beregningen av inntekten i bygge- og anleggsvirksomheten.) Den omfatter nemlig bare arbeidsinntekten til de selvstendige og avkastningen av den egenkapital som de selvstendige har investert i næringen. Derimot omfatter den hverken avkastningen av egenkapitalen til selskaper med begrenset ansvar, renter på den samlede lånekapital i næringen eller bevertningsavgiften. For å finne de totale «andre inntekter» må en derfor gjøre tillegg for disse postene. Enkelte andre poster, f. eks. assurance, skulle også i prinsippet legges til, men de er så vidt små at en har sett bort fra dem.

Egenkapitalen til selskapene med begrenset ansvar er anslått til 20 mill. kr. ved å sette den i samme forhold til selskapenes omsetning som forholdet mellom de selvstendiges formue (ifølge formuesstatistikken fra 1930) og omsetning. At aksjekapitalen ifølge bedriftstillingen var 11.1 mill. kr. tyder på at anslagene

ikke er urimelig. Ved å regne 5 pst. avkastning på selskapenes egenkapital blir da inntekten av egenkapitalen i selskapene 1 mill. kr.

Rentene på lånekapitalen er vanskelig å fastslå, da det ikke foreligger oppgaver over lånekapitalen. Derimot inneholder bedriftstillingen opplysninger over en del av realkapitalen, nemlig realkapitalen i hoteller og hoteller med restaurant. Denne utgjorde ca. 140 mill. kr. Av dette falt 107 mill. kr. på bygninger og 33 mill. kr. på inventar. Hoteller og hoteller med restaurant representerer noe mindre enn halvparten av hele hotell- og restaurantvirksomheten både med hensyn til sysselsettingen, lønnen og omsetningen. Enkelte kalkyler som er gjort tyder imidlertid på at hoteller og hoteller med restaurant har ca. dobbelt så stor realkapital i forhold til omsetningen (sysselsettingen, lønnen) som restauranter alene. På grunnlag av dette er realkapitalen i resten av sektoren satt til 85 mill. kr. Den samlede realkapital i 1935 blir følgelig ca. 225 mill. kr. Av dette er ca. 50 mill. kr. egenkapital, nemlig 20 mill. kr. selskapskapital og nær 30 mill. kr. som er de selvstendiges formue ifølge formuesstatistikken 1930. Lånekapitalen blir altså ca. 175 mill. kr. Ved å regne 5 pst. renter, blir altså det samlede rentebeløp knappe 9 mill. kr., som sammen med de selvstendiges inntekter (8 mill. kr.), kapitalinntektene i selskapene (1 mill. kr.) og bevertningsavgiften (vel 6 mill. kr.) utgjør «andre inntekter» i 1935. Nettoinntekten i 1935 i de bedrifter som er med i bedriftstillingen blir følgelig 39 mill. kr., lik 15 mill. kr. lønnsinntekter pluss 24 mill. kr. «andre inntekter».

Bearbeidelsesverdien. Realkapitalen er ovenfor anslått til 225 mill. kr. Ved å forutsette at forholdet mellom inventar og bygninger er det samme for hele sektoren som for de deler av sektoren en har oppgaver for, faller 175 mill. kr. på bygninger og 50 mill. kr. på inventar. Med en avskrivningssats på 10 pst. for inventar og 3 pst. for bygninger blir avskrivningene lik 10 mill. kr. Det vil si at bearbeidelsesverdien i 1935 blir 49 mill. kr., lik 39 mill. kr. (nettoinntekt) + 10 mill. kr. (avskrivninger).

Bruttoinntekten definert som omsetningen var ifølge bedriftstillingen 105 mill. kr. i 1935.¹

Inntekten i 1936—43 i den ervervsmessige losji- og bevertningsvirksomhet. For disse årene er det enda mindre å bygge på enn det var for 1935. Som en indikator for utviklingen av bruttoinntekten i 1936, 1937 og 1938 kan nyttes bevertningsavgiften som ble innført i 1931 og opphevd i 1939. Denne var nemlig en 10 pst. avgift på praktisk talt all omsetning innen sektoren. For å få et uttrykk for bruttoinntekten også i årene 1939—45 har hotellinspektøren på Byråets foranledning spurt en rekke hoteller og restauranter om deres årlige omsetning fra 1938 til 1943. På denne måten er en grov omsetningsindeks for årene 1935—43 konstruert. De bruttoinntektstall en er kommet fram til ved å nytte denne indeksen må bare oppfattes som grove anslag. Antallet hoteller og restauranter som ga oppgaver var såleis bare 35, samtidig som forholdene innen bransjen var så forskjellige at bare

¹ Jfr. side 9 i tredje hefte i Bedriftstillingen.

et spesielt stort utvalg kunne ha gitt pålitelige resultater. Videre må nevnes at ingen av de rekvirerte hotellene var blant de som ble spurt, og en må vel regne med at disse hadde relativt lavere omsetningstall enn de frie hotellene og restaurantene. På den andre siden er ingen Oslobedrifter med blant de som ga oppgaver, og de har muligens hatt en enda sterkere stigning i omsetningen enn indeksen gir uttrykk for.

Opgaver over bearbeidelsesverdien og nettoinntekten for 1936—43 mangler helt. Disse inntekter er derfor anslått ved å la dem variere i samme forhold som omsetningen.

Mens lønnsinntektene 1936—39 antakelig har utviklet seg omtrent som omsetningen, er dette neppe tilfellet i krigsårene. For å få et uttrykk for denne ble de nevnte 35 hoteller og restauranter også spurt om utbetalt lønn. Tabell IX. 1 syner resultatene av beregningene.

Tabell IX. 1. Hovedtabell for losji- og bevertningsvirksomhet. Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
<i>Privat losjivirksomhet.</i>									
Bruttoinntekt	30	35	40	40	40	55	70	85	100
Bearbeidelsesverdi - nettoinntekt - andre inntekter	15	15	20	20	20	25	28	31	35
<i>Ervervsmessig losji- og bevertningsvirksomhet.</i>									
Bruttoinntekt	105	114	130	146	154	155	189	172	160
Bearbeidelsesverdi	49	53	61	68	71	73	87	79	73
Nettoinntekt	39	41	48	54	57	57	70	64	60
Lønnsinntekter	15	16	18	21	22	19	22	24	25
Andre inntekter	24	25	30	33	35	38	48	40	35
<i>I alt.</i>									
Bruttoinntekt	135	149	170	186	194	210	259	257	260
Bearbeidelsesverdi	64	68	81	88	91	98	115	110	108
Nettoinntekt	54	56	68	74	77	82	98	95	95
Lønnsinntekter	15	16	18	21	22	19	22	24	25
Andre inntekter	39	40	50	53	55	63	76	71	70

Inntekten av privat-losjerende. Framgangsmåten er at en har gjort anslag både over antallet losjerende og over den gjennomsnittlige leie pr. losjerende for derved å finne bruttoinntekten. Nettoinntekten er så funnet som en prosent av bruttoinntekten. Resultatene er imidlertid usikre da tilfredsstillende statistiske data mangler både for antallet losjerende og for leien.

Ifølge folketellingen 1920 var det i byene 62 191 losjerende og i bygdene 73 405. For 1930 finnes tilsvarende tall bare for byene, da det var 51 807. Antall losjerende i byene falt altså gjennomsnittlig med ca. 1 000 pr. år fra 1920 til 1930. En tilsvarende nedgang for bygdenes vedkommende er ikke sannsynlig,

da overgangen til hybelleiligheter var et særskilt fenomen for byene. I mangel av andre opplysninger er antall losjerende i bygdene i årene 1935—39 anslått til 75 000. Antallet i byene forutsettes å falle med 1 000 pr. år fra 1930 til 1939. Disse tallene er usikre, men enda mindre vet en om antallet losjerende i krigsårene. Løse anslag tyder på at antallet antakelig er steget med over 100 000. Helt grovt er det regnet med en øking pr. år på 15 000 i bygdene og 15 000 i byene.

Hvor stor gjennomsnittsleien var i årene 1935—43 er anslått ved hjelp av dr. Palmstrøms studentstatistikk og i samråd med bestyreren av studentkontoret, E. Fjellbirkeland. Det er regnet med at leien i bygdene utgjør ca. $\frac{1}{3}$ av leien i byene.

Nettoinntekten av losjerende er lik bruttoinntekten minus husleie, brensel, mat, leid hjelp. Husleie må trekkes fra fordi den er inkludert i inntekten i sektoren tjenester av varig forbrukskapital. Likeledes må leid hjelp trekkes fra fordi hushjelpenes inntekt er inkludert i sektoren husarbeid. Alt i alt er fradragene i 1935—39 satt lik 50 pst. av bruttoinntektene i 1939 pluss 75 pst. av økingen av bruttoinntekten fra 1939.

Merk at bruttoinntekten, bearbeidelsesverdien, nettoinntekten og andre inntekter ved den ervervsmessige losji- og bevertningsvirksomhet (og dermed også de tilsvarende tall for hele sektoren) i årene 1935—39 inkluderer bevertningsavgift og i årene 1939—43 skjenkeavgift. Disse avgiftene var i hvert år fra 1935 til 1943 henholdsvis 6.3, 6.9, 7.8, 8.8, 9.3, 6.9, 14.1, 8.7 og 6.3 mill. kr.

X. Tjenester av varig forbrukskapital (boliger).

Sektoren omfatter i prinsippet alle beboelsesrom bortsett fra dem som inngår i hotell- og restaurantvirksomhet og som blir medregnet i sektor IX.

De kilder en har nyttet er følgende:

Folketellingen 1930, Den representative Boligtellingen 1. november 1938, Boligforholdene i Oslo 1934 og 1935 (Oslo kommunes statistiske kontor), kommunale statistiske årbøker for Oslo og Bergen, Byråets oppgaver over netto-tilvekst av boliger og av beboelsesrom (Statistiske Meddelelser) og over eiendomspriser, Stormbulls nye byggeomkostningsindeks, grunnmaterialet for Statistisk Sentralbyrås levekostnadsindeks og husleieindeksen for de enkelte byer.

Byene.

Metoden er at en først finner bruttoinntekten. Denne er pr. definisjon satt lik husleien, inklusive beregnet husleie av eget hus. Dernest er bearbeidelsesverdi og nettoinntekt funnet som procenter av bruttoinntekten.

For Oslo har kommunens statistiske kontor beregnet den årlige husleie pr. 1. desember 1934 til 57 773 mill. kr. Byrådet har funnet det riktigere å beregne husleien i året som produktet av årets gjennomsnittsleie og boligbestanden pr.

1. juni. Ved hjelp av statistikken over nettotilvekst av beboelsesrom, har en for Oslo beregnet boligmassen pr. 1. desember hvert enkelt år. Boligmassen pr. 1. juni finner en ved en enkelt gjennomsnittsberegning. Helt korrekt er denne beregningen ikke da tilveksten omfatter kalenderåret og utgangspunktet blir 1. desember foregående år, ikke 31. desember. Ved hjelp av den beregnede boligmengde og en husleieindeks for Oslo, kommer en fram til husleien hvert enkelt år inntil 1939.

For Bergen nytter en samme metode, bare med den forskjell at en her går ut fra den årlige husleie pr. 1. desember 1937 (som var 20 481 mill. kr.).

For Trondheim, Stavanger og Drammen er i mangel av andre muligheter tallene for Stavanger nyttet som representative. Hverken når det gjelder leiens høyde eller når det gjelder utvikling av boligmengden kan en si at Stavanger er representativ for disse større byene, men noen større feil når det gjelder utviklingen, blir det neppe. Derimot er det tenkelig at Stavangers andel er satt for høyt eller for lavt slik at utgangspunktet gir en for liten eller for stor husleie for denne gruppe av byer.

For de mellomstore byene er nyttet som representativt utvalg, de byene som Boligtellingen omfatter, nemlig Sarpsborg, Moss, Hamar, Porsgrunn, Kristiansand S., Kristiansund N. og Tromsø. Det samme er gjort for de små byene. Utvalget her er Drøbak, Gjøvik, Holmestrand, Kragerø, Risør, Steinkjer, Namsos, Mosjøen, Bodø, Hammerfest og Vardø.

For å finne fram til den samlede årlige husleie for disse tre gruppene av byer pr. basistidspunktet (1. november 1938) er forutsatt at forholdet mellom antall leiligheter innen hver gruppe for de byene som er med og de som ikke er med i utvalget, var det samme pr. 1. november 1938 som pr. 1. desember 1930.¹ På grunnlag av den gjennomsnittlige husleie i 1938 og den beregnede mengde leiligheter finner en på denne måten følgende årlige totaleier pr. 1. november 1938: Større byer: 20 674 mill. kr., mellomstore byer: 41 151 mill. kr. og små byer: 13 969 mill. kr.

På samme måte som for Oslo kan nå husleien i årene 1935—39 beregnes ved hjelp av husleieindeksen for de ulike gruppene og en romindeks som viser bevegelsen i antall beboelsesrom. For småbyene har en måttet nytte husleieindeksen for landets byer under ett, da det ikke finnes noen særskilt gruppeindeks for småbyene. Både for romindeksen og husleieindeksen settes 1939 = 100. Totalleieindeksen framkommer ved å multiplisere de to indekser med hverandre.

For årene 1940—43 er det dessverre ikke mulig å nytte særskilte romindekser for de enkelte bygruppene. Statistikken over nettotilveksten av beboelsesrom blir nemlig ufullstendig fordi de byene hvor krigsskadene har vært størst går ut av statistikken. En har derfor beregnet en romindeks under ett for alle byene. Videre har en på samme måte som tidligere — beregnet en total-

¹ En har måttet gjøre en omgruppering i 1930 ved å la Gjøvik og Bodø bli flyttet over fra mellomstore til små byer.

leieindeks, men nå for alle byer under ett, på grunnlag av romindeksen for alle byer og Byråets indeks for husleie. I krigsårene har det vært en viss avgang som en imidlertid ikke har kunnet ta hensyn til. Husleien dvs. bruttoinntekten for disse årene ligger derfor for høyt.

Bearbeidelsesverdien er for alle år satt til 60 pst. av bruttoinntekten og nettoinntekten til 50 pst. I nettoinntekten inngår rente av kapitalen. Bearbeidelsesverdien er lik nettoinntekten pluss kapitalslitet. Se tabell X. 1.

Bygdene.

Utleie av boliger spiller en relativt liten rolle for bygdene. Byrådet har derfor valgt å beregne inntekten via realkapitalen. I kap. IV er landets samlede boligkapital i 1939 satt til nær 9 milliarder kroner. En regner med at bortimot 6 milliarder faller på bygdene. Verdien av boligkapitalen i bygdene de øvrige

Tabell X 1. Inntekt av boliger.

År	Bruttoinntekt	Bearb.verdi	Nettoinntekt	Netto-realinntekt
<i>Bygder:</i>				
1935.....	264.0	180.6	125.1	163.8
1936.....	297.0	203.2	140.7	167.2
1937.....	337.2	230.7	159.7	171.1
1938.....	357.9	244.9	169.5	174.3
1939.....	375.5	256.9	177.9	177.9
1940.....	395.6	263.7	175.8	181.1
1941.....	401.3	267.5	178.4	182.3
1942.....	401.7	267.8	178.5	182.5
1943.....	401.7	267.8	178.5	182.5
1944.....	401.7	267.8	178.5	182.5
<i>Byer:</i>				
1935.....	148.1	88.9	74.1	82.2
1936.....	154.3	92.6	77.2	84.1
1937.....	165.2	99.1	82.6	86.1
1938.....	172.4	103.4	86.2	87.9
1939.....	179.8	107.9	89.9	89.9
1940.....	183.9	110.3	92.0	91.5
1941.....	173.3	104.0	86.7	92.2
1942.....	171.0	102.6	85.5	92.2
1943.....	171.0	102.6	85.5	92.2
1944.....	171.0	102.6	85.5	92.2
<i>Riket:</i>				
1935.....	412.1	269.5	199.2	246.0
1936.....	451.3	295.8	217.9	251.3
1937.....	502.4	329.8	242.3	257.2
1938.....	530.3	348.3	255.7	262.2
1939.....	555.3	364.8	267.8	267.8
1940.....	579.5	374.0	267.8	272.6
1941.....	574.6	371.5	265.1	274.5
1942.....	572.7	370.4	264.0	274.7
1943.....	572.7	370.4	264.0	274.7
1944.....	572.7	370.4	264.0	274.7

årene er beregnet for det første å forutsette samme romtilvekst som for byene. Og ved for det andre å nytte gjennomsnittet av Stormbulls nye byggekostnadsindeks og en indeks om eiendomsprisene, begge utregnet med basis 1939 = 100.

Den skattemessige verdi av boligkapitalen er satt til 67 pst. av den nedskrevne gjenanskaffelsesverdi som er nyttet i formuesberegningene. Se kap. VI.

Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi og nettoinntekt av boligkapitalens tjenester i bygdene har en funnet ved å sette nettoinntekten til $4\frac{1}{2}$ pst. av skatteverdien i årene 1935—39 og til 4 pst. av skatteverdien i årene 1940—44. (Procentsatsen er gitt av Riksskattestyret.) Bearbeidelsesverdien finner en ved å legge til 2 pst. og bruttoinntekten ved ytterligere 3 pst. av den skattemessige verdi til nettoinntekten. Se tabell X. 1.

XI. Husarbeid.

Med husarbeid menes bare kvinnelig husarbeid, da det mannlige husarbeidet i Norge betyr så lite. Det regnes ikke bare med betalt husarbeid. Også husmødrene og de hjemmeværende døtres ubetalte arbeid i hjemmet er forsøkt beregnet.

De siste oppgavene over antallet betalte husarbeidere i Norge er folketellingsoppgavene fra 1930. For senere år vites ikke noe om hvorledes dette tallet har utviklet seg. Hadde det vært folketelling i 1940, kunne tallene for de mellomliggende år ha vært anslått. Med det statistiske materialet som foreligger er det i grunnen lettere å anslå tallet for alle husarbeidere under ett, både betalte og ikke betalte. Ved hjelp av folketellingsoppgavene for 1930 og tallene for fødselshyppigheten i de ulike år fra 1930 til i dag, er det for alle disse årene beregnet hvor stor den kvinnelige befolkning er i de ulike aldersklassene. Ved videre å forutsette at forholdet mellom antallet kvinner i husarbeid og antallet kvinner i alt i de ulike aldersklasser har holdt seg uforandret siden 1930, har en beregnet antallet kvinner i husarbeid fordelt på ulike aldersklasser fra og med 1935 til 1943. Når det gjelder tallene for bygdene, er det tatt omsyn til at en del av de som i folketellingsstatistikken er gruppert under «husmødre og hjemmeværende døtre, innejenter og tjenestejenter hos gårdbrukere og plassbrukere», arbeider både i huset og i jordbruket. Ut fra statistikken over arbeidsstyrken på de ulike bruksstørrelser er anslått at 40 pst. av disse arbeider i jordbruket mens resten er husarbeidere.

For å finne inntekten av husarbeid må en også ha oppgaver over lønninger og over kostdagsverdien, dvs. verdien av kost og losji. For bygdenes vedkommende er brukt Byråets oppgaver over årslønn og kostdagsverdi for tjenestejenter i jordbruk. Disse er antakelig minimumstall. Særlig kan det innvendes at de er for lave til å kunne brukes for husmødrenes vedkommende. Til gjengjeld er de kanskje for høye for hjemmeværende døtre, men alt i alt er nok tallene i laveste laget. I mangel av andre oppgaver er de likevel nyttet. De gir i alle fall brukbare opplysninger om utviklingen i tid.

For byene er brukt Byråets oppgaver over gjennomsnittslønnene for hushjelp med kost og losji i 18 byer. Også her kan det innvendes at tallene er for lave for husmødrene, men bedre oppgaver finnes likevel ikke. For å finne kostdagsverdien for hushjelp i byene, har Byrådet hentet inn oppgaver fra likningskontorene i en del større bykommuner. Disse byene har holdt kostdagsverdien temmelig konstant fra 1935. En kan gå ut fra at den i dag er altfor lav. Derimot er den sannsynligvis ikke langt fra riktig for året 1935, da gjennomsnittet av kostdagsverdien veid med folketallet var 582 kroner. På grunnlag av dette er kostdagsverdien i 1935 satt til 600 kroner. For senere år er dette tall forhøyd i takt med levekostnadsindeksen. Ved denne framgangsmåten skulle utviklingen i tid komme bedre fram enn om oppgavene fra likningskontorene uten videre aksepteres.

Statistiske oppgaver som gjør det mulig å fordele nettoinntekten på lønnsinntekter og andre inntekter på en noenlunde sikker måte finnes ikke. Fordelingen er derfor ganske enkelt gjort ved å forutsette det samme forhold som i 1930 mellom antall husmødre og antall betalte hushjelper. Denne fordeling er som en skjønner svært grov. Tabell XI. 1 viser resultatet av beregningen.

Tabell XI. 1. Husarbeid. Nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter med fordeling på bygder og byer (i mill. kr.).

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
<i>Bygder.</i>									
Nettoinntekt	284	300	322	350	371	414	486	566	636
Herav: Lønnsinntekter	41	44	47	51	54	60	71	83	93
Andre inntekter	243	256	275	299	317	354	415	483	543
<i>Byer.</i>									
Nettoinntekt	228	240	266	274	284	304	365	416	449
Herav: Lønnsinntekter	33	35	39	40	42	44	53	61	66
Andre inntekter	195	205	227	234	242	260	312	355	383
<i>Riket.</i>									
Nettoinntekt	512	540	588	624	655	718	851	982	1085
Herav: Lønnsinntekter	74	79	86	91	96	104	124	144	159
Andre inntekter	438	461	502	533	559	614	727	838	926

XII. Offentlig administrasjon.

Sektoren offentlig administrasjon er delt i tre undersektorer.

1. Forsvarsvirksomhet.
2. Rettsvesen, politivesen, fengsels- og tvangsarbeidsvesen.
3. Annen offentlig administrasjon (herunder all sentraladministrasjon).

Undersektorene 2 og 3 er igjen delt inn i statsadministrasjon og kommunaladministrasjon (fylkes-, herreds- og bykommunal).

Tabell XII. 1. Hovedtall for den offentlige administrasjon. Bruttoinntekt og nettoinntekt (1 000 kr.).

Kalenderår Budsjettår	1935 1934/35	1936 1935/36	1937 1936/37	1938 1937/38	1939 1938/39	1940 1939/40	1941 1940/41	1942 1941/42	1943 1942/43
<i>XII. A. Statsadministrasjon.</i>									
1. Forsvarsvirksomhet (h.u. arbeidstjeneste).									
a) Bruttoinntekt	36 380	35 938	39 326	44 977	55 688	177 573	52 714	36 810	42 287
b) Fradragsposter	20 156	21 126	24 463	28 938	37 940	159 650	42 341	23 613	26 743
c) Nettoinntekt	16 224	14 812	14 863	16 039	17 748	17 923	10 373	13 197	15 544
2. Retts-, politi-, fengsels- og tvangsarbeidsvesen.									
a) Bruttoinntekt	14 732	16 175	16 870	30 358	32 199	33 054	52 555	56 324	60 721
b) Fradragsposter	5 198	5 107	5 427	8 090	9 700	9 881	17 624	22 650	18 997
c) Nettoinntekt	9 534	11 068	11 443	22 268	22 499	23 173	34 931	33 674	41 724
3. Annen administrasjon.									
a) Bruttoinntekt	36 466	39 122	44 030	49 545	51 618	59 163	56 267	66 730	72 063
b) Fradragsposter	11 825	14 255	14 240	17 289	18 270	24 466	24 088	27 660	29 672
c) Nettoinntekt	24 641	24 867	29 790	32 256	33 348	34 697	32 179	39 070	42 391
<i>XII B. Kommunaladministrasjon.¹</i>									
2. Retts-, politi- og tvangsarbeidsvesen.									
a) Bruttoinntekt	1 495	1 460	1 959	1 967	2 081	2 392	3 803	4 066	4 401
Derav:									
Herredskommunene	175	155	583	499	521	858	-	-	-
Bykommunene	934	943	1 003	1 064	1 076	1 075	-	-	-
Fylkeskommunene	386	362	373	404	484	459	-	-	-
b) Fradragsposter	509	514	585	615	599	594	1 088	1 459	1 165
Derav:									
Herredskommunene	-	-	38	35	12	8	-	-	-
Bykommunene	509	514	547	580	587	586	-	-	-
Fylkeskommunene	-	-	-	-	-	-	-	-	-
c) Nettoinntekt	986	946	1 374	1 352	1 482	1 798	2 715	2 607	3 236
Derav:									
Herredskommunene	175	155	545	464	509	850	-	-	-
Bykommunene	425	429	456	484	489	489	-	-	-
Fylkeskommunene	386	362	373	404	484	459	-	-	-
3. Annen administrasjon.									
a) Bruttoinntekt	42 303	45 125	51 906	58 339	64 953	68 458	65 104	77 358	83 519
Derav:									
Herredskommunene	8 500	9 095	12 369	15 112	16 656	18 543	-	-	-
Bykommunene	32 622	34 805	38 059	41 669	46 524	48 243	-	-	-
Fylkeskommunene	1 181	1 225	1 478	1 558	1 773	1 672	-	-	-

b) Fradragsposter	23 110	24 449	26 832	29 880	32 949	33 896	33 065	38 303	41 353
Derav:									
Herredskommunene	2 906	2 957	2 998	3 761	3 807	4 036			
Bykommunene	20 010	21 295	23 570	25 848	28 832	29 577	—	—	—
Fylkeskommunene	194	197	264	271	310	283	—	—	—
c) Nettoinntekt	19 193	20 676	25 074	28 459	32 004	34 562	32 039	39 055	42 166
Derav:									
Herredskommunene	5 594	6 138	9 371	11 351	12 849	14 508	—	—	—
Bykommunene	12 612	13 510	14 489	15 821	17 692	18 666	—	—	—
Fylkeskommunene	987	1 028	1 214	1 287	1 463	1 388			
<i>XII. Offentlig administrasjon.</i>									
1. Forsvarsvirksomhet (herunder arbeidstjeneste).									
a) Bruttoinntekt	36 380	35 938	39 326	44 977	55 688	177 573	52 714	36 810	42 287
b) Fradragsposter	20 156	21 126	24 463	28 938	37 940	159 650	42 341	23 613	26 743
c) Nettoinntekt	16 224	14 812	14 863	16 039	17 748	17 923	10 373	13 197	15 544
2. Retts-, politi-, fengsels- og tvangsarbeidsvesen.									
a) Bruttoinntekt	16 227	17 635	18 829	32 325	34 280	35 446	56 358	60 390	65 122
b) Fradragsposter	5 707	5 621	6 012	8 705	10 299	10 475	18 712	24 109	20 162
c) Nettoinntekt	10 520	12 014	12 817	23 620	23 981	24 971	37 646	36 281	44 960
3. Annen administrasjon.									
a) Bruttoinntekt	78 769	84 247	95 936	107 884	116 571	127 621	121 371	144 088	155 582
b) Fradragsposter	34 935	38 704	41 072	47 169	51 219	58 362	57 153	65 963	71 025
c) Nettoinntekt	43 834	45 543	54 864	60 715	65 352	69 259	64 218	78 125	84 557
<i>Sammendrag:</i>									
<i>XII A. Statsadministrasjon.</i>									
a) Bruttoinntekt	87 578	91 235	100 226	124 880	139 505	269 790	161 536	159 864	175 071
b) Fradragsposter	37 179	40 488	44 130	54 317	65 910	193 997	84 053	73 923	75 412
c) Nettoinntekt	50 399	50 747	56 096	70 563	73 595	75 793	77 483	85 941	99 659
<i>XII B. Kommunaladministrasjon.</i>									
a) Bruttoinntekt	43 798	46 585	53 865	60 306	67 034	70 850	68 907	81 424	87 920
b) Fradragsposter	23 619	24 963	27 417	30 495	33 548	34 490	34 153	39 762	42 518
c) Nettoinntekt	20 179	21 622	26 448	29 811	33 486	36 360	34 754	41 662	45 402
<i>XII. Offentlig administrasjon.</i>									
a) Bruttoinntekter	131 375	137 822	154 092	185 187	206 539	340 641	230 443	241 288	262 991
b) Fradragsposter	60 799	65 451	71 548	84 813	99 458	228 489	118 206	113 685	117 930
c) Nettoinntekt	70 576	72 371	82 544	100 374	107 081	112 152	112 237	127 603	145 061

¹ Foreløpige tall for 1941—43.

Den offentlige administrasjon omfatter all offentlig virksomhet som er av generell karakter og som derfor ikke hører hjemme i noen av de øvrige sektorer, de spesielle næringssektorene. Virksomhetens generelle karakter beror enten på at den yter tjenester til de ymse driftsmessige enhetene innenfor en og samme næringssektor uten selv å kunne regnes som en slik enhet, slik som f. eks. Fiskeridirektoratet, Forsikringsrådet, Fabrikktilsynet, Bilkontrollen osv. eller på at den dessuten yter tjenester til flere av de spesielle næringssektorene, slik som f. eks. forsvarsvesenet, retts- og politivesenet, fengsels- og tvangsarbeidsvesenet, sentraladministrasjonen.

Skillet mellom den offentlige administrasjon og de andre sektorene er forøvrig noe flytende og må i praksis delvis trekkes på skjønn. Ved avgrensningen i praksis må en også ta omsyn til det statistiske materialet.

For de fleste offentlige institusjoner må brutto- og nettoinntekten beregnes på grunnlag av oppgaver over vedkommende institusjons utgifter. Disse utgifter kan deles i 3 grupper:

- a. Utgifter som er nettoinntekt for personer i det offentliges tjeneste, f. eks. Kongens og Kronprinsens appanasje, de offentlige tjenestemenns lønninger og godtgjøring til andre som mer eller mindre tilfeldig arbeider i det offentliges tjeneste. Summen av disse utgiftene gir et mål for verdien av den strøm av tjenester som disse personene (som alle helt eller delvis tilhører den offentlige sektor) yter offentlige.
- b. Utgifter som er godtgjøring til andre sektorer for varer og tjenester som det offentlige kjøper av disse, f. eks. kontorutgifter, telefon, telegraf, porto, reiseutgifter osv.
- c. Utgifter som er bidrag til andre sektorer, dvs. utgifter som det offentlige ikke får motyting for i form av varer eller tjenester f. eks. hjelp til utenlandske flyktninger, utgiftene ved alderstrygden (bortsett fra administrasjonsutgifter) bidrag til statsbankene o. l.

Teoretisk sett blir nå sektorens nettoinntekt lik summen av alle utgifter under gruppe a. og nettoavkastningen av realkapitalen til sektoren. Denne summen kan tas som et mål for verdien av den nettostrøm av tjenester som det offentlige yter. Videre blir bruttoinntekten i prinsippet lik nettoinntekten pluss alle utgifter under gruppe b. pluss slitet på realkapitalen. Utgiftene under gruppe c kommer hverken med i brutto- eller nettoinntekten, da det her ikke forekommer noen yting fra mottakernes side. Ved beregningen av nettoinntekten i praksis har en imidlertid sett helt bort fra nettoavkastningene på realkapitalen, da den spiller en liten rolle og dessuten er vanskelig å konstatere. I beregningen inkluderer nettoinntekten m. a. o. bare lønnsinntekter. Men heller ikke disse er kommet med i full utstrekning. En del av lønnsutgiftene blir nemlig av mange offentlige institusjoner postert sammen med «kontorutgifter», «administrasjonsutgifter» eller på andre konti hvor det har vært uråd å få dem skilt ut. Tallene som er funnet, er derfor minimumstall.

Om bearbeidelsesverdien se under sektoren finansvirksomhet, side 76.

Tallene for staten er ekstrahert fra statsregnskapene. For noen poster i disse regnskapene har det vært uråd å skille ut lønnsutgiftene, men ved å spørre i departementene har Byrået i de fleste tilfellene fått anslag eller korrekte oppgaver over lønnsandelen.

Tallene for herreds-, by- og fylkeskommunene er ekstrahert fra Byråets kommunalstatistikk. De trykte tabellene var dessverre for lite spesifisert. En har derfor måttet ta oppgaveskjemaene og de utrykte ekstraktene til hjelp. For byene og fylkene var imidlertid ikke engang de utrykte ekstraktene nok spesifisert. Og det ville ha blitt et alt for stort arbeid å ekstrahere fra oppgaveskjemaene alle de tallene en trengte. I stedet har en for året 1938/39 ekstrahert fylkenes lønnsutgifter, fradragposter og bidragsposter under hvert hovedkapitel og funnet hvor stor andel hver av disse utgiftsgruppene utgjorde av hovedkapitlets sum. For alle andre år er så disse relative tallene nyttet til å splitte tallene for hovedkapitlene. Slik har en måttet gå fram for de fleste hovedkapitlenes vedkommende. For byene er det samme gjort, men her har en nøyd seg med å ekstrahere tallene for et representativt utvalg av 20 byer for året 1938/39. De tall en finner på denne måten blir ikke helt nøyaktige, men feilgrensene er neppe vide, iallfall ikke for de fleste sumtallene.

For herredskommunene var de fleste postene i ekstraktene nok spesifisert. Men også her måtte en anslå lønnsandelen for en del poster og delvis også bidragsandelen. Dette er gjort dels på skjønn, dels på grunnlag av de tilsvarende andeler for byenes og fylkenes vedkommende. Resultatene finnes i tabell XII. 1.

Tallene for brutto- og nettoinntekten gir ikke bare uttrykk for disse to slags inntekter, men syner også hvor mye statsadministrasjonen koster samfunnet realøkonomisk sett, dvs. hvor mye samfunnet bruker av varer og tjenester til administrative formål.

XIII. Ymse tjenester.

Ymse tjenester er inndelt i følgende undersektorer:

1. Helsestell.
2. Veterinærvesen.
3. Undervisning og vitenskap.
4. Andre tjenester.

Undersektorene er igjen delt inn i en offentlig og en privat sektor.

For de offentlige deler av sektorene er metoden og materialet for en stor del like ens som for sektoren offentlig administrasjon (sektor XII). De fleste tallene er her tatt fra statsregnskapene, kommunalregnskapene og Byråets kommunalstatistikk, men også annet materiale er nyttet. Dette og det materialet som er nyttet for de private undersektorene nevnes for hver av undersektorene.

1. Helsestell.

Helsestellet er dels offentlig, dels privat. For offentlig helsestell har en nyttet det materialet som er nevnt foran. Her skal en bare forklare hvorledes tallene for det private helsestellet er framkommet.

Legenes inntekt av privat praksis kan anslås ved hjelp av Rikstrygdeverkets oppgaver over hva trygdekassene og andre sykekasser har betalt som godtgjørelse for legehonorar og legek kontroll. Disse oppgavene blir offentliggjort årlig i Rikstrygdeverkets publikasjon Syketrygden (N.O.S.). Nå er legehonorarene i de fleste tilfelle høyere enn det beløpet medlemmene får godtgjort. Etter råd fra Rikstrygdeverket er de satt 20 pst. høyere. Dertil kommer at bare en del av folket er medlemmer av trygdekassene. Rikstrygdeverket regner hvert år ut medlemsstokken i prosent av ervervsbefolkningen, trygdeintensiteten, og går ut fra at dette tallet «stort sett også gir uttrykk for den prosentdel av hele befolkningen iberegnet bipersoner som omfattes av den sosiale syketrygd».¹

Ved å gå ut fra at legene gjennom sin privatpraksis har samme inntekt av ikke-trygdede som av trygdede er bruttoinntekten av privat praksis i alt funnet ved å multiplisere Rikstrygdeverkets utgifter til legehonorar og legek kontroll med 120 ganger trygdeintensiteten. Nettoinntekten er beregnet ved at en fra dette tallet har trukket alle utgifter som ikke er skatter, bidrag eller lønsutgifter til assistent eller vikar. Disse fradragspostene er anslått til 15 pst av bruttoinntekten.

Jordmødrenes og ortopedenes inntekt av privat praksis, er beregnet på samme måte som for leger, bortsett fra at nettoinntekten er satt lik 95 pst. av bruttoinntekten for jordmødrene og 70 pst. av nettoinntekten for ortopedene.

Tannlegenes inntekt av privat praksis er anslått på grunnlag av Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene (N.O.S.) og en undersøkelse ved Universitetets Økonomiske Institutt over privatpraktiserende yngre tannleger driftsøkonomi. Ved å multiplisere antallet tannleger i 1935 med gjennomsnittlig bruttoinntekt i egen praksis for 75 tannleger med gjennomsnittlig 11½ års praksis, kommer Økonomisk Institutt til en bruttoinntekt på ca. 20 mill. kr. for dette året. Men da gjennomsnittsinntekten gjelder for vesentlig yngre tannleger, ligger dette tallet sikkert for lavt. Inntektsstatistikken for 1929 viser at gjennomsnittsinntekten for tannlegene stiger med alderen for å nå maksimum for aldersklassen 51—60 år. En anslår derfor bruttoinntekten i 1935 til 25 mill. kr., et tall som sannsynligvis også er et minimumstall.

For de senere år er bruttoinntekten funnet ved å ta hensyn til økingen i antallet av tannleger og ved å forutsette at tannlegenes gjennomsnittsinntekt er økt i samme forhold som økingen i legenes inntekt av privatpraksis regnet gjennomsnittlig for alle leger bosatt i Norge ved utgangen av året.

¹ Syketrygden 1941 side 18.

På grunnlag av den nevnte undersøkelse ved Økonomisk Institutt er nettoinntekten av tannlegeyrket anslått til 62 pst. av bruttoinntekten og denne pro-senten forutsettes å ha holdt seg uforandret fra år til år. I nettoinntekten er inkludert lønn til assistent, vikar, tekniker og kontordame.

For sykesøstrene gir medisinalstatistikken oppgaver over antall sykesøstre sysselsatt utenfor sykehus ved utgangen av året. Lønnsoppgavene er derimot sparsomme. Det eneste en har hatt å bygge på er Norsk sykepleierskeforbunds minstelønnsregulativ, som Byrådet har fått utlevert av Norske Kvinners Sanitetsforening. På grunnlag av dette er gjennomsnittsinntekten

Tabell XIII. 1. Helsestell. Bruttoinntekt og nettoinntekt (1 000 kr.).

Kalenderår Budsjetår	1935 1934/35	1936 1935/36	1937 1936/37	1938 1937/38	1939 1938/39	1940 1939/40	1941 ¹ 1940/41	1942 ¹ 1941/42	1943 ¹ 1942/43
<i>A. Statens helsestell.</i>									
Bruttoinntekt	10 934	11 802	12 692	14 602	16 268	17 489	17 700	19 948	20 957
Fradragposter	5 444	6 193	6 498	7 548	8 907	9 477	9 512	11 036	11 809
Nettoinntekt	5 490	5 609	6 194	7 054	7 361	8 012	8 188	8 912	9 148
<i>B. Kommunenes helsestell.</i>									
Bruttoinntekt	25 234	27 430	28 300	32 506	35 413	40 407	40 800	46 100	48 500
Derav:									
Herredskom.	3 961	4 496	3 928	4 663	5 523	6 097	5 740	—	—
Bykom. . . .	17 140	18 497	19 402	22 032	24 113	26 543	—	—	—
Fylkeskom.	4 133	4 437	4 970	5 811	5 777	7 767	—	—	—
Fradragposter	14 237	15 470	16 393	18 776	20 260	23 152	23 200	26 900	28 800
Derav:									
Herredskom.	1 388	1 752	1 632	1 855	2 136	2 394	2 105	—	—
Bykom. . . .	9 780	10 555	11 073	12 573	13 767	15 156	—	—	—
Fylkeskom.	3 069	3 163	3 688	4 348	4 357	5 602	—	—	—
Nettoinntekt .	10 997	11 960	11 907	13 730	15 153	17 255	17 600	19 200	19 700
Derav:									
Herredskom.	2 574	2 744	2 296	2 808	3 387	3 703	3 634	—	—
Bykom. . . .	7 360	7 942	8 329	9 459	10 347	11 387	—	—	—
Fylkeskom.	1 063	1 274	1 282	1 463	1 419	2 165	—	—	—
<i>C. Privat helsestell.</i>									
Bruttoinntekt	65 607	65 974	72 622	78 084	81 489	74 582	83 561	104 136	117 915
Fradragposter	17 590	17 901	19 713	21 524	22 679	20 816	23 166	29 157	33 039
Nettoinntekt .	48 017	48 073	52 909	56 560	58 810	53 766	60 395	74 979	84 876
<i>A og B Offentlig helsestell i alt.</i>									
Bruttoinntekt	36 168	39 232	40 992	47 108	51 681	57 896	58 500	66 048	69 457
Fradragposter	19 681	21 663	22 891	26 324	29 167	32 629	32 712	37 936	40 609
Nettoinntekt .	16 487	17 569	18 101	20 784	22 514	25 267	25 788	28 112	28 848
<i>Helsestell i alt.</i>									
Bruttoinntekt	101 775	105 206	113 614	125 192	133 170	132 478	142 061	170 184	187 372
Fradragposter	37 271	39 564	42 604	47 848	51 846	53 445	55 878	67 093	73 648
Nettoinntekt .	64 504	65 642	71 010	77 344	81 324	79 033	86 183	103 091	113 724

¹ Alle tall unntatt de for staten er foreløpige.

(inklusive verdien av kost og losji) for sykesøstre anslått til 2 700 kr. for 1938 og tidligere år og 3 000 kr. for 1939 og senere år. (Det siste tallet er kanskje noe lavt for de senere årene.)

Til det private helsestellet hører også private sykehus og alle andre private institusjoner for pleie av syke og sinnsyke. For disse gis hverken lønnsoppgaver eller andre utgiftsoppgaver. Derimot har en oppgaver over antall senger både i private og i offentlige sykehus og andre liknende institusjoner og over de totale utgifter pr. seng for de kommunale sykehus (kommunalstatistikken). Ved å gå ut fra at de totale utgiftene pr. seng er like store ved de private som ved de kommunale sykehus er de totale utgiftene ved de første anslått. Disse utgiftene er definert som bruttoinntekten av private sykehus o. l. institusjoner. Det ses med andre ord bort fra kapitalinntekten, da denne er liten og for øvrig vanskelig å finne. Nettoinntekten er så funnet ved å sette den lik 45 pst. av bruttoinntekten. Prosenttallet er anslått ved hjelp av en undersøkelse som Byrået har gjort for en del byer og fylker for året 1936/37.

Resultatene av beregningene for helsestellet finnes i tabell XIII. 1.

2. Veterinærvesen.

Bruttoinntekten av det offentlige veterinærvesen er definert som det offentliges totale utgifter (ekskl. bidrag) til veterinærformål, bortsett fra utgiftene ved

Tabell XIII. 2. Veterinærvesen. Bruttoinntekt og nettoinntekt (1 000 kr.).

Kalenderår Budsjettår	1935 1934/35	1936 1935/36	1937 1936/37	1938 1937/38	1939 1938/39	1940 1939/40	1941 ¹ 1940/41	1942 ¹ 1941/42	1943 ¹ 1942/43
<i>A. Statens veterinærvesen.</i>									
Bruttoinntekt	519	1 095	184	604	639	156	1 708	355	241
Fradragsposter	426	88	86	388	367	90	1 638	279	162
Nettoinntekt	93	1 007	98	216	272	66	70	76	79
<i>B. Kommunalt veterinærvesen.</i>									
Bruttoinntekt	1 066	1 084	1 133	1 258	1 299	1 333	1 400	1 500	1 600
Fradragsposter	106	107	112	125	130	138	100	100	200
Nettoinntekt	960	977	1 021	1 133	1 169	1 195	1 300	1 400	1 400
<i>C. Privat veterinærvesen.</i>									
Nettoinntekt	1 640	1 694	1 747	2 126	2 195	2 011	2 000	2 000	2 000
<i>A og B Offentlig veterinærvesen i alt.</i>									
Bruttoinntekt	1 585	2 179	1 317	1 862	1 938	1 489	3 108	1 855	1 841
Fradragsposter	532	195	198	513	497	228	1 738	379	362
Nettoinntekt	1 053	1 984	1 119	1 349	1 441	1 261	1 370	1 476	1 479
<i>Veterinærvesen i alt.</i>									
Bruttoinntekt	3 225	3 873	3 064	3 988	4 133	3 500	5 108	3 855	3 841
Fradragsposter	532	195	198	513	497	228	1 738	379	362
Nettoinntekt	2 693	3 678	2 866	3 475	3 636	3 272	3 370	3 476	3 479

¹ Alle tall unntatt de for staten er foreløpige.

sentraladministrasjonen av veterinærvesenet. Disse siste utgiftene kommer nemlig med i sektoren offentlig administrasjon. Nettoinntekten er funnet ved fra bruttoinntekten å trekke alle utgifter som hverken er lønninger eller bidrag.

Inntekt av privat praksis har Byrået ingen oppgave over. Derimot gir veterinærstatistikken oppgaver over antallet behandlede sykdomstilfelle de ulike år. Ved å sette veterinærenes gjennomsnittsinntekt pr. behandlet sykdomstilfelle til 5 kr., fås et tilnærmet bilde av inntekten. Tabell XIII. 2 syner resultatene av beregningene.

3. Undervisning og vitenskap.

Bruttoinntekten og nettoinntekten er definert på tilsvarende måte som under veterinærvesenet. Avkastningen av realkapitalen (bygninger, inventar osv.) har en også her sett bort fra.

For den offentlige undervisning og vitenskap er de fleste tallene ekstrahert fra statsregnskapene og kommunalstatistikken. Unntak gjelder bare for fylkes-

Tabell XIII. 3. Undervisning og vitenskap. Bruttoinntekt og nettoinntekt (1 000 kr.).

Kalenderår Budsjettår	1935 1934/35	1936 1935/36	1937 1936/37	1938 1937/38	1939 1938/39	1940 1939/40	1941 ¹ 1940/41	1942 ¹ 1941/42	1943 ¹ 1942/43
<i>A. Undervisn. og vitenskap — stat.</i>									
Bruttoinntekt	14 675	17 144	18 485	21 617	22 912	24 517	21 480	21 778	22 097
Fradragsposter	6 022	7 886	9 249	10 319	11 044	12 153	9 788	10 627	12 019
Nettoinntekt	8 653	9 258	9 236	11 298	11 868	12 364	11 692	11 151	10 078
<i>B. Kommunale skoler.</i>									
Bruttoinntekt	68 972	71 491	79 145	90 256	96 711	100 410	88 000	89 200	90 500
Fradragsposter	18 126	19 160	19 296	24 111	27 231	29 012	20 500	24 800	32 300
Nettoinntekt	50 846	52 331	59 849	66 145	69 480	71 398	67 500	64 400	58 200
<i>C. Private skoler.</i>									
Bruttoinntekt	5 574	5 982	6 136	6 845	8 005	8 494	8 138	8 250	8 417
Fradragsposter	1 586	1 799	1 797	1 950	2 391	2 534	2 754	3 105	3 791
Nettoinntekt	3 988	4 183	4 339	4 895	5 614	5 960	5 384	5 145	4 626
<i>A og B. Offentlig undervisning og vitenskap i alt.</i>									
Bruttoinntekt	83 647	88 635	97 630	111 873	119 623	124 927	109 480	110 978	112 597
Fradragsposter	24 148	27 046	28 545	34 430	38 275	41 165	30 288	35 427	44 319
Nettoinntekt	59 499	61 589	69 085	77 443	81 348	83 762	79 192	75 551	68 278
<i>Undervisning og vitenskap i alt.</i>									
Bruttoinntekt	89 221	94 617	103 766	118 718	127 628	133 421	117 618	119 228	121 014
Fradragsposter	25 734	28 845	30 342	36 380	40 666	43 699	33 042	38 532	48 110
Nettoinntekt	63 487	65 772	73 424	82 338	86 962	89 722	84 576	80 696	72 904

¹ Alle tall unntatt de for staten er foreløpige.

skolene, de kommunale høgre almen-skoler og de kommunale industri- og husflidsskoler, som det er bedre oppgaver for i skolestatistikken og i fagskolestatistikken. Tallene for de private skolene er også hentet fra skole- og fagskolestatistikken. Resultatene er gjengitt i tabell XIII. 3. Tallene skulle være nøyaktige. De omfatter praktisk talt all undervisning og vitenskap. Rett nok er en del private skoler ikke med og heller ikke inntekt av privatundervisning og inntekten til vitenskapsmenn som ikke er knyttet til en bestemt institusjon, men disse inntektene er helt ubetydelige sammenliknet med de andre tallene.

4. Andre tjenester.

Denne sektoren omfatter mange yrker som delvis er helt ulike. Religiøs, humanitær og kunstnerisk virksomhet, rekreasjon, sport, presse, advokater, eiendomsmeglere, aksjemeglere, skipsmeglere, auksjonsforretninger, tekniske konsulenter, andre konsulenter, revisjonsbyråer, translatører, tolker, maskinskrivekontorer, annonsebyråer, reklamebyråer, private arbeidskontorer, film- og konsertbyråer, reisekontorer o. l. Den offentlige delen av sektoren omfatter først og fremst religiøs, humanitær og kunstnerisk virksomhet. Den private omfatter delvis disse virksomheter og dertil storparten av de andre. Privat, religiøs og humanitær virksomhet er det sett bort fra da den betyr lite.

For den offentlige delen av sektoren er det materialet nyttet som er nevnt foran (side 86). Her skal bare gjøres rede for hvorledes tallene for den private delen er funnet. Det eneste Byrået har å holde seg til når det gjelder *p r e s s e* og *k u n s t n e r i s k v i r k s o m h e t*, er folketellingsstatistikkens oppgaver over antall personer som hører hjemme i disse yrker, og deres gjennomsnittsinntekt i 1939. Antallet personer over 15 år i disse yrkene var i 1930 4 659 menn og 2 747 kvinner, i alt 7 406 personer. Går en ut fra at disse tallene er økt fra 1930 til 1935 relativt like mye som henholdsvis den totale mannlige og den totale kvinnelige yrkesbefolkning, blir antallet for 1935 5 032 menn og 2 920 kvinner, tilsammen 7 952 personer. Dette anslaget er grovt, men i mangel av noe bedre er det nyttet.

Enda usikrere blir de anslag som må gjøres for gjennomsnittsinntekten i 1935. Presse og kunst er nemlig ikke skilt ut som særskilt gruppe i inntektsstatistikken av 1929. En del personer i disse yrkene er gruppert under «immateriell virksomhet, andre selvstendige» og en annen del under «immateriell virksomhet, andre fagfunksjonærer». Og begge disse gruppene omfatter personer som hører hjemme i andre immaterielle yrker. En har derfor først måttet prøve å anslå gjennomsnittsinntekten for presse og kunst i 1929 og dernest den sannsynlige endring i denne fra 1929 til 1935. Gjennomsnittsinntekten for «andre selvstendige» var i 1929 4 018 kr. for menn og 2 922 kr. for kvinner, mens gjennomsnittsinntekten for «andre fagfunksjonærer» var 5 860 kr. for menn og 2 151 kr. for kvinner. Gjennomsnittet av disse tallene veid med antallet personer i hver gruppe er 4 610 kr. Gjennomsnittsinntekten i presse og kunst i 1935 settes lik dette beløp. Etter den kommunale skattelikningen gikk antatt inntekt pr.

innbygger ned fra 786 kr. i 1929 til 738 i 1935, altså med 6 pst. Forutsettes at nedgangen for presse og kunst er relativt like sterk, blir gjennomsnittsinntekten i 1935 4 333 kr. for denne gruppe. Dette tall er rundet av til 4 300 kr. Derved blir nettoinntekten i presse og kunst i 1935 34.2 mill. kr. Beregningen er, som en skjønner temmelig løs.

For å finne inntekten for årene 1936—43 forutsettes at antallet av sysselsatte i presse og kunst har økt proporsjonalt med den totale yrkesbefolkning og at gjennomsnittsinntekten har variert proporsjonalt med levekostnadsindeksen, dvs. at gjennomsnittsinntekten regnet i real kroner har vært konstant.

Ifølge bedriftstillingen hadde eiendomsmeklerne et omsetningsbeløp på 1 399 752 kr. i 1935. Dette er definert som bruttoinntekten til eiendomsmeklerne i 1935. For senere år er dette tallet forhøyd og minsket på grunnlag av oppgaver innhentet fra meklerkontrollen. Nettoinntekten er anslått til 80 pst. av bruttoinntekten. Endelig er det forutsatt at det utbetalte lønnsbeløp for alle år utgjør samme andel av bruttoinntekten som i 1935.

For fonds- og aksjemeklere settes bruttoinntekten lik kurtasjeinntektene etter oppgaver fra meklerkontrollen. Nettoinntekten er anslått til 80 pst. av bruttoinntekten og det utbetalte lønnsbeløp til samme andel av bruttoinntekten som for aksje- og skipsmeklere etter bedriftstillingen.

Inntekten i 1935 for skipsmeklere, advokater, auksjonsforretninger, tekniske konsulenter og andre konsulenter, revisjonsbyråer, translatører, tolker, maskinskrivekontorer, annonsebyråer, reklamebyråer, private arbeidskontorer, film- og konsertbyråer, reisekontorer o. l. er anslått på grunnlag av bedriftstillingen, idet nettoinntekten for disse yrker er satt lik omsetningsbeløpet i bedriftstillingen. Dette beløper seg til 45.9 mill. kr. og er sikkert et minimumstall for nettoinntekten. Rett nok gir omsetningsbeløpet uttrykk for bruttoinntekten, men for det første overstiger fradragspostene neppe 20 pst. av bruttoinntekten og for det andre er omsetningsbeløpet i bedriftstillingen sikkert altfor lavt, både fordi mange har unnlatt å gi opp sin omsetning og fordi mange av de oppgitte tall nok er i laveste laget.

Nettoinntekten for årene etter 1935 er anslått på samme vis som nettoinntekten i disse årene for presse og kunst. Disse anslagene er derfor enda mindre pålitelige enn tallet for 1935. Fordelingen på lønnsinntekter og andre inntekter er foretatt på samme vis som for meklerne.

Tabell XIII. 4 gir en samlet oversikt over undersektoren «andre tjenester». Også den offentlige del av undersektoren er tatt med.

Tabell XIII. 5 viser bruttoinntekt, fradragposter og nettoinntekt for sektoren «ymse tjenester» sett som et hele. Tallene for den offentlige delen av sektoren skulle være helt pålitelige, bortsett fra at det ikke er regnet med noen avkastning av den offentlige realkapital. For den private delen derimot er tallene som en vil ha forstått av det foregående mer usikre.

Av grunner som er forklart i kap. I kommer de private delene av bruttoinntekten ved veterinærstellet og andre tjenester til fradrag i sluttsummen for nasjonalinntekten.

Tabell XIII. 4. Andre tjenester. Bruttoinntekt og nettoinntekt (1 000 kr.).

Kalenderår Budsjettår	1935 1934/35	1936 1935/36	1937 1936/37	1938 1937/38	1939 1938/39	1940 1939/40	1941 ¹ 1940/41	1942 ¹ 1941/42	1943 ¹ 1942/43
<i>Stat.</i>									
Bruttoinntekt	3 065	3 787	4 219	4 691	5 142	4 935	6 359	11 773	13 222
Fradragsposter	435	911	1 094	1 059	1 446	1 134	2 650	6 989	8 014
Nettoinntekt	2 630	2 876	3 125	3 632	3 696	3 801	3 709	4 784	5 208
<i>B. Kommuner.</i>									
Bruttoinntekt	19 904	20 394	21 677	23 772	25 268	26 230	33 800	62 700	70 300
Derav:									
Herredskom.	8 422	8 521	9 579	9 885	10 922	11 542	11 565		
Bykom.	11 482	11 873	12 098	13 887	14 346	14 688			
Fylkeskom.									
Fradragsposter	10 899	11 137	10 874	12 234	13 068	13 696	21 600	46 900	53 100
Derav:									
Herredskom.	3 788	3 815	3 408	3 566	4 139	4 546	4 096		
Bykom.	7 111	7 322	7 466	8 668	8 929	9 150			
Fylkeskom.									
Nettoinntekt	9 005	9 257	10 803	11 538	12 200	12 534	12 200	15 800	17 200
Derav:									
Herredskom.	4 633	4 706	6 171	6 320	6 783	6 996	7 469		
Bykom.	4 372	4 551	4 632	5 218	5 417	5 538			
Fylkeskom.									
<i>C. Private.</i>									
Bruttoinntekt	91 754	96 815	104 397	110 328	112 253	130 779	153 769	163 202	167 303
Fradragsposter	9 674	10 252	11 073	11 653	11 867	13 747	16 176	17 022	17 408
Nettoinntekt	82 080	86 563	93 324	98 675	100 386	117 032	137 593	146 180	149 895
<i>A og B. Stat og kommuner.</i>									
Bruttoinntekt	22 969	24 181	25 896	28 463	30 410	31 165	40 159	74 473	83 522
Fradragsposter	11 334	12 048	11 968	13 293	14 514	14 830	24 250	53 889	61 114
Nettoinntekt	11 635	12 133	13 928	15 170	15 896	16 335	15 909	20 584	22 408
<i>Andre tjenester i alt.</i>									
Bruttoinntekt	114 723	120 996	130 293	138 791	142 663	161 944	193 928	237 675	250 825
Fradragsposter	21 008	22 300	23 041	24 946	26 381	28 577	40 426	70 911	78 522
Nettoinntekt	93 715	98 696	107 252	113 845	116 282	133 367	153 502	166 764	172 303

¹ Alle tall unntatt de for staten er foreløpige.

Tabell XIII. 5. Hovedtabell for ymse tjenester. Bruttoinntekt og nettoinntekt
(1 000 kr.).

Kalenderår Budsjettår	1935 1934/35	1936 1935/36	1937 1936/37	1938 1937/38	1939 1938/39	1940 1939/40	1941 ¹ 1940/41	1942 ¹ 1941/42	1943 ¹ 1942/43
<i>A. Stat.</i>									
Bruttoinntekt	29 193	33 828	35 580	41 514	44 961	47 097	47 247	53 854	56 517
Derav:									
Helsestell	10 934	11 802	12 692	14 602	16 268	17 489	17 700	19 948	20 957
Veterinærstell	519	1 095	184	604	639	156	1 708	355	241
Underv. og vitens.	14 675	17 144	18 485	21 617	22 912	24 517	21 480	21 778	22 097
Andre tjenester...	3 065	3 787	4 219	4 691	5 142	4 935	6 359	11 773	13 222
Fradragsposter	12 327	15 078	16 927	19 314	21 764	22 854	23 588	28 931	32 004
Derav:									
Helsestell	5 444	6 193	6 498	7 548	8 907	9 477	9 512	11 036	11 809
Veterinærstell	426	88	86	388	367	90	1 638	279	162
Underv. og vitens.	6 022	7 886	9 249	10 319	11 044	12 153	9 788	10 627	12 019
Andre tjenester...	435	911	1 094	1 059	1 446	1 134	2 650	6 989	8 014
Nettoinntekt	16 866	18 750	18 653	22 200	23 197	24 243	23 659	24 923	24 513
Derav:									
Helsestell	5 490	5 609	6 194	7 054	7 361	8 012	8 188	8 912	9 148
Veterinærstell	93	1 007	98	216	272	66	70	76	79
Underv. og vitens.	8 653	9 258	9 236	11 298	11 868	12 364	11 692	11 151	10 078
Andre tjenester...	2 630	2 876	3 125	3 632	3 696	3 801	3 709	4 784	5 208
<i>B. Kommuner.</i>									
Bruttoinntekt	115 176	120 399	130 255	147 792	158 691	168 380	164 000	199 500	210 900
Derav:									
Helsestell	25 234	27 430	28 300	32 506	35 413	40 407	40 800	46 100	48 500
Veterinærstell	1 066	1 084	1 133	1 258	1 299	1 333	1 400	1 500	1 600
Underv. og vitens.	68 972	71 491	79 145	90 256	96 711	100 410	88 000	89 200	90 500
Andre tjenester...	19 904	20 394	21 677	23 772	25 268	26 230	33 800	62 700	70 300
Fradragsposter	43 368	45 874	46 675	55 246	60 689	65 998	65 400	98 700	114 400
Derav:									
Helsestell	14 237	15 470	16 393	18 776	20 260	23 152	23 200	26 900	28 800
Veterinærstell	106	107	112	125	130	138	100	100	200
Underv. og vitens.	18 126	19 160	19 296	24 111	27 231	29 012	20 500	24 800	32 300
Andre tjenester...	10 899	11 137	10 874	12 234	13 068	13 696	21 600	46 900	53 100
Nettoinntekt	71 808	74 525	83 580	92 546	98 002	102 382	98 600	100 800	96 500
Derav:									
Helsestell	10 997	11 960	11 907	13 730	15 153	17 255	17 600	19 200	19 700
Veterinærstell	960	977	1 021	1 133	1 169	1 195	1 300	1 400	1 400
Underv. og vitens.	50 846	52 331	59 849	66 145	69 480	71 398	67 500	64 400	58 200
Andre tjenester...	9 005	9 257	10 803	11 538	12 200	12 534	12 200	15 800	17 200
<i>A og B. Ymse offentlige tjenester.</i>									
Bruttoinntekt	144 369	154 227	165 835	189 306	203 652	215 477	211 247	253 354	267 417
Derav:									
Helsestell	36 168	39 232	40 992	47 108	51 681	57 896	58 500	66 048	69 457
Veterinærstell	1 585	2 179	1 317	1 862	1 938	1 489	3 108	1 855	1 841
Underv. og vitens.	83 647	88 635	97 630	111 873	119 623	124 927	109 480	110 978	112 597
Andre tjenester...	22 969	24 181	25 896	28 463	30 410	31 165	40 159	74 473	83 522
Fradragsposter	55 695	60 952	63 602	74 560	82 453	88 852	88 988	127 631	146 404
Derav:									
Helsestell	19 681	21 663	22 891	26 324	29 167	32 629	32 712	37 936	40 609
Veterinærstell	532	195	198	513	497	228	1 738	379	362
Underv. og vitens.	24 148	27 046	28 545	34 430	38 275	41 165	30 288	35 427	44 319
Andre tjenester...	11 334	12 048	11 968	13 293	14 514	14 830	24 250	53 889	61 114

¹ Alle tall unntatt de for staten er foreløpige.

Tabell XIII 5 (forts.)

Kalenderår Budsjettår	1935 1934/35	1936 1935/36	1937 1936/37	1938 1937/38	1939 1938/39	1940 1939/40	1941 ¹ 1940/41	1942 ¹ 1941/42	1943 ¹ 1942/43
Nettoinntekt	88 674	93 275	102 233	114 746	121 199	126 625	122 259	125 723	121 013
Derav:									
Helsestell	16 487	17 569	18 101	20 784	22 514	25 267	25 788	28 112	28 848
Veterinærstell	1 053	1 984	1 119	1 349	1 441	1 261	1 370	1 476	1 479
Underv. og vitens.	59 499	61 589	69 085	77 443	81 348	83 762	79 192	75 551	68 278
Andre tjenester...	11 635	12 133	13 928	15 170	15 896	16 335	15 909	20 584	22 408
<i>C. Ymse private tjenester.</i>									
Bruttoinntekt	164 575	170 465	184 902	197 383	203 942	215 866	247 468	277 588	295 635
Derav:									
Helsestell	65 607	65 974	72 622	78 084	81 489	74 582	83 561	104 136	117 915
Veterinærstell	1 640	1 694	1 747	2 126	2 195	2 011	2 000	2 000	2 000
Underv. og vitens.	5 574	5 982	6 136	6 845	8 005	8 494	8 138	8 250	8 417
Andre tjenester...	91 754	96 815	104 397	110 328	112 253	130 779	153 769	163 202	167 303
Fradragsposter	28 850	29 952	32 583	35 127	36 937	37 097	42 096	49 284	54 238
Derav:									
Helsestell	17 590	17 901	19 713	21 524	22 679	20 816	23 166	29 157	33 039
Veterinærstell	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Underv. og vitens.	1 586	1 799	1 797	1 950	2 391	2 534	2 754	3 105	3 791
Andre tjenester...	9 674	10 252	11 073	11 653	11 867	13 747	16 176	17 022	17 408
Nettoinntekt	135 725	140 513	152 319	162 256	167 005	178 769	205 372	228 304	241 397
Derav:									
Helsestell	48 017	48 073	52 909	56 560	58 810	53 766	60 395	74 979	84 876
Veterinærstell	1 640	1 694	1 747	2 126	2 195	2 011	2 000	2 000	2 000
Underv. og vitens.	3 988	4 183	4 339	4 895	5 614	5 960	5 384	5 145	4 626
Andre tjenester...	82 080	86 563	93 324	98 675	100 386	117 032	137 593	146 180	149 895
<i>Ymse tjenester i alt.</i>									
Bruttoinntekt	308 944	324 692	350 737	386 689	407 594	431 343	458 715	530 942	563 052
Derav:									
Helsestell	101 775	105 206	113 614	125 192	133 170	132 478	142 061	170 184	187 372
Veterinærstell	3 225	3 873	3 064	3 988	4 133	3 500	5 108	3 855	3 841
Underv. og vitens.	89 221	94 617	103 766	118 718	127 628	133 421	117 618	119 228	121 014
Andre tjenester...	114 723	120 996	130 293	138 791	142 663	161 944	193 928	237 675	250 825
Fradragsposter	84 545	90 904	96 185	109 687	119 390	125 949	131 084	176 915	200 642
Derav:									
Helsestell	37 271	39 564	42 604	47 848	51 846	53 445	55 878	67 093	73 648
Veterinærstell	532	195	198	513	497	228	1 738	379	362
Underv. og vitens.	25 734	28 845	30 342	36 380	40 666	43 699	33 042	38 532	48 110
Andre tjenester...	21 008	22 300	23 041	24 946	26 381	28 577	40 426	70 911	78 522
Nettoinntekt	224 399	233 788	254 552	277 002	288 204	305 394	327 631	354 027	362 410
Derav:									
Helsestell	64 504	65 642	71 010	77 344	81 324	79 033	86 183	103 091	113 724
Veterinærstell	2 693	3 678	2 866	3 475	3 636	3 272	3 370	3 476	3 479
Underv. og vitens.	63 487	65 772	73 424	82 338	86 962	89 722	84 576	80 696	72 904
Andre tjenester...	93 715	98 696	107 252	113 845	116 282	133 367	153 502	166 764	172 303

¹ Alle tall unntatt de for staten er foreløpige.

Totalsammendrag for alle sektorene.

Tabell A gir en oversikt over bruttoinntekten, bearbeidelsesverdien, nettoinntekten, lønnsinntekter og andre inntekter innen hver næring. Videre gir den sammendrag for landet av bruttoinntekten og bearbeidelsesverdien, de samlede lønnsinntektene og «andre inntekter», netto(real)inntekten, nettofinansinntekten og nasjonalinntekten.

De fradragene som er gjort i tabellen for tidligere ikke fordelte tjenester til produksjonsformål er forklart i den teoretiske delen og i behandlingen av finansvirksomheten og ymse tjenester.

Merk at produksjons- og omsetningsavgifter er inkludert i bruttoinntekten, bearbeidelsesverdien, nettoinntekten og «andre inntekter» mens tilskudd (subvensjoner) ikke er det. En samlet oversikt over disse avgifter gis i kap. VI. Merk videre at innførelsen av skattene og avgiftene ofte forhøyer bruttoinntektsbeløpene med mer enn selve skatten. Det skjer f. eks. hvis det legges en produksjonsavgift på et produkt som nyttes som råstoff i andre fabrikker.

Tabell A. Bruttoinntekt, bearbeidelsesverdi, nettorealinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter 1935—43 i riket fordelt på næringssektorer. Nasjonalinntekt. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
<i>I. Jordbruk og hagebruk.</i>									
Bruttoinntekt	437	464	518	551	579	676	809	769	789
Bearbeidelsesverdi	315	338	357	373	397	500	641	608	625
Nettoinntekt	288	310	326	341	364	464	598	562	576
Lønnsinntekter	59	64	72	82	95	101	127	162	187
Andre inntekter	229	246	254	259	269	363	471	400	389
<i>II. Skogbruk.</i>									
Bruttoinntekt	99	117	163	141	103	156	236	236	238
Bearbeidelsesverdi	99	117	163	141	103	156	236	236	238
Nettoinntekt	97	115	160	138	101	153	232	232	234
Lønnsinntekter	36	37	53	58	36	61	95	107	107
Andre inntekter	61	78	107	80	65	92	137	125	127
<i>III. Fiske.</i>									
Bruttoinntekt	87	90	99	98	95	109	197	201	175
Bearbeidelsesverdi	70	73	80	79	77	88	162	162	142
Nettoinntekt	54	56	62	61	60	70	131	132	114
Lønnsinntekter	40	41	45	45	42	46	76	81	72
Andre inntekter	14	15	17	16	18	24	55	51	42
<i>IV. Hvalfangst.</i>									
Bruttoinntekt	64	83	100	70	51	—	—	—	—
Bearbeidelsesverdi	46	60	82	58	41	—	—	—	—
Nettoinntekt	41	54	76	53	36	—	—	—	—
Lønnsinntekter	24	28	44	33	25	—	—	—	—
Andre inntekter	17	26	32	20	11	—	—	—	—

Tabell A (forts.)

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
<i>IX. Losji- og bevertningsvirksomhet.</i>									
Bruttoinntekt	135	149	170	186	194	210	259	257	260
Bearbeidelsesverdi	64	68	81	88	91	98	115	110	108
Nettoinntekt	54	66	68	74	77	82	98	95	95
Lønnsinntekter	15	16	18	21	22	19	22	24	25
Andre inntekter	39	50	50	53	55	63	76	71	70
<i>X. Tjenester av varig forbrukskapital (boliger).</i>									
Bruttoinntekt	412	451	502	530	555	580	575	573	573
Bearbeidelsesverdi	270	296	330	348	365	374	372	370	370
Nettoinntekt	199	218	242	256	268	268	265	264	264
Lønnsinntekter	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andre inntekter	199	218	242	256	268	268	265	264	264
<i>XI. Husarbeid.</i>									
Bruttoinntekt	512	540	588	624	655	718	851	982	1 085
Bearbeidelsesverdi	512	540	588	624	655	718	851	982	1 085
Nettoinntekt	512	540	588	624	655	718	851	982	1 085
Lønnsinntekter	74	79	86	91	96	104	124	144	159
Andre inntekter	438	461	502	533	559	614	727	838	926
<i>XII. Offentlig administrasjon.</i>									
Bruttoinntekt	131	138	154	185	207	341	230	241	263
Bearbeidelsesverdi	70	72	83	100	107	112	112	127	145
Nettoinntekt	70	72	83	100	107	112	112	127	145
Lønnsinntekter	70	72	83	100	107	112	112	127	145
Andre inntekter	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>XIII. Ymse tjenester.</i>									
Bruttoinntekt	309	325	351	387	408	431	459	531	563
Bearbeidelsesverdi	224	234	255	277	288	305	328	354	362
Nettoinntekt	224	234	255	277	288	305	328	354	362
Lønnsinntekter	224	234	255	277	288	305	328	354	362
Andre inntekter	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjenester til produktive formål som ovenfor ikke er kommet til fradrag i:									
Bearbeidelsesverdien	189	195	209	224	230	249	270	275	278
Nettoinntekten									
Andre inntekter									
<i>Riket i alt. Absolutte tall.</i>									
Bruttoinntekt	9 711	10 819	12 410	13 489	14 015	15 162	18 015	17 286	17 274
Bearbeidelsesverdi	3 656	4 078	4 780	4 901	5 335	5 663	7 188	7 229	7 344
Nettoinntekt	3 257	3 659	4 294	4 419	4 800	5 138	6 563	6 567	6 677
Lønnsinntekter	1 644	1 789	2 021	2 180	2 307	2 460	3 016	3 034	3 062
Andre inntekter	1 613	1 870	2 273	2 239	2 493	2 678	3 547	3 533	3 615
<i>Relative tall (1935 = 100).</i>									
Bruttoinntekt	100	111	128	139	144	156	186	178	178
Bearbeidelsesverdi	100	112	131	134	146	155	197	198	201
Nettoinntekt	100	112	132	136	147	158	202	202	205
Lønnsinntekter	100	109	123	133	140	150	183	185	186
Andre inntekter	100	117	142	140	158	167	221	221	226
Nettofinansinntekt	÷ 60	÷ 74	÷ 65	÷ 60	÷ 62	—	—	—	—
Nasjonalinntekt	3 197	3 585	4 229	4 359	4 738	5 138	6 563	6 567	6 677

Kap. III. Nettorealinntekt og nasjonalinntekt 1935—43 målt i 1939-kroner.

Nettoinntekten for Norge (se tabell A s. 97) er en realinntekt i den forstand at den er uttrykk for de vare- og tjenestestrømmer som ytes. Disse strømmene er imidlertid målt i løpende kroneverdi. Den funne nettoinntekt gir derfor ikke uttrykk for mengdestrømmen hvert år. For å finne denne er nettoinntekten hvert år omregnet til 1939-priser. Dette er gjennomført næringsvis. Jfr. kap. I, side 18.

Jordbruk.

Den deflaterte jordbruksinntekt er funnet ved å omregne de ulike inntekts- og fradragposter i tabell I. 10 til 1939-priser. Landbruksproduksjonens verdi deflatert er beregnet ved å nytte 1939-prisene på de forskjellige års mengdetall. Inntekt ved nydyrking, inntekt ved byggevirksomhet av jordbrukets egne folk og vedlikehold og kapitalslit på bygninger og maskiner er deflatert med eidsomsprisindeksen, «andre inntekter» og «andre fradrag» med engrosprisindeksen. Verdien av kraftfôr- og kunstgjødselforbruket er funnet ved å multiplisere 1939-prisene med de respektive mengder de ulike år.

Skogbruk.

Å deflatere inntekten i skogbrukssektoren er forholdsvis enkelt fordi en her har greie mengdeoppgaver. Skogbruksproduksjonens verdi i 1939-kroner er således funnet ved å multiplisere 1939-prisene ifølge tabell II. 2 med mengdetallene i tabell II. 1. Inntekten ved kapitaløking ved kulturarbeider er beregnet ved for hvert år å regne 150 kroner pr. hektar av tilkultivert areal. Variasjonene i kapitalslitet ved beregningene av kap. II skyldes bare prisstigning. De 2 mill. kr. som kapitalslitet er satt til i 1939 er derfor nyttet for alle årene.

Fiske.

Den deflaterte inntekten i fiskesektoren er beregnet ved å la 1939-inntekten variere i takt med summen av skreimengden hvert år ganger skreipris i 1939 og vintersildmengde hvert år ganger vintersildpris i 1939.

Hvalfangst.

Inntekten i 1939-kroner ved norske selskaper er en kommet fram til ved å multiplisere oljeprisen i 1939 med oljemengdene de forskjellige årene.

Inntekten av nordmenns arbeid ved utenlandske selskaper er deflatert med prisindeksen for innførselsvarer. Begrunnelsen for at denne indeksen er valgt er at en derved får fram hvilke varemengder Norge kunne kjøpe i utlandet for den inntekten som nordmenn har tjent ute.

Industri.

I industri og håndverk eksklusive bygge- og anleggsvirksomhet er den deflaterede inntekt ganske enkelt funnet ved å la inntekten i 1939 variere i takt med den årlige industrielle produksjonsindeksen.

Den deflaterede inntekten i bygge- og anlegg er beregnet ved hjelp av en sysselsettingsindeks som er konstruert for dette formålet.¹ For årene 1935—40 er først antall årsverk ved de ulykkestrygdpliktige bedriftene funnet på grunnlag av oppgavene i «Industriarbeidertrygden» (N.O.S.). Dernest er totaltallene hvert år (summen av årsverkene ved private, statlige og kommunale bedrifter) forhøyd med 14.4 pst. for å få med også de som er sysselsatt i ikke-trygdepliktige bedrifter. Prosenten er beregnet ved å sette sysselsettingstallet ifølge bedriftstellingen i forhold til tallet for de trygdepliktige bedriftene samme år (1936). Tallene for de kommunale bedriftene er mindre pålitelige da kommunene trygder hele sin virksomhet under ett. Byrået har imidlertid prøvd å trekke ut det som ikke er bygge- og anlegg, så feilen er neppe stor.

Totaltall for 1941—43 er beregnet ved hjelp av oppgavene fra arbeidsløshetstrygden. Disse tallene omfatter all bygge- og anleggsvirksomhet og skulle følgelig være sammenliknbare med tallene i bedriftstelingen. Disse siste gjelder riktignok sysselsettingen i oktober måned og i bygge- og anlegg ligger sysselsettingen i denne måneden gjerne noe over årsgjennomsnittet, men forskjellen er så liten at en ikke behøver ta hensyn til den i denne sammenheng.

Tallene for stat og kommune for 1941/43 er foreløpig anslått.

Årsverk i bygge- og anlegg 1935—43.

	Årsverk i ulykkestrygdepliktige bedrifter					Årsverk inkl. ikke-trygdepliktige bedrifter	
	Privat	Stat	Kommuner	Sum stat og kommuner	I alt	Absolutte tall	Relative tall
1935	16 787	12 978	17 740	30 718	47 505	54 346	78.9
1936	20 472	16 691	17 867	34 558	55 030	63 200	91.7
1937	20 976	15 888	17 895	33 783	54 759	62 644	90.9
1938	21 780	14 627	18 010	32 637	54 417	62 253	90.3
1939	26 356	15 554	18 328	33 882	60 238	68 912	100.0
1940	49 397	20 307	15 495	35 802	85 199	97 468	141.4
1941	—	—	—	—	—	129 029	187.2
1942	—	—	—	—	—	127 479	185.0
1943	—	—	—	—	—	116 184	168.6

Å nytte denne indeksen som en indikator for den deflaterede inntekten ved bygge- og anleggsvirksomheten gir selvsagt bare et tilnærmet riktig resultat. Det er f. eks. klart at produktiviteten pr. arbeider er gått betydelig ned i krigs-

¹ En har nemlig funnet ikke å kunne nytte Byråets kvartalsvise sysselsettingsindeks for byggevirksomheten. Særlig for krigsårene viser denne indeksen for lave tall. Den bygger nemlig på sysselsettingen ved enkelte av de største byggefirmaer før krigen, og disse firmaer har i liten utstrekning tatt del i den veldige tyske bygge- og anleggsvirksomheten.

årene. På den andre siden er sysselsettingstallene fra 1941 av i laveste laget, bl. a. fordi mange tvangsutskrevne sto oppført under sitt gamle yrke i oppgavene til arbeidsløshetsstrygden.

Skipsfart.

Siden størstedelen av skipsfartsinntektene utbetales i utenlandsk valuta, nyttes på samme måten som for lønnsinntektene til nordmenn sysselsatt på utenlandske hvalbåter og kokerier, prisindeksen for innførselsvarer. En kan kanskje innvende mot dette at den utenlandske valutaen i årene før krigen bare for en del ble nyttet til kjøp av utenlandske varer. Det essensielle er imidlertid ikke hvor m y e som ble kjøpt, men hvor mye Norge k u n n e ha kjøpt for inntekten. Hvis den nevnte innvending skulle være berettiget overfor importprisindeksen vil den med samme rett kunne nyttes overfor f. eks. levekostnadsindeksen.

Skipsfartsinntekten i krigsårene fra 9. april 1940 er deflatert med en indeks over fraktsatsene i den store kystfart. Indeksen er utarbeidd sammen med Skipsfartsdirektoratet. Da løsfartfraktene er steget sterkere enn fraktene i kystfarten, er indeksen muligens i laveste laget. På den andre siden er antakelig de nominelle inntektstallene for løsfarten minimumstall.

Annen transport.

Den deflaterte nettoinntekt ved j e r n b a n e n e er funnet ved å la 1939-inntekten variere i takt med antall personkilometer for persontrafikken og antall tonnkilometer for godstrafikken veid med forholdet i 1939 mellom billettinntektene og fraktinntektene.¹

F o r s t a d s b a n e n e s deflaterte inntekt er på samme måte funnet ved å nytte antall personkilometer som indeks. For krigsårene har en i mangel av andre oppgaver nyttet Holmenkollbanens tall for vognkm. som uttrykk for utviklingen i hele gruppen.

Som indeks for den deflaterte s p o r v e i s inntekt har en brukt antall solgte billetter ved Oslo Sporveier.

Ved r u t e b i l e n e er nyttet antall personkilometer og ved a n n e n b i l t r a n s p o r t antall registrerte alminnelige lastebiler pluss drosjer for 1935—40 og for 1941—43 antall alminnelige lastebiler og drosjer med kjøretillatelse (inkl. «grønn»tillatelse).

Både for jernbaner, sporveier og rutebiler får en på denne måten en noe for sterk stigning i krigsårene. Vognene ble da så fulle at tjenesten som ble ytt hver enkelt passasjer ble redusert. Metoden gir likevel et bedre uttrykk for tjenesteytingen enn om en hadde nyttet vognkilometer istedenfor personkilometer.

Den nominelle nettoinntekten ved f y r - og l o s v e s e n e t og ved v e i v e s e n e t er deflatert med levekostnadsindeksen.

¹ For krigsårene er tallene helt foreløpige.

Den deflaterte nettoinntekt ved *Postverket* er funnet ved å la 1939-inntekten variere i samme forhold som antall brev + antall blad + 5 ganger antall pakker + 2,5 ganger antall anvisninger.

På samme måte er nettoinntekten ved *telegraf, telefon og radio* funnet, idet en har latt den variere i samme forhold som antall innenlandske telegrammer + 2 ganger antall telegrammer til og fra utlandet + innenrikske rikstelefonamtaler + 2 ganger rikstelefonamtaler til og fra utlandet + $\frac{1}{2}$, av antall lokalsamtaler.

Handel.

For å deflatere nettoinntekten ved detaljhandelen har Byrådet konstruert en detaljprisindeks. Den omfatter matvarer, drikkevarer og tobakk, kull, koks, ved og petroleum og bekledning eksklusive skoreparasjoner og sylønn. Indeksen er veid etter samme prinsipper som levekostnadsindeksen.

For engroshandelen og agentur- og kommisjonshandelen er engrosprisindeksen nyttet.

Finansvirksomhet.

Her har en ganske enkelt nyttet levekostnadsindeksen, idet en grovt har regnet at lønnsinntektene har variert i takt med levekostnadsindeksen og at produktiviteten pr. arbeider har vært konstant. Metoden er som en skjønner uhyre grov.

Losji- og bevertningsvirksomhet.

Levekostnadsindeksen er nyttet.

Tjenester av varig forbrukskapital.

For byene er romindeksen nyttet som indeks. For bygdene er den deflaterte inntekten funnet ved å la bygningskapitalens verdi variere i takt med romindeksen, og sette inntekten hvert år lik $4\frac{1}{2}$ pst. av bygningskapitalen.

Husarbeid.

Her er nettoinntekten funnet på grunnlag av den gjennomsnittlige inntekten i 1939 og det beregnede antallet på husmødre.

Offentlig administrasjon.

Her utgjør nettoinntekten bare lønnsinntekter. Byrådet har derfor konstruert en lønnsindeks og deflatert inntekten med denne. Siden en praktisk talt er uten oppgaver om lønnsutviklingen innen den kommunale administrasjonen, har en måttet bygge indeksen bare på lønnsoppgaver fra staten. Men også disse er lite tilfredsstillende som grunnlag for en indeks. Deflatingen er derfor usikker.

Ymse tjenester.

Med samme begrunnelse som under finansinntekt har en her nyttet levekostnadsindeksen.

De fradrag som er gjort i tabell A s. 97 før en kommer fram til landets nettorealinntekt deflateres på samme måte som henholdsvis nettoinntekten i finansvirksomhet og ymse tjenester.

Nettofinansinntekten er deflatert med engrosprisindeksen.

Som det framgår av det foregående er flere av deflateringene usikre. Resultatene i tabell B er derfor delvis mindre pålitelige enn tallene i tabell A.

Tabell B. Nasjonalinntekt og nettorealinntekt målt i 1939-kroner. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942 ¹	1943 ¹
I. Jordbruket	351	352	344	340	364	338	326	290	282
II. Skogbruket	137	130	138	162	101	137	165	156	147
III. Fiske	37	43	43	54	60	54	38	37	31
IV. Fangst	53	51	61	56	36	0	0	0	0
V. Industri	1 375	1 526	1 644	1 637	1 760	1 686	1 786	1 668	1 562
Herav:									
1. Industri ekskl. bygge- og anlegg	1 142	1 255	1 375	1 370	1 464	1 267	1 232	1 120	1 063
2. Bygge- og anlegg	233	271	269	267	296	419	554	548	499
VI. Transport	328	393	555	540	626	290	270	285	302
Herav:									
1. Skipsfart	192	245	389	366	449	112	64	58	54
2. Annen transport	136	148	166	174	177	178	206	227	248
A. Jernbaner	38.1	41.7	48.4	52.2	49.7	60.0	95.0	104.0	116.0
B. Forstadsbaner	3.0	3.4	3.4	3.6	3.8	4.1	5.0	5.2	5.8
C. Sporveier	9.8	10.3	10.6	10.3	10.2	11.6	15.6	19.4	22.8
D. Biltransport	38.5	42.3	46.9	51.2	55.1	46.8	31.9	31.9	29.3
E. Fyrvesen, losvesen etc.	0.3	1.5	1.5	1.6	1.6	1.5	1.3	1.3	1.4
F. Veivesen	0.2	0.6	0.6	0.6	0.7	0.6	0.7	0.8	0.8
G. Post	22.3	23.2	25.0	25.9	26.1	23.2	25.7	27.7	29.2
H. Telefon, telegraf ...	24.0	25.4	29.9	28.8	29.9	30.4	30.8	36.5	43.1
VII. Handel	462	522	518	534	571	536	602	543	506
VIII. Finansvirksomhet	102	104	112	115	117	136	160	169	173
IX. Husarbeid	624	633	640	648	655	662	665	669	673
X. Tjenester av boliger	246	251	257	262	268	273	275	275	275
XI. Losji- og bevertningsvirksomhet	62	74	71	75	77	70	68	65	64
XII. Off. administrasjon	79	81	90	101	107	109	113	129	147
XIII. Ymse tjenester	258	262	267	281	288	262	240	244	244
I alt	4 114	4 422	4 740	4 805	5 030	4 553	4 708	4 530	4 406
Frdrag (deflatert)	217	219	219	227	230	214	198	190	188
Nettorealinntekt	3 897	4 203	4 521	4 578	4 800	4 339	4 510	4 340	4 218
Nettofinansinntekt	÷ 73	÷ 86	÷ 65	÷ 61	÷ 62	-	-	-	-
	3 824	4 117	4 456	4 517	4 738	4 339	4 510	4 340	4 218

¹ Forelopige tall.

Kap. IV. Realkapitalen sommeren 1939.

Beregningene er gjennomført på grunnlag av allerede eksisterende statistikk som er innsamlet og bearbeidd med andre formål for øye. Bare av den grunn vil de i stor utstrekning bli løse. Men selv med omfattende tellinger vil en oppstilling over realkapitalen i landet måtte bli grov. Det kan derfor ikke presiseres sterkt nok at beregningene i det følgende bare er ment å skulle gi som resultat selve størrelsesordenen på hovedtallene.

Spørsmålet om hvilket verdibegrep som er lagt til grunn og om hva som prinsipielt skal omfattes av realkapitalbegrepet er det gjort rede for i kapitel I. Her skal bare nevnes at enkelte realkapitalkategorier av praktiske grunner ikke er inkludert i beregningene. Det dreier seg om vann- og kloakkverkens eiendommer bortsett fra administrasjonsbygninger, militæranlegg, bortsett fra militære fabrikker, varelagre i husholdningene, kunstverker o. l.

Helst burde sektorinndelingen i formuesberegningene svare helt til sektorene i inntektsberegningene. (Se kap. II.) Av praktiske grunner er imidlertid dette bare delvis gjennomført. Likeledes av praktiske grunner behandles den samlede bygningsmasse i landet under ett foran behandlingen av de egentlige næringssektorene.

Byrået har beregnet hvor stor del av realkapitalen som er offentlig og hvor stor del som er privat. Videre har Byrået skilt mellom produksjonskapital og konsumkapital. I mange tilfelle har det imidlertid vært vanskelig å gjennomføre disse fordelinger, slik at resultatene ofte er temmelig usikre. En fordeling av f. eks. bygningene og av bilene på produksjons- og konsumkapital er ikke mulig å gjennomføre tilfredsstillende.

Bygninger.

Ved bygninger forstås fast byggverk av ethvert slag bortsett fra fastmonterte maskiner.¹) Kaier, bruer, dampbygninger o. l. omfattes altså av bygningsbegrepet. Når unntas at fastmonterte maskiner holdes utenfor, er definisjonen den samme som i vedtektene for Norges Brannkasse, § 2.

Ved beregning av verdien av den totale bygningskapitalen i landet er det naturlig å ta utgangspunkt i tallene som foreligger i Krigsskadetrygden for bygninger. Den samlede forsikringssum pr. 8. april 1940 var ca. 14 100 mill. kr. Dette tallet gjelder:

- a) Alle bygninger i landet som var trygdet mot brann, bortsett fra statens bygninger (13 600 mill. kr.) Og av ikke-branntrygdede bygninger:
- b) Kommunale husbygninger (350 mill. kr.)

¹ Av praktiske grunner er fast maskineri inkludert i bygningsverdien for transportbedrifter (jernbane og telegraf).

- c) Kommunale bygninger andre enn hus som var frivillig krigstrygdet (ca. 30 mill. kr.).
- d) Private (sivile) bygninger som var frivillig krigstrygdet (ca. 120 mill. kr.).
Det kan nevnes at totaltallet fordelte seg slik:

Norges Brannkasse.....	5 700 mill. kr.
Gjensidige brannkasser	2 400 »
Private selskaper	5 500 »
Ikke branntrygdede kommunale husbygninger	350 »
Frivillig trygd	150 »
	14 100 mill. kr.

På grunnlag av skadeserfaringene i 1940 regner Krigsskadetrygden med 15—20 pst. underforsikring. Den faktiske brannforsikringsverdien skulle følgelig ligge på ca. 16,6 milliarder kr. Dette gjelder pr. 8. april 1940. Tilsvarende tall pr. august 1939 blir noe mindre p. g. a. prisstigningen fra 1939 til 1940. Stormbull byggeindeks skulle tilsi en reduksjon på 11 pst. Det gir et totaltall på ca. 14 800 mill. kr.

Dette tallet omfatter ikke:

1. Statens bygninger.
2. Private husbygninger som ikke er branntrygdet og heller ikke frivillig trygdet mot krigsskade.
3. Andre private og kommunale bygninger enn husbygninger og som ikke er branntrygdet eller frivillig trygdet mot krigsskade.

På den annen side inkluderer tallet følgende to poster som faller utenfor definisjonen av bygninger ovenfor:

4. Fastmonterte maskiner.
5. Murtvanginteressene.

Ad 1. Statens bygninger. Ifølge Byråets nye elektrisitetsverksstatistikk var bygningsverdien ved statens elektrisitetsverk ca. 80 mill. kr. Maskinene (18 mill. kr.) er her ikke inkludert. Et anslag bygd på oppgavene i den offisielle produksjonsstatistikk og industristatistikk over bygningsverdien ved de statlige industribedrifter ellers viser at den neppe overstiger 50 mill. kr., verkstedene til statsbanene inklusive. (Fastmonterte maskiner er da ikke inkludert.) Beregningene av verdien av jernbane-, telegraf- og postbygningene er det gjort rede for under transport. Ifølge opplysninger fra Veidirektøren var verdien av de offentlige bruer 200 mill. kr., hvorav ca. 130 mill. kr. tilhører staten. På grunnlag av opplysninger fra Brannkassen om verdien av en rekke statsbygninger pr. 1. september 1936 er bygningsverdien pr. august 1939 av statens bygninger for øvrig anslått til 500 mill. kr. Militære anlegg (festninger, moer m. v.) er da holdt utenfor.

Verdien av statens bygninger i alt blir følgelig:

Elektrisitetsverk	80 mill. kr.
Industri ellers	50 » »
Statsbanene	806 » »
Telegrafverket	158 » »
Postverket	15 » »
Veibruer	170 » »
Andre bygninger.....	500 » »
	1779 mill. kr.

eller avrundet 1 800 mill. kr.

A d 2. Skadeserfaringene fram til 1. september 1940 tyder på at verdien av ikke-branntrygdede private husbygninger som ikke var frivillig krigstrygdet bare utgjorde relativt ubetydelige beløp. Det dreier seg om ca. 1/2 pst. av verdien av alle branntrygdede bygninger.

A d 3. Elektrisitetsverkene er den største posten under dette punktet Ifølge oppgave fra direktør Sommerfeldt i Norden og Norges Brannkasse, var private og kommunale elektrisitetsverk i 1939 branntrygdet for vel 250 mill. kr. Tallet bygger delvis på anslag. Ifølge Byråets elektrisitetsverksstatistikk var den totale verdien av disse verkene 758 mill. kr., 484 mill. kr. kommunalt og 274 mill. kr. privat. Den ikke-branntrygdede del blir følgelig ca. 500 mill. kr. I prinsippet skulle så dette tallet reduseres med verdien av ikke-branntrygdede husbygninger ved kommunale elektrisitetsverk, da denne er inkludert i post b foran. Det dreier seg imidlertid om mindre enn 15 mill. kr. Det er derfor ingen grunn til å korrigere anslaget på 500 mill. kr. for dette. Av de 500 mill. kr. faller antakelig noe over 300 på kommunale verk.

Av ikke-branntrygdede kommunale bygninger andre enn hus for øvrig er kaiene, bru, forstadsbaner og sporveier de viktigste.¹ I Norges Kommunale Finanser (N. O. S.) er kaiene verdsatt til ca. 150 mill. kr. Veidirektøren oppgir verdien av bruene til 70 mill. kr. (ekskl. Statens bru og bybru). Bygninger andre enn hus (banelegemet og ledningsnettet) ved forstadsbaner og sporveier er under «annen transport» anslått til 60 mill. kr. Andre bygninger betyr neppe stort mer enn det fradrag (ca. 30 mill. kr.) som må gjøres for frivillig trygdede kommunale bygninger andre enn hus. For kommunene i alt regnes det følgelig med en tilleggspost på ca. 600 mill. kr.

Hvor stor verdien var av ikke-branntrygdede private bygninger andre enn hus i tillegg til elektrisitetsverkene er vanskelig å si, men det dreier seg neppe om beløp som er nevneverdig større enn verdien (120 mill. kr.) av de frivillig krigstrygdede private bygninger (størstedelen bygninger andre enn hus), og dette beløpet er allerede inkludert foran. Ved bedriftene i produksjonsstatistik-

¹ Kloakkverkene og vannverkens bygninger andre enn hus er da helt holdt utenfor, fordi tilfredsstillende statistisk materiale mangler. Oppgavene i kommunalstatistikken er på dette punkt så mangelfulle at de vanskelig kan nyttes. Det kan f. eks. nevnes at det ikke er oppgitt noen verdi for Oslo Kloakkvesen.

ken var antatt verdi av ikke-branntrygdet fast eiendom pr. 31. desember 1939 252 mill. kr., men da dette tallet også inkluderer tomter, kan ikke hele differansen mellom dette beløpet og verdien av de frivillig trygdede private bygninger (120 mill. kr.) legges til. På den andre siden er det sannsynlig at bl. a. verdien av fiskebrukene praktisk talt i sin helhet må inkluderes i tillegget. Alt i alt regnes med et tillegg for private under post 3 på 300 mill. kr., eller vel 100 mill. kr. mer enn beløpet for de private elektrisitetsverkene. Når dette tillegget sammenholdes med totalsummen for frivillig trygd pr. 1945 (ca. 500 mill. kr.) kan det kanskje forekomme å være lavt. Men for det første utgjør kommunale bygninger en betydelig del av de 500 mill. kr., og for det andre er de bygningene som er innmeldt taksert i et stadig stigende prisnivå. Alt i alt regnes med et tillegg for punkt 2 og 3 på 1 000 mill. kr., 400 mill. kr. privat og 600 mill. kr. kommunalt.

A d 4. Tallene foran omfatter verdien av fastmonterte maskiner i private og kommunale bedrifter. Denne verdien må derfor komme til fradrag når verdien av bygningene skal finnes. Jfr. definisjonen på bygninger på side 105. Dessverre har hverken Krigsskadetrygden eller de enkelte forsikringsinstitusjoner oppgaver på dette punktet. Derimot har Byrådet beregnet verdien av maskiner, verktøy og inventar i industrien til 1 500 mill. kr. (Jfr. industrisektoren.) Herav faller mellom 50—100 mill. kr. på statsbedrifter. Fradraget er derfor satt lik 1 400 mill. kr. Det er da bare i liten utstrekning tatt hensyn til at Byrådets beregning også omfatter løst maskineri, verktøy og inventar. Årsaken er at storparten av de industrielle bedrifters maskiner, også de som ikke er fastmonterte, er inkludert i tallene til krigsskadetrygden, trass i at de i prinsippet ikke skulle være det.

A d 5. Tallene foran inkluderer den såkalte m u r t v a n g i n t e r e s s e n . Sekretær T h . J o h n s e n i Norges Brannkasse har beregnet denne til noe mindre enn 100 mill. kr.

Følgende oversikt gir hovedresultatene av beregningene og anslagene foran.	
Total trygdesum i krigsskadetrygden pr. 8. april 1940	14 100 mill. kr.
+ Tillegg for underforsikring	2 500 »
	16 600 mill. kr.
÷ Priskorreksjon	1 800 »
	14 800 mill. kr.
+ Statens bygninger	1 800 »
+ Private bygninger ikke inkludert ovenfor	400 »
+ Kommunale » » » »	600 »
	17 600 mill. kr.
÷ Fastmonterte maskiner inkl. ovenfor	1 400 »
÷ Murtvanginteressen	100 »
Samlet bygningsverdi pr. august 1939	16 100 mill. kr.

Fordeling på private og offentlige bygninger.

Noen nøyaktig fordeling er ikke mulig da Krigsskadetrygden ikke kan gi oppgaver over hvor stor del av beløpet, 14 100 mill. kr., som gjelder kommunale bygninger. Det eneste som foreligger er at verdien av takserte ikke-branntrygdede kommunale bygninger utgjorde 350 mill. kr. og at verdien av branntrygdede elektrisitetsverk utgjorde vel 250 mill. kr. Sammen med tilleggsposten på 600 mill. kr. (som ikke omfattes av trygdens totaltall) blir dette 1 200 mill. kr. Hvor stort tillegg som må gjøres i dette tallet for å få med branntrygdede kommunale husbygninger andre enn elektrisitetsverkene er umulig å si. Kirker, sykehus, skoler og gårder hadde ifølge kommunalstatistikken en verdi på nærmere 500 mill. kr. eller knapt 150 mill. kr. mer enn trygdens tall for ikke-trygdede kommunale husbygninger. En sammenlikning med brannforsikringsverdier for skoler som en rekke bykommuner har oppgitt til «Norske Kommunale Ingeniørenners Forening» tyder imidlertid på at tallene i kommunalstatistikken for de fleste byer er betydelig for lave. Dertil kommer at det også finnes andre kommunale husbygninger enn de som det er regnet med ovenfor. Tillegget kan derfor trygt settes til 300 mill. kr., slik at verdien av alle kommunale bygninger (bortsett fra den ikke-bygningsmessige delen av vann- og kloakkverkene og bruer i byene) rundt regnet blir 1 500 mill. kr. Dette gir følgende fordeling:

Private bygninger	12 800 mill. kr.
Kommunale bygninger ¹	1 500 » »
Statens bygninger	1 800 » »
	16 100 mill. kr.

Fordeling på jordbruk, fiske, industri, transport, handel og andre bygninger.

En stor del av landets gårdsbruk er branntrygdet i de gjensidige brannkasser. En beregning for året 1939 som omfatter nær 70 000 forsikringstakere i disse brannkassene gir en gjennomsnittlig forsikringssum pr. forsikringstaker på 11 573 kr. Den alt overveiende del av disse forsikringer gjelder gårdsbruk, mens resten gjelder boliger på landet og en del mindre bygdeindustri. Gjennomsnittet kan derfor tas som et minimumstall for de egentlige gårdsbruk (over 5 dekar). Veies fylkesgjennomsnittene med fylkestallene for antall bruk ifølge jordbrukstillingen 1939, blir landsgjennomsnittet noe større, nemlig 12 192 kr. Ifølge opplysning fra Samtrygd, som er reassuranseorgan for de gjensidige brannkassene, må en regne med minst 15 pst. underforsikring. Med et totalt antall bruk (med jorbruksareal på over 5 dekar) på 214 378 kan følgelig brannforsikringsverdien av bygningene i jordbruket settes til rundt 3 milliarder kr. En svakhet ved denne beregningen er at ikke alle forsikringene som beregningen omfatter gjelder gårdsbruk. Også mindre bygdeindustri og boliger på landet er med. Dette betyr imidlertid svært lite for resultatene, dels fordi

¹ Anslått ved hjelp av grunnmaterialet for statistikken.

gårdsbrukene utgjør den alt overveiende del av massen, dels fordi den gjennomsnittlige forsikringssum for bygdeindustriene og boligene neppe avviker mye fra gjennomsnittet for gårdsbruk.

Tas med alle bruk ifølge jordbrukstillingen 1939, også de på 5 dekar og mindre, kommer totaltallet opp i ca. 4 700 mill. kr. Brukene på 5 dekar og mindre er imidlertid ikke egentlige gårdsbruk, men nærmest boliger. Tallet, 4 700 mill. kr., kan en kontrollere slik:

Ifølge en beregning utført av sekretær Th. Johnsen i Norges Brannkasse var forsikringssummen i brannkassen i 1939 for alle fritt beliggende alminnelige våningshus og uthus i landdistriktene ca. 2 milliarder kr. Gruppebebyggelse er ikke inkludert, men villabebyggelse er nok i en viss utstrekning med i tallet. Den totale forsikringssum for bygninger i de gjensidige brannkassene var samtidig vel 2,4 milliarder kr. Bortsett fra boliger på landet og litt bygdeindustri gjelder tallet gårdsbruk. De private forsikringsselskapene nyttes i liten utstrekning av gårdbrukerne. Ifølge direktør Sommerfeldt i Norden var i de private selskaper den samlede forsikringssum for gårdsbruk i 1940 160—170 mill. kr. Ses på den ene side bort fra underforsikring og på den andre side bort fra at tallene ovenfor ikke er rene, blir totalsummen for alle bruk ca. 4,6 milliarder. Tas i betraktning at underforsikringen antakelig betyr mer enn at tallene ikke er rene, må overensstemmelsen mellom denne og den foregående kalkyle sis å være svært tilfredsstillende.

Ifølge driftsundersøkelser til Selskapet for Norges Vel var den nedlagte kapital i driftsbygningen ca. $\frac{2}{3}$ av den samlede bygningskapital ved bruk på over 100 dekar innmark og 56 pst. for bruk på ca. 80 dekar. Våningshusene spiller altså en større rolle ved de mindre brukene. Nå er det gjennomsnittlige innmarksarealet ca. 43 dekar for alle bruk i landet. En kan derfor gå ut fra at for hele landet under ett er den nedlagte kapital i våningshus og i driftsbygninger noenlunde like store. Anslagsvis er derfor brannforsikringsverdien av driftsbygningene satt til 50 pst. av totalverdien på 3 milliarder kr.

I industrisektoren er den samlede verdi av industribygningene beregnet til 2000 mill. kr. (eksklusive fastmonterte maskiner). Tilsvarende tall for transport er beregnet til 1 413 mill. kr. Se transportsektoren.

Bruttoomsetningen i henholdsvis detaljhandelen og engros- og agenturhandelen var i 1939 ifølge inntektsberegningene 2 353 mill. kr. og 3 433 mill. kr. Bruttohusleie er beregnet til henholdsvis 2,6 pst. og 0,6 pst. av omsetningen. Dvs. husleien blir ca. 60 mill. kr. i detaljhandelen og ca. 20 mill. kr. i engros- og detaljhandelen. Regnes husleien å utgjøre ca. 10 pst. av bygningsverdien blir verdien på de bygningene handelen nytter ca. 800 mill. kr. Dette tallet er som en vil skjønne meget usikkert. Noen nøyaktig beregning er imidlertid ikke mulig med det foreliggende statistiske materialet.

Av den totale bygningsverdien 16 100 mill. kr. faller altså 5 763 mill. kr. på jordbruk (ekskl. våningshus), fiske (fiskebruk), industri, transport og handel. Resten, 10 337 mill. kr., fordeler seg på boliger, offentlig administrasjon, hoteller

og restauranter og bygninger som svarer til sektoren «ymse tjenester» i inntektsberegningene.

I 327 mill. kr. av restbeløpet faller på offentlige bygninger. Byrået har ikke oversikt over hvor mye av dette beløpet gjelder boliger (konsumkapital), men det dreier seg neppe om særlig mer enn 100 mill. kr. Derimot er den private delen (9 010 mill. kr.) for størstedelen boliger. Alt i alt utgjør følgelig konsumkapitalen ca. 9 000 mill. kr. av bygningskapitalen. Tallet er usikkert.

Følgende tabell gir hovedresultatene for bygningene.

Tabell 1. Verdien av bygninger i mill. kr.

	Offentlig	Privat	I alt
Jordbruk (driftsbygning)	—	1 500	1 500
Fiske (fiskebruk)	—	50	50
Industribygninger	560	1 440	2 000
Transportbygninger	1 413	—	1 413
Handelsbygninger	—	800	800
Andre bygninger	1 327	9 010	10 337
	3 300	12 800	16 100

Det kan ikke nok presiseres at tallene bare må oppfattes som grove anslag som ikke kan gi annet enn et inntrykk av størrelsesordenen. Feilprosenten for flere av tallene, f. eks. tallet for handel, vil kunne være ganske betydelig.

Jordbruk.

Realkapitalen i jordbruket kan inndeles i jord, bygninger, husdyr, maskiner og redskap og avling. Gårdsskogene er det mer naturlig å ta med i skogbrukskapitalen.

Det samlede dyrkede areal i 1939 var 8,2 mill. dekar mens natureng på innmark og seterløkker og utslåtter utgjorde 2,9 mill. dekar. En beregning av gjenanskaffelsesverdien til disse arealer direkte er temmelig håpløst. Byrået har derfor gjort et anslag over omsetningsverdien, som så er tatt som uttrykk for gjenanskaffelsesverdien. I Jordbrukstelingen 1929 oppgis prisen på ikke-sentralt beliggende jord til 155 kr. pr. dekar. Trass i at tallet gjelder ikke-sentralt beliggende jord er det sikkert for høyt som uttrykk for den gjennomsnittlige verdi på dyrket jord i hele landet. Det gjelder nemlig for en stor del jordpriser ved salg av mindre jordstykker som i regelen er spesielt godt betalt. En kan trygt redusere tallet til 100 kr. Tas hensyn til prisstigningen 1929—39 ifølge eiendomsprisindeksen, kan tallet grovt settes til 150 kr. På tilsvarende måte er prisen på ikke-dyrket dyrkbar jord anslått til 45 kr. pr. dekar i 1939. Den samlede jordverdi kan følgelig settes til ca. 1 350 mill. kr.

Foran er bygningene verdsatt til 3 milliarder kr. hvorav ca. halvparten er anslått å være driftsbygninger. Husdyrkapitalen pr. 20. juni 1939 er i jordbrukstillingen beregnet til 531 mill. kr. Ved hjelp av oppgavene over maskin- og redskapsmengden i jordbrukstillingen, prisoppgavene i «Samvirke» og anslag over alderen og levetiden til maskinene og redskapene er den samlede maskin- og redskapsverdi beregnet til 205 mill. kr. Verdien av avlingen var 430 mill. kr.

Den samlede realkapital i jordbruket i 1939 blir følgende:

Jord.....	1 350 mill. kr.
Driftsbygninger ¹	1 500 —»—
Husdyr	531 —»—
Maskiner og redskaper	205 —»—
Avling	430 —»—
I alt....	<u>4 016 mill. kr.</u>

Skogbruk.

Skogen er verdsatt på liknende måte som jorden. Skogbruksarealet i 1939 var 74,9 mill. dekar. Med en dekarpris på 20 kr. blir skogkapitalen 1 500 mill. kr.

På grunnlag av areal- og verdioppgaver fra Skogdirektøren er de offentlige og halvoffentlige skogene verdsatt til 150 mill. kr., med ca. 50 mill. kr. på henholdsvis bygdealmeningene, kommunealmeningene og statsskogene (inkl. 16 mill. kr. for skogene til Opplysningsvesenets Fond). Verdien pr. dekar for bygdealmeningene, kommunealmeningene og skogene til Opplysningsvesenets Fond er høyere enn gjennomsnittsverdien for hele skogarealet. De rene statsskoger derimot er verdsatt bare til kr. 2,50 pr. dekar, noe som i første rekke henger sammen med at hele 79,3% av statsskogene ligger i Nord-Norge.

Fiske.

Realkapitalen i fiskerieringen omfatter båter, redskap og fiskebruk.

Antallet av båter fordelt på de viktigste båtarter gis i Årsberetning vedkommende Norges Fiskerier 1943, nr. 4. For hver gruppe har fiskeridirektoratets skipskyndige konsulent L. T. Selsvik angitt en gjennomsnittlig verdi. Denne verdiansettelse har delvis måttet bygge på skjønn. Merkerregistret gir nemlig ikke alle de opplysninger som trenges for å verdsette en båt nøyaktig etter forsikringens regler. Verdien av dampfartøylene er imidlertid temmelig nøyaktig, idet verdien her er beregnet for hver enkelt og etterpå summert. Samme fremgangsmåte er brukt ved beregningen av tillegg for selfangere som på grunn av den spesielle byggemåte faller adskillig dyrere. (Henimot 40 pst. dyrere for nye fartøyer.)

Direktoratets beregninger er foretatt pr. 8. april 1940. På forespørsel mener

¹ Våningene inkluderes i boligkapitalen.

Direktoratet at det er rimelig å regne med 14 pst. prisstigning fra 31. august 1939 til 8. april 1940. Forutsettes at realverdien av flåten hverken steg eller sank i det nevnte tidsrom, kan det stilles opp følgende tabell:

Tabell 2. Verdien av fiskeflåten i 1 000 kr.

	August 1939	8. april 1940
12 290 dekkfartøyer med motor	128 672	146 685
Tillegg for selfangere med motor	384	438
10 612 registrerte åpne fartøyer med motor	35 396	40 351
4 759 ikke-registrerte åpne fartøyer med motor anslått gjennomsnittsalder 18 år, antatt gjennomsnittsverdi kr. 1 085	4 530	5 164
Motorfartøyer i alt	168 982	192 638
286 dampfartøyer	31 643	36 073
Tillegg for selfangere med dampmaskin	337	384
50 000 åpne robåter, gjennomsnittlig skjønsmessig kr. 95 ..	4 167	4 750
Fiskefartøyer i alt	205 129	233 845

Ifølge Norges Fiskerier (N. O. S.) 1940 var redskapsverdien 43 mill. kr. Fiskeridirektoratet mener imidlertid at tallet er i laveste laget, da en del redskaper, særlig lineredskaper, sikkert er tatt med i for liten utstrekning. Anslagsvis er redskapsverdien i 1939 satt til 50 mill. kr.

I tilknytning til fiskerinæringene finnes en del faste anlegg som ikke kommer med under beregningen av industrikapitalen. Det gjelder fiskebrukene, dvs. fiskeforedlingsanlegg på land, bortsett fra fabrikkmessig foredling som trandamping, guanoframstilling, kjøling og frysing. Fiskeridirektoratet meddeler at det på dette området har lite å bygge på, men ved hjelp av opplysninger fra fiskeriinspektør Skotnes om fiskebrukene i Finnmark anslår sekretær Gerhardsen i Fiskeridirektoratet en kapitalverdi for alle fiskebrukene i landet på ca. 50 mill. kr. pr. sommeren 1939.

Den samlede realkapitalen i fiskesektoren blir følgende:

Båter	205 mill. kr.
Redskaper	50 —»—
Fiskebruk	50 —»—
	305 mill. kr.

Det bør merkes at båtene for en stor del også nyttes i den alminnelige sjøfart.

Hvalfangst.

Ifølge oppgaver fra Hvalfangerforeningen hadde Norge før krigen 13 flytende kokerier med en tonnasje på 154 803 br.t. og 116 hvalbåter på 31 849 br.t. Assuranserverdien av disse båtene pr. august 1939 var henholdsvis 43,6 mill. kr.

og 37,3 mill. kr. Verdien pr. br.t. blir 282 kr. for kokeriene og 1 171 kr. for hvalbåtene. Denne høye verdi for hvalbåtene er rimelig da disse båtene er særlig solid bygd med ekstra sterk motor m. v.

Nyttes disse tallene, blir båtkapitalen i hvalfangsten pr. august 1939 81 mill. kr.

Industri.

Det foreligger ingen fullstendige oppgaver over verdien av realkapitalen i hele industrien. Men den årlige industrielle produksjonsstatistikk gir oppgaver over brannforsikringsverdien (eventuelt den antatte verdien) av fast eiendom og kapitalutstyr ved de bedrifter som går inn under denne statistikken.¹ Tabellen syner tallene for 1939.

Tabell 3. Realkapitalen 1939 ved de bedrifter som omfattes av produksjonsstatistikken. Mill. kr.

	Brannforsikrings verdi		Antatt verdi av ikke brann- trygdet fast eiendom	Tilsammen
	Bygninger og maskiner	Lager		
Malm- og metallutvinning	198,1	60,3	82,7	341,1
Jord- og steinindustri	76,3	19,1	10,7	106,1
Jern- og metallindustri	280,7	110,9	61,5	453,1
Kjemisk og elektrokjemisk industri	232,5	55,0	30,2	317,7
Olje- og fettindustri	73,1	37,9	4,6	115,6
Gassverk	7,3	2,3	10,8	20,4
Treindustri	78,6	52,3	5,9	136,8
Tremasse-, cellulose- og papirindustri	388,7	78,1	25,8	492,6
Lær- og gummivareindustri	29,9	20,9	0,7	51,5
Tekstilindustri	131,5	54,8	7,4	193,7
Bekledningsindustri	42,9	35,1	1,6	79,6
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	265,3	139,2	9,4	413,9
Polygrafisk industri og bokbinderi	78,3	10,1	0,9	89,3
Tilsammen....	1 883,2	676,0	252,2	2 811,4

Som eksempler på ikke-trygdet fast eiendom nevner produksjonsstatistikken «tomter, dambygninger, transportanlegg, kaianlegg o. l., — og vannfall hvor kraften helt eller delvis går til driften, såfremt det ikke gis særskilt oppgave for elektrisitetsverket». Tomter skal holdes utenfor beregningene. Hvor mye de beløper seg til er ikke godt å si, men noe fradrag behøver en sikkert ikke gjøre, for underforsikringen er antakelig minst like stor.

Ved hjelp av grunnmaterialet for produksjonsstatistikken har Byrået fordelt verdien av bygninger og maskiner slik at 48% faller på bygninger og 52%

¹ En kort redegjørelse for hvor omfattende produksjonsstatistikken, industristatistikken og bedriftstillingen er, gis i kapittel 4 under industrisektoren.

på maskiner. På denne måten fås følgende fordeling av realkapitalen innen de bedrifter som omfattes av produksjonsstatistikken:

Bygninger.....	1 025 mill. kr.
Maskiner, verktøy, inventar	1 110 —»—
Lager.....	676 —»—

I alt.... 2 811 mill. kr.

Tallene gir selvsagt ikke et nøyaktig uttrykk for den nedskrevne gjenanskaffelsesverdien. For det første er det usikkerheten med de uoppgitte tomteverdiene og underforsikringen. For det andre er spørsmålene om kapitalutstyret ofte mangelfullt utfyllt. Dette gjelder særlig de mindre bedriftene. For det tredje er fordelingen på bygninger og maskiner vanskelig å gjennomføre. Likevel må tallene sies å være betydelig mer pålitelige enn tallene som er beregnet for den øvrige industrien og som må legges til tallene ovenfor for å finne realkapitalen i hele industrien. Ved beregningen av disse tilleggene er det hensiktsmessig å dele bedriftene i følgende grupper:

1. Trygd-pliktige småbedrifter som ikke omfattes av produksjonsstatistikken trass i at deres bransjer gjør det.
2. Elektrisitetsverker.
3. Andre trygddepliktige bedrifter (eksklusive bygge- og anleggsbedrifter).
4. Ikke-trygddepliktige bedrifter, eksklusive bygge- og anleggsbedrifter. (Håndverk og industri.)
5. Bygge- og anleggsbedrifter.

A d 1. Realkapitalen i denne gruppen er beregnet ved at det forutsettes at bedriftene innen hver bransje har samme realkapital pr. 1 000 timeverk som bedriftene i tilsvarende bransjer i produksjonsstatistikken. Rett nok er gjerne kapitalen pr. arbeider noe større i store enn i små bedrifter, men på den annen side er det sannsynlig at kapitaloppgavene i produksjonsstatistikken ligger i underkant.

Tabell 4. Utførte timeverk og beregnet realkapital i trygddepliktige bedrifter som ikke omfattes av produksjonsstatistikken, trass i at deres bransje gjør det.

	Utførte timeverk i 1939 1000	Kapitalverdi pr. 1000 timeverk	Beregnet kapitalverdi 1000 kr.
Jord- og steinindustri	1 215	6 600	8 019
Jern- og metallindustri	9 683	12 100	117 164
Treindustri	9 687	4 800	46 469
Tekstilindustri	687	5 500	3 778
Bekledningsindustri	3 579	2 650	9 484
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1 626	13 000	21 138
Polygrafisk industri og bokbinderi	1 389	6 300	8 751
Andre grupper	2 807	6 000	16 842
	30 673		231 645

A d 2. Ifølge elektrisitetsverksstatistikken var den bokførte verdi av realkapitalen i 1938 856 mill. kr. Av dette beløpet falt 98 mill. kr. på statens verk, 484 mill. kr. på de kommunale verkene og 274 mill. kr. på de private verkene. En del småverk er ikke med i statistikken. Realkapitalen ved disse utgjorde neppe mer enn 15 mill. kr. Alt i alt blir følgelig realkapitalen ved elektrisitetsverkene ca. 870 mill. kr.

Ifølge elektrisitetsstatistikken utgjorde det maskinelle utstyret nær 160 mill. kr. De resterende ca. 710 mill. kr. var bygninger. Noe varelager å regne med var det ikke.

A d 3. På grunnlag av oppgavene i industristatistikken over antall utførte timeverk og oppgaver i produksjonsstatistikken over realkapital pr. 1 000 timeverk i beslektede bransjer er gjort følgende anslag over realkapitalen ved de bedrifter som omfattes av denne gruppen.

Tabell 5. Utførte timeverk og beregnet realkapital i tryggdepliktige bedrifter bortsett fra elektrisitetsverk og bygge- og anleggsbedrifter og bedrifter i bransjer som omfattes av produksjonsstatistikken.

	Utførte timeverk i 1939 1000	Antatt kapitalverdi pr. 1000 t v.	Beregnet kapitalverdi 1000 kr.
Torv-, leire-, sand- og grusdrift	1 102	2 900	3 196
Pukkverk	478	2 900	1 386
Skiferbrott	533	2 900	1 546
Glass-sliperier	218	4 500	981
Galvanoplastiske anstalter.....	274	6 500	1 781
Horn-, bein- og merskumindustri	61	4 900	299
Fargerier, rensing og vask av tøy	2 905	ca. 6 000	17 430
Frøenserier	542	ca. 10 000	5 420
Bakerier og konditorier	8 618	5 600	48 261
Meierier og ysterier	7 216	11 400	82 262
Slaktning og tilberedning av fiskemat	5 913	5 800	34 295
	27 860		196 857

A d 4. I folketellingen 1930 og i bedriftstelingen 1936 gis enkelte oppgaver over omfanget av den småindustri som ikke kommer inn under loven om ulykkestrygd. Bedriftstelingen omfatter all industri og håndverk bortsett fra de selvstendig arbeidende (de som arbeider uten leid hjelp). Ved å sammenlikne antall kroppsarbeidere ifølge bedriftstelingen (200 500) med tilsvarende tall ved de tryggdepliktige bedriftene (163 980) fremgår det at bedriftstelingen har med 36 570 kroppsarbeidere som arbeide i bedrifter som ikke er tryggdepliktige. Det tilsvarende tallet i 1939 var antakelig noe høyere, trolig ca. 40 000. Kapitalutstyret ved disse bedriftene er ikke inkludert i beregningene foran.

Da det her vesentlig dreier seg om håndverksarbeidere, kan realkapitalen pr. arbeider anslås ved en sammenlikning med tilsvarende tall for bekledningsindustrien som er den mest håndverksmessige bransje i produksjonsstatistikken.

Realkapitalen pr. arbeider i denne industrien var ca. 5 500 kr. Dette tallet ligger antakelig noe over tilsvarende tall for ikke-trygdepliktig håndverk og industri da bedriftene i produksjonsstatistikken er større. Med ca. 4 000 kr. pr. arbeider blir kapitalutstyret 160 mill. kr.

Etter folketellingen 1930 var det den gang 27 405 selvstendig arbeidende i industri og håndverk (eksklusive bygge- og anlegg), men her må det regnes med et enda mindre kapitalutstyr pr. mann. Anslagsvis settes realkapitalen i gruppe 4 til 200 mill. kr.

Ad 5. Oppgaver over realkapitalen ved bygge- og anleggsvirksomheten mangler nesten helt. I 1939 var 69 000 mann sysselsatt i denne virksomheten (eksklusive de selvstendig arbeidende) men kapitalutstyret pr. mann er her lite. Mesteparten av realkapitalen er lager av råvarer og halvfabrikata. Det skulle neppe være for lavt anslått med 3 000 kr. pr. arbeider. Verdien av realkapitalen blir da ca. 200 mill. kr. Herav er høyden 10 mill. kr. maskiner, resten er råvarer og halvfabrikata. Bygningskapitalen er helt ubetydelig.

Noe tillegg for kapitalutstyret til de selvstendig arbeidende i bygge- og anlegg er ikke gjort. Tillegget ville bli lite og anslaget foran er likevel så løst at det er rimeligere å operere med det runde tallet 200 mill. kr. Det kan imidlertid nevnes at det ifølge folketellingen 1930 var 7 753 selvstendig arbeidende i bygge- og anleggsvirksomheten.

Verdien av realkapitalen i 1939 i industrien inklusive bygge- og anleggsvirksomheten blir etter dette 4 510 mill. kr. Av dette faller 870 mill. kr. på elektrisitetsverk, 3 240 mill. kr. på den egentlige industri, 200 mill. kr. på typiske håndverk og småindustri og 200 mill. kr. på bygge- og anlegg.

Byrådet har foretatt en anslagsvis fordeling av den samlede verdien av realkapitalen i industrien på bygninger, maskiner og lager. De gjennomsnittlige varebeholdningene i 1939 til de bedrifter som omfattes av produksjonsstatistikken beløp seg til 676 mill. kr. eller 29,1% av den samlede bruttoinntekten til disse bedriftene. Bruttoinntekten i 1939 ved den øvrige industrien eksklusive elektrisitetsverkene (men inklusive bygge- og anleggsbedriftene) var ca. 1 450 mill. kr. (Se inntektsberegningene.) Forutsettes at det samme forholdet mellom bruttoinntekt og varelager gjelder for disse bedriftene som for bedriftene i produksjonsstatistikken, blir de samlede varelagre i industrien i 1939 1 098 mill. kr. Dette tallet rundes av nedover til 1 000 mill. kr., fordi forsyningskjøpene etter august 1939 sikkert har ført til at tallet er blitt trukket for mye oppover. Det eksisterer for øvrig også flere andre feilkilder. Bl. a. er bruttoinntekten i de bedrifter som ikke omfattes av produksjonsstatistikken usikker. Forutsetningen om den samme omløpshastighet likeså. Enkelte kontrollberegninger på tallet kan gjøres. En beregning via realkapitalen fører til et totaltall som ligger noe under 1 000 mill. kr., men det er sannsynlig at dette tallet er for lavt, da bedriftene i produksjonsstatistikken sikkert har større fast kapital i forhold til varelager enn øvrige bedrifter (eksklusive elektrisitetsverkene).

Det beløpet som skal fordeles på bygninger og maskiner blir etter dette $4\,500 \div 1\,000 = 3\,500$ mill. kr. Nå er hele 3 005 mill. kr. fordelt på forhånd, nemlig realkapitalen i bedriftene i produksjonsstatistikken og elektrisitetsverkene. Fordeles resten, 495 mill. kr., i samme forhold som beregnet for bedriftene som omfattes av produksjonsstatistikken, og rundes tallene av, fås følgende fordeling av verdien av realkapitalen i industrien:

Bygninger.....	2 000 mill. kr.
Maskiner, verktøy, inventar	1 500 —»—
Lager.....	1 000 —»—
	4 500 mill. kr.

Det skulle være innlysende at fordelingen er usikker. Bilkapitalen i industrien er ikke tatt med under industrien, da den samlede bilkapitalen i landet er beregnet under ett.

Den offentlige industrikapitalen utgjøres for en vesentlig del av elektrisitetsverkene. I alt var verdien av bygningene ved de offentlige verkene ca. 500 mill. kr. (420 mill. kr. kommunalt) og maskinkapitalen ca. 82 mill. kr. (64 mill. kr. kommunalt). Ved å nytte samme metode som foran (kapital pr. 1 000 timeverk) er det gjort anslag over hvor mye disse tallene må økes for at de skal gjelde hele den offentlige industrikapitalen. Dette ga som resultat:

Offentlig industrikapital i alt	800 mill. kr.
Herav bygninger	560 —»—
maskiner	150 —»—
lager	90 —»—

Etter elektrisitetsverkene er det i første rekke innen jern- og metallindustrien og bygge- og anleggsvirksomheten at de offentlige bedriftene betyr noe.

Skipsfart.

Realkapitalen i skipsfartssektoren omfatter alle registreringspliktige båter unntatt fiske- og fangstfartøyer, lystmotorbåter, seilbåtene og små robåter.

Det gis gode oppgaver over den registreringspliktige tonnasje pr. 31. desember 1938 og pr. 31. desember 1939. Metoden i det følgende er derfor først å anslå tonnasje pr. august 1939 og dernest beregne verdien via oppgaver over verdien pr. tonn. Da denne verdien er meget ulik for forskjellige båttyper, er flåten inndelt i skip i innenriksfart og i dampskip, motorskip, damp-tankskip, motortankskip (alle over 500 br.t.) og skip under 500 br.t. i utenriks fart.

I Byråets publikasjon «Norske Skip i utenriksfart» (N. O. S.) gis følgende oppgave:

	31. des. 1938	31. des. 1939
	1000 br. reg.tonn	
Utenriksflåten ¹	4 234	4 345
Herav:		
D/S	1 267	1 245
M/S	1 147	1 204
D/T	225	177
M/T	1 595	1 719
Den registrerte handelsflåte ²	<u>4 756</u>	<u>4 846</u>

D/S betegner dampskip eksklusive damptankskip. — M/S betegner motorskip eksklusive motortankskip, — D/T er damptankskip og M/T er motortankskip.

Den registreringspliktige handelsflåten minus utenriksflåten (skip over 500 br.t.) var altså 522 000 br.t. pr. 31. desember 1938 og 501 000 br.t. pr. 31. desember 1939. Denne tonnasje må fordeles på båter i innenriks fart, båter mindre enn 500 br.t. i utenriksfart, fangstbåter og fiskebåter, da bare verdien av de to første gruppene skal inkluderes i skipsfartssektoren.

Denne fordelingen er gjort ved å bygge på oppgavene fra Hvalfangerfor-
eningen (jfr. sektoren hvalfangst) og oppgaver i publikasjonen Sjømannstrygden
(N. O. S.) som omfatter alle skip på 50 br.t. og over. Disse siste var pr. 31.
desember 1938 følgende:

Utenriksflåten	4 278 000 br.t.
Innenriksflåten	162 000 »
Fangstflåten	192 000 »
Fiskeflåten	52 000 »

I alt.... 4 684 000 br.t.

Ved en sammenlikning mellom disse tallene og byråtallene foran, ser en at trygdens tall er 44 000 br.t. større for skip i utenriks fart og 72 000 br.t. mindre for hele flåten. De 44 000 br.t. er turistskip og båter mindre enn 500 br.t. i utenriks fart, og de 72 000 br.t. er båter mellom 50 og 25 br.t. i innenriks fart, fangst og fiske. Rent skjønsmessig tilregnes 38 000 br.t. innenriksflåten slik at denne rundt regnet blir 200 000 br.t. Resten, 34 000 br.t., tilregnes fiskeflåten.

¹ Skip på 500 br.t. og over unntatt fiske- og fangstskip, flytende kokerier, turistskip o. l.

² Skip på 25 br.t. og over. For seilskip er 50 br.t. grensen.

På dette grunnlag og ved hjelp av oppgavene i «Norges, Sveriges og Danmarks handelsflåte» utgitt av Det Norske Veritas er gjort følgende anslag over tonnasjen pr. august 1939. Alle tall i 1 000 br.t.:

Utenriksflåten	4 424
Herav: D/S ¹	1 255
M/S ¹	1 220
D/T ¹	205
M/T ¹	1 700
Skip under 500 br.t.	44
Innenriksflåten	200
Utenriks- og innenriksflåten i alt	4 624
Fangstflåten	187
Fiskeflåten	86
Den registrerte handelsflåte anslått	4 897

For utenriksflåten foreligger to sett verdioppgaver pr. 31. desember 1937, nemlig oppgavene i «Norske skip i utenriksfart» og oppgavene i Økonomisk Strukturoversikt for Norge. Pr. 31. desember 1938 gis bare det første oppgavesettet.

Utenriksfart. Skipsverdien i kr. pr. br.t.

	31. des. 1937 Struktur tall	31. des. 1937 Byrå tall	31. des. 1938 Byrå tall
D/S	248,50	217,60	178,50
M/S	398,40	372,70	317,60
D/T	189,20	143,90	111,10
M/T	390,50	358,40	284,00

Byråtallene er vesentlig bygget på Rederforbundets skala som vel de fleste redere har lagt til grunn for sine oppgaver til skattemyndighetene. Da strukturoversikten har beregnet tallene på grunnlag av den endelige likning, måtte det regnes med at disse tallene ble noe høyere. De gir nok også et riktigere uttrykk for den nedskrevne gjenanskaffelsesverdi enn byråtallene.² Verdianslagene i det følgende bygger derfor på struktur tallene. Dette er gjort ved at byråtallene pr. 31. desember 1938 først er hevet med den prosentvise differanse mellom struktur tallene og byråtallene pr. 31. desember 1937. Dernest er det gjort et skjønsmessig tillegg (15%) for prisstigningen fra 31. desember 1938 til august

¹ Skip på 500 br.t. eller over.

² Det sannsynlige er at også struktur tallene ligger i underkant. Det tyder bl. a. oppgaver fra «Den norske krigsforsikring for skip» på. Pr. 1. januar 1939 var gjennomsnittsverdien pr. tonn innmeldt til trygden hele 393 kroner.

1939. På denne måten får en følgende anslag over skipsverdier pr. august 1939. Tallene gjelder båter i utenriks fart.

D/S	230,79 kr. pr. br.t.
M/S	388,80 —»—
D/T	158,36 —»—
M/T	353,44 —»—

For småskipene i utenriksfart (44 000 br.t.) og for båter i innenriksfart settes, på grunnlag av strukturberegningene, anslagsvis kr. 350 pr. br.t. Dette gir følgende tabell:

Anslått verdi av utenriks- og innenriksflåten pr. august 1939. 1000 kr.

D/S i utenriksfart	230,79 kr. × 1 255	289 641
M/S —»—	388,80 » × 1 220	474 336
D/T —»—	158,36 » × 205	32 464
M/T —»—	353,44 » × 1 700	600 848
Skip under 500 br.t. i utenriksfart	350,00 » × 44	15 400
Utenriksflåten		<u>1 412 689</u>
Innenriksflåten	350,00 kr. × 200	70 000
Utenriksflåten + innenriksflåten (fiske og fangst ikke inkludert)		<u>1 482 689</u>

Skipsfartens båtkapital i august 1939 kan følgelig settes til 1 500 mill. kr.

Annen transport.

Jernbaner.

Statsbanene har gitt følgende oppgaver over sin realkapital pr. 30. juni 1939:

Banelegeme	289 mill. kr.
Overbygning	131 —»—
Bruer og viadukter	65 —»—
Stasjoner og sidelinjer	168 —»—
Anlegg for elektrisk jernbanedrift ..	20 —»—
Ennå ikke åpnete jernbaner	120 —»—
Telegraf, telefon, gjerder m. v.	13 —»—

Bygninger i alt	806 mill. kr.
Veier	33 —»—
Rullende materiell	124 —»—

963 mill. kr.

Grunn (bokført verdi 40 mill. kr.), automobilavdelingen i Oslo og d/s Bruse er ikke inkludert i beregningene ovenfor. Jernbanens verksteder og verkstedsmaskiner, sagbruk og impregneringsverk er tatt med under industrien.

Riktigst ifølge definisjonen på bygninger (se side 105) ville det ha vært å skille ut stasjonsutstyr m. m. som maskiner og inventar, men av praktiske grunner er dette ikke gjort.

Realkapitalen ved privatbanene spiller liten rolle. Ifølge Norges Jernbaner 1938—39 (N. O. S.) beløp den «anvendte kapital» seg til 16,4 mill. kr. hvorav 4 mill. kr. gjaldt rullende materiell. Da Byrådet ikke har innhentet andre oppgaver, nyttes disse tallene uten videre. De er ikke helt tilfredsstillende, men betyr så lite.

Forstadsbaner og sporveier. På grunnlag av oppgavene over forstadsbanene i Norges Jernbaner (N. O. S.), regnskapene til sporveiene og spesielle oppgaver innhentet fra Holmenkollbanen, Bærumsbanen og Oslo Sporveier er realkapitalen ved forstadsbanene og sporveiene satt til ca. 100 mill. kr. hvorav ca. 35 mill. kr. gjelder sporveiene. Totaltallet kan anslagsvis deles i:

Husbygninger	20 mill. kr.	
Bygninger andre enn hus (barelege-		
met, ledninger m. v.)	60	—→—
Rullende materiell	20	—→—

Det må presiseres at tallene bare er grove anslag.

Biler. Ved hjelp av antall registrerte biler og gjennomsnittspriser for ulike biltyper er verdien av bilene anslått til 400 mill. kr., hvorav 285 mill. kr. regnes å tjene produksjonen. Den alt overveiende delen av bilene er private.

Postverket. Etter Postverkets balansekonto settes verdien av faste eiendommer til 15 mill. kr. Inventaret står oppført med 2,6 mill. kr. Dette beløpet er inkludert i offentlig yrkesløsøre i sektoren diverse yrkesløsøre.

Telegrafverket. I sin statistikk opererer Telegrafverket med to slags kapitalbegreper, anleggskapitalen, dvs. den nedlagte kapital og den såkalte rentepliktige kapital som er anleggskapitalen etter fradrag for bruk og elde. Byrådet har valgt å nytte denne siste verdi som uttrykk for den nedskrevne gjenanskaffelsesverdi i 1939, trass i at tallet kanskje er i laveste laget. Pr. 30. juni 1939 var den rentepliktige kapital 164,7 mill. kr., hvorav 6,5 mill. kr. var lager. Resten fordelte seg på husbygninger (ca. 9,3%), kabler, linjer o. l. (ca. 65,1%) og stasjonsutstyr og abonnentapparater (25,6%). For å få overensstemmelse med jernbaneoppgavene er dette skillet ikke gjennomført i hovedtabellene.

Veier og veibruer. Veidirektoratet har ved en beregning av den nedskrevne gjenskaffelsesverdi i 1939 av det offentlige veinettet og veibruene kommet til følgende resultater:

	Millioner kroner		
	Staten	Kommunene	I alt
Hovedveier (19 438 km) inkl. grunn og gjerder	510	200	710
Bygdeveier (22 656 km) inkl. grunn og gjerder	110	240	350
I alt....	620	440	1 060
Veibruer	130	70	200

Tallene for veier omfatter ikke private veier, helt kommunale veier og en del veier som delvis er bygd med offentlig støtte, som skogveier og bu-reisningsveier, men som likevel ikke regnes med under det offentlige veinett. Den samlede lengde av disse veier kan anslås til ca. 3 000 km og verdien til 30 mill. kr. Av dette faller neppe mer enn 10 mill. kr. på de private veiene. Deres lengde er ca. 2 000 km. Bygatene er heller ikke inkludert i tallene ovenfor. De hadde en samlet lengde på 1 566 km. Noen gjennomsnittsverdi for bygatene er vanskelig å anslå, men regnes det med samme verdi som for hovedveiene, fås en samlet verdi av bygatene på nær 60 mill. kr. Alt i alt kan derfor verdien av veiene settes til 1 150 mill. kr. Jernbaneveiene (33 mill. kr.) er da ikke inkludert.

Havner. Etter regnskapene til havnekassene var deres samlede formue pr. 30. juni 1939 154 mill. kr. Av dette beløpet faller 80 mill. kr. på Oslo havn.

Flyplasser. Nedlagt kapital fram til 1939 i henholdsvis Fornebu og Sola flyplasser var 13,4 mill. kr. (eksklusive 2,4 mill. kr. i grunnverdi) og 6,6 mill. kr.

Verdien av lystfartøyer og små robåter er satt til 60 mill. kr. fordelt med 30 mill. kr. på lystmotorbåter, 10 mill. kr. på seilbåter og 20 mill. kr. på små robåter (eksklusive fiskerrobåter).

Handel.

Under behandlingen av bygningene er verdien av de bygninger som nyttes til handelsvirksomhet løst anslått til 800 mill. kr.

Ved hjelp av oppgavene i Bedriftstelingen over funksjonærantallet innen de forskjellige grupper av handelsbedrifter og anslåtte utstyrsverdier pr. funksjonær er inventarverdien ved handelsbedrifter inklusive agenter og kommisjonshandel m. v. funnet å være ca. 150 mill. kr.

Det gis ingen direkte oppgaver over varelagrene i handelen. Byrådet har derfor prøvd å beregne hvor stor prosent lagrene utgjorde av omsetningen. For detaljhandelen er omsetningshastigheten i de ulike bransjene fastlagt på grunnlag av undersøkelsene ved Økonomisk Institutt (se inntektsberegningene) og enkelte utenlandske arbeider. Den felles omsetningshastighet for hele detaljhandelen er deretter fastlagt ved veiing av bransjetallene med omsetningen i

1935. Omsetningshastigheten er på denne måten beregnet til ca. 4, dvs. at lagrene skulle utgjøre ca. 25 pst. av omsetningen. For engrosomsetningen og agentur og kommisjon har det ikke vært mulig å utføre en så vidt detaljert beregning. De data som foreligger på dette område synes imidlertid å tyde på at omsetningshastigheten her er om lag dobbelt så stor som i detaljhandelen.

Ved å nytte omsetningstallene som gis i inntektsberegningene, er varelagrene i 1939 beregnet til 995 mill. kr. Herav faller 588 mill. kr på detaljhandelen og 407 mill. kr. på engroshandelen inkludert agentur og kommisjonshandel. Disse tallene er selvsagt vært grove. Sannsynligvis er de for høye, da det var en kraftig stigning i omsetningen i høstmånedene 1939. En har derfor valgt å redusere totaltallet til 900 mill. kr. Derved blir de samlede lagre i industri og handel 1900 mill. kr. Til sammenlikning kan nevnes at forsikringsbestanden ved Varelagertrygden pr. 1. juli 1940 var 1950 mill. kr., hvorav ca. 1900 mill. kr. gjelder rene varelagre. Statens lagre (Vinmonopolet, Kornforretning m. v.) er ikke inkludert i trygdens tall. Videre må det tas hensyn til underforsikring, prisstigning og at lagrene til de handlende i trygden er verdsatt til fakturapriser.

Diverse yrkesløsøre.

Yrkesløsøre er her oppfattet som kapitalgjenstander som nyttes ved utøving av et yrke (unntatt husyrke) andre enn bygninger, maskiner, redskaper, transportmidler eller lager. I det følgende skal en anslå verdien av alt yrkesløsøre, unntatt løsøre innen industri og håndverk og handel, som er inkludert i realkapitalen i henholdsvis industrien og handelen.

Det foreligger lite eller intet statistisk materiale over yrkesløsøre. Byrået har derfor innhentet oppgaver hos enkelte bedrifter innen de ulike næringsgrupper, men utvalgene har vært for små til å bli virkelig representative. Dessuten hadde de bedriftene som ble spurt store vansker med å anslå den nedskrevne gjenanskaffelsesverdien av løsøret sitt. Et holdepunkt ga brannforsikringsverdiene. Disse var imidlertid i mange tilfelle altfor lave, slik at en skjønnsmessig oppvurdering måtte gjøres.

På grunnlag av oppgaver over utstyret pr. elev ved ulike slags skoler i Oslo er den totale verdien av løsøret for alle landets skoler anslått til 50 mill. kr. Av dette faller hele 32 mill. kr. på folkeskolene. Det er vanskelig å si om tallene for Oslo er representative for hele landet. Utstyret er nok solidere og flottere i Oslo enn i andre kommuner, spesielt landkommuner, men på den andre siden er det relativt færre elever på de enkelte landsskoler.

I samråd med forvalteren på Rikshospitalet er løsøret ved syke- og pleieanstalter satt til ca. 2000 kr. pr. seng. Instrumentalt utstyr er her inkludert. Med et sengeantall på 27300 blir den samlede verdi 55 mill. kr.

I inntektsberegningene er inventar og løsøre ved losji- og bevertningsvirksomhet i 1936 anslått til ca. 50 mill. kr. På grunnlag av oppgaver over inventarverdien som hotellinspektøren har samlet inn for 1936 og

1939 er verdistigningen satt til ca. 30 pst. Verdien i 1939 blir følgelig ca. 70 mill. kr.

Utstyret til privatpraktiserende leger, tannleger, banker, trygdeselskap og advokater og sakførere er ved hjelp av anslag over utstyr pr. lege, funksjonær m. v. verdsatt til ca. 50 mill. kr.

Inventaret til de offentlige kontorer, som kommer med i denne beregningen er anslått til 15 mill. kr. Verdien av det samlede yrkesløse som ikke er inkludert i sektorene foran utgjør følgelig ca. 240 mill. kr.

Personlig innbo og løsøre.

Det er en selvfølge at anslag over verdien av innbo og løsøre må bli uhyre usikre. Byrådet har da heller ikke satt seg mer vidtgående mål enn å komme fram til et totaltall som er noenlunde av riktig størrelsesorden.

Framgangsmåten har vært følgende: Etterat en oversikt over hvilke gjenstander som sektoren omfatter er satt opp er deres varighet anslått. Derneft er den totale tilgangen av hver vareart satt lik produksjonen ifølge produksjonsstatistikken + eventuelle tillegg for produksjon som faller utenfor denne statistikken + import ÷ eksport, alt over tidsrom svarende til varighetene. Beholdningene i 1939 er så satt jik hele tilgangen i 1939 pluss tilgangen de tidligere år etter formelen: $1 + \frac{1}{v} \cdot (1939 - i)$ hvor v betegner varigheten og i kalenderåret. Endelig er det satt priser på de anslåtte beholdningene. Produksjons- og importpriser (inklusive toll) er først nyttet. Derneft er tilgangene i årene før 1939 omregnet til 1939-priser ved hjelp av engrosprisindeksen. Til slutt er beholdningene omregnet til detaljpriser på grunnlag av innhentede oppgaver over avansen.

Resultatet av disse beregninger og anslag er at verdien av innbo og løsøre dreier seg om 3,5 til 4 milliarder. Det kan nevnes at tallene fra Krigsskadetrygden peker i retning av en innbo- og løsøreverdi av henimot 4 milliarder. Videre kan nevnes at en enquete Byrådet har gjort på området gjennomsnittlig gir et totaltall på 3 125 mill. kr. De lavere tall henger delvis sammen med at enkelte poster som gull og sølvgjenstander, reiseeffekter, sportsartikler, kunstgjenstander m. fl. i alle oppgavene klart var for lave.

Så usikre som tallene er, skal det ikke settes opp noen detaljert oversikt over hvorledes totaltallet fordeler seg på de enkelte varegrupper, men bare nevnes noen få tall. Skotøy er anslått til ca. 115 mill. kr., bekledning til 11—1200 mill. kr., sportsartikler, reiseeffekter og andre personlige gjenstander til vel 150 mill. kr., møbler til 700 mill. kr., tekstilutstyr til vel 400 mill. kr., kjøkkentøy, servise m. v. til ca. 600 mill. kr. og diverse elektriske artikler inklusive radio til ca. 250 mill. kr. Andre artikler som er inkludert i gruppen er musikk-instrumenter, bøker, bilder, malerier og andre kunstgjenstander.

*

Følgende tabeller gir et oversyn over resultatene av realkapitalberegningene. Realkapitalen i alt utgjør 31,4 milliarder kroner.

Nettogjelden til utlandet var pr. 1. januar 1940 955 mill. kr. Det vil si at Norges nasjonalformue pr. sommeren 1939 kan settes til nær 30,5 milliarder kroner. Se for øvrig kapittel VI.

Byrået vil til slutt i dette kapitlet på ny advare mot å legge for mye i tallene. De er på ingen måte eksakte, og gir bare uttrykk for selve størrelsesordenen.

Tabell 6. Realkapitalen¹ sommeren 1939. Mill. kr.

	Offentlig	Privat	I alt
JORDBRUK	—	4 016	4 016
Jordverdi	—	1 350	1 350
Bygninger ²	—	1 500	1 500
Maskiner og redskap	—	205	205
Husdyr, inklusive pelsdyr	—	531	531
Avling	—	430	430
SKOG	150	1 350	1 500
FISKE	—	305	305
Båter	—	205	205
Redskap	—	50	50
Fiskebruk	—	50	50
HVALFANGST	—	81	81
Flytende kokerier	—	44	44
Hvalbåter	—	37	37
INDUSTRI	800	3 700	4 500
Bygninger	560	1 440	2 000
Maskiner, verktøy, inventar	150	1 350	1 500
Lager	90	910	1 000
TRANSPORT	2 757	1 986	4 743
Herav: Skipsfart (båter)	—	1 500	1 500
Jernbaner	963	16	979
Bygninger ³	806	12	818
Rullende materiell	124	4	128
Veier	33	—	33
Forstadsbaner og sporveier	100	—	100
Rullende materiell	20	—	20
Bygninger	80	—	80
Biler ⁴	—	400	400

¹ På side 3 er det gjort rede for hva realkapitalen omfatter.

² Merk definisjonen av bygninger på side 105.

³ Inklusive stasjonsutstyr o. l.

⁴ En del av bilkapitalen er offentlig. Denne delen er imidlertid så ubetydelig at den ikke er skilt ut.

Tabell 6 (fortsatt).

	Offentlig	Privat	I alt
Postverk (bygninger)	15	—	15
Telegrafverk	165	—	165
Bygninger ³	158	—	158
Lager	7	—	7
Havner	154	—	154
Veier ⁵	1 140	10	1 150
Veibruer	200	—	200
Flyplasser	20	—	20
Lystfartøyer	—	60	60
HANDEL	—	1 850	1 850
Bygninger	—	800	800
Løsøre	—	150	150
Lager	—	900	900
BOLIGER, offentlige administrasjonsbygninger, hoteller og restauranter og andre bygninger	1 327	9 010	10 337
DIVERSE YRKESLØSØRE ⁶	120	120	240
PERSONLIG INNBO OG LØSØRE	—	3 800	3 800
I ALT	5 154	26 218	31 372

³ Inklusive stasjonsutstyr o. a.

⁵ Omfatter det offentlige veinett (1 060 mill. kroner), bygater, de helt kommunale veier og de viktigste private veier. De siste betyr imidlertid så lite at de ikke er skilt ut.

⁶ Eksklusive løsøre i industri og handel som er inkludert i de respektive sektorer.

Tabell 7. Realkapitalen^{1, 6} sommeren 1939. Mill. kr.

	Offentlig	Privat	I alt
GRUNN	1 343	2 710	4 053
Skog	150	1 350	1 500
Jord	—	1 350	1 350
Veier ⁵	1 173	10	1 183
Flyplasser ²	20	—	20
BYGNINGER	3 300	12 812	16 112
Jordbruk (driftsbygninger)	—	1 500	1 500
Fiske (fiskebruk)	—	50	50

¹ På side 3 er det gjort rede for hva realkapitalen omfatter.

² Merk definisjonen av bygninger på side 105.

⁵ Omfatter det offentlige veinett (1 060 mill. kr.), bygater, de helt kommunale veier og de viktigste private veier. De siste betyr imidlertid så lite at de ikke er skilt ut.

⁶ Eksklusive løsøre i industri og handel som er inkludert i de respektive sektorer.

Tabell 7 (fortsatt).

	Offentlig	Privat	I alt
Industri	560	1 440	2 000
Transport ³	1 413	12	1 425
Handel	—	800	800
Ymse bygninger (boliger, offentlig administrasjon o. a. bygninger)	1 327	9 010	10 337
MASKINER OG REDSKAP	*150	1 605	1 755
Jordbruk	—	205	205
Fiske	—	50	50
Industri	150	1 350	1 500
BÅTER	—	1 846	1 846
Fiske	—	205	205
Hvalfangst	—	81	81
Skipsfart	—	1 500	1 500
Lystfartøyer og robåter	—	60	60
ANDRE TRANSPORTMIDLER	144	404	548
Jernbane	124	4	128
Forstadsbane og sporvei	20	—	20
Biler	—	400	400
DYR (jordbruk)	—	531	531
LAGER	97	2 240	2 337
Jordbruk	—	430	430
Industri	90	910	1 000
Handel	—	900	900
Transport (telegraf)	7	—	7
LØSØRE OG INNBO	120	4 070	4 190
Yrkesløsøre (inkl. handel, ekskl. industri)...	120	270	390
Personlig løsøre	—	3 800	3 800
I ALT	5 154	26 218	31 372
Herav: Produksjonskapital	5 054	13 343	18 397
Konsumkapital	100	12 875	12 975
Bygninger	100	8 900	9 000
Båter	—	60	60
Biler ⁴	—	115	115
Personlig løsøre	—	3 800	3 800

³ Inklusive stasjonsutstyr o. l.⁴ En del av bilkapitalen er offentlig. Denne delen er imidlertid så ubetydelig at den ikke er skilt ut.

Kap. V. Reduksjonen av realkapitalen fra 1939 til 1945 målt i 1939-kroner.

I forrige kapitel er presisert at tallene for realkapitalen i 1939 ikke er nøyaktige, men bare gir uttrykk for selve størrelsesordenen. Det samme gjelder i enda høyere grad reduksjonstallene. Dette skyldes ikke bare at slike reduksjonsberegninger alltid må bli usikre, men også at Byrået under krigen bare i sterkt begrenset utstrekning hadde høve til å samle inn de nødvendige oppgaver om disse forhold.

Reduksjonstallene omfatter foruten verdireduksjonen på grunn av slit og elde ut over nybygninger og reparasjoner også krigs- og brannskadene. Hvor stor del som for hver post faller på disse skader er imidlertid ikke spesifisert, da en slik spesifisering i flere tilfelle vil bli svært usikker. Det gis imidlertid en samlet oversikt over krigs- og brannskadene på side 140.

Jordbruk.

I løpet av krigen rekvirerte tyskerne i alt 400 000 dekar jordbruksarealer, hvorav 100 000 dekar innmark. Disse arealer har delvis tatt skade. Dertil kommer at jorda har fått mindre avkastningsevne vesentlig p. g. a. dårligere gjødsel og utilstrekkelig bruk særlig av fosforsyre. Det er selvsagt umulig å gi noe nøyaktig tallmessig uttrykk for hvor stor verdireduksjon på jorda disse forhold har forårsaket, særlig så lenge en er uten nærmere oppgaver over hvor omfattende ødeleggelsen er på de rekvirerte arealer. Helt skjønnsmessig regner Byrået med 50 mill. kr. eller 3,7 pst.

Den bedrede økonomi til jordbrukerne har gjort at det særlig i begynnelsen av krigen ble utført ikke så lite nybygningsarbeider og vedlikeholdsarbeider på bygninger. Krigsskader, bygningsforbud og materialmangel har likevel ført til en verdireduksjon av bygninger som Byrået anslagsvis har satt til ca. 75 mill. kr. eller 5 pst. av verdien i 1939. Også dette tallet er svært usikkert. Det er i det hele tatt innlysende at det er så godt som umulig å komme fram til nøyaktige reduksjonstall for bygningskapitalen. Byrået har dertil hatt lite å bygge på ved sine kalkyler. Oppgavene fra Krigsskadetrygden for bygninger f. eks. er ikke spesifisert på næring. Stor nytte har Byrået hatt av undersøkelser og kalkyler utført av kontrollingeniørene til Norges Brannkasse.

Tallene i produksjons- og handelsstatistikken syner at maskinene og redskapene i jordbruket sannsynligvis har opprettholdt sin realverdi, om ikke økt. Det samme tyder en redskapstelling i 1943 på. Nærmere om de enkelte redskaper se blant annet «Statistisk-økonomisk utsyn over krigsårene.»

Husdyrbestanden har tross alt greid seg ganske bra. Tallene for 1945 foreligger ikke enda, men reduksjonen kan likevel temmelig nøyaktig

settes til 50 mill. kr. eller mellom 9 og 10 pst. Nedgangen fordeler seg ikke jevnt på de ymse husdyrslag. Den største nedgangen faller på fjærfe, svin og pelsdyr, mens tallet på sau og hester er økt. Storfenedgangen ligger ikke langt fra gjennomsnittet for alle husdyr. Se for øvrig «Statistisk-Økonomisk Utsyn over Krigsårene».

A v l i n g e n i 1945 var nok mindre enn i 1939, men Byrået har ikke tatt hensyn til dette i denne sammenheng.

Alt i alt blir på denne måten kapitalreduksjonen i jordbruket 175 mill. kr. eller 4.5 pst.

Skogbruk.

Skogkapitalen i 1939 er som nevnt verdsatt til 1 500 mill. kr. hvorav 150 mill. kr. regnes å være offentlig. Sett under ett var det først i det siste krigsåret at skogkapitalen ble redusert i verdi. Samtidig som mange bygder, særlig nordpå, fikk skogen ødelagt, ble den nemlig andre steder mer verdifull, bl. a. på grunn av den forserte vedhogsten. Men det siste året tok ødeleggelsen overhånd. Å verdsette den er imidlertid svært vanskelig, fordi det ikke er hogstmengden, men h o g s t m å t e n som var ødeleggende. Når Byrået setter skaden til 100 mill. kr., er dette derfor bare et grovt anslag.

Fiske.

Sekretær Gerhard M. Gerhardsen og konsulent Selsvik i Fiskeridirektoratet har beregnet at tyskerne i løpet av krigen rekvirerte eller leide motorfartøyer til en verdi av 16 mill. kr. og dampbåter til 16 mill. kr. Videre anslås verdien av den delen av fiskerflåten som forlot landet til 10 mill. kr. I hvilken utstrekning disse båtene fremdeles eksisterer nå etter krigen har Byrået ennå ingen oversikt over. Sikrest er det foreløpig å regne alle som tapt. Men noen få er vel i behold. Iallfall må en kunne gå ut fra at verdien av de båter som framleis er i behold er like stor som verdien av båter som i løpet av krigen er utrangert p. g. a. skader eller elde. Det er derfor ikke gjort noe fradrag for denne siste reduksjonsposten. I alt regnes altså verdien av båtene i 1939 å være falt med 42 mill. kr. Verdien av flåten i 1939 er foran beregnet til 205 mill. kr. Det vil si at verdien i 1939 av den delen av flåten som var igjen i 1945 var 160 mill. kr. Gerhardsen anslår at de gjennomsnittlige gjenstående leveår til denne delen av flåten i 1939 var 15—16 år under forutsetning av normalt vedlikehold, og dens verdi i 1945 (i 1939-kroner) følgelig lik ca. 100 mill. kr. Normalt vedlikehold er anslått (av Gerhardsen) til ca. 5 pst. av 1939-verdien. I 6 år blir dette 48 mill. kr. Imidlertid regner Fiskeridirektoratet med en nedgang i vedlikeholdet på ca. 15 mill. kr., slik at verdien i 1945 av den resterende delen av 1939-flåten i virkeligheten ikke er mer enn ca. 85 mill. kr.

Fiskeridirektoratet anslår verdien av nybygde fartøyer under krigen til vel 20 mill. 1939-kroner. Verdien av disse båtene i 1945 er noe mindre. Grovt regnet kan en imidlertid sette verdien av fiskerflåten pr. sommeren 1945 til 105 mill. kr. eller ca. 100 mill. kr. mindre enn pr. august 1939.

Statistiske opplysninger om reduksjonen i redskapsverdien er det dårlig med, men Gerhardsen har utført en kalkyle som gir en reduksjon på ca. 50 pst. som resultat. Redskapsverdien pr. sommeren 1945 i 1939-kroner skulle følgelig bli ca. 25 mill. kr.

Det regnes med en reduksjon av fiskebrukene på ca. 5 mill. kr.

Hvalfangst.

Kokeriene Sir James Clark Ross, Thorshammer og Suderøy med en samlet tonnasje på ca. 56 000 br.t. er de eneste som er intakt etter krigen. Kokeriene Pelagos, C. A. Larsen og Ole Wegger er senere funnet ved henholdsvis Narvik, Trondheim og Seinen. Ole Wegger var senket, men er nå hevet. Alle disse tre båtene er mer eller mindre ødelagt, men de vil alle bli reparert og tatt i bruk. Den samlede gjenværende kokeritonnsasje er ca. 70 000 br.t. Det vil si at tapene går opp i 85 000 br.t.

Verdien av kokeriene i 1939 var 43.6 mill. kr. Bortsett fra slitasjen og ødeleggelsene på de kokeriene som er igjen beløper følgelig tapet seg til 24 mill. kr. (54.8 pst.). Byrået har ikke kunnet få noen oppgave over slitasjen, men en må vel kunne regne med en nedslitning på de gjenværende kokerier på minst 50 pst. Rundt regnet settes derfor den samlede verdireduksjon på flytende kokerier til 35 mill. 1939-kroner.

Ved krigsutbruddet i 1940 befant seg utenfor Norge 107 hvalbåter. Av disse er det 78 tilbake, idet 3 er solgt, 11 er kapret i Antarctic januar 1941 og 15 tapt. Det er mulig at noen av de kaprede båtene er i behold, men Byrået mangler foreløpig opplysninger om dette. Likeledes mangler opplysninger om de båtene som har vært hjemme. Det sikreste er vel inntil videre ikke å regne at mer enn 80 hvalbåter er i behold. Verdireduksjonen settes til 20 mill. kr. Den samlede verdireduksjon innen hvalfangstsektoren blir følgelig ca. 55 mill. 1939-kroner.

Industri.

Våren 1944 satte Byrået i gang en undersøkelse som skulle vise den verdireduksjon som faktisk hadde funnet sted innenfor industrien, bortsett fra den forringelse som hadde sin årsak i direkte krigsskader.

Byrået valgte den fremgangsmåte å spørre ledende industrifolk i de forskjellige bransjer. Disse skulle på grunnlag av eget skjønn og oppgaver fra egne og andre bedrifter innen bransjen søke å fastslå reduksjonen av bygningsverdien og maskinparken.

Byråets første undersøkelse gjaldt verdinedgangen inntil utgangen av året 1943. Da krigen trakk ut, ble de samme — i den utstrekning en på det tidspunkt kunne få fatt i dem — spurt på nytt våren 1945 for å bringe nedgangen til og med første halvpart av 1945 på det rene.

De første svarene var i stor utstrekning basert på grundige undersøkelser og regnskapsmessige resultater og er derfor mer pålitelige enn de supplerende

undersøkelsene som ble foretatt våren 1945 og som bare tok sikte på skjønnsmessig å fastslå den videre utvikling på grunnlag av de mer pålitelige resultater av den første undersøkelsen.

For en rekke bransjer fikk Byrået opplysninger som må bli ansett som meget pålitelige. For andre bransjer er derimot tallene tvilsomme. I nesten alle tilfelle har fagfolk innen vedkommende bransjer uttalt seg om det sumtall for nedgangen Byrået har satt opp, og disse tallene skulle derfor være i overensstemmelse med bransjefolkenes eget skjønn om nedgangen.

På grunnlag av undersøkelser for en rekke industrigrupper med en samlet forsikringsverdi ved utgangen av 1939 på 1 810 mill. kr. — eller 85 pst. av den samlede, faste realkapital i den del av industrien som er med i produksjonsstatistikken — har en kommet til en verdireduksjon på 26.1 pst.

Tall som viser fordelingen av nedgangen på bygninger og maskiner, har en for langt færre grupper. Disse tallene viser en verdireduksjon på bygningene på 10.2 pst. og på maskinene på 41.4 pst.

Disse tallene viser nedgangen på grunn av manglende fornyelser, utilstrekkelig vedlikehold og ekstra slitasje som følge av dårlig smøring, drivstoff, råmaterialer osv.

Den industrigruppe som viser sterkest nedgang er bergverksdriften med 40 pst. Dernest følger treforedlingen med 35 pst., boktrykkeriene med 33.7 pst., garveriene med 32.7 pst. og tekstilindustrien med 32.7 pst. Over 25 pst. nedgang viste for øvrig jern og metallindustrien, olje og fettindustrien, begge med 26.4 pst. samt meieriene (som ikke kommer med i sluttallet da de ikke kommer inn under Produksjonsstatistikken) med 25 pst.

Gunstigst av de gruppene vi har med står treindustrien (sagbrukene), der det ikke ble regnet med noen nedgang, hermetikkindustrien med 3.3 pst. og såpefabrikkene med 8.9 pst. Bortsett fra hermetikkfabrikkene ligger alle undersøkte grener av nærings- og nytelsesmiddelindustrien mellom 10 og 20 pst., med sjokoladefabrikkene lavest på 13 pst. og møllene høyest på 18.3 pst. Mellom 10 og 20 pst. ligger for øvrig den meget viktige og kapitalsterke gruppen elektrokjemisk og elektrometallurgisk industri med 16.1 pst. og bekledningsindustrien med 18.9 pst.

Sammenlikner vi disse resultatene med de tallene som viser nedgangen til utgangen av 1943, har vi enkelte påfallende trekk. Tre industrigrupper viste da øking i kapitalen: Sildolje og sildmelindustrien med 20 pst., hermetikkindustrien med 7.1 pst. og treindustrien med 4.2 pst. Ellers er vurderingen av hva de siste 1½ årene har betydd temmelig uensartet. For jern og metallindustrien er det således regnet med en øking av reduksjonen fra 14 pst. til 26.4 pst., mens en for treforedlingsindustrien har brukt det samme tallet — 35 pst. — på begge tidspunkter. Det betyr selvsagt ikke at verdireduksjonen i det siste halve året har vært null, men at forandringen har vært så liten at vedkommende bransjeeksperter ikke fant grunn til å forandre sitt anslag.

Ser vi på reduksjonen av bygninger og maskiner for seg, er det en bemer-

kelsesverdig forskjell i vurderingen av nedgangen for bygningenes vedkommende. Forskjellen er så stor at det gjør påliteligheten av materialet noe tvilsom. Men den betydelige skilnaden har nok ofte helt reell bakgrunn. Når verdinedgangen for garveribygningenes vedkommende er satt så høyt som 20—25 pst. skyldes det at bygningene for en stor del er temmelig skrøpelige trehus. At andre grupper viser et så lavt tall som 5 pst. kan skyldes at bygningene er blitt ekstra godt vedlikeholdt, men også at bedriftene i stor utstrekning sitter i leide lokaler og at derfor de bedriftene som sitter med egne lokaler og kommer inn i denne statistikken, er gode bedrifter som har klart å gjøre forbedringer på sin bygningskapital i en viss utstrekning.

Stor spredning er det også for maskinenes vedkommende, men her er denne spredningen atskillig lettere å forklare. Når f. eks. bryggeriene opererer med en kapitalreduksjon på 23 pst. for maskinenes vedkommende, skyldes det at mange av bryggerimaskinene er maskiner med lang levealder og av slike typer at manglende vedlikehold ikke har hatt avgjørende skadevirkninger. Derimot har jern og metallindustrien ømfintlige maskiner som har tatt sterk skade av de unormale forholdene — reduksjonen er derfor satt til 50 pst. Når treindustrien ikke viser nedgang i det hele tatt skyldes det selvsagt at det av krigsøkonomiske grunner har funnet sted en utvidelse som har oppveid slitasjen.

Vi regner med at den egentlige industrien og småindustrien har en samlet fast realkapital på 2 620 mill. kr. i 1939. I løpet av krigen er denne kapitalen redusert med 685 mill. kr. til 1 935 mill. kr. Av denne nedgangen faller omtrent 135 mill. kr. på bygninger og faste anlegg og 550 mill. kr. på maskiner.

Byrådet har innhentet en del supplerende opplysninger vedrørende de utvidelser som har funnet sted for den norske industrikapitalen som følge av de tyske anleggene og som en ikke har fått med andre steder. Disse tall omfatter industrikraftanlegg samt cellulffabrikken ved Borregård og i alt kan en regne med en verdistigning på vel 70 mill. kr.

Av brann- og krigsskader må en regne med at det er falt ca. 100 mill. kr. på den faste industrikapitalen. Tar en hensyn til disse to siste postene, kommer en til en samlet verdireduksjon for den faste realkapital i industrien eksklusive elektrisitetsverker og bygge- og anleggsvirksomhet, på 715 mill. kr. Av reduksjonen kan en regne med at ca. 150 mill. kr. falt på bygninger og 565 mill. kr. på maskiner. Den gjenstående industrikapitalen i denne gruppen pr. 1. juli 1945 var da: Bygninger 1 140 mill. kr. Maskiner 765 mill. kr., tilsammen 1 905 mill. kr.

Elektrisitetsverkene. Under denne gruppen kommer de elektrisitetsverkene som tjente den alminnelige elektrisitetsforsyning. Verdien av disse «forsyningsverkene» er satt til 870 mill. kr. ved utgangen av 1939. Etter oppgaver fra hovedstyret ved Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet er det i løpet av krigen kommet til nyanlegg til en verdi av ca. 70 mill. kr. Samtidig må en imidlertid skrive av 2 pst. årlig på de gamle anleggene, det vil si

en verdi reduksjon på 87 mill. kr., slik at verdien i 1945 skulle ligge på 853 mill. kr. Av reduksjonen faller antakelig ca. 35 mill. kr. på maskiner, mens bygningskapitalene er økt med ca. 20 mill. kr.

Bygge- og anleggsvirksomhet.

Den samlede realkapital i denne gruppen er løselig anslått til 200 mill. kr. Av dette faller minst 190 mill. kr. på lager.

Direktør Skjensvold har anslått maskinkapitalen i entreprenørvirksomheten til 4,6 mill. kr. i 1939 og antar at den under krigen kan ha steget til omlag 9 mill. kr. De gamle bedriftene har hatt en stigning på 15—20 pst., men ved siden av dette har sannsynligvis de nye entreprenørene anskaffet materiell for 3—4 mill. kr.

Håndredskapen finner dir. Skjensvold det rimelig å holde helt utenfor. I 1939 kunne verdien av de samlede håndredskapene ligge på ca. 1 mill. kr., men det er ting som for en alt overveiende del blir brukt opp i løpet av et år og derfor ikke kan regnes med til fast kapital.

I den samlede oppstilling over reduksjonen av industriens faste realkapital er det ikke nødvendig å ta med bygge- og anleggsvirksomheten. En setter den samlede maskinkapital i bygge- og anleggsvirksomheten til 10 mill. kr. på begge tidspunkter.

Industrien i alt.

I alt kan vi regne med at den faste realkapital i industrien (ekskl. krigsskader) er redusert fra 3500 mill. kr. til 2770 mill. kr. fra utgangen av 1939 til midten av 1945. Av reduksjonen falt 130 mill. kr. på bygninger som ble redusert fra 2000 mill. kr. til 1870 mill. kr. og 600 mill. kr. på maskiner som ble redusert fra 1500 til 900 mill. kr.

For å finne en gjennomsnittlig reduksjonsprosent for industriens lagerkapital, har en gått ut fra produksjonsstatistikkens oppgaver over lagrene i de enkelte industrigrupper i 1939. Lagerreduksjonen i de enkelte grupper er satt lik nedgangen i gruppenes produksjon ifølge Byråets årlige produksjonsindeks. Det totale lager i 1944 utgjorde da ca. 66 pst. av lageret i 1939. Dette tall er alt for høyt. Lagrene var uvanlig store før krigen. Produksjonen er avtatt også de første måneder av 1945. Endelig må en regne med en stor øking av omløpshastigheten.

Antar en at omløpshastigheten var ca. 2 ved krigens slutt i forhold til i 1939, dvs. at den var dobbelt så stor, så vil restlagret i 1944 synke til ca. 33 pst. En omløpshastighet på 1,5 i forhold til 1939, gir et restlager på ca. 44 pst. Tar en så omsyn til de andre momenter og til krigs- og brannskadene, vil industrilagrene ved krigens avslutning sannsynligvis ikke utgjøre mer enn ca. 30 pst. av lagrene sommeren 1939. Dette svarer til en reduksjon på om lag 700 mill. kr.

Prosentvis kapitalreduksjon innen de ulike industribransjer fra september 1939.¹

	Inntil 1. januar 1944					Inntil 1. januar 1945				
	Bygninger	Maskiner	Anlegg	Bygn. og anlegg	Total	Bygninger	Maskiner	Anlegg	Bygn. og anlegg	Total
Bergverksdrift ..	—	—	—	—	29,0	—	—	—	—	40,0
Elektrokjemisk og elektrometallurgisk ind.	—	—	—	—	11,3	—	—	—	—	16,1
Jern- og metallindustri	4,0	27,0	4,0	4,0	14,0	9,0	50,0	6,0	—	26,4
Sildmel- og oljeindustri	—	—	—	—	+ 20,0	—	—	—	—	²
Olje- og fettraffinerier	—	—	—	—	17,7	—	—	—	—	26,4
Såpefabrikker ..	—	11,0	—	—	5,8	—	—	—	—	8,9
Treindustri	—	+ 10,0	—	—	+ 4,2	—	—	—	—	—
Treforedlingsind.	—	—	—	—	35,0	—	—	—	—	35,0
Garverier	—	40,0	—	15,0	27,7	—	45—50	—	20—25	32,7
Gummivareind.	5,0	25,0	—	—	19,4	10,0	25—30	—	—	24,4
Tekstilindustri ..	12,0	30,0	10,0	—	22,2	19,4	43,2	14,2	—	32,7
Skotøyfabrikker ..	—	10,0	—	—	5,5	5,0	40,0	—	—	22,4
Bekledningsind.	—	30,0	—	—	11,9	5,0	40,0	—	—	18,9
Handelsmøller ..	10,0	14,0	—	—	12,8	14,0	19,0	—	—	18,3
Bygdemøller	12,0	20,0	—	—	12,8	16,5	27,5	—	—	17,0
Margarinfabrikker	6,5	22,0	—	—	13,2	9,0	27,0	—	—	3,3
Hermetikfabr. . .	+ 5,6	+ 11,2	—	—	+ 7,1	—	12,5	—	—	15,3
Bryggerier	4,5	12,0	—	—	7,9	9,0	23,0	—	—	13,0
Sjokolade	—	—	—	—	9,0	—	—	—	—	15,2
Tobakk	4,0	26,0	—	—	11,8	5,0	34,0	—	—	33,7
Boktrykkerier ..	5,0	40,0	—	—	28,7	10,0	45,0	—	—	25,0
Meieri	—	—	—	—	16,2	—	—	—	—	26,1
						10,2	41,4			

¹ Ved øking +

² Ingen oppgave.

Skipsfart.

I tiden før 9. april 1940 tapte Norge 54 skip med en samlet tonnasje på 119 000 br.t. Den 9. april ble flåten delt i en hjemmeflåte og en uteflåte. Denne siste stod under ledelse av Nortraship som har gitt følgende oppgave over stillingen pr. 8. april 1940.

Nortraships flåte 9. april 1940, inklusive skip i Sverige, men eksklusive hvalkokerier og hvalbåter.

	Antall	Brutto tonn	Gj.snitts- alder 1940	Gj.snitts- størrelse brutto tonn
Lasteskip. Damp	436	931 563	19,5	2 100
Motor	226	1 045 806	8,9	4 600
Tankskip. Damp	28	166 813	21,0	6 000
Motor	213	1 729 163	6,3	8 100
Total	903	3 873 345		4 300

Fram til 8. mai 1945 er 444 av disse båtene med en samlet tonnasje på 1 838 831 br.t. gått tapt.

Full oversikt over tapene for hjemmeflåten mangler, men de dreier seg om 250 000 br.t.

Av flåten sommeren 1939 er følgelig ca. 2 200 000 br.t. eller 47.6 pst. gått tapt.

Uten å gjøre nevneverdige feil kan verdien av disse båtene pr. sommeren 1939 settes til 47.6 pst. av verdien av hele flåten i 1939. Det syner seg nemlig at tapene fordeler seg temmelig jevnt på de ulike båttyper. Verdien av flåten i 1939 er i forrige kapittel beregnet til 1 500 mill. kr. Reduksjonen blir følgelig 714 mill. 1939-kroner.

Det er uråd å skaffe god oversikt over hvor sterkt de resterende 52.4 pst. av flåten er nedslitt. Heldigvis ser det ut til at vedlikeholdet har vært svært godt for en stor del av båtene. Byrået regner derfor med at slitasjen for flåten under ett har vært noenlunde normal.

Gjennomsnittlig gjenværende levetid for flåten i 1939 var bortimot 15 år. En kan følgelig sette verdireduksjonen fra 1939 til 1945 på den flåten som fremdeles eksisterer i 1945 til vel $\frac{1}{3}$ eller 260—270 mill. 1939-kroner. Samlet verdireduksjon på hele 1939-flåten utgjør følgelig nær 1 000 mill. 1939-kroner (975—985 mill. kr.). Dette gjelder bare den flåten som eksisterte i 1939. Nettoreduksjonen er ikke så stor fordi vi også under krigen har kjøpt en del båter.

Ifølge oppgave fra Nortraship ble det kjøpt i alt 19 båter med en samlet tonnasje på 128 523 br.t. Av dette gikk 47 354 br.t. tapt, slik at 81 169 br.t. fremdeles er i behold, hvorav 10 851 br.t. faller på 2 gamle amerikanske båter fra 1920, resten er nye båter fra 1941. Målt i sommeren 1939-kroner kan verdien av alle de 81 000 br.t. settes til ca. 30 mill.

Tallene foran omfatter ikke nybygningene som under krigen er fullført for norsk regning i Sverige. Ifølge Norges Handels- og Sjøfartstidende 19. juli 1945 er det i løpet av krigen bygd 26 nye båter¹ i Sverige med en samlet tonnasje på ca. 200 000 br.t. Det er bare motorbåter og motortankbåter. Det er derfor neppe for høyt å verdsette denne tonnasjen til 100 mill. 1939-kroner. Oversikt over nybygninger hjemme mangler.

Nettoreduksjonen av flåten må etter dette kunne settes til ca. 850 mill. 1939-kroner eller 56.7 pst.

Annen transport.

Jernbaner. De endelige tallene fra Norges Statsbaner vil ikke foreligge før senere. Men ifølge de helt foreløpige beregninger som ingeniør Siljan i Statsbanene har gjort, er realkapitalen økt fra 1939 til i dag med ca. 55 mill. 1939-kroner eller 5.7 pst. De gamle banene er nok blitt nedslitt, antakelig med

¹ Båtene er først levert etter 8. mai, men de er faktisk bygd under krigen. Leveringen ble bare utsatt til etter krigsslutt. Derfor tar Byrået båtene med i kalkylene her.

ca. 95 mill. kr., hvorav ca. 35 mill. kr. faller på rullende materiell. Men nye jernbaner til en verdi av ca. 150 mill. kr. er bygd. Av dette faller vel 5 mill. kr. på rullende materiell. Etter dette skulle den prosentvise reduksjon av det rullende materiell være nærmere 25 pst.

Byrådet har ingen oppgave over stillingen ved privatbanene.

Forstadsbaner og sporveier. Kapitalen i forstadsbaner og sporveier er beregnet til rundt 100 mill. kr. i 1939.

På grunnlag av de oppgaver en har fått fra Holmenkollbanen, Bærumsbanen og Oslo Sporveier mener en å kunne fastslå at kapitalreduksjonen må ligge på ca. 30 pst. For hele gruppen blir da reduksjonen 30 mill. kr. og realkapitalen sommeren 1945 blir på 70 mill. kr.

Biler og motorsykler. En regner i krigsskadetellingen med at verdien av de biler tyskerne rekvirerte ligger på ca. 210 mill. kr. Da dette tallet kanskje er noe i overkant, reduserer vi avdraget til 200 mill. kr.

Av den samlede førkrigsbilkapital som en har vurdert til 400 mill. kr. ble med andre ord halvparten rekvirert.

Ved utgangen av 1939 var antallet tjenlige biler ca. 100 000. Derav ble ca. 30 000 rekvirert. Om lag 30 000 vogner var i jevn norsk drift under krigen. En må regne med at ca. 40 000 biler, derav storparten personbiler samt de fleste motorsyklene har stått stille under krigen. De biler som har vært i drift, representerte antakelig i 1939 en verdi på 100 mill. kr. En kan regne med at disse vognenes verdi er lik 0. De fleste av disse blir holdt i gang ved hjelp av et vedlikehold som ligger så langt over det normale at det ofte er like høyt som de normale avskrivningene på en vogn. De vognene som har stått stille (inkl. motorsykler) representerte endelig en verdi på ca. 100 mill. kr. i 1939. Hvor stor verdireduksjonen har vært på disse bilene lar seg vanskelig forstå. Det er avhengig av hvordan vognene har vært oppbevart. For de bilene som har vært trygt oppbevart, er verdiforringelsen svært lav, mens den for andre vogner kan være total.

Fra sakkyndig hold blir den gjennomsnittlige verdiforringelse anslått til 40 pst.

Den samlede verdiforringelse blir da:

Grupper	Verdi 1939 mill. kr.	Verdi 1945 mill. kr.
Rekvirerte biler	200	40
Biler som har vært i bruk	100	0
Biler som har stått stille	100	60
I alt....	400	100

Eller en verdireduksjon på 75 pst.

Postverk og telegrafverk. Noen endringer av betydning i verdien av postverkets bygningskapital har det ikke vært. Derimot er realkapitalen (den rentepliktige kapitalen) ved telegrafverket økt fra 164.7 mill. kr. til 205.9 mill. kr. pr. 30. juni 1944. Det er verdien av telefonanleggene som har økt. Verdien av selve telegrafanleggene er noe redusert. Lagerverdien er den samme.

Beløpet for 1944 (205.9 mill. kr.) er det samme som det Telegrafverket opererer med i sin statistikk for 1944 i 1944-kroner. Årsaken til dette er at kapitaltallene for Telegrafverket ikke er påvirket av prisstigningen. Lønn og materialer er ført opp til de samme priser som før krigen.

Havner. Byrådet har bare direkte opplysninger om Oslo havn. Verdien av denne er snarere blitt større enn mindre. For de øvrige havnene må det derimot regnes med en til dels merkbar reduksjon. Rent anslagsvis setter en reduksjonen i alt til ca. 5 mill. kr.

Veier og veibruer. Veidirektoratet meddeler at det offentlige veinettet i tiden 1939 til 1945 er økt med 1 560 km hovedvei og 340 km bygdevei til en verdi av henholdsvis 82 mill. kr. og 10 mill. kr. (1939-kroner). På den andre siden har vedlikeholdet av veiene i krigsårene til dels vært mangelfullt, slik at det må gjøres et fradrag for dette på ca. 40 mill. kr.

Veidirektoratet meddeler videre at verdien av nybygninger ved bruanelegg kan settes til 10 mill. kr., mens ødeleggelsene og nedslitningen verdsettes til 20 mill. kr.

Tallene ovenfor gjelder som nevnt bare det offentlige veinett. Oppgaven for de øvrige veier og bruanelegg mangler, men det gjøres neppe store feilen om det ikke regnes med noen øking eller reduksjon her. Alt i alt skulle derfor verdien av veiene (eksklusive jernbaneveier) ha økt med vel 50 mill. kr., fra 1 150 til 1 200 mill. kr., mens verdien av veibruene er falt med 10 mill. kr. fra 200 mill. kr. til 190 mill. kr.

Mange av de nye flyplassene som er bygd under krigen har ingen verdi i fredstid. Tvert om. Likevel har nok verdien av flyplasser økt ikke lite siden 1939. Byrådet har imidlertid ingen oversikt på dette punktet og regner derfor med samme beløp som i 1939 (20 mill. kr.). For totaltallet betyr dette selvsagt lite.

Verdien av seilbåter, lystmotorbåter og små robåter som i 1939 var ca. 60 mill. kr. regnes å være redusert med 20 mill. kr. Tallet er foreløpig.

Ses hele transportsektoren under ett blir kapitalreduksjonen regnet netto ca. 1 100 mill. kr. eller nær 25 pst.

Handel.

Byrået har ingen spesialoppgaver om reduksjonen av den bygningskapital som handelen legger beslag på. Men på grunnlag av de oppgaver som foreligger om reduksjonen av bygningene i sin alminnelighet, har Byrået satt reduksjonen av handelsbygningene til 60 mill. kr. eller 7.5 pst. Løsrereduksjonen er ved hjelp av enqueten kalkulert til 30 mill. kr. eller 20 pst.

Reduksjonen av varelagrene er grovt anslått. En har bl. a. nyttet volumindeksen for detaljomsetningen, enkelte beregninger over økingen i omløpshastigheten og resultatene av de tellinger som har vært foretatt av forsyningsmyndighetene. Til belysning av beregningene skal en kort gjøre rede for anslaget av reduksjonen av lagrene i detaljhandelen.

Setter en 1939 lik 100, viser Byråets volumindeks for detaljomsetningen for riket i alt 65 for året 1944. Det tilsvarende tall for byer er 61. Omsetningens volum lå lavere de første måneder av 1945 enn i de tilsvarende måneder i 1944. Enkelte beregninger, som bl. a. er utført på grunnlag av rasjoneringstillingene, synes å vise at lagrenes omløpshastighet var mellom 1,5 og 2 — i forhold til 1939, dvs. at en maksimalt kan regne med at lagrene ble omsatt dobbelt så hurtig som før krigen. Regner vi med et indekstall på 60 for omsetningens volum, vil det si at detaljlagrene ved krigens slutt lå på mellom 30 og 40 når 1939 settes lik 100. Dette svarer til en reduksjonsprosent på mellom 60 og 70. For matvarer og klær har en bare volumtall for omsetningen i byene. Beregningene for disse varer, som utgjorde om lag halvparten av de totale lagre i 1939, viser høyere reduksjonsprosjenter enn beregningene for de totale lagre. Tar en videre omsyn til kvalitetsforringelsen, de relativt store lagre i 1939 og krigs- og brannskadene, må den totale reduksjonsprosent sannsynligvis settes til minst 80, dvs. at regnet i 1939-kroner er detaljlagrene redusert med om lag 450 mill. kr.

Beregningene av varelagerreduksjon i engroshandel inkludert agentur og kommisjon er søkt utført etter om lag de samme prinsipper. Materialet har imidlertid vært mer sparsomt på dette område. En fant at reduksjonsprosjenten sannsynligvis var noe mindre enn for detaljhandelen. Den endelige reduksjonsprosent ble fastlagt til mellom 75 og 80, hvilket svarer til en reduksjon på omlag 700 mill. kr.

Boliger, offentlige administrasjonsbygninger, hoteller og restauranter og andre bygninger enn driftsbygninger i jordbruk og bygningskapitalen i industri, transport og handel hadde i 1939 ifølge kalkylene i kapitel IV en samlet verdi på nær 10 milliarder kr. Vesentlig ved hjelp av oppgaver og opplysninger fra Krigsskadetrygden, Norges Brannkasse — spesielt Brannkassens sivilingeniører — gårdsbestyrere er reduksjonen satt til 800 mill. kr. eller rundt 8 pst. Tallet er selvsagt svært usikkert. Storparten av denne reduksjonen faller på boliger som i 1939 alene utgjorde nærmere 9 000 mill. kr.

Diverse yrkesløsøre.

Ved hjelp av de enquetemessige undersøkelser som er omtalt i forrige kapitel er reduksjonen av løsøret til syke- og pleieanstalter, losji- og bevertningsvirksomhet, privatpraktiserende leger, tannleger, banker, trygdeselskap, advokater og sakførere og offentlige kontorer kalkulert til 50 mill. kr. eller rundt 20 pst.

Personlig innbo og løsøre.

En har s. 125 gjort rede for anslaget over verdien av personlig innbo og løsøre sommeren 1939. Prinsipielt skulle en kunne utføre et liknende anslag over verdien i 1939-kroner av innbo og løsøre ved krigens slutt. Reduksjonen ville da direkte kunne fastlegges ved å trekke anslaget ved krigens slutt fra anslaget for sommeren 1939. En videreføring av beregningene for krigsårene etter de samme prinsipper som for årene før krigen støter imidlertid på en rekke vansker. En må f. eks. ta omsyn til lagervariasjonene, det tyske forbruk og kvalitetsforringelsen av den løpende produksjon og importen under krigen. Videre nevner en at det grunnleggende statistiske materiale for beregningen av tilgangen til dels foreligger betydelig etter at varene faktisk er kommet på markedet. Så langt det har vært mulig har en likevel søkt å basere beregningene på denne metode.

Tilgangen under krigen er søkt fastlagt dels på grunnlag av det samme materiale som beregningene for årene før krigen, dels på grunnlag av Byråets volumindeks for detaljhandelen og opplysninger fra forsyningsmyndighetene. Videre har en søkt å ta omsyn til kvalitetsforringelsen og krigs- og brannskadene. Som endelig resultat ble en stående ved en reduksjon av personlig innbo og løsøre inkl. krigs- og brannskader på om lag 1 200 mill. kr. eller ca. 32 pst. Den vesentlige del av reduksjonen faller på beholdningene av klær, som er anslått redusert med ca. 800 mill. kr., dvs. med ca. 70 pst.

Krigs- og brannskader.

Reduksjonstallene foran omfatter som nevnt krigs- og brannskader. De kommer altså i k k e i tillegg. I det følgende gis likevel en samlet oversikt over dem.

Ifølge brannskadestatistikken var brannskadene i årene 1940—43 86 mill. kr.

De største krigsskadene faller på skip. Nyttens de samme verdier pr. tonn som ved beregningen av skipenes verdi i 1939 blir verdien av senkede skip ca. 800 mill. kr. Oversikt over partielle skader for den uteværende flåten mangler foreløpig. For den hjemmeværende dreide de seg om 40 mill. 1939-kroner. Krigsskadetrygden for bygninger og løsøre regner med et totalt skadebeløp på 400 mill. kr. for bygninger og ca. 135 mill. kr. for løsøre. Krigsforsikringen for varelagre anslår skadene til 90 mill. kr. Skadebeløpet, eksklusive båter, for de øvrige offentlige krigsskadetrygder beløp seg pr. 31. mars 1944 til 55 mill. kr. Tilsvarende tall for kapitalgoder (andre enn skip) som ikke omfattes av krigsskadetrygdene var 133 mill. kr. De to tallene er sikkert økt med minst 50 mill. kr. det siste

året. De samlede krigs- og brannskader (eksklusive de nevnte partielle skader) er derfor antagelig nær 1 800 mill. kr. Mange av disse tallene er 8. april — 1940-kroner. Byrået har imidlertid brukt dem som 1939-kroner uten noen korreksjon.

Følgende tabell gir et oversyn over resultatene av reduksjonsberegningene. I alt er realkapitalen blitt redusert med om lag 5,8 milliarder 1939-kroner eller med vel 18 pst. På den andre siden er nettogjelden til utlandet gått betraktelig ned, vesentlig på grunn av de store assuransebeløp som Norge har til gode i England for senkede skip. Byrået har ennå ingen oversikt over hvor sterk netto-nedgangen i gjelden er. Se for øvrig kap. VI.

Som nevnt flere ganger tidligere er tallene for kapitalreduksjonen under krigen enda mer usikre enn inntektstallene og realkapitaltallene. Det kan derfor ikke sterkt nok presiseres at tallene bare ganske ufullstendig kan gi et bilde av den realkapitalreduksjon som faktisk har foregått i løpet av de fem krigsårene.

Realkapitalen sommeren 1939 og reduksjonen fra sommeren 1939 til sommeren 1945 målt i 1939-kroner.

	Realkapitalen 1939 mill. kr.	Reduksjon ¹ 1939—45 mill. kr.	Reduksjonen ¹ i prosent av 1939
JORDBRUK	4 016	175	4,5
Jord	1 350	50	3,7
Bygninger (driftsbygninger)	1 500	75	5,0
Maskiner og redskap	205	0	0
Husdyr	531	50	9,4
Avling	430	0	0
SKOGBRUK	1 500	100	6,7
FISKE	305	130	42,6
Båter	205	100	48,8
Redskap	50	25	50,0
Fiskebruk	50	5	10,0
HVALFANGST	81	55	67,9
INDUSTRI	4 500	1 430	31,8
Bygninger	2 000	130	6,5
Maskiner, verktøy, inventar	1 500	600	40,0
Lager	1 000	700	70,0
TRANSPORT	4 743	1 070	22,6
Skipsfart	1 500	850	56,7
Jernbaner	979	+55	+ 6,2
Forstadsbaner og sporvei	100	30	30,0
Biler	400	300	75,0

¹ Ved øking: +

Realkapitalen sommeren 1939 (fortsatt).

	Realkapitalen 1939 mill. kr.	Reduksjon ¹ 1939—45 mill. kr.	Reduksjonen ¹ i prosent av 1939
Post- og telegrafverket	180	+40	+22,2
Havner	154	5	3,2
Veier	1 150	+50	+ 4,3
Veibruer	200	10	5,0
Flyplasser	20	0	0
Lystfartøyer	60	20	33,3
HANDEL	1 850	790	42,7
Bygninger	800	60	7,5
Varelagre	900	700	77,8
Løsøre	150	30	20,0
BOLIGER, offentlige administrasjonsbygninger, hoteller og restauranter og andre bygninger..	10 337	800	7,8
DIVERSE YRKESLØSØRE	240	50	20,8
PERSONLIG INNBO OG LØSØRE	3,800	1 200	31,6
I alt....	31 372	5 800	18,5

¹ Ved øking: +

Kap. VI. Kort analyse av beregningsresultatene.

I de fem foregående kapitler er det gjort rede for beregningsmetodene. Resultatene er referert, men bare i begrenset utstrekning blitt analysert. I dette og det neste kapittel skal derfor Byrådet kort analysere enkelte sider av beregningsresultatene. Full forståelse av hva som kan legges i tallene kan bare oppnås ved at en setter seg inn i beregningsprinsippene som er forklart i Kap. I.

1. Nasjonalinntekten.

Tabell 1 syner nasjonalinntekten 1935—43 både i løpende og fast kroneverdi (1939-kroner).

Det må merkes at tallene for okkupasjonstiden bare gjelder det okkuperte Norge. Skipsfartinntekten og hvalfangstinntekten tjent ute er altså ikke regnet med, og nettorente- og dividendeutgifter til utlandet er ikke trukket fra.

Inntekten målt i løpende kroneverdi stiger uavbrutt fra 1935, da den var 3 197 mill. kr. til 1943, da den var 6 677 mill. kr. eller 105 pst. større enn i 1935. Den deflaterte inntekten stiger også fra 1935 av, da den var 3 824 mill. kr., men den når maksimum allerede i 1939, da den var 4 738 mill. kr. eller 23 pst. større enn i 1935. Etter så å ha falt til 4 328 mill. kr. i 1940 stiger den igjen i 1941 til 4 478 mill. kr. for endelig å falle til 4 218 mill. kr. i 1943. I 1943 var den altså 12 pst. lavere enn i 1939, men 8 pst. større enn i 1935. Stigningen i den nominelle inntekten fram til 1943 skyldes delvis prisstigningen. De deflaterte tallene syner imidlertid at den — bortsett fra stigningen fra 1939 til 1940 — også var en følge av at selve mengdestrømmen økte.

Tabell 1. Nasjonalinntekten i Norge i 1935—43.¹ Mill. kr.

	Mill. løpende kr. Løpende kr.verdi	Relative tall	Mill. 1939 kr. Fast kr.verdi	Relative tall
1935.....	3 197	67.5	3 824	80.7
1936.....	3 585	75.7	4 117	86.9
1937.....	4 229	89.3	4 456	94.0
1938.....	4 359	92.0	4 517	95.3
1939.....	4 738	100.0	4 738	100.0
1940.....	5 138	108.4	4 328	91.3
1941.....	6 563	138.5	4 478	94.5
1942.....	6 567	138.6	4 305	90.9
1943.....	6 677	140.7	4 218	89.0

¹ Tallene for okkupasjonstiden gjelder bare det okkuperte Norge.

En stigning i den deflaterte inntekten på 23 pst. fra 1935 til 1939 eller med 6 pst. gjennomsnittlig pr. år må betegnes som kraftig, særlig tatt i betraktning at 1935 ikke var noe konjunkturmessig bunnår. Hadde det foreligget tall for 1932 og 1933, ville de sikkert ha ligget betydelig lavere enn i 1935. Til sammenlikning kan det nevnes at folkemengden bare steg med 1.9 pst. fra 1935 til 1939. Videre kan det nevnes at den svenske nasjonalinntekten målt i fast kroneverdi økte med noe under 23 pst. på 10 år fra 1920 til 1930.

Det kan kanskje synes overraskende at nedgangen i den deflaterte inntekten i løpet av krigen ikke er sterkere og at inntekten til og med steg fra 1940 til 1941. Hadde skipsfartsinntektene vært inkludert ville det nesten ikke ha blitt noen nedgang i det hele tatt. Imidlertid må en huske på at tallene for krigsårene inkluderer alle de norske varer og tjenester som tyskerne tilegnet seg. Sammen med de offentlige administrasjonsutgifter utgjorde det tyske forbruket vel 40 pst.¹ av nasjonalinntekten. Bare 60 pst. sto til disposisjon for norske formål. (Om virkningene av dette på det norske konsumet, se kap. VII.) Likevel er det bemerkelsesverdig at de deflaterte inntektstallene for krigsårene er betydelig større enn i 1935 og 1936. Rett nok steg folkemengden en del, men denne sammenlikning syner likevel de veldige virkningene av arbeidsløysa på nasjonalinntekten.

Tabell 2 viser nasjonalinntekten pr. innbygger målt i løpende og fast kroneverdi.

Utviklingen av tallene er den tilsvarende som for selve nasjonalinntekten, stigningen er bare noe svakere. Målt i løpende kroneverdi stiger inntekten pr. innbygger fra 1 112 kr. i 1935 til 2 215 kr. i 1943 eller med 99 pst. Den deflaterte inntekten pr. hode stiger fra 1 330 kr. i 1935 til 1 617 kr. i 1939 eller med 21.5 pst. I 1940 er den nede i 1 470, men stiger i 1941 til 1 520 kr. for så å falle til 1 453 kr. i 1942 og 1 399 kr. i 1943.

I tabell 2 gis også en beregning for krigsårene om inntekt pr. hode, etter at de direkte okkupasjonskostnadene (se kap. VII) er trukket fra. Da blir tallene for 1940—43 betydelig redusert. Målt i løpende kroneverdi, synker inntekten pr. hode fra 1 617 kr. i 1939 til 1 150 kr. i 1940. Etter å ha steget til 1 402 kr. i 1941 synker tallet til 1 387 kr. for så å stige i 1943 til 1 432 kr. De deflaterte tallene synker uavbrutt fra 1 646 kr. i 1939 til 918 kr. i 1943.

Merk at disse tallene ikke gir uttrykk for nedgangen i konsumet under krigen. Dette er forklart i kap. VII.

I tabell 3 er nasjonalinntekten sammenholdt med antatt inntekt ifølge skattelikninger. Nasjonalinntekten er for alle år over 50 pst. høyere enn den antatte inntekt. Denne store forskjellen skyldes i første rekke at inntektsbegrepet i skattelovene på langt nær omfatter alle de varer og tjenester som er inntekt ifølge definisjonen i kap. I. Beregnet inntekt av husmødrenes arbeid er f. eks. ikke med. Heller ikke inntekten til alle dem som ikke har selvangivelsesplikt fordi deres inntekt er for lav, m. v.

¹ 37 % ved de deflaterte tallene.

Tabell 2. Nasjonalinntekten pr. innbygger i løpende og fast kroneverdi.
Absolutte og relative tall.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Absolutte tall.									
Nasjonalinntekter pr. innbygger i løpende kroneverdi	1 112	1 268	1 483	1 521	1 646	1 745	2 211	2 198	2 215
Nasjonalinntekten pr. innbygger i løpende kroneverdi etterat de direkte okkupasjonskostnadene er trukket fra for årene 1940—43	1 112	1 268	1 483	1 521	1 646	1 150	1 402	1 387	1 432
Nasjonalinntekten pr. innbygger i 1939-kroner	1 330	1 457	1 561	1 576	1 646	1 470	1 520	1 453	1 399
Nasjonalinntekten pr. innbygger i 1939-kroner etterat de direkte okkupasjonskostnadene er trukket fra for årene 1940—43	1 330	1 457	1 561	1 576	1 646	1 019	1 003	966	918
Relative tall:									
Nasjonalinntekten pr. innbygger i løpende kroneverdi	68.8	77.0	90.1	92.4	100.0	106.0	134.3	133.5	134.6
Nasjonalinntekten pr. innbygger i løpende kroneverdi etterat de direkte okkupasjonskostnadene er trukket fra for årene 1940—43	68.8	77.0	90.1	92.4	100.0	69.9	85.2	84.3	87.0
Nasjonalinntekten pr. innbygger i fast kroneverdi (1939-kroner).....	82.3	88.5	94.8	95.7	100.0	89.3	92.3	88.2	85.0
Nasjonalinntekten pr. innbygger i fast kroneverdi etterat de direkte okkupasjonskostnadene er trukket fra for årene 1940—43	82.3	88.5	94.8	95.7	100.0	61.9	60.9	58.7	55.8

Stort sett må en si at samvariasjonen er så god at utviklingen av tallene for antatt inntekt — iallfall for de nærmeste årene før 1935 — vil kunne nyttes som en indeks for nasjonalinntekten.

Det er bemerkelsesverdig at forskjellen mellom nasjonalinntekten og antatt inntekt er størst i de to mest typiske oppgangstår 1937 og 1941 og at den er minst i de nærmest påfølgende år, 1938 og 1942. En av årsakene til dette er systemet med gjennomsnittsligning.

I beregningene foran er alltid nettorealinntekten¹ spaltet i lønnsinntekter og andre inntekter. Hvis en setter lønnsinntektene i prosent av nettorealinntekten, er det vesentlig å være klar over at lønnsinntektene slik som de er definert i kapitel I er vederlag for arbeid fastsatt etter avtale mellom arbeidstaker og arbeidsgiver, dvs. det er arbeidsinntekt i snever forstand. All arbeids- og organisasjonsinntekt ved egen virksomhet (jordbrukernes og fiskernes arbeidsinntekt, f. eks.) beregnet inntekt av husmødrenes og de hjemmeværende barns arbeid o.l. er ikke inkludert i lønnsinntekter, men i andre inntekter. Foruten dette omfatter andre inntekter i første rekke realkapitalinntekt, skatter og avgifter, men derimot ikke subvensjoner. Det er

¹ Om forskjellen på nasjonalinntekt og nettorealinntekt se kap. I.

Tabell 3. Nasjonalinntekt og antatt inntekt ifølge den kommunale skattelikning i absolutte og relative tall. Nasjonalinntekt i prosent av antatt inntekt

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Nasjonalinntekt..... Mill. kr.	3 197	3 585	4 119	4 359	4 738	5 138	6 563	6 567	6 677
Antatt inntekt ifølge skattelikningen									
Mill. kr.	2 076	2 306	2 655	2 897	3 087	3 315	4 142	4 303	4 443
Nasjonalinntekt i pst. av antatt inntekt.	154.0	155.5	159.3	150.5	153.5	155.0	158.5	152.6	150.3
Nasjonalinntekt (1935 = 100)	100	112.1	132.3	136.3	148.1	160.7	205.3	205.1	208.9
Antatt inntekt ifølge skattelikningen (1935 = 100)	100	111.1	127.9	139.6	148.7	159.7	199.5	207.3	214.0
Nasjonalinntekt (1939 = 100)	67.9	76.2	89.4	92.1	100.0	107.0	136.7	136.8	139.1
Antatt inntekt ifølge skattelikningen (1939 = 100)	67.2	74.7	86.0	93.8	100.0	107.4	134.2	139.4	143.9

altså helt galt å oppfatte andre inntekter som inntekt i privatøkonomisk forstand for andre enn lønsmottakerne. Det hadde vært av interesse å prøve å spalte andre inntekter videre, men en slik spaltning ville lett bli så usikker at den ikke ville ha noen verdi.

Nettorealinntekten er foran beregnet som en sum av nettorealinntekten i 13 sektorer som hele Norges økonomi er inndelt i. Tabellene 4 til 7 syner i n n t e k t e n i d e y m s e s e k t o r e n e , i løpende og i fast kroneverdi, absolutte og relative tall. Fradragene i tabellene er slike som det av praktiske grunner ikke har vært mulig å fordele på sektorene. Egentlig er derfor tallene for de enkelte sektorer noe for store.

Utviklingen av inntektstallene i jordbruk, fiske og industri eksklusive bygge- og anleggsvirksomhet er karakterisert ved at de nominelle tallene i løpet av krigen har ligget betydelig over 1939-nivået, mens de deflaterte tallene stadig har sunket fra 1939 av. Prisstigningen har altså virket sterkere enn nedgangen i produksjonen. I skogbruk, bygge- og anleggsvirksomhet, annen transport, finansvirksomhet og offentlig administrasjon har derimot også de deflaterte tallene ligget betydelig over førkrignivået. For skogbruket skyldes dette den veldige økingen av forbruket av ved til brensel. Den tyske bruk av våre jernbaner er den viktigste årsaken til stigningen for annen transport, men også sporveier, forstadsbaner, post og telegraf økte sin virksomhet betydelig under krigen. For bygge- og anleggsvirksomhet er det sjølsagt det utstrakte tyskerarbeid som gjør utslaget. Den helt ekstraordinære stigning i de nominelle tallene for bygge- og anleggsvirksomhet skyldes ellers også økingen i omsetningsavgiften. Det samme gjelder for handelen. De deflaterte tallene er derimot upåvirket av avgifter og subvensjoner, hva utviklingen angår.

Tallene for husarbeid omfatter også beregnet inntekt av husmødrenes arbeid. Betydelige poster under ymse tjenester er husstell og undervisning og vitenskap.

Som tidligere nevnt er det meget lett å tolke tallene uriktig hvis en ikke kjen-

Tabell 4. Nettoarealinntekten i løpende kroneverdi fordelt på 13 sektorer. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
I. Jordbruk og hagebruk	288	310	326	341	364	464	598	562	576
II. Skogbruk	97	115	160	138	101	153	232	232	234
III. Fiske	54	56	62	61	60	70	131	132	114
IV. Hvalfangst	41	54	76	53	36	—	—	—	—
V. Industri	1 138	1 290	1 493	1 569	1 760	2 077	2 857	2 751	2 668
Herav:									
1. Industri ekskl. bygge- og anleggsvirksomhet	973	1 086	1 273	1 321	1 464	1 545	1 796	1 772	1 938
2. Bygge- og anleggsvirksomhet	165	204	220	248	296	532	1 061	979	730
VI. Transport	287	349	543	517	626	344	335	395	468
Herav:									
1. Skipsfart	157	209	385	350	449	156	101	96	89
2. Annen transport	130	140	158	167	177	188	234	299	379
VII. Handel	385	452	503	521	571	678	910	835	830
VIII. Finansvirksomhet	97	98	104	112	117	116	116	113	114
IX. Losji- og bevertningsvirksomhet	54	66	68	74	77	82	98	95	95
X. Tjenester av varig forbrukskapital (boliger)	199	218	242	256	268	268	265	264	264
XI. Husarbeid	512	540	588	624	655	718	851	982	1 085
XII. Offentlig administrasjon	70	72	83	100	107	112	112	127	145
XIII. Ymse tjenester	224	234	255	277	288	305	328	354	362
I alt	3 446	3 854	4 503	4 643	5 030	5 387	6 833	6 842	6 955
Fradrag	189	195	209	224	230	249	270	275	278
Nettoarealinntekten i alt	3 257	3 659	4 294	4 419	4 800	5 138	6 563	6 567	6 677

¹ Foreløpige tall

Tabell 5. Nettoarealinntekten i løpende kroneverdi fordelt på 13 sektorer. Relative tall. 1939 = 100.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
I. Jordbruk og hagebruk	79	85	89	94	100	128	165	155	158
II. Skogbruk	96	114	158	137	100	151	230	230	232
III. Fiske	90	93	103	102	100	117	218	220	190
IV. Hvalfangst	114	150	211	147	100	—	—	—	—
V. Industri	65	73	85	89	100	118	162	156	152
Herav:									
1. Industri ekskl. bygge- og anleggsvirksomhet	66	74	87	90	100	106	123	121	132
2. Bygge- og anleggsvirksomhet	56	69	74	84	100	180	358	331	247
VI. Transport	46	56	87	83	100	55	54	63	75
Herav:									
1. Skipsfart	35	47	86	78	100	35	22	21	20
2. Annen transport	73	79	89	94	100	106	132	169	214
VII. Handel	67	79	88	91	100	119	159	146	145
VIII. Finansvirksomhet	83	84	89	96	100	99	99	97	97
IX. Losji- og bevertningsvirksomhet	70	86	88	96	100	106	127	123	123
X. Tjenester av varig forbrukskapital (boliger)	74	81	90	96	100	100	99	99	99
XI. Husarbeid	78	82	90	95	100	110	130	150	166
XII. Offentlig administrasjon	65	67	78	93	100	105	105	119	136
XIII. Ymse tjenester	78	81	89	96	100	106	114	123	126
Nettoarealinntekten	68	76	90	92	100	107	137	137	139

¹ Foreløpige tall.

Tabell 6. *Nettorealinntekten i 1939-kroner fordelt på 13 sektorer. Mill. kr.*

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
I. Jordbruk og hagebruk	351	352	344	340	364	338	326	290	282
II. Skogbruk	137	130	138	162	101	137	165	156	147
III. Fiske	37	43	43	54	60	54	38	37	31
IV. Fangst	53	51	61	56	36	0	0	0	0
V. Industri	1 375	1 526	1 644	1 637	1 760	1 686	1 786	1 668	1 562
Herav:									
1. Industri ekskl. bygge- og anleggsvirksomhet	1 142	1 255	1 375	1 370	1 464	1 671	1 232	1 120	1 063
2. Bygge- og anleggsvirksomhet	233	271	269	267	296	419	554	548	499
VI. Transport	328	393	555	540	626	290	270	285	302
Herav:									
1. Skipsfart	192	245	389	366	449	112	64	58	54
2. Annen transport	136	148	166	174	177	178	206	227	248
VII. Handel	462	522	518	534	571	536	602	543	506
VIII. Finansvirksomhet	102	104	112	115	117	136	160	169	173
IX. Losji- og bevertningsvirksomhet	62	74	71	75	77	70	68	65	64
X. Tjenester av boliger	246	251	257	262	268	273	275	275	275
XI. Husarbeid	624	633	640	648	655	662	665	669	673
XII. Off. administrasjon	79	81	90	101	107	109	113	129	147
XIII. Ymse tjenester	258	262	267	281	288	262	240	244	244
I alt	4 114	4 422	4 740	4 805	5 030	4 553	4 708	4 530	4 406
Fradrag	217	219	219	227	230	214	198	190	188
Nettorealinntekten	3 897	4 203	4 521	4 578	4 800	4 339	4 510	4 340	4 218

¹ Foreløpige tall.Tabell 7. *Nettorealinntekten i 1939-kroner fordelt på 13 sektorer. Relative tall. 1939 = 100.*

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
I. Jordbruk og hagebruk	96	97	94	93	100	93	89	79	77
II. Skogbruk	136	129	137	160	100	136	163	154	146
III. Fiske	62	72	72	90	100	90	63	62	52
IV. Fangst	147	142	169	156	100	-	-	-	-
V. Industri	78	87	93	93	100	96	101	95	89
Herav:									
1. Industri ekskl. bygge- og anleggsvirksomhet	78	86	94	94	100	87	84	77	73
2. Bygge- og anleggsvirksomhet	79	92	91	90	100	142	187	185	169
VI. Transport	52	63	89	86	100	46	43	46	48
Herav:									
1. Skipsfart	43	55	87	82	100	25	14	13	12
2. Annen transport	77	84	94	98	100	101	116	128	140
VII. Handel	81	91	91	94	100	94	105	95	89
VIII. Finansvirksomhet	87	89	96	98	100	116	137	144	148
IX. Losji- og bevertningsvirksomhet	81	96	92	97	100	91	88	84	83
X. Tjenester av boliger	92	94	96	98	100	102	103	103	103
XI. Husarbeid	95	97	98	99	100	101	102	102	103
XII. Offentlig administrasjon	74	76	84	94	100	102	106	121	137
XIII. Ymse tjenester	90	91	93	98	100	91	83	85	85
Nettorealinntekten	81	88	94	96	100	90	94	90	88

¹ Foreløpige tall.

Tabell 8. Subvensjoner og avgifter som henholdsvis er trukket fra og inkludert i nettorealinntekten i sektorene. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943 ¹
Subvensjoner:									
Jordbruk	20	21	24	25	23	15	15	50	50
Fiske	—	2.8	6.1	9	17.2	8	4	6.2	8.5
Industri	—	—	—	—	—	5	26	60	90
Skipsfart (til opprettholdelse av kommunikasjonene langs kysten)	5.9	6	6.1	6.5	6.9	6.2	8.8	9	12.5
Avgifter:									
Industri	65	70	82	80	82	104	135	166	175
Bygge- og anleggsvirksomhet	—	—	—	—	—	7	104	158	120
Handel	6	30	34	37	40	96	298	286	284
Bevertnings- og losjivirksomhet:									
Bevertningsavgift	6.3	6.9	7.8	8.8	9.3	—	—	—	—
Skjenkeavgift	—	—	—	—	—	6.9	14.1	8.7	6.3

¹ Foreløpige tall.

ner de prinsippene som er lagt til grunn ved beregningene (se kap. I). Det går f. eks. ikke an å ta inntektene i hver næring som uttrykk for den private økonomiske inntekten til dem som arbeider i næringen. Dette skyldes dels at den enkelte mann har andre inntekter enn de han har av sitt hovedervert, dels at inntektsbegrepet i disse beregninger ikke er det samme som inntekt i privatøkonomisk forstand. Den viktigste årsak til dette siste er at inntekten inkluderer alle produksjons- og omsetningsavgifter som utbetales av en sektor, men ikke bidrag eller subvensjoner.

I tabell 8 gis en oversikt over de avgifter som er inkludert i nettorealinntekten. Tabellen syner også subvensjoner som ulike næringer har mottatt, men som altså likevel ikke kommer med i inntekten. Det er omsetningsavgiften som gjør tallene for industrien og enda mer for bygge- og anleggsvirksomheten og handelen så store i krigsårene.

Tabell 9 syner nettorealinntekten i de ulike sektorer etter at avgiftene er trukket fra og subvensjonene er lagt til.

Men heller ikke denne tabellen kan brukes uten videre hvis en vil prøve å skape seg et bilde av levestandarden innen næringene. En skal nevne et eksempel. Tabellen syner oppsiktsvekkende lave tall for jordbruket, når vi tenker på at nesten en tredjedel av folket lever av denne næringen. Nå er det helt klart at inntektsforholdene privatøkonomisk sett er lite tilfredsstillende i jordbruket sammenholdt med f. eks. industrien. Men samtidig må det presiseres at en kommer svært galt avsted hvis en bruker tallene uten forbehold. Ved jordbrukstelingen i 1939 var det nesten $\frac{2}{3}$ av brukerne som oppga at de hadde annet yrke ved siden av jordbruket. Det er for en stor del småbrukere som driver skogsarbeid, fiske og fangst, håndverk og annen industri. — Dertil kommer at de gjerne har eget hus og bor billig. Hjemmeforbruket av jordbruksprodukter

Tabell 9. *Nettorealinntekten¹ i løpende kroneverdi i de ulike næringer minus avgifter pluss subvensjoner. Mill. kr.*

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
I. Jordbruk og hagebruk	308	331	350	366	387	479	613	612	626
II. Skogbruk	97	115	160	138	101	153	232	232	234
III. Fiske	54	59	68	70	77	78	135	138	123
IV. Hvalfangst	41	54	76	53	36	—	—	—	—
V. Industri	1 073	1 220	1 411	1 489	1 678	1 971	2 644	2 487	2 463
VI. Transport	293	355	549	524	633	350	344	404	481
VII. Handel	379	422	469	484	531	582	612	549	546
VIII. Finansvirksomhet	97	98	104	112	117	116	116	113	114
IX. Losji- og bevertningsvirksomhet ..	48	59	60	65	68	75	84	86	89
X. Tjenester av varig forbrukskapital (boliger)	199	218	242	256	268	268	265	264	264
XI. Husarbeid	512	540	588	624	655	718	851	982	1 085
XII. Offentlig administrasjon	70	72	83	100	107	112	112	127	145
XIII. Ymse tjenester	224	234	255	277	288	305	328	354	362
I alt ¹	3 395	3 777	4 415	4 558	4 946	5 207	6 336	6 348	6 532

¹ Fradragsposten i tabell 4 ikke fratrukket.

er verdsatt til lave priser. De kan hjelpe seg langt med brensel og trematerialer fra egne skoger eller almenninger og inntekten av dette er ikke inkludert i jordbrukssektoren, men i skogbruket.

En må derfor ikke glemme at jordbrukets nettoinntekt ikke er det samme som jordbrukernes nettoinntekt.

Imidlertid skal ikke Byrået i denne publikasjonen ta opp hele levestandardproblemet. Det foregående er bare nevnt for å redusere faren for mistolking av resultatene.

I tabellene 10 og 11 gis en prosentvis fordeling på næringene av nettorealinntekten. Egentlig skulle tabellene gi uttrykk for næringens prosentvise bidrag til nettorealinntekten. Men bildet er av flere grunner langt fra tilfredsstillende, og Byrået vil sterkt presisere hvor lett det er å legge mere i tallene enn det som er berettiget ved en slik sammenlikning næringene imellom. Særlig gjelder dette prosentene som er beregnet på grunnlag av de nominelle tallene (tabell 10). Dette skyldes i første rekke avgiftene og subvensjonene. Det er f. eks. høyst urimelig å si at handelen yter et så mye større bidrag til nettorealinntekten, fordi en stor del av omsetnings-skatten betales gjennom denne sektoren. Likeledes er det urimelig å si at jordbrukets bidrag skal gjøres mindre fordi myndighetene av hensyn til konsumentene holder prisene nede. En prosentfordeling på grunnlag av tallene i tabell 9 gir derfor muligens et bedre bilde av næringenes bidrag til nettorealinntekten enn tabell 10. Se tabell 12.

Heller ikke prosentene beregnet på grunnlag av de deflaterte tallene går fri for kritikken ovenfor, fordi de er påvirket av subvensjoner og avgifter i basisåret. Tallene er likevel bedre enn de nominelle tallene fordi subvensjonene og avgiftene i basisåret 1939, ikke hadde et slikt omfang som i senere år.

I alle tabellene går det igjen at jordbrukets og fiskets prosentvise bidrag til nettorealinntekten er liten i forhold til det en kunne vente ved å se på befolkningen fordelt på erverv. En har ingen fullstendig ervervsfordeling siden 1930, men forskyvningene siden da er neppe så store at de betyr noe for denne sammenlikningen. Tabell 13 syner ervervsfordelingen i 1930. Mens jordbrukets bidrag til nettorealinntekten i 1935 var 8.5 pst. ifølge tabell 11, var tilsvarende prosent for ervervsbefolkningen 26.9.¹ Tilsvarende tall for fiske og fangst under ett er 0.9 og 7.0 og for industri 33.4 og 27.6.

Tabell 10. Nettorealinntekten i løpende kroneverdi prosentvis fordelt på næringer.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
I. Jordbruk og hagebruk	8.3	8.0	7.2	7.4	7.3	8.6	8.8	8.2	8.3
II. Skogbruk	2.8	3.0	3.5	3.0	2.0	2.8	3.4	3.4	3.4
III. Fiske	1.6	1.4	1.4	1.3	1.2	1.3	1.9	1.9	1.6
IV. Hvalfangst	1.2	1.4	1.7	1.1	0.7	—	—	—	—
V. Industri	33.0	33.5	33.1	33.8	35.0	38.5	41.8	40.2	38.4
VI. Transport	8.3	9.1	12.1	11.1	12.5	6.4	4.9	5.8	6.7
VII. Handel	11.2	11.7	11.2	11.2	11.4	12.6	13.3	12.2	11.9
VIII. Finansvirksomhet	2.8	2.5	2.3	2.4	2.3	2.2	1.7	1.6	1.6
IX. Losji- og bevertningsvirksomhet .	1.6	1.7	1.5	1.6	1.5	1.5	1.4	1.4	1.4
X. Tjenester av varig forbrukskapital (boliger)	5.8	5.7	5.4	5.5	5.3	5.0	3.9	3.9	3.8
XI. Husarbeid	14.9	14.0	13.1	13.4	13.0	13.3	12.5	14.3	15.6
XII. Offentlig administrasjon	2.0	1.9	1.8	2.2	2.1	2.1	1.6	1.9	2.1
XIII. Ymse tjenester	6.5	6.1	5.7	6.0	5.7	5.7	4.8	5.2	5.2
I alt	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tabell 11. Nettorealinntekten i fast kroneverdi (1939-kroner) prosentvis fordelt på næringer.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
I. Jordbruk og hagebruk	8.5	8.0	7.3	7.1	7.3	7.4	6.9	6.4	6.4
II. Skogbruk	3.3	2.9	2.9	3.4	2.0	3.0	3.5	3.4	3.3
III. Fiske	0.9	1.0	0.9	1.1	1.2	1.2	0.8	0.8	0.7
IV. Hvalfangst	1.3	1.2	1.3	1.2	0.7	—	—	—	—
V. Industri	33.4	34.5	34.7	34.1	35.0	37.0	37.9	36.8	35.5
VI. Transport	8.0	8.9	11.7	11.2	12.5	6.4	5.7	6.3	6.9
VII. Handel	11.2	11.8	10.9	11.1	11.4	11.8	12.8	12.0	11.5
VIII. Finansvirksomhet	2.5	2.3	2.4	2.4	2.3	3.0	3.4	3.7	3.9
IX. Losji- og bevertningsvirksomhet .	15.2	14.3	13.5	13.5	13.0	14.5	14.1	14.8	15.3
X. Tjenester av varig forbrukskapital (boliger)	6.0	5.7	5.4	5.4	5.3	6.0	5.9	6.1	6.2
XI. Husarbeid	1.5	1.7	1.5	1.6	1.5	1.5	1.5	1.4	1.5
XII. Offentlig administrasjon	1.9	1.8	1.9	2.1	2.1	2.4	2.4	2.9	3.3
XIII. Ymse tjenester	6.3	5.9	5.6	5.8	5.7	5.8	5.1	5.4	5.5
I alt	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

¹ De samme forhold finner en også i andre land. I Sverige f. eks. er prosentene for 1930 henholdsvis 8.4 og 31.6.

Tabell 12. *Nettorealinntekten i løpende kroneverdi i de ulike sektorene minus avgifter pluss subvensjoner prosentvis fordelt på næringer.*

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
I. Jordbruk og hagebruk	9.1	8.8	7.9	8.0	7.8	9.2	9.7	9.6	9.6
II. Skogbruk	2.8	3.0	3.6	3.0	2.0	2.9	3.7	3.7	3.6
III. Fiske	1.6	1.5	1.5	1.5	1.6	1.5	2.2	2.2	1.9
IV. Hvalfangst	1.2	1.4	1.7	1.2	0.7	-	-	-	-
V. Industri	31.6	32.3	32.0	32.7	33.9	37.8	41.6	39.1	37.7
VI. Transport	8.6	9.4	12.4	11.5	12.8	6.7	5.5	6.4	7.4
VII. Handel	11.2	11.2	10.6	10.6	10.7	11.2	9.6	8.6	8.4
VIII. Finansvirksomhet	2.8	2.6	2.4	2.5	2.4	2.2	1.8	1.8	1.7
IX. Losji- og bevertningsvirksomhet	1.4	1.6	1.4	1.4	1.4	1.5	1.3	1.4	1.4
X. Tjenester av varig forbrukskapital (boliger)	5.9	5.8	5.5	5.6	5.5	5.1	4.2	4.2	4.0
XI. Husarbeid	15.1	14.3	13.3	13.7	13.2	13.8	13.4	15.5	16.6
XII. Offentlig administrasjon	2.1	1.9	1.9	2.2	2.2	2.2	1.8	2.0	2.2
XIII. Ymse tjenester	6.6	6.2	5.8	6.1	5.8	5.9	5.2	5.5	5.5
I alt	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tabell 13. *Personer knyttet til de ulike sektorer. Tall fra folketellingen 1930.*

	Personer knyttet til vedk.sektor	Prosentfordeling
Jordbruk	755 548	26.9
Skogbruk	83 300	3.0
Fiske og fangst	196 772	7.0
Industri	774 031	27.6
Skipsfart	107 639	3.8
Annen transport	165 166	5.8
Handel	222 384	7.9
Annet erverv	244 712	8.6
Annen levevei	264 642	9.4
Rikets hjemmehørende folkemengde	2 814 194	100.0

På grunnlag av det skillet mellom offentlig og privat virksomhet som konsekvent er gjennomført ved beregningen i kap. II, kan det stilles opp en samlet oversikt over den offentlige virksomhet i landet.

Som nevnt i kap. II er all «annen transport» regnet som offentlig, bortsett fra en del av biltransporten. De store halvoffentlige bedrifter som forstadsbanene og sporveiene regnes altså som offentlige selv om de formelt er aksjeselskap. Ved vurderingen av transporttallene, må en være klar over at prisene som regel ikke er fastsatt med det formål å skape størst mulig fortjeneste.

Alle tallene i tabell 14 er tatt direkte fra tabellene i kap. II, bortsett fra fordelingen av nettoinntekten ved elektrisitetsverkene på lønnsinntekter og andre inntekter. Denne fordeling er foretatt ved å forutsette at lønnsinntektene

hvert år utgjør den samme prosent av nettoinntekten som i 1937 og 38, da en har fullstendig elektrisitetsstatistikk.

Når en skal beregne hvor stor del av nettorealinntekten som hvert år faller på offentlig virksomhet, kan dette ganske enkelt gjøres ved å sette tallene i tabell 14 i relasjon til nettorealinntekten ifølge tabell A i kap. II, fradragene for tjenester til produktive formål i tabell A kan nemlig uten nevneverdig feil i sin helhet belastes den private virksomheten.

Sammenholdes tabell 14 med tabell 4, ser en at inntekten ved den offentlige transporten utgjør fra 70 til 80 pst. av inntektene ved annen transport.

I årene før krigen betød også den offentlige bygge- og anleggsvirksomheten mye. Inntekten utgjorde da 35—40 pst. av hele inntekten i sektoren. I krigsårene er derimot den private virksomheten helt dominerende. I 1941 var således inntekten ved den private virksomheten hele 923 mill. kr. mot 138 mill. kr. ved den offentlige.

Tabell 14. Offentlig virksomhet. Nettoinntekt, lønnsinntekter og andre inntekter. Mill. kr.

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
<i>Industri (ekskl. bygge- og anleggsvirksomhet):</i>									
Nettoinntekt	84	83	91	98	109	115	135	136	136
Lønnsinntekter	41	40	42	48	50	51	57	61	61
Andre inntekter	43	43	49	50	59	64	78	75	75
<i>Bygge- og anleggsvirksomhet:</i>									
Nettoinntekt }	66	79	83	89	106	125	138	125	100
Lønnsinntekter }									
<i>Transport:</i>									
Nettoinntekt	101	106	115	120	127	139	181	236	300
Lønnsinntekter	91	96	104	119	125	130	138	154	166
Andre inntekter	10	10	11	1	2	9	43	82	134
<i>Finansvirksomhet:</i>									
Nettoinntekt }	8	9	9	10	11	11	12	12	12
Lønnsinntekter }									
<i>Offentlig administrasjon:</i>									
Nettoinntekt }	71	72	83	100	107	112	112	128	145
Lønnsinntekter }									
<i>Ymse tjenester:</i>									
Nettoinntekt }	89	93	102	115	121	127	122	126	121
Lønnsinntekter }									
<i>Offentlig virksomhet i alt:</i>									
Nettoinntekt	419	442	483	532	581	629	700	763	814
Lønnsinntekter	366	389	423	481	520	556	579	606	605
Andre inntekter	53	53	60	51	61	73	121	157	209

¹ Foreløpige tall.

Tabell 15. *Nettorealinntekt og lønnsinntekter fordelt på offentlig og privat virksomhet.*

	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943
<i>Nettorealinntekt:</i>									
Offentlig virksomhet i alt Mill. kr.	419	442	483	532	581	629	700	763	814
Privat virksomhet i alt » »	2 838	3 217	3 811	3 887	4 219	4 509	5 863	5 804	5 863
I alt Mill. kr.	3 257	3 659	4 294	4 419	4 800	5 138	6 563	6 567	6 677
Nettoinntekten ved Offentlig virksomhet i alt i prosent av nettoinntekten i alt	13	12	11	12	12	12	12	12	13
<i>Lønnsinntekter:</i>									
Offentlig virksomhet i alt Mill. kr.	366	389	423	481	520	556	579	606	605
Privat virksomhet i alt » »	1 278	1 400	1 598	1 699	1 787	1 904	2 437	2 428	2 457
I alt Mill. kr.	1 644	1 789	2 021	2 180	2 307	2 460	3 016	3 034	3 062
Lønnsinntekten ved offentlig virksomhet i alt i prosent av lønnsinntekten i alt	22	22	21	22	23	23	19	20	20

Inntekten ved offentlig industriell virksomhet gjelder i første rekke elektrisitetsverkene. Ved ymse tjenester er det helsestell og undervisning og vitenskap som skaper de største inntektsposter. Se for øvrig de mer spesifiserte tabeller i kap. II.

I tabell 15 gis en oversikt over nettorealinntekten og lønnsinntektene ved den offentlige virksomhet sammenliknet med nettoinntekt og lønnsinntekt ved den private virksomhet. Nettoinntekten ved offentlig virksomhet holder seg svært konstant på 12—13 pst. av nettorealinntekten i alt. Bare i 1937 er prosenten nede i 11. At prosenten ikke har sunket i krigsårene trass i at den offentlige bygge- og anleggsvirksomhet da var minimal sammenliknet med den private, skyldes i første rekke den sterke stigning i de offentlige transporttallene og i annen rekke inntektsøkningen ved offentlig administrasjon, elektrisitetsverksinntektene og ymse tjenester.

Også de offentlige lønnsutgifter i prosent av de samlede lønnsutgifter holder seg svært konstante. Prosenttallet er lavest i 1941, da den var 19 og høyest i 1940, da den var 23.

2. Nasjonalformuen og reduksjonen av realkapitalen.

I kap. IV er den norske realkapitalen pr. sommeren 1939 beregnet til 31.4 milliarder kr.¹ For å finne Norges nasjonalformue må nettofinanskapitalen legges til.

Nettogjelden til utlandet pr. 1. januar 1940 var ifølge finanstillingen

¹ Om beregningsprinsipper, hva som forstås ved realkapital, forbehold om påliteligheten av realkapital- og reduksjonsberegningene, se kap. I, IV, V.

1 195 mill. kr. Da er ikke det såkalte seddeldekningsgull inkludert. Tas også dette med — omregnet til gullprisen pr. 1. januar 1940 — blir nettogjelden 955 mill. kr. Det vil si at nettofinanskapitalen pr. 1. januar 1940 var minus 955 mill. kr. Norges nasjonalformue i 1939 kan selvfølgelig settes til knappe 30.5 milliarder kr. I prinsippet burde gullet regnes som realkapital. Det er en vare som alle andre. Men så lenge gullet er like likvid som dollars er det mer hensiktsmessig å inkludere det i finanskapitalen.

Totaltallet for nasjonalformuen 30.5 milliarder er overraskende stort sammenholdt med antatt formue ifølge skattelikningen som pr. 1. januar 1940 var 10.0 milliarder kr. De to beløpene er imidlertid ikke direkte sammenliknbare. På den ene siden omfatter Byråets tall en rekke poster som helt eller delvis faller utenfor skattelikningen. Det gjelder i første rekke stats-eiendom og personlig innbo og løsøre. Videre nyttes i Byråets beregninger den nedskrevne gjenanskaffelsesverdi, som i prinsippet svarer til nye brannetakster, og disse ligger i regelen betydelig over skattetakstene.

På den annen side inkluderer skattetallet ikke lite finanskapital, i første rekke en stor del av det offentlige gjeld til private, noe som selvsagt ikke er med i Byråets oppstilling som bare omfatter realverdier og nettogjelden til utlandet. Disse og andre forhold gjør det vanskelig via Byråtallene å lage noen virkelig prøve på skattelikningens formuetall. Men visse løse kalkyler kan gjøres, og de syner at betydelige beløp sannsynligvis er blitt unndratt formuesbeskatning, særlig i de senere krigsårene. Vi skal ikke gå nærmere inn på dette, men bare nevne et enkelt forhold som i så måte er illustrerende.

De siste likningsoppgavene syner en antatt formue pr. 1. januar 1943 på 10.4 milliarder kr. (I tillegg til dette kommer rederiselskapenes formue. Oppgave over denne mangler for 1943, men pr. 1. januar 1941 var den 1 242 mill. kr.) Samtidig var summen av den innenlandske rentebærende statsgjelden, seddel-omløpet og bankenes folioinnskudd i Norges Bank antagelig oppe i hele 6—7 milliarder kr. En stor del av dette beløpet burde vi finne igjen i skattelikningens tall for antatt formue. Det samme gjelder delvis også annen finanskapital, f. eks. en del kommunegjeld. Sammenholdes dette med totaltallet, 10.4 milliarder (pluss 1.24 milliarder), blir det lite igjen til den delen av selve realkapitalen som er skattepliktig. Så lite at vi har grunn til å vente oss ganske overraskende tall ved en fullstendig formuesregistrering.

Det kan i denne sammenheng nevnes at det såkalte professorutvalg i Danmark har anslått at antatt formue ifølge den danske skattelikning i 1939 bare utgjorde 60 pst. av den skattepliktige formuen. Utvalget har videre anslått at det beskattede formuesbeløp nå etter krigen vil øke med hele 6 milliarder kr., hvis det lykkes å få bare halvparten av de skjulte formuer inn under likningen.

Tabell 16 syner realkapitalen 1939 næringsvis og med fordeling på offentlig og privat kapital. Den offentlige kapitalen utgjør 5 154 mill. kr. eller 16.4 pst. av totaltallet. Det er i transportsektoren at det

Tabell 16. Realkapitalen sommeren 1939, næringsvis og fordelt på offentlig og privat eie. Absolutte og relative tall.

	Offentlig		Privat		I alt	
	Mill. kr.	Relative tall	Mill. kr.	Relative tall	Mill. kr.	Relative tall
Jordbruk	—	—	4 016	15.3	4 016	12.8
Skog	150	2.9	1 350	5.2	1 500	4.8
Fiske	—	—	305	1.2	305	1.0
Hvalfangst	—	—	81	0.3	81	0.2
Industri	800	15.5	3 700	14.1	4 500	14.3
Transport	2 757	53.5	1 986	7.5	4 743	15.1
Herav:						
Skipsfart	—	—	1 500	—	1 500	—
Annen transport	2 757	—	486	—	3 243	—
Handel	—	—	1 850	7.1	1 850	5.9
Boliger, offentlige administrasjonsbygninger, hoteller og restauranter og andre bygninger	1 327	25.8	9 010	34.4	10 337	33.0
Diverse yrkesløse	120	2.3	120	0.4	240	0.8
Personlig innbo og løse	—	—	3 800	14.5	3 800	12.1
I alt	5 154	100.0	26 218	100.0	31 372	100.0

Tabell 17. Realkapitalen sommeren 1939 fordelt etter art og på produksjons- og konsumkapital. Absolutte og relative tall.

	Offentlig		Privat		I alt	
	Mill. kr.	Relative tall	Mill. kr.	Relative tall	Mill. kr.	Relative tall
Grunn	1 343	26.1	2 710	10.3	4 053	12.9
Bygninger	3 300	64.0	12 812	48.9	16 112	51.3
Maskiner og redskap	150	2.9	1 605	6.1	1 755	5.6
Båter	—	—	1 846	7.1	1 846	5.9
Andre transportmidler	144	2.8	404	1.5	548	1.7
Dyr (jordbruk)	—	—	531	2.0	531	1.7
Lager	97	1.9	2 240	8.6	2 337	7.5
Løse og innbo	120	2.3	4 070	15.5	4 190	13.4
I alt	5 154	100.0	26 218	100.0	31 372	100.0
Herav:						
Produksjonskapital	5 054	—	13 343	—	18 397	—
Konsumkapital	100	—	12 875	—	12 975	—
Bygninger	100	—	8 900	—	9 000	—
Båter	—	—	60	—	60	—
Biler	—	—	115	—	115	—
Personlig løse	—	—	3 800	—	3 800	—

offentlige har storparten av sin kapital. 2 757 mill. kr. eller over halvparten av hele den offentlige realkapitalen faller på annen transport. Derneft kommer sekkeposten boliger, offentlige administrasjonsbygninger, hoteller og restauranter og andre bygninger med 1 327 mill. kr. eller 25.8 pst. Storparten er offentlige administrasjonsbygninger. Offentlig industri har 800 mill. kr. eller 15.5 pst. Herav faller 582 mill. kr. på elektrisitetsverkene.

Bortsett fra en del boliger som løst er anslått til ca. 100 mill. kr., er den offentlige realkapitalen produksjonskapital. Den private produksjonskapital utgjør 13 327 mill. kr. Det vil si at mer enn en fjerdedel av produksjonskapitalen er offentlig. Det må imidlertid advares mot å legge for mye i disse sammenlikningene, da det statistiske materialet som ligger til grunn er svært uensartet.

Den private realkapitalen kommer opp i ca. 26 200 mill. kr. Hele 9 milliarder eller en tredjedel av dette faller på boliger, restauranter og hoteller og andre bygninger. Jordbruket har vel 4 milliarder eller 15.3 pst., industrien 3 700 mill. kr. eller 14.1 pst., handel 1 850 mill. kr. eller 7.1 pst. og skipsfart 1 500 mill. kr. eller 5.7 pst. Personlig innbo er også en stor post, 3 800 mill. kr. eller 14.5 pst. Den private realkapitalen er dominerende i alle de egentlige næringssektorer bortsett fra annen transport hvor den private kapitalen bare utgjør 486 mill. kr. eller 14.6 pst. av den samlede kapital i sektoren.

Ser en på realkapitalen i alt fordelt næringsvis, finner en på ny at sekkeposten boliger m. v. er den største, med vel 10 300 mill. kr. eller nesten en tredjedel av totaltallet. Derneft følger transport med vel 4 700 mill. kr. eller 15.1 pst., industri 4 500 mill. kr. eller 14.3 pst. og jordbruk vel 4 000 mill. kr. eller 12.8 pst.

En skal ikke gå nærmere inn på realkapitalen innen de enkelte næringer da denne fordeling også er gjennomført i kap. IV. Derimot skal en kort se på realkapitalen fordelt etter art. Tabell 7 i kap. IV gir en spesifisert oversikt over realkapitalen etter art. Tabell 17 i dette kapitlet gir et sammendrag av denne tabellen. Dessuten gir den fordelingen i relative tall.

Den største kapitalkategori er bygningene som utgjør hele 16.1 milliarder kr. eller vel halvparten av hele realkapitalen. Merk at en da under bygninger inkluderer alt fast byggverk bortsett fra fastmonterte maskiner. Det vil si at bruer, damanlegg, havner o. l. omfattes av bygningsbegrepet. Om fordelingen av bygningene på næringen m. v. se kap. IV.

Grunnverdiene utgjør vel 4 milliarder kr. eller 12.9 pst. av den samlede realkapitalen. Vel 2 700 mill. kr. er privat og 1 350 mill. kr. er offentlig. Den private delen består i første rekke av skog og jord, mens veiene er hovedposten for det offentlige.

Maskiner og redskap er verdsatt til 1 755 mill. kr. eller 6 pst. Dette beløpet fordeler seg med 1 500 mill. kr. på industri, 205 mill. kr. på jordbruk og 50 mill. kr. på fiske. Maskiner og redskap ved jernbanene og telegrafverket er enten klassifisert som bygninger eller rullende materiell. Det må nevnes at det har vært vanskelig å få noen helt tilfredsstillende fordeling på bygninger

og maskiner i industrien fordi fastmontert maskineri branntrygdes sammen med bygningene. Vel 1 600 mill. kr. eller over 90 pst. av den samlede maskin- og redskapsverdi er privat. Den offentlige delen faller på industrien, i første rekke på elektrisitetsverkene.

Den samlede båtverdi er 1 846 mill. kr. eller 5.9 pst. av totaltallet, 1 500 mill. kr. faller på skipsfarten, 205 mill. kr. på fiske, 81 mill. kr. på flytende kokerier og hvalbåter og 30 mill. kr. på lystfartøyer og robåter. Den offentlige delen av båtkapitalen er så ubetydelig at en har sett bort fra den.

Andre transportmidler enn båter er satt til nær 550 mill. kr. eller 1.7 pst. av hele realkapitalen. 404 mill. kr. er privat. Den største posten under andre transportmidler er bilene, 400 mill. kr. Ellers er verdien av det rullende materiell ved jernbanen, forstadsbaner og sporveier oppgitt til 144 mill. kr.

Husdyrbestanden i jordbruket er verdsatt til 531 mill. kr. eller 1.7 pst. av totaltallet.

Lagrene inklusive avlingen i jordbruket beløper seg til ca. $2\frac{1}{4}$ milliard kr. eller 7.5 pst. Herav faller ca. 100 mill. kr. på det offentlige.

De største lagre finnes i industrien, 1 000 mill. kr. og i handelen, ca. 900 mill. kr. (Utover høsten 1939 økte de ytterligere.) Verdien av jordbruksavlingen var 430 mill. kr. Egentlig skulle lagrene i husholdningene ha vært inkludert. Byrået har imidlertid ikke funnet det hensiktsmessig å prøve å anslå noen verdi her.

Verdien av løsøre og innbo utgjør hele 4 190 mill. kr. eller 13.4 pst. av hele realkapitalen. Den offentlige delen er liten, 120 mill. kr.

Verdien av personlig løsøre og innbo er 3 800 mill. kr. og av yrkesløsøre 390 mill. kr. (eksklusive løsøret i industrien som omfattes av maskin- og redskapsverdien).

Ser en særskilt på den offentlige og private realkapitalen fordelt etter art, finner en for det offentlige at bygninger er den største posten, 3 300 mill. kr. eller to tredjedeler av hele den offentlige kapitalen. Derest kommer grunn med nær 1 350 mill. kr. eller 26.1 pst.

Også for den private kapitalen er bygninger den største posten, 12.8 milliarder kr. eller nær halvparten av hele privatkapitalen. Løsøre og innbo er nest størst med over 4 milliarder eller 15.5 pst. Så følger grunn, vel 2.7 milliarder eller 10.3 pst., lager nær $2\frac{1}{4}$ milliard eller 8.6 pst., båter nær 1 850 mill. kr. eller 7.1 pst. og maskiner og redskap vel 1 600 mill. kr. eller 6.1 pst. av hele den private kapitalen.

Reduksjonen av realkapitalen under krigen, dvs. fra sommeren 1939 til sommeren 1945, skal bare omtales ganske kort i tilknytning til fremstillingen i kap. V.

Foran er reduksjonen av realkapitalen beregnet til 5.8 milliarder 1939-kr. Nedgangen i nasjonalformuen er imidlertid ikke fullt så stor fordi nettogjelden

til utlandet er blitt mindre, i første rekke p. g. a. de store assuranse-tilgodehavendene i England for senkede skip. Byrået har ennå ikke oversikt over hvor stor nedgangen i nettogjelden er, men det er ikke usannsynlig at den går opp i 1 milliard 1939-kr.

Når en skal undersøke hva reduksjonen av realkapitalen betyr for Norges økonomi i årene som kommer, er det farlig å feste seg for mye ved totaltallet. Hva hjelper det f. eks. i den nærmeste tiden etter krigen om veinettet er bedret, hvis vi ikke har biler å kjøre med. På den andre siden er det klart at produksjonskapitalen kan bli like stor som den var i 1939 uten at personlig innbo og løsøre

Tabell 18. Realkapitalen 1939 og kapitalreduksjonen 1939—45 næringsvis.

	Realkapitalen 1939 Mill. kr.	Reduksjonen 1939—45 Mill. kr.	Reduksjonen i pst. av 1939
Jordbruk	4 016	175	4.5
Skogbruk	1 500	100	6.7
Fiske	305	130	42.6
Hvalfangst	81	55	67.9
Industri	4 500	1 430	31.8
Transport	4 743	1 070	22.6
Handel	1 850	790	42.7
Boliger, off. administrasjon, bygninger, hoteller og restauranter og andre bygninger	10 337	800	7.8
Diverse yrkesløsøre	240	50	20.8
Personlig innbo og løsøre	3 800	1 200	31.6
I alt ..	31 372	5 800	18.5

Tabell 19. Realkapitalen sommeren 1939 og kapitalreduksjonen 1939—45 fordelt etter art.

	Realkapitalen 1939 Mill. kr.	Reduksjonen 1939—45 Mill. kr.	Reduksjonen i pst. av 1939
Grunn	4 053	110	2.7
Bygninger	16 112	1 030	6.4
Maskiner og redskaper	1 755	625	35.6
Båter	1 846	1 025	55.5
Andre transportmidler	548	280	51.1
Dyr	531	50	9.4
Lager ¹	2 337	1 400	59.9
Løsøre og innbo	4 190	1 280	30.5
Ialt ..	31 372	5 800	18.5

¹ Omfatter avlinger som er satt til 430 mill. kr. både i 1939 og 1945.

eller varelagrene på forhånd er brakt opp på 1939-nivået. Derfor er det viktig ved vurderingen av reduksjonen å se hvorledes den fordeler seg på næringer og kapitalgjenstander. Særlig er det belysende å se hvilke kapitalkategorier som er hardest rammet. Se tabell 19. Av tabellen ser en at t y n g d e n av reduksjonen faller på båter, 1 025 mill. kr. eller 55.5 pst., andre transportmidler 280 mill. kr. eller 51.1 pst., lager 1 400 mill. kr. eller 59.9 pst. (Holdes avlingen utenfor går lagerreduksjonsprosenten opp i 73.) Dernest kommer løsøre og innbo 1 280 mill. kr. eller 30.5 pst. og maskiner og redskap 625 mill. kr. eller 35.6 pst. Reduksjonen av bygninger er stor i absolutte tall — nær 1 milliard — men prosenttallet er ikke større enn 6.4.

Ved vurderingen av tallene må en stadig ha for øye at de gir uttrykk for realkapitalreduksjonen målt i 1939-kroner. I 1945-kroner blir tallene betydelig høyere.

Kap. VII. Okkupasjonskostnader og konsum under krigen.

De foregående kapitler har synt at både nasjonalinntekten og nasjonalformuen ble redusert reelt sett under krigen.

Nedgangen i nasjonalinntekten skyldes dels at inntektene i det frie Norge — særlig hvalfangst- og skipsfartsinntektene — ikke er kommet med i Byråets beregninger, og dels at avsperringen, krigsskadene, sabotasjen og andre omstendigheter satte ned produktiviteten i næringslivet. Foruten at nasjonalinntekten gikk ned, måtte Norge yte store mengder av varer og tjenester til den tyske okkupasjonsmakt. Disse ytelsene ble tatt dels fra den løpende produksjon, dels fra lager og dels fra det faste kapitalutstyret. Dermed reduserte de både realkapitalen og det løpende konsum.

Dersom levestandarden hadde blitt sterkt nok redusert, kunne realkapitalen i prinsippet ha blitt holdt ved like eller til og med økt trass i den tyske utnyttningen av landet. Men så sterk ble reduksjonen ikke. Så lenge vi hadde varelager å ta av, ble levestandarden tvert i mot holdt godt oppe. Først senere, da vi ikke hadde stort annet enn det faste produksjonsutstyret og konsumkapitalen å tære på, gikk nedgangen i nasjonalinntekten og ytelsene til tyskerne for alvor ut over konsumet.

Vi har alt sett (i kap. V) hvor mye realkapitalen ble redusert under krigen. I det følgende vil det bli gjort forsøk på å beregne for det første hvor sterkt okkupasjonsmakten nyttet ut Norge økonomisk og for det andre hvor mye konsumet ble redusert.

De direkte okkupasjonskostnadene.

Under hele krigen forsøkte okkupasjonsmakten å nytte ut Norge som et ledd i den tyske krigsøkonomi. Den samlede strøm av varer og tjenester som Norge måtte yte til Tyskland og den tyske sektor i Norge, var langt større enn de realytelser som vi fikk til gjengjeld. Overskuddet gir uttrykk for hva den tyske okkupasjonen direkte kostet Norge i varer og tjenester.

Disse direkte okkupasjonskostnadene kan deles inn i to poster:

- 1) varer og tjenester som okkupasjonsmakten rekvirerte uten å gi vederlag av noe slag og
- 2) Norges nettosalg (dvs. salg minus kjøp) av varer og tjenester til Tyskland. Heller ikke for dette fikk Norge annet enn fordringer til gjengjeld.

Byrådet har forsøkt å beregne verdien av 1) gjennom en særskilt statistikk — krigsskadetellingen — som begynte alt i 1942. Verdien av 2) derimot kan bare beregnes indirekte ved hjelp av clearingstatistikken og statistikken over de tyske forskudd i Norges Bank. I det følgende vil disse to postene bli drøftet etter tur.

Gjennom krigsskadedetellingen ble det blant annet innsamlet oppgaver over verdien av 1) det tyske krigsbytte i Norge, 2) tyske rekvisisjoner og 3) ekstraordinære utgifter på grunn av krigen og okkupasjonen. For hver av disse postene ble det spesifisert hvor stor del okkupasjonsmakten hadde betalt for eller erstattet på annen måte. Det lar seg derfor gjøre å skille ut verdien av de varer og tjenester som Norge måtte yte til okkupasjonsmakten uten vederlag av noe slag. Dette er gjort i tabell 1.

Tabell 1. Tysk krigsbytte og andre varer og tjenester som Norge måtte yte til okkupasjonsmakten uten vederlag av noe slag. Mill. kr.

	1. periode 9. april 1940– 31. mars 1942	2. periode 1. april 1942– 31. mars 1943	3. periode 1. april 1943– 31. mars 1944 ¹	I alt
Tysk krigsbytte o.l.	583.2	–	–	583.2
Tyske rekvisisjoner uten vederlag	268.2	315.5	317.7	901.4
Sum	851.4	315.5	317.7	1 484.6

¹ Foreløpig oppgave.

I denne tabellen er de ekstraordinære utgifter på grunn av krigen og okkupasjonen ikke medregnet. Storparten av disse utgiftene kan nemlig ikke sies å gi uttrykk for ytelser direkte til okkupasjonsmakten jamvel om okkupanten nok kan ha vært årsak til utgiftene.

Det framgår av tabell 1 at Norge fra 9. april 1940 til utgangen av mars 1944 leverte varer og tjenester til tyskerne uten vederlag for tilsammen 1 484.6 mill. kr. når det tyske krigsbytte i Norge regnes med. Dette tallet bygger i stor utstrekning på temmelig grove anslag. Det må betraktes som minimumstall både fordi anslagene stort sett antakelig ligger i underkanten av det riktige og fordi ikke alle rekvisisjoner uten vederlag er kommet med i denne statistikken.

Tallene i tabell 1 gjelder bare tiden inntil utgangen av mars 1944. For tidsrommet 1. april 1944 til 7. mai 1945 har Byrået ennå ingen fullstendige oppgaver. På statsbudsjettet for 1944–45 er det oppført et beløp på 113.5 mill. kr. som erstatning for eiendom midlertidig i bruk av okkupasjonsmakten og et beløp på 80 mill. kr. som godtgjøring til Norges Statsbaner for tyske transporter. Begge disse postene må regnes som tyske rekvisisjoner uten vederlag. Det samme gjelder en del andre beløp på tilsammen 48.5 mill. kr. som er ført opp på statsbudsjettet for 1944–45. I alt blir dette en sum på 242 mill. kr. En kan derfor regne med at de tyske rekvisisjoner uten vederlag vil komme opp i minst 300 mill. kr. også for perioden 31. mars 1944 —7. mai 1945.

Norges nettosalg av varer og tjenester til Tyskland kan grovt settes lik nettobetalningene fra Norges Bank til okkupasjonsmakten minus vårt importoverskudd (inklusive både varer og tjenester) fra Tyskland over norsk-tysk clearing. Dette nettooverslag er beregnet i tabell 2.

Tabell 2. Norges nettosalg av varer og tjenester til Tyskland 1940—1945. Mill. kr.

	1940	1941	1942	1943	1944	1. jan. 1945— 30. april 1945	1. jan. 1940— 30. april 1945
Utbetalt netto fra Norges Bank til okkupasjonsmakten	1 257	2 413	2 335	2 333	2 332	623	11 293
÷ Importoverskudd over norsk-tysk clearing ..	27	344	228	293	÷ 23	÷ 108	761
Nettosalg til Tyskland ..	1 230	2 069	2 107	2 040	2 355	731	10 532

Som det framgår av tabellen, utbetalte Norges Bank inntil utgangen av april 1945 i alt 11 293 mill. kr. netto til okkupanten. Til gjengjeld hadde Norge i tidsrommet 1. januar 1940 til 30. april 1945 et importoverskudd på 761 mill. kr., når vi som import og eksport også regner alle slags tjenester som ble avregnet over clearing. Nettosalget utgjorde derfor 10 532 mill. kr.

Fra dette beløpet burde vi i prinsippet ha trukket den del av forskuddene fra Norges Bank som tyskerne satt med i form av norske sedler og innskudd i norske banker eller som de hadde kjøpt verdipapirer for da krigen sluttet. Dessuten burde vi ha trukket fra verdien av norske varer og tjenester som okkupasjonsmakten hadde betalt, men ikke mottatt og verdien av det Norge hadde mottatt fra Tyskland, men ennå ikke betalt ved den tyske kapitulasjonen. På den andre siden burde vi ha lagt til verdien av alle norske varer og tjenester som okkupasjonsmakten hadde kjøpt og mottatt, men ikke betalt da krigen sluttet og verdien av de tyske varer og tjenester som Norge hadde kjøpt og betalt, men ikke mottatt. Dessuten burde vi ha lagt til de beløp som tyske bedrifter i Norge har kjøpt varer og tjenester for her i landet ved hjelp av kapitaloverførsler fra Tyskland over clearing. Endelig er importoverskuddet i tabell 2 regnet inklusive eksport til og import fra tredjeland over norsk-tysk clearing. Denne importen fra tredje land var atskillig større enn den tilsvarende eksport, slik at fradraget for importoverskuddet i tabell 2 kan sies å være i største laget.

I tabell 3 er det norske nettosalget til Tyskland slått sammen med verdien av det tyske krigsbyttet og de tyske rekvisisjonene uten vederlag. Tilsammen for hele okkupasjonstiden blir dette en nettoytelse av varer og tjenester til Tyskland på hele 12 317 mill. kr. Denne summen gir uttrykk for hvor mye den tyske okkupasjonen direkte har kostet Norge gjennom det tyske krigsbyttet og den tyske utnyttningen av norsk næringsliv og arbeidskraft. Trass i at nettosalget kanskje er satt for høgt, har nettoytelsen av varer og tjenester til Tyskland trolig vært større enn det framgår av tabell 3, da tallene for krigsbyttet og rekvisisjonene sikkert er for lave. Blant annet er skader på norsk eiendom som har vært rekvirert av tyskerne, ikke medregnet. I den grad slike skader ikke har vært innkalkulert i de leier som tyskerne har betalt, kan de regnes som rekvisisjoner uten vederlag.

Tabell 3. Direkte tyske okkupasjonskostnader vurdert i løpende kroneverdi. Mill. kr.

	1940	1941	1942	1943	1944	1. jan. 1945– 7. mai 1945	1. jan. 1940– 7. mai 1945
Tysk krigsbytte, rekvisisjoner o. l. uten vederlag	¹ 521	¹ 330	² 316	³ 318	⁴ 300	–	1 785
Norges nettosalg til okkupasjonsmakten.....	1 230	2 069	2 107	2 040	2 355	731	10 532
Direkte okkupasjonskostnader i alt	1 751	2 399	2 423	2 358	2 655	731	12 317

¹ Totaltallet 851 mill. kr. for perioden 5. april 1940—31. mars 1942 er fordelt skjønnsmessig på årene 1940 og 1941.

² Tallet gjelder perioden 1. april 1942—31. mars 1943.

³ Tallet gjelder perioden 1. april 1943—31. mars 1944, foreløpig oppgave.

⁴ Anslag.

Skal vi få et inntrykk av hva de tyske okkupasjonskostnadene betydde for Norges økonomi under krigen, må vi se dem i forhold til nasjonalinntekten.

Tabell 4. Direkte tyske okkupasjonskostnader i prosent av nasjonalinntekten.

1940.....	34 %
1941.....	37 %
1942.....	37 %
1943.....	36 %

Som det framgår av tabell 4 utgjorde de i årene 1940 til 1943 fra 34—37 % av nasjonalinntekten. Det er klart at dette måtte få alvorlige konsekvenser både for vår levestandard og for vår nasjonalformue.

Tallene foran er alle beregnet i løpende kroneverdi. Men skal vi få et noenlunde riktig bilde av hva okkupasjonskostnadene reelt sett har betydd for Norge, må tallene korrigeres for prisstigningen under krigen.

Tabell 5. Direkte tyske okkupasjonskostnader i mill. 1939-kroner.

	1940	1941	1942	1943	1944	1. januar— 30. april 1945	1. jan. 1940— 30. april 1945
Tysk krigsbytte, rekvisisjoner o. l. uten vederlag ¹	398	206	187	185	173	–	1 149
+ Tyske kjøp ved hjelp av forskudd i Norges Bank	960	1 506	1 378	1 356	1 343	350	6 893
÷ Importoverskudd over norsk-tysk clearing....	30	178	111	90	÷ 32	÷ 149	228
Okkupasjonskostnader ..	1 328	1 534	1 454	1 451	1 548	499	7 814

¹ Se fotnote til tabell 3.

I tabell 5 er det gjort et forsøk på å omregne okkupasjonskostnadene til 1939-kroner. Krigsbyttet, rekvisisjonene uten vederlag og de tyske kjøp ved hjelp av forskudd i Norges Bank er her deflatert med Byråets engrosprisindeks. Importoverskuddet over norsk-tysk clearing er deflatert med særskilte prisindekser for importen fra og for eksporten til Tyskland under okkupasjonen.

Deflateringen av krigsbyttet, rekvisisjonene uten vederlag og de tyske kjøpene er sjølsagt svært grov. Vi kan nok regne med at iallfall mye av de tyske kjøpene ble betalt til gjeldende engrospriser, men både for kjøpene og for det tyskerne ellers tok, er det sikkert til dels store prisavvik i begge retninger. Sammenliknet med satsene i bygge- og anleggsvirksomheten før krigen, steg f. eks. lønningene og fortjenesten ved tyske anlegg forholdsvis langt sterkere enn engrosprisindeksen. På den andre siden er rekvisisjonene uten vederlag trolig vurdert lavt i forhold til denne indeksen. Det er uråd å avgjøre om avvikene er sterkere i den ene enn i den andre retning. Antakelig opphever de hverandre i temmelig stor utstrekning, men det er grunn til å tro at de deflaterte tallene er for lave både for tyskernes krigsbytte og rekvisisjoner og for deres kjøp ved hjelp av kreditt i Norges Bank.

Heller ikke deflateringen av importoverskuddet er så bra som den burde ha vært. De prisindekser som Byrådet har nyttet til denne deflateringen, er nokså grove. Men så lite som importoverskuddet er sammenliknet med de øvrige tallene, vil dette ikke bety stort fra eller til for sluttresultatet.

De deflaterte tallene viser et samlet importoverskudd over norsk-tysk clearing i årene 1940—1945 på 228 mill. 1939-kroner, mens importoverskuddet i løpende kroneverdi utgjorde 761 mill. kr. i samme tidsrom, jfr. tabell 2. Differansen mellom det siste og det første beløpet — nemlig 533 mill. kr. — skulle gi et grovt uttrykk for hvor sterkt tyskerne utnyttet Norge ved å skru prisene opp på varer som Norge importerte fra Tyskland og ved å holde prisene nede på varer som vi eksporterte dit.

Etter tabell 5 utgjorde de direkte okkupasjonskostnadene i alt ca. 7 800 mill. 1939-kroner. Drøftingen foran har synt at dette tallet ikke gir noe nøyaktig uttrykk for den samlede reelle nettoytning av varer og tjenester til Tyskland og den tyske sektor i Norge under okkupasjonen. Det må antakelig oppfattes som minimumstall. Etter dette måtte Norge inntil utgangen av april 1945 yte en nettostrom av varer og tjenester til tyskerne på nesten $1\frac{2}{3}$ ganger nasjonalinntekten i 1939. Dertil sank også den reelle nasjonalinntekten med 12 % fra dette året til 1943 og sikkert enda mer til året 1944. Disse to faktorene måtte redusere både realkapitalen og konsumet sterkt.

Beregningene av kapitalreduksjonen syner at realkapitalen i alt ble redusert med ca. 5 600 mill. 1939-kroner under krigen. Om lag 1 800 mill. kr. av dette beløpet faller på krigsskader o. l., som bare er ført over formuesregnskapet. Resten — 3 800 mill. 1939-kroner — er kapitalreduksjon på grunn av slit og elde, lagertømming og tyske rekvisisjoner av kapitalgjenstander. I tillegg til dette tallet kommer verdien av det materiell som tyskerne tok i krigsbytte fra

hæren, marinen og kystartilleriet i 1940 og som ved beregningen av okkupasjonskostnadene er anslått til 270 mill. 1939-kroner. Tilsammen blir dette en kapitalreduksjon på rundt 4 100 mill. 1939-kroner som dels skyldes okkupasjonskostnadene og dels nedgangen i nasjonalinntekten. Trekker vi dette beløpet fra okkupasjonskostnadene, får vi en differanse på 3 700 mill. 1939-kroner som måtte dekkes av nasjonalinntekten og importoverskuddet fra andre land enn Tyskland, og som i hele sin tyngde måtte gå ut over konsumet. En kan derfor si at 3 700 mill. 1939-kroner eller nesten halvparten av okkupasjonskostnadene ble dekket allerede under krigen i form av en nedsatt levestandard mens den andre halvparten ble veltet over på framtiden fordi realkapitalen ikke ble holdt ved like.

I det foregående har vi sett på de direkte okkupasjonskostnadene inntil utgangen av april 1945. Det er her ikke tatt omsyn til de verdier som tyskerne har skapt i Norge, f. eks. verdien av flyplasser, tyske industrianlegg osv. Heller ikke er det tatt omsyn til at en del av de varer og tjenester som inngår i okkupasjonskostnadene vil bli tilbakeført til norsk eie og at Norge dessuten trulig vil få en del tysk eiendom som krigsbytte. Alt dette bør i prinsippet føres til fradrag ved en fullstendig beregning av hva den tyske okkupasjonen direkte har kostet Norge.

De direkte okkupasjonskostnadene gir ikke uttrykk for hva krigen og okkupasjonen i det hele har kostet Norge. En kalkyle over dette måtte for det første også omfatte krigsskader o. l. som skyldes krigen og okkupasjonen. Byrået har som nevnt beregnet disse skadene til om lag 1 800 mill. 1939-kroner, men til fradrag i dette beløpet må en føre alle erstatningsbeløp for slike skader fra utenlandske assuranceselskaper. Disse beløpene utgjør tilsammen om lag 850 mill. 1939-kroner slik at nettotapet på grunn av krigsskader o. l. blir ca. 950 mill. 1939-kroner. Legger vi dette tapet sammen med de direkte okkupasjonskostnadene, får vi en sum på 8 750 mill. 1939-kroner. Men heller ikke denne summen viser alt det krigen og okkupasjonen kostet Norge. Skulle vi få et fullstendig uttrykk for dette, måtte vi dessuten legge til inntektstapet på grunn av krigen og okkupasjonen. Dette tapet kunne i tilfelle oppfattes som differansen mellom den samlede nasjonalinntekt som Norge ville hatt i årene 1940—45 dersom landet ikke hadde blitt okkupert, og den nasjonalinntekt som Norge faktisk hadde i disse årene. Definert slik vil inntektstapet sikkert komme opp i mange milliarder 1939-kroner, men en beregning av dette ville bli så hypotetisk at Byrået har gitt avkall på å gjøre den.

Konsumet.

En av de aller viktigste oppgaver når det gjelder å beregne nasjonalinntekten er å kunne vise hvordan denne blir brukt, og under dette er forholdet mellom konsum og investering en av de ting som en først må ta sikte på å konstatere.

Direkte beregninger over konsumet under krigen har Byrået ikke kunnet få gjennomført til tross for at det i mange retninger skulle foreligge bedre oppgaver ved at en har rasjonering av så mange varer. Vi har bl. a. støtt på den vanske at Forsyningsdepartementet har vært så overbebyrdet med annet arbeid at vi ikke har kunnet få den hjelp som har vært nødvendig fra dette hold. Det er imidlertid mulig indirekte å kunne få en oversikt over konsumet.

Som vist i kapitel I er Norges nettorealinntekt lik konsumet pluss realinvesteringen i landet pluss eksportoverskuddet av varer og tjenester til andre land. Er nettorealinntekten og eksportoverskuddet kjent, kan en finne konsum pluss realinvestering som en rest etter at eksportoverskuddet er trukket fra nettorealinntekten. Under krigen er det kommet et nytt moment til, nemlig de direkte okkupasjonskostnader som også må trekkes fra nettorealinntekten for å finne ut det som stilles til disposisjon for konsum og investering herhjemme.

I tabell 6 er det gjort en slik sammenstilling men her er også trukket fra de offentlige administrasjonskostnader.

Tabell 6. Nettorealinntekt, direkte okkupasjonskostnader og offentlige administrasjonskostnader i mill. 1939-kr. 1940—1943.

År	Nettoreal- inntekt	Direkte okkupasjons- kostnader	Offentlige administra- sjonskostnader	Til disposisjon for konsum og realinvestering (1—2—3)	4 i pst. av 1
	1	2	3	4	5
1940.....	4 328	1 328	260	2 740	63
1941.....	4 478	1 534	143	2 801	63
1942.....	4 305	1 454	142	2 709	63
1943.....	4 218	1 451	153	2 614	62
1940—1943...	17 329	5 767	698	10 864	63

Tabellen viser at i de fire krigsårene 1940—43 stod bare 63 pst. av nettorealinntekten til disposisjon for konsum og realinvestering. Denne del har holdt seg omtrent på samme nivå i alle disse fire årene. Det er sannsynlig at beregningene for 1944 vil vise en noe lavere prosent enn de årene som gikk forut. Tallene i denne tabellen viser dog ikke hvor mye det var som stod til disposisjon for konsum under krigen. Saken er nemlig den at under normale forhold vil nasjonalinntekten være gjort opp på den måten at det er trukket fra alle de beløp som går til vedlikehold av kapitalutstyret. Dette gjelder både konsum- og forbrukskapital. Hvis nå denne ikke vedlikeholdes men slites mer eller mindre i den tid en har under observasjon, så vil det si det samme som at det som står til disposisjon for forbruk blir større enn tallene gir uttrykk for. For å få fram det virkelige forbruk må en altså plusse til slit på kapitalen, det som engelskmennene kaller disinvestement og som vi kan kalle avinvestering.

Som vist i forrige kapitel representerte slitet på kapitalapparatet — av-investeringen — for årene 1940—43 ca. 3.3 milliarder 1939-års kroner. Plusser vi dette til de 10.9 milliarder som etter tabell 6 står til disposisjon for konsum og realinvestering, får vi en sum på 14.2 milliarder kr. Det er dette som representerer det beløp som stod til disposisjon for konsum i disse fire år.

Det sier seg selv at for å forstå og få et inntrykk av hva dette betyr så må tallene stilles sammen med tallene fra årene før krigen.

Tabellen side 104 viser for 1935 en nasjonalinntekt på ca. 3.9 milliarder kr. Etter en beregning av konsumet i dette år kommer en til at dette representerte omtrent 3.5 milliarder kr. Da dette er 93 pst. av nasjonalinntekten, ble altså ca. 7 pst. av nasjonalinntekten investert. Selve forbruket 3.5 milliarder — ligger omtrent på samme nivå som det gjennomsnittlig har gjort under krigen, men der må en jo ta i betraktning at for det første er folkemengden økt i dette tidsrom med ca. 3 pst. og for det annet — og det er det aller viktigste — er konsumet under krigen bare holdt oppe på dette nivå ved at selve kapitalen er slitt. En har med andre ord brukt opp en del av sin kapital mens man i 1935 ikke bare kunne vedlikeholde kapitalen men også investere 7 pst. av nasjonalinntekten. Under forutsetning av at investeringen i 1939 relativt sett var litt større enn i 1935 får vi for dette år et konsum på 4 milliarder. Sammenstilles dette med krigsårene så blir resultatet at krigsårenes konsum lå 17 pst. under nivået i 1939.

For å stille disse årene mot hverandre har en stilt tallene sammen i følgende tabell etter samme system som er brukt i England. I denne tabellen er alle verdier gitt i 1939-kr.

	1935	1939	1940—43 (gj.sn. pr. år)
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.
1. Nasjonalinntekt.....	3 824	4 738	4 353
2. Krigskostnader (okkupasjonskostnader) .	—	—	1 442
3. Off. administrasjonskostnader	150	207	175
4. ¹ Til disp. for konsum og investering	3 674	4 531	2 736
5. Investering	272	ca. 550	—
6. Avinvestering	—	—	825
7. ² Konsum	3 402	3 981	3 561

$$^1 4 = 1 - (2 + 3). \quad ^2 7 = 4 - (5 - 6).$$

Denne tabell gir uttrykk for at krigskostnadene utgjorde ca. 37 pst. av nasjonalinntekten. Å trekke sammenlikning mellom dette og forholdene i andre land er ikke lett fordi at nasjonalinntekten ikke er beregnet på samme måte. I England og Amerika hvor de bygger sine beregninger på brutto-nasjonalinntekten, synes krigskostnadene å ha tatt en større prosent av nasjonalinntekten enn hos oss, noe som høres ganske rimelig. De engelske tall viser at også i England har det gått utover kapitalens vedlikehold. I De forente stater var stig-

ningen av nasjonalinntekten så stor at den gav plass for en utvidelse av konsumet, en utvidelse som forresten ble mindre og mindre jo lenger krigen varte. Men også der er investeringen i industrien for sivilt forbruk skrumpet sterkt inn.

De tall som er gitt for konsum og investering fra 1940 til 1943 har dessverre ikke kunnet beregnes for hvert av disse årene men det sier seg selv at den strøm av varer og tjenester som stod til disposisjon var større i de første årene fordi at en dengang hadde ganske store lagre å ta av, det vil si kapitalen hadde større evne til å bidra til å holde konsumet oppe enn den fikk etter hvert som lagrene ble tømt og kapitalen ble slitt. Det er derfor ikke usannsynlig at vårt konsum i 1943 ville være kommet ned i ca. 20 à 25 pst. under nivået i 1939.

Vi har flere ganger tidligere gjort oppmerksom på at de beregninger som er gjort i denne boka ofte bygger på nokså svakt grunnlag, men under okkupasjonstiden har det ikke vært mulig å komme det nærmere. Tallene er heller ikke ment å skulle gi uttrykk for hvordan tingene ville sett ut om man kunne stilt opp et eksakt regnskap. De er ment å skulle vise størrelsesorden og hovedtrekkene i krigens virkninger på Norges økonomi og i den mening har de stor betydning. Den feilmargin som kleber ved våre tall kleber selvsagt også ved liknende beregninger i andre land. På disse områder blir en alltid nødt til å bruke kalkyler, men til tross for dette er oppgavene av overordentlig stor betydning når det gjelder å orientere seg om visse viktige hovedtrekk i landenes økonomiske struktur. Selvsagt er vi ennå ikke nådd så langt at vi kan gjøre direkte sammenlikninger fra land til land fordi utgangspunkt og beregningsmåte vil skifte fra et land til et annet. Men til illustrasjon av utviklingen i landene under krigen og også framover vil de likevel ha stor verdi og en må ha lov til å trekke visse slutninger av tallene ved å jevnføre den utvikling de gir uttrykk for.

Hos oss som i alle krigsland er det vesentlige tallene viser at kapitaldannelsen for det næringsliv som skal tilfredsstillе fredens behov og formål har vært liten eller negativ under krigen og at den viktigste oppgave blir å skape en nasjonalinntekt som igjen gir grunnlag for de veldige investeringsbehov som er nødvendig å tilfredsstillе i etterkrigstiden om vi skal kunne heve folkets velstand.

Norges Offisielle Statistikk, rekke X.
(Statistique Officielle de la Norvège, série X.)

Rekke X.

Trykt 1945.

- Nr. 84. Forsikringsselskaper 1943. (*Sociétés d'assurances.*)
— 85. Norges fiskerier 1942. (*Grandes pêches maritimes.*)
— 86. Fagskolestatistikk 1941/42—43/44. (*Ecoles professionnelles.*)
— 87. Norges bergverksdrift 1943. (*Mines et usines.*)
— 88. Kommunenes gjeld m. v. 1944. (*Dette etc. des communes.*)
— 89. Norges Postverk 1944. (*Statistique postale.*)
— 90. Meieribruket i Norge 1943. (*L'industrie laitière de la Norvège.*)
— 91. Skattestatistikken 1944—45. (*Répartition d'impôts.*)
— 92. Kriminalstatistikk 1941 og 1942. (*Statistique de la criminalité pour les années 1941 et 1942.*)
— 93. Veterinærvesenet 1943. (*Service vétérinaire.*)
— 94. Telegrafverket 1943—44. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
— 95. Folkemengdens bevegelse 1941. (*Mouvement de la population.*)
— 96. Skolestatistikk 1942—43. (*Instruction publique.*)
— 97. Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1941. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
— 98. Norges handel 1943. (*Commerce.*)
— 99. Jordbruksstatistikk 1939—44. (*Superficies agricoles et élevage du bétail. Récoltes etc.*)
— 100. Sinnssykeasylenes virksomhet 1941. (*Statistique des hospices d'aliénés.*)

Rekke X:

Trykt 1946.

- Nr. 101. Norske skip i utenriks fart 1938 og 1939. (*Navigation extérieure de la marine marchande norvégienne.*)
— 102. Nasjonalinntekten i Norge 1935—1943. (*Revenu national en Norvège.*)

Statistisk Sentralbyrå har dessuten bl. a. gitt ut disse verker:
Statistisk Årbok for Norge, siste årgang 1942. (*Annuaire statistique de la Norvège.*)
Statistisk-økonomisk utsyn over krigsårene. (*Aperçu de la situation économique pendant les années de guerre.*)
Statistiske Meddelelser. Trykkes månedvis. (*Bulletin mensuel du Bureau Central de Statistique.*)
Månedsoppgaver over vareomsetningen med utlandet. Trykkes månedvis. (*Bulletin mensuel du commerce extérieur.*)
Fortegnelse over Norges Offisielle Statistikk m. v. 1828—31. desember 1920. Kristiania 1889, 1913 og 1922. (*Catalogue de la Statistique Officielle.*)
Statistiske Oversikter 1914. Kristiania 1914. Statistiske Oversikter 1926. Oslo 1926. (*Résumé rétrospectif 1914 et 1926.*)

Alle verker er til salgs hos H. Aschehoug & Co., Oslo.

Av følgende årganger av «Statistisk Årbok» og «Norges Handel» er Byråets beholdning meget knapp, og Byrået er takknemlig for å få overlatt enkelte eksemplarer:

Statistisk Årbok 1914—1916, 1919, 1920, 1926—1930, 1934 og 1938—1940.
Norges Handel 1911—1915, 1921 og 1929.

1. februar 1946.